

פרשת וישלח

(א) וישלח יעקב מלאכים וגו'. רבי יהודה פתח, (ב) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, האי קרא אוקמוה א חברייא, דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא, מיד אזדמן בהדיה יצר הרע, דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר, כד"א (ג) לפתח חטאת רובץ. מאי חטאת רובץ. דא יצר הרע.

(ב) ודוד הכי נמי ב קרייה חטאת, ג דכתיב (ד) וחטאתי נגדי תמיד, בגין דאיהו עביד ליה לבר נש ד כל יומא, למחסי קמי ה מריה, ויצר הרע ו דא, לא ז אתעדי מבר נש, מיומא דאתיליד ח בר נש ט לעלמין. ויצר י הטוב יא אתי יי לבר נש, יג מיומא דאתי לאתדכאה.

(ג) יד ואימתי אתי בר נש לאתדכאה, (א) כד איהו בר תליסר שנין, טו כדין אזדוג בר נש בתרווייהו, חד מימינא, וחד משמאלא, יצר טוב לימינא, טז ויצר רע לשמאלא. ואלין אינון תרין מלאכין ממש, ממנן, ואינון משתכחין תדיר בהדיה דבר נש.

(ד) אתי ב"נ לאתדכאה, ההוא יצר הרע י. אתכפיא קמיה, ושליט ימינא על שמאלא, ותרווייהו יח מזדוגין, לנטרא יט ליה לב"נ, בכל ארחוי כ דהוא עביד. הה"ד (ב) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

מסורת הוזהר

דרך אמת

(א) שמות צח. קו: קיג: (ב) קו: (א) (בראשית ל"ב ד') ח"א קסו. (ב) (תהלים צ"א י"א) לעיל בהקדמת הוזהר דף קס"ט ציון ב' ח"ב רצח. (ג) (בראשית ד' ז') ח"א קעט. בהשמות רנה. ח"ב ריט: רלו: רסו: רעא: ת"ז חק' י' דף כה. חק' ס"ט דף קיח: ז' ח"א בראשית י"ט. (ד) (תהלים נ"א ה') לעיל גח דף קי.

חלופי גרסאות: א ל"ג חברייא. ב קראו. ג ל"ג מן דכתיב עד בגין. ד ל"ג כל יומא. ה מאריה; מוסיף מריה [תדיר] דכתיב וחטאתי נגדי תמיד. ו ל"ג דא. ז אעדי. ח ל"ג בר נש; מוסיף עד דאתי ול"ג מן בר נש עד דאתי לאתדכאה. ט ולעלמין (אה"ל). י טוב. יא לא אעדי מבר נש ול"ג אתי לב"נ. יב עם ב"נ (אה"ל). יג ביומא. יד ל"ג מן ואימתי עד כד. טו בכך. טז יצר. יז כפיא; אתכפיא. יח מזדוגי. יט ל"ג ליה. כ דאיהו.

וישלח יעקב מלאכים

הסולם

מאמר

(א) וישלח יעקב מלאכים וגו': ר' יהודה פתח, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך, האי קרא אוקמוה החברים. כי בשעה שהאדם בא לעולם, מיד היצר הרע בא עמו, שהוא מקטרג עליו תמיד, כמו שאמר הכתוב, לפתח חטאת רובץ. מהו חטאת רובץ. הוא היצר הרע. לפתח, פירושו לפתח בית הרחם, כלומר, תכף עם הולדו של האדם.

(ב) ודוד הכי נמי וכו': ודוד קרא גם כן את היצר הרע בשם חטאת. שכתוב וחטאתי נגדי תמיד. והוא משום שבכל יום (דפו"י דף קס"ה ע"ב)

עושה את האדם להחטיא לפני רבונו. ויצה"ר זה, אינו סר מן האדם מיום הולדו עד עולם. והיצר הטוב בא אל האדם, מיום שבא להטרה. (ג) ואימתי אתי וכו': ומתי האדם בא להטרה. הוא, בשעה שהוא בן י"ג שנה, אז מתחבר האדם בשניהם, אחד בימין ואחד בשמאל, היצר הטוב בימין והיצר הרע בשמאל. ואלו הם שני מלאכים ממונים ממש, והם נמצאים עם האדם תמיד.

(ד) אתי בר נש וכו': בא האדם להטרה, נכנע היצר הרע לפניו, והימין שולט על

(ה) רבי אלעזר, א מוקים ב ליה ג להאי קרא ביעקב, דקביה אומין בהדיה מלאכין משריין ממנו, בגין דהא איהו אתי שלים, בשבטין עלאין, כלהו שלמין כדקא יאות, כמה ד דאתמר א ויעקב הלך לדרכו ה ויפגעו בו מלאכי אלקים, ואתמר. והכא כיון דאשתזיב ו מניה ז דלבן, ח והא אתפרש מניה כדין אודווגת עמיה שכינתא, א ואתו ט משריין קדישין לסחרא ליה, וכדין * ב ויאמר יעקב כאשר ראם וגו'. ומאינון מלאכין שדר י ליה לעשו, הה"ד וישלח יעקב מלאכים, מלאכים יא ממש הו ודאי.

(ו) יב פתח רבי יצחק ואמר, כתיב ג חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצת, י הא אוקמוה. אבל באתר חד כתיב, כי מלאכיו יצוה לך, יד מלאכיו סגיאי, והכא חד, דכתיב חונה מלאך ה' ט סביב ליראיו ויחלצם. אלא כי מלאכיו נז יצוה לך, אלין שאר מלאכין. יז מלאך ה' יח סביב, דא שכינתא, כד"א ד וירא מלאך ה' אליו בלבת אש יט מתוך הסנה. ובג"כ, חונה מלאך ה' סביב ליראיו, לאקפא ליה בכל סטריין, בגין לשזבא ליה. וכד שכינתא שריא בגויה דב"נ, כמה משריין קדישין, כלהו אודמנו לתמן.

(ז) ת"ח, כד דוד מלכא אשתזיב מאכיש מלך גת, כדין אמר האי, בגין דשכינתא סחרא ליה, ואשתזיב מנייהו, מאכיש ומעמיה, כל אינון כ דאתקיפו

מסורת הזהר

דרך אמת

א (בראשית ל"ב ב') לעיל וירא דף קנב. ב (בראשית ל"ב ג') ח"ג נה : רכז : רכז : ג (תהלים ל"ד ח') לעיל בהקדמת הזהר דף ק"ב ציון ח. ד (שמות ג' ב') וירא ק"ט ציון ד.

חלופי גרסאות : א מוקי להני קראי. ב ל"ג ליה. ג להני. ד מוסיף דאתמר דכתיב : דאת אמר (אה"ל). ה ל"ג מן ויפגעו עד והכא. ו ל"ג מניה. ז מלבן ואתפרש מניה. ח ל"ג והא. ט משריין. י ל"ג ליה. יא ל"ג ממש. יב ר' יצחק אמר. יג והא. יד זמנין. טו ל"ג סביב ליראיו ויחלצם : ה' וגו'. טז ל"ג יצוה לך : וגו'. יז ומלאך. יח ל"ג סביב. יט ל"ג מתוך הסנה : וגו'. כ דאקיפו.

וישלח יעקב מלאכים

הסולם

מאמר

ויחלצם, כבר בארנוהו, אבל במקום אחד כתוב, כי מלאכיו יצוה לך, דהיינו הרבה מלאכים, וכאן רק אחד, שכתוב חונה מלאך וגו'. ומשיב אלא הכתוב, כי מלאכיו יצוה לך, היינו מלאכים כרגיל, והכתוב מלאך ה' סביב היינו השכינה, כמו שאתה אומר, וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה, שפירושו השכינה, אף מלאך שבכאן פירושו השכינה. וע"כ חונה מלאך ה' סביב ליראיו, לסובב אותם מכל הצדדים, כדי להצילם. וכשהשכינה שורה בתוך האדם, כל הצבאות הקדושים מזדמנים שמה.

(ז) ת"ח כד דוד וכו' : בוא וראה, בשעה שדוד המלך ניצל מאכיש מלך גת, אז אמר זה, היינו הכתוב חונה מלאך ה' וגו', משום שהשכינה הקיפה אותו וניצל מאכיש ומעמו ומכל אלו שהתקיפו אותו. מה כתוב ויתהולל בידם, ושואל, למה ויתהולל, וישתגע זה

על השמאל, ושניהם, היצר הטוב והיצר הרע, מתחברים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא הולך. וזהו שכתוב, כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

(ה) רבי אלעזר מוקים וכו' : ר"א מעמיד את המקרא הזה ביעקב, שהקב"ה הזמין עמו מלאכים מחנות ממונים, משום שהיה בא שלם עם השבטים העליונים, שהיו כולם שלמים כראוי, כמו שנאמר, ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים, והוא נתבאר, וכאן אחר שניצל מלבן, ונפרד ממנו, נתחברה עמו השכינה, ומחנות מלאכים קדושים באו לסבב אותו, ואז ויאמר יעקב כאשר ראם וגו', ומאלו המלאכים שלח לעשו, וזהו שכתוב, וישלח יעקב מלאכים, מלאכים ממש בודאי היו. ופתח ר' יצחק וכו' : פתח ר"י ואמר, כתוב, חונה מלאך ה' סביב ליראיו

(דפו"י דף קס"ה ע"ב *) דף קס"ו ע"א)

בית. מה כתיב, א (א) ויתהולל בידם, אמאי ויתהולל, וישתגע מבעי ליה, כד"א (ב) כי הבאתם את זה להשתגע עלי.

(ח) אלא, אהדר על ההוא מלה דאמר דוד בקדמיתא, דכתיב ג (ג) כי קנאתי בהוללים ב וגו'. אל קב"ה, חייך, עדיין אנת ג אצטריך להאי, כיון דעאל לבי אכיש, ואתקיפו ביה, מה כתיב ויתהולל בידם, ד כאינון הוללים ה דקני בקדמיתא, וכדין אתיא שכינתא, ושריא סחרניה דדוד.

(ט) ואי תימא שכינתא לא שריא אלא ז באחסנתיה, דאיהי ארעא קדישא. ודאי לא שריא, בגין ח לינקא ט מנה, אבל לאגנא י שריא. יא והכא כד אתא יעקב מבי לבן, כלהו משריין קדישין יב סחרן ליה, ולא אשתאר בלחודוי.

(י) ג א"ר חזקיה, אי יד הכי, טו אמאי כתיב, (ד) ויותר יעקב לבדו טו וגו'. אמר רבי יהודה, בגין דאעיל גרמיה לסכנה, והוה חמי ז לההיא סכנה בעיניו, יח אינון אתפרשו מניה, וכדין אמר ה קטנתי מכל החסדים ומכל האמת. אלין אינון משריין קדישין, דאתפרשו מניה.

(יא) רבי יצחק אמר, בגין יט לשבקא ליה עם ההוא ממנא דעשו, דברשותא

מסורת הזהר

(א) (שבואל א' כ"א י"ד). (ב) (שם כ"א ט"ז). (ג) (תהלים ע"ג ג'). (ד) (בראשית ל"ב כ"ה) ח"א קסט. ח"ב קיא: ח"ג מה. רנ"ז תקי ג"ר דף צא. ה) (בראשית ל"ב י"א) לעיל וירא דף ק"א ציון ג.

חלופי גרסאות: א מוסיף וישנו את טעמו בעיניהם ויתהולל. ב מוסיף שלום וגו'. ג תצטריך. ד באינון. ה דיקני. ו מוסיף בהו בקדמיתא. ז באחסנתה. ח דינקין. ט מינה. י שאני. יא וכד ול"ג והכא: ל"ג והכא: ל"ג מן והכא עד א"ר חזקיה (אה"ל) יב אתו בהדיה ול"ג מן סחרן עד א"ר חזקיה. יג א"ר חזקיה אי כלהו משריין קדישין אתו בהדיה מה כתיב ויותר יעקב לבדו דהא אי שכינתא בהדיה אי אינון משריין קדישין לא אשתאר בלחודוי אמאי ויותר יעקב לבדו: א"ר חזקיה אי (הכי) דכלהו משריין קדישין אתו בהדיה (ושכינתא בהדיה) מה (אמאי) כתיב ויותר יעקב לבדו [דהא] אי שכינתא בהדיה או [אינון] משריין קדישין לא אשתאר (איהו) בלחודוי אמאי (כתיב) ויותר יעקב לבדו. יד מוסיף הכי דכלהו משריין קדישין אתו בהדיה ושכינתא בהדיה. טו מה. טז ל"ג וגו'. יז לההוא. יח ואינון. יט לאשבקא (אה"ל).

וישלה יעקב מלאכים

הסולם

מאמר

היה צריך לומר, כמש"א, כי הבאתם את זה להשתגע עלי.

(ח) אלא אהדר וכו': ומשיב, אלא שהכתוב סובב על הדבר שאמר דוד בתחילה, שכתוב, כי קנאתי בהוללים וגו', אמר לו הקב"ה, חייך, עדיין תהיה צריך לזה, כיון שבא לבית אכיש, והתקיפו אותו, מה כתוב, ויתהולל בידם, דהיינו, כאותם ההוללים שקנא אותם תחילה, שאמר כי קנאתי בהוללים, ואז באה השכינה ושרתה מסביב לדוד.

(ט) ואי תימא שכינתא וכו': ואם תאמר, הרי השכינה אינה שורה אלא בנחלתה, שהיא ארץ הקדושה ולמה ושרתה השכינה עליו בגת שהיא חוץ לארץ. ומשיב, ודאי הוא שאינה שורה בחוץ לארץ שיוכלו לינק שפע ממנה, אבל להציל היא שורה גם בחוץ לארץ. וכאן (דפו"י דף קס"ו ע"א)

א עלאה הוה אתי. ב ואלין ג אזלי למימר שירתא, דמטא ד זמנייהו לשבחא
ה ליה לקב"ה בההיא שעתא, ולבתר אהדרו, הה"ד קטנתי מכל החסדים ומכל
י האמת אשר עשית את עבדך וגו', ועתה הייתי לשני מחנות, מחנה שכינתא
וכל ז ביתיה, לשני מחנות, דהוה שלים מכל סטריין, מתריין חולקין, חוור וסומק.
יב רבי אלעזר אמר, הא אתמר, ההוא ליליא ח שולטנותא ח דסטרא
דעשו הוה בההיא שעתא, דהא כתיב א יהי מארת חסר, ובגין כך ויותר יעקב
לבדו, דאשתאר יא יעקב דאיהו שמשא יב בלחודי, דאתכסיא סיהרא מן שמשא,
י וואע"ג דנטירו יד דקב"ה לא אתעדי מניה מכל וכל, וע"ד טו לא יכול לו,
דכתיב ז א וירא כי לא יכול לו.

יג אסתכל לימינא, וחמא לאברהם, אסתכל לשמאלא, וחמא ליצחק,
אסתכל בגופא, וחמא דאתכליל מסטרא דא, טו ואתכליל י מסטרא דא, יח כדין
יי ויגע בכף כ ירכו, בחד עמודא דסמיך לגופא, דאיהו לבר כא מן גופא.
יד ובג"כ ג חונה מלאך כב ה' סביב ליראיו ויחלצם, אקיף ליה בכל סטרוי,

דרך אמת

מסורת הזהר

א לעיל כ"א ב' ובפרס בשער ירך יעקב. (בראשית א' י"ד) לעיל בראשית א' דף צ"ה ציון
ג. (בראשית ל"ב כ"ו) לעיל בראשית א' דף קל"ג
ציון ג. ג. (ג) לעיל דף ב' ציון ג.

חלופי גרסאות: א ל"ג עלאה. ב ואינון. ג מוסיף חר אזלי; אזלי. ד זמניה (אה"ל). ה ל"ג ליה.
ו האמת וגו'. ז מוסיף ביתיה [מחנה] חד הוה דכתיב (כתיב) מחנה אלקים זה.
ח שלטנותא. ט סטרא; מוסיף דהוה סטרא. י ל"ג דאשתאר (אה"ל). יא ל"ג יעקב דאיהו שמשא. יב מוסיף
אשתאר בלחודי (אה"ל). יג וע"ד [ואעפ"כ] נטירו. יד דשכינתא. טו ל"ג מן לא עד כי. טז ל"ג ואתכליל.
יז ומסטרא. יח וכדין. יט מוסיף וירא כי לא יכול לו ויגע. כ מוסיף ירכו אוקמה על גבם ואביהו א' בזמנא
דאינון בני שמד ותו ויגע בכף ירכו. כא מגופא ול"ג כן. כב ה' וגו'.

מאמר

הסולם

וישלח יעקב מלאכים

הנוקבא, נתכסתה מן השמש, שהוא ד"א הנקרא
יעקב. ומה גם, ששמירתו של הקב"ה לא
הוסרה לגמרי מיעקב, כי על כן לא יכול לו,
שכתוב וירא כי לא יכול לו.

יג אסתכל לימינא וכו': ומפרש למה לא
יכול לו, נסתכל המלאך לימין של

יעקב, וראה את אברהם, שהוא השלמות של
קו ימין, נסתכל לשמאלו של יעקב, וראה את
יצחק, שהוא השלמות מקו שמאל, נסתכל
בגוף של יעקב, וראה שנכלל מצד זה של
ימין, ונכלל מצד זה של שמאל, שהוא השלמות
של הקו האמצעי, ואין אחיזה לס"א במקום
השלמות אלא במקום החסרון, ע"כ לא יכול לו.

אז ויגע בכף ירכו, שהוא עמוד אחד הסמוך
לגוף, שהוא לחוץ מן הגוף. שיש שם בחינת
חסרון, וע"כ נאחו בו המלאך, ותקע כף ירך
יעקב. וכבר נתבאר זה, לעיל (כ"א דף קל"ג
ד"ה ויגע) ע"ש.

יד ובג"כ חונה מלאך ה' סביב ליראיו
הכתוב, חונה מלאך ה' סביב ליראיו
ויחלצם, הקיף אותו מכל צדדיו, כדי להצילו

משרו

בא אליו, ואלו המלאכים הלכו לומר שירה,
שבאותה שעה הגיע זמנם לומר שירה לפני
הקב"ה. פירוש מב' טעמים נפרדו ממנו
המלאכים. א, כדי לעזבו עם המלאך לבדו
ויאבק עמו. ב, שהגיע אז זמנם לומר שירה.
ואחר כך חזרו אליו. וז"ש קטנתי מכל החסדים
וגו' ועתה הייתי לשני מחנות. מחנה שכינה
וכל ביתו היו מחנה אחת, כמ"ש מחנה אלקים
זה. ולמה כתוב לשני מחנות, הוא להורות
שהיה שלם מכל הבחינות, מב' החלקים, שהם,
לבן ואדום, שהם חסדים וחכמה, מימין ומשמאל,
וע"כ אומר לב' מחנות.

יב רבי אלעזר וכו': רא"א, למדנו הלילה
ההוא, היה שליטתו של צד עשו, דהיינו
שמאל בלי ימין, באותה שעה, שכתוב, יהי
מארת חסר ו' שהוא ליל רביעי, שלא יכול
להאיר, מפאת היות מבלי חסדים, (כנ"ל ב"א
דף ק"ז ד"ה לא אתיישב עש"ה) ומשום זה,
ויותר יעקב לבדו, שיעקב, שהוא השמש דהיינו
ד"א, נשאר לבדו בלי הנוקבא, כי הלבנה, שהיא

(דפרי דף קס"ו ע"א)

בגין לשזבא ליה, וכד א שרא שכינתא ב בגויה, כמה חילין ג ומשריין אתו בהדיה, ומאינון מלאכין שדר לגביה דעשו.

(טו) א וישלח יעקב מלאכים, אמר רבי אבא, וכי אמאי אתער איהו לגביה דעשו, ד וטב ה הוה ליה, לאשתוקי מניה. אלא, אמר יעקב, ידענא, דעשו חייש ליה ליקרא דאבא, ו ולעלם לא ארגיז קמיה, והא ידענא, הואיל ז ואבא קיים לא מסתפינא מניה, ח אבל ט השתא דאבא י קאים, יא בעינא יב לאתפייס יג עמיה, מיד וישלח יד יעקב מלאכים לפניו.

(טז) וישלח יעקב מלאכים, ר"ש פתח טו ואמר, ב טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר טז לחם, האי קרא, על יצר * (הרע אתמר, בגין דאיהו יז מקטרגא יח תדיר לגבי יט בני נשא, ויצר הרע, איהו ארים לביה ורעותיה דבר נש כ בגאותא, ואזיל אבתריה, מסלסל כא שעריה וברישיה, עד דאיהו אתגאי עליה, ומשיך ליה לגיהנם.

(יז) אבל טוב נקלה, ההוא דלא אזיל אבתריה דיצר הרע, ולא אתגאי כלל. כב ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב"ה, וכדין ההוא יצר הרע, ה מתהפך לעבד לו, דלא יכיל לשלטאה כד עלוי, וההוא בר נש שליט עלוי, כד"א ג ואתה תמשול בו.

(יח) ממתכבד : כמה דאמרן דאיהו אוקיר גרמיה, מסלסל בשעריה, אתגאי ברוחיה, ואיהו חסר לחם, חסר מהימנותא, כה כד"א ד לחם אלהיו כו וגו' (ה לחם ה אלהיהם הם מקריבים וגו'.

מסורת הוהר

א) לעיל דף א' ציון א. ב) (משלי י"ב ט') לעיל תולדות דף ע"ה ציון ב'. ד"א קעד : ג) (בראשית ד' ז') לעיל בראשית א' דף ש"מ ציון ה'. ד) (ויקרא כ"א י"ז—כ"ב) ד"א קמו. ה) (שם כ"א ו'). חלופי גרסאות : א שריא. ב לגביה. ג ומשריין. ד ל"ג וטב (אה"ל). ה ל"ג הוה. ו ולעילם. ז דאבא. ח כלל ; ל"ג מן אבא עד לאתפייס. ט ובעוד ול"ג אבא השתא. י קיים. יא ל"ג בעינא. יב אתפייס ; ואתפייס. יג מוסיף עמיה למעבד גיחא דרוחא לאבא (אה"ל). יד יעקב וגו'. טו ל"ג ואמר. טז מוסיף לחם וגו'. יז מקטרג. יח ליה לבר נש [תדיר]. יט דבר נש (אה"ל). כ בגיאותא. כא בשעריה. כב ומשיך. כג אתהפך. כד עליה. כה ל"ג כד"א. כו ל"ג וגו'. כז אלקיהם וגו'.

הסולם

מאמר

חשדו של עשו, וכשהשכינה שרתה בתוכו, כמה צבאות ומחנות מלאכים באו עמו. ומאלו המלאכים שלח אל עשו.

(טו) וישלח יעקב מלאכים : אמר רבי אבא, וכי למה נתעורר יעקב לשלוח מלאכים אל עשו, הלא מוטב היה לשתוק ממנו. ומשיב אלא אמר יעקב. יודע אני שעשו חרד על כבוד האב, ולא הרגיוזו לעולם, ויודע אני, הואיל ואבי חי איני מפחד ממנו. לכן עתה, כל עוד שאבי חי, אני רוצה להתרצות עמו, מיד הזדרה, וישלח יעקב מלאכים לפניו.

(טז) וישלח יעקב מלאכים : ר"ש פתח ואמר, טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם. מקרא זה על היצר הרע נאמר, משום (דפו"י דף קס"ו ע"א *) דף קס"ו ע"ב

וישלח יעקב מלאכים

שהוא מקטרג תמיד על בני אדם, והיצר הרע מגביה לבו ורצונו של אדם בגאות, והאדם הולך אחריו מסלסל בשערו ובראשו, עד שיצר הרע מתגאה עליו ומושך אותו לגיהנם.

(יז) אבל טוב נקלה : היינו מי שאינו הולך אחר היצר הרע, ואינו מתגאה כלל, ומשפיל רוחו ולבו ורצונו אל הקב"ה, ואז היצר הרע מתהפך להיות עבד לו, שאינו יכול לשלוט עליו. ולהיפך, אותו האדם שולט עליו, כמו שאתה אומר, ואתה תמשול בו.

(יח) ממתכבד : פירושו כמו שאמרנו, שהוא מכבד את עצמו, מסלסל בשערו, ומתגאה ברוחו, והוא חסר לחם, שפירושו, חסר אמונה

(ט) א דבר אחר, טוב ב נקלה, דא יעקב, דמאיך רוחיה לגביה דעשו, בגין
 ג דלבתר ליהוי עבד לו, וישלוט עליו, ויתקיים ביה, א) יעבדוך ד עמים וישתחו
 לך לאומים וגו', ועדיין לא ה הוה ו זמניה כלל, אלא בגין דסליק ז ליה ח יעקב,
 לבתר יומיא, ועל דא הוה מיד נקלה, ולבתר. ס ההוא דאיהו מתכבד, י יהא עבד
 לו, ההוא דאיהו חסר לחם, יהא עבדא, לההוא דיהבו ליה רוב דגן ותירוש.
 (כ) ת"ח, על דא, בגין דידע יעקב, דאצטריך ליה השתא, אתהפך יא ליה
 נקלה. ויותר חכמה ועקימו עבד בדא, מכל מה דעבד לגבי דעשו, דאילו הוה
 ידע עשו חכמה דא, יקטיל ליה לגרמיה, ולא ייתי לדא, אבל כלא יב עבד
 יז בחכמתא, ועליה אמרה חנה, ב) ה' יד יחתו מריביו וגו' טו ויתן עז למלכו וגו'.
 (כא) ג ויצו אותם טז לאמר כה תאמרן לאדני לעשו כה אמר עבדך
 יז יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה. מיד פתח יח יעקב, לאתהפכא ליה לעבדא,
 בגין דלא יסתכל יט עשו באינן ברכאן דברכיה אבוי, דהא יעקב סליק לון
 כ לבתר, כא כדקא אמרן.

(כב) אמר רבי יהודה, מאי כב חמא יעקב כג דשדר ליה לעשו, ואמר עם
 לבן גרתי, וכי מה עביד בשליחותיה כד דעשו, כה מלה דא. אלא לבן הארמי,
 קליה אזיל בעלמא, דלא הוה ב"ג דישתזיב מניה כו דהוא הוה חרש כז בחרשין,

מסורת הוזהר

(א) (בראשית כ"ז כ"ט) תולדות דף ס"ב ציון ז. ב) (שמואל א' ב' י"ז) ח"ג יט : ג) (בראשית ל"ב ה') ח"א קסו:
 חלופי גרסאות : א דא טוב נקלה ועבד לו טוב נקלה דא יעקב (אה"ל). ב מוסיף נקלה ועבד לו. ג דליהוי
 לבתר. ד עמים וגו'. ה אתקיים מנייהו כלל. ו מניה. ז לון (אה"ל). ח ליעקב. ט איהו
 דהוה. י יהיה. יא ל"ג ליה. יב מוסיף עבד יעקב (אה"ל). יג בחכמה. יד יחתו וגו'. טו ל"ג ויתן עז למלכו
 וגו'. טז לאמר וגו'. יז יעקב וגו'. יח ל"ג יעקב. יט ל"ג עשו. כ כדקא אמרן לבתר. כא כדקאמרן.
 כב מוסיף קא חמא. כג דשריה. כד לעשו. כה מוסיף דאמר מלה. כו דהוה ול"ג דהוא. כז בחברין ; בחרשין.

וישלח יעקב מלאכים

הסולם

מאמר

עשה בזה, מכל מה שעשה מעולם נגד עשו,
 ואלו הרגיש עשו בחכמה זו, היה הורג את
 עצמו שלא יבא לזה. אבל יעקב עשה את הכל
 בחכמה. ועליו אמרה חנה, ה' יחתו מריביו
 וגו', ויתן עז למלכו.

מאמר עם לבן גרתי

(כא) ויצו אותם וגו' עבדך יעקב וגו' : מיד
 פתח יעקב, להתהפך לפניו לעבד, כדי
 שעשו לא יסתכל בברכות שברכו אביו. כי
 יעקב הניח אותם לאחרית הימים, כמו שאמרנו.
 (כב) אמר ר' יהודה וכו' : אר"י, מה ראה
 יעקב ששלח אל עשו ואמר עם לבן
 גרתי, וכי פעל דבר זה בשליחותו של עשו
 ומשיב, אלא לבן הארמי, קול הלך בעולם,
 שעוד לא היה אדם שינצל מידיה, כי הוא
 היה מכשף שבמכשפים וגדול הקוסמים, ואביו
 של בעור היה, ובעור היה אביו של בלעם,
 שכתוב

אמונה, כמש"א לחם אלקיו הוא מקריב וגו',
 לחם אלקיהם הם מקריבים וגו', שלחם פירושו
 השכינה, אף כאן חסר לחם פירושו חסר
 אמונה, שהיא השכינה.

(ט) דבר אחר טוב נקלה : זה יעקב, שהשפיל
 את רוחו לפני עשו, כדי שלאחר כך
 יהיה עשו עבד לו, וישלוט עליו, ויתקיים בו
 יעבדוך עמים וישתחו לך לאומים וגו'. ועתה
 עוד לא היה זמנו כלל שיעקב ישלוט עליו,
 ומשום שיעקב הניח אותו אל אחרית הימים
 על כן היה עתה נקלה. ולאחר כך, באחרית
 הימים, אותו שהיה מתכבד, יהיה אז עבד לו,
 אותו שיהיה אז חסר לחם, דהיינו עשו, יהיה
 עבד לאותו שנתנו לו, רוב דגן ותירוש,
 דהיינו יעקב.

(כ) ת"ח על דא בגין וכו' : בוא וראה, על כן,
 משום שידע יעקב, שהוא צריך לו
 עתה, הפך לפניו לנקלה, ויותר חכמה וערמה
 (דפ"י דף קס"ו ע"ב)

ורב בקוסמין, ואבוי דבעור הוה, ובעור אבוי דבלעם, דכתיב א א בלעם בן בעור הקוסם, ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו, ועם כל דא לא יכיל ביעקב. ובעא לאובדא ליעקב, בכמה ב זינין, הה"ד ג ארמי אובד אבי. כג) אמר רבי אבא, ג כולי עלמא הווי ידעי, דלבן הוה רב ד חכימין וחרשין וקוסמין, ומאן דבעי לאובדא בחרשוי, לא אשתזיב מניה, וכל מה דידע בלעם, מניה הוה. וכתיב ה ביה בבלעם א כי ידעתי את אשר תברך ו מבורך ואשר תאר יואר. ז וכולי עלמא ה הו מסתפי מלבן ומחרשוי, ומלה קדמאה דשדר יעקב לעשו, אמר עם לבן גרתי. ואי ט תימא דזעיר הוה, ירח או שתא. לאו הכי, אלא ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה. כד) ואי תימא דלא סליק בידי כלום, ה ויהי לי שור וחמור, אינון תרין גזרי דינין, דכד מתחברן תרווייהו כחדא, לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא, ובג"כ כתיב ה) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו. כה) צאן ועבד ושפחה: אלין יא אינון יב כתרי יג תתאי דקטל קב"ה במצרים, ו) בכור בהמה, ז) בכור השבי, ח) בכור השפחה, הה"ד צאן ועבד ושפחה. מיד מסתפי יד הוה עשו, ונפק לקדמותיה, ודחילו הוה ליה טו מיעקב, כמה דהוה ליה ליעקב מעשו.

מסורת הזהר

א) (יהושע י"ג כ"ב) ח"ב כא: ח"ג קצג: רז: ב) (דברים כ"ו ה') ח"א קסד: קסו. ח"ב סד: ג) (במדבר כ"ב ו') ח"ג קצט. ד) (בראשית ל"ב ו') ח"א קסו: ח"ב ו. מא: סד: ה) (הקדמת ת"ז יג. ר"ז תקי י' בהשמות דף קמו: ה) (דברים כ"ב י') ח"א קעב: ח"ב ו. סה. ח"ג פו: רה. ת"ז תקי כ"א דף סג: בהשמות תקי י' דף קמו: ו) (שמות י"א ה') ח"ב לו: ח"ג עב. רנא: ז) (שמות י"ב ל') ח"ב לו: ח"ג עב: ח) (שמות י"א ה') ח"ב לו: ח"ג עב:

חלופי גרסאות: א ל"ג בלעם. ב זמנין. ג כליה. ד חרשין ול"ג חכימין. ה ל"ג ביה. ו מבורך וגוי. ז וכליה. ח ל"ג הו: הוה. ט ל"ג תימא. י דקא. יא ל"ג אינון. יב כתרי. יג תתאין. יד ל"ג הוה עשו. טו מוסיף עשו [לעשו] מיעקב.

מאמר	הסולם	עם לבן גרתי
שכתוב בלעם בן בעור הקוסם. ולבן היה חכם בכשפים וקסמים יותר מהם. ועם כל זה, לא יכול ליעקב, והוא רצה לאבד את יעקב בכמה דרכים, כמו שכתוב, ארמי אובד אבי. וע"כ שלח לו ואמר, עם לבן גרתי, להודיעו את כחו.	או שנה. לא כן, אלא, ואחר עד עתה, עשרים שנה התאחרתי עמו. כד) ואי תימא דלא סליק וכו': ואם תאמר שלא עלה מזה בידי כלום, אמר לו, ויהי לי שור וחמור. אלו הם שני גזרי דינים, דהיינו מזיקים, שבשעה ששניהם מתחברים יחד, אינם מתחברים אלא להרע לעולם, כלומר, שאין דרכם להזיק, זולת כשהם מתחברים. ומשום זה כתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. כי גורם במעשיו, שאלו שני המזיקים, שור וחמור, יתחברו יחד, ויזיקו לעולם.	עם לבן גרתי
כג) אמר רבי אבא וכו': כל העולם היו יודעים, שלבן היה גדול החכמים והמכשפים והקוסמים, ומי שלבן רצה לאבד בכשפיו לא ניצל ממנו, וכל מה שידע בלעם מלבן היה, ובבלעם כתוב, כי ידעתי את אשר תברך מבורך וגוי וכל שכן לבן, וכל העולם היו יראים מלבן ומכשפיו. ולפיכך, מלה ראשונה ששלח יעקב לעשו, אמר, עם לבן גרתי, ואם תאמר שזמן מועט היה, חודש (דפו"י דף קס"ו ע"ב)	כד) ואי תימא דלא סליק וכו': ואם תאמר שלא עלה מזה בידי כלום, אמר לו, ויהי לי שור וחמור. אלו הם שני גזרי דינים, דהיינו מזיקים, שבשעה ששניהם מתחברים יחד, אינם מתחברים אלא להרע לעולם, כלומר, שאין דרכם להזיק, זולת כשהם מתחברים. ומשום זה כתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. כי גורם במעשיו, שאלו שני המזיקים, שור וחמור, יתחברו יחד, ויזיקו לעולם.	עם לבן גרתי
כה) צאן ועבד ושפחה: אלין יא אינון יב כתרי יג תתאי דקטל קב"ה במצרים, ו) בכור בהמה, ז) בכור השבי, ח) בכור השפחה, הה"ד צאן ועבד ושפחה. מיד מסתפי יד הוה עשו, ונפק לקדמותיה, ודחילו הוה ליה טו מיעקב, כמה דהוה ליה ליעקב מעשו.	כה) צאן ועבד ושפחה: אלין יא אינון יב כתרי יג תתאי דקטל קב"ה במצרים, ו) בכור בהמה, ז) בכור השבי, ח) בכור השפחה, הה"ד צאן ועבד ושפחה. מיד מסתפי יד הוה עשו, ונפק לקדמותיה, ודחילו הוה ליה טו מיעקב, כמה דהוה ליה ליעקב מעשו.	עם לבן גרתי

(כו) לב"נ דהוה אזיל בארחה, א עד דהוה אזיל, שמע ב על חד לסטים דהוה ג כמן בארחה, פגע ביה ב"נ אחרא. א"ל ממאן אנת, א"ל מפלוני לגיון אנא, א"ל סטי לך מגבאי, דכל מאן דקריב בהדאי, חד ד חויא אנא מייתי, וקטיל ליה. אזל ההוא ב"נ לההוא לגיון, ה א"ל חד ב"נ אתי, וכל מאן די קריב בהדיה, נשכיה ז חד חויא, דהוא מייתי * ומיית.

(כז) שמע ההוא לגיון א ודחיל. אמר, ס יאות דאזיל לקבליה, ואתפייס בהדיה. עד דחמא ליה ההוא ב"נ, אמר ווי, דהשתא י יקטליניה ההוא לגיון, שארי סגיד וכרע לקבליה, י אמר ההוא לגיון, אלמלא הוה ליה בידיה יב חויא לקטלא, לא סגיד יג כולי האי לקבלי, שארי יד לגיונאה לאתגאה, אמר הואיל וכל כך כרע לקבלי, לא אקטליניה.

(כח) כך כז אמר יעקב, עם לבן גרתי יז ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה, ואנא מייתי יח חויא, לקטלא בני נשא. שמע עשו, אמר ווי, מאן יקום קמיה, דהשתא יט יקטליניה יעקב בפומיה, כ שארי נפיק לקדמותיה, לאתפייסא עמיה.

(כט) כיון דחמא ליה, מה כתיב א ויירא כא יעקב מאד ויצר לו, כיון דקריב בהדיה, שארי כב כרע וסגיד לקבליה, הדא הוא דכתיב, ב וישתחו כג ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. אמר עשו, אלמלא כל כך הוה עמיה, לא כד סגיד לקבלי, שארי לאתגאה.

דרך אמת

(א) שר הצבא.

מסורת הזהר

(א) (בראשית ל"ב ח') לעיל בראשית א' דף קסו ציון ג'. (ב) (בראשית ל"ג ג') וירא דף כ"א ציון א'. חלופי גרסאות: א ל"ג מן עד עד פגע. ב קל. ג כמין (אה"ל). ד חויא. ה וא"ל. ו דיקרב ול"ג די. ז ל"ג חד. ח חויא. ט אות. י יקטילני. יא א"ל. יב חויא. יג כלי. יד לנינא. טו וכך ול"ג וכל. טז יעקב אמר. יז ל"ג מן ואחר עד עתה; וגו'. יח חויא. יט יקטילני. כ שרי. כא יעקב וגו'. כב סגיד וכרע. כג ארצה וגו'. כד מוסיף הוה סגיד.

מאמר

הסולם

עם לבן גרתי

מתירא מעקב, כמו שיעקב היה מתירא מפני התחיל השר להתגאות, אמר, כיון שהוא כרע לפני כל כך, לא אהרגנו.

(כח) כך אמר וכו': כך אמר יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה, עשרים שנה נתמהמהתי עמו, ואני מביא נחש להרוג בני אדם. שמע עשו, אמר ווי, מי יקום לפניו, כי עתה יהרגני יעקב בפיו. כי חשב, מכיון שניצח את לבן זקנו של בלעם, כחו ודאי גדול ככחו של בלעם, שנאמר עליו, אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר, ויכול להרוג בפיו. התחיל לצאת לקראתו להתרצות עמו.

(כט) כיון דחמא ליה וכו': כיון שראה אותו מה כתוב, ויירא יעקב מאד ויצר לו. כיון שקרב אליו, התחיל לכרוע ולהשתחוות לפניו, וזהו שכתוב, וישתחו ארצה שבע פעמים וגו'. אמר עשו, אם היה לו כל כך כח, לא היה משתחוה לפני. התחיל להתגאות. (דפו"י דף קס"ו ע"ב *) דף קס"ו ע"א ת"ח

(ל) ת"ח, מה כתיב בבלעם, א ויבא אלהים אל בלעם לילה. בלבן כתיב, ב ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום א הלילה ויאמר לו השמר לך פן ב תדבר עם יעקב מטוב וגו'. פן תדבר, פן תעשה ג ליעקב רעה מבעי ליה. אלא, לבן לא רדף אבתריה דיעקב, בחילא דגוברין, לאגחא ד ביה קרבא, דהא חילא דיעקב ובנוי, רב מניה, אלא למקטליה ה בפומיה, ולשיצאה כלא, הדא הוא דכתיב, ארמי אובד אבי, ובגין כך, פן ו תדבר, ולא כתיב פן תעשה. וכתיב יש לאל ז ידי לעשות, ח מנין הוה ידע, ט דיכלתא הוה בידיה. אלא, כמה דאתמר, אלהי אביכם אמש אמר אלי וגו'.

(לא) ודא הוא סהדותא, דפקיד קודשא בריך הוא לאסהדא, דכתיב א וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אובד אבי וגו'. יא וענית : כד"א ה לא תענה ברעך. ה ענה באחיו.

(לב) כתיב ביה בבלעם, ו ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, דהכי הוא ארחה, דאיהו הוה מנחש. בלבן כתיב, ו נחשתי, דאשגח בחרשוי ובקסמוי, ב בעסקא דיעקב, וכד בעא לאובדא ליעקב, בנחשא ובחרשא דיליה בעא לאובדיה, ולא שבקיה קודשא בריך הוא.

(לג) והיינו דאמר בלעם בר בריה, ח כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, מאן י יכיל להון, דהא סבאי בעא לאובדא י לאבוהון, בנחשים

מסורת הזהר

א (במדבר כ"ב ט') וירא דף ק"ב ציון א'. ב (בראשית ל"א כ"ד) לעיל וירא דף ק"ב ציון ג'. ג (לעיל דף ז' ציון ב'. ד (שמות כ') ח"ב ג. צ. צג : ח"ג יב. צד : ת"ז תקי נ"ט דף צג. ה (דברים י"ט). ו (במדבר כ"ד א') לעיל חיי שרה דף כה. ז (בראשית ל' כ"ז) לעיל תולדות דף ל"ו ציון י"א. ח (במדבר כ"ג כ"ג) ח"ב קיב : רז. ריא. שה. ר"ז תקי ע' דף קכד :

חלופי גרסאות : א הלילה וגו' פן. ב תדבר וגו'. ג ל"ג ליעקב רעה. ד קרבא ביה. ה בפומיה. ו מוסיף תדבר עם יעקב. ז ידי וגו'. ח מאן. ט דיכלתא. י אלקיך וגו'. יא ל"ג וענית. יב בעסקי. יג ייכול. יד ית אבא דלהון.

מאמר

(ל) ת"ח מה כתיב וכו' : בוא וראה מה כתוב בבלעם, ויבא אלקים אל בלעם לילה. בלבן כתיב, ויבא אלקים אל לבן הארמי בחלום הלילה, הרי שלבן היה גדול כמו בלעם. כח"ש לעיל. ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב וגו'. שואל, כתוב, פן תדבר, פן תעשה ליעקב רעה, היה צריך לומר. ומח"ב, אלא לבן לא רדף אחר יעקב בכח אנשים לעשות עמו מלחמה, כי כחם של יעקב ובניו היה גדול מהם, אלא רדף אחריו להרוג אותו בפיו ולכלות הכל, והו שכתוב, ארמי אובד אבי, ומשום זה כתוב פן תדבר, ולא כתוב פן תעשה. וכתוב יש לאל ידי לעשות, מאין ידע שהיכולת בידיה, אלא כמ"ש, אלקי אביכם וגו'.

(לא) ודא הוא פהרותא וכו' : וזו היא העדות שצוה הקב"ה להעיד, שכתוב וענית (דפו"י דף קס"ו ע"א)

עם לבן גרתי

ואמרת וגו' ארמי אובד אבי. וענית פירושו כמש"א לא תענה ברעך. וכן ענה באחיו.

(לב) כתיב ביה בבלעם וכו' : כתוב בבלעם, ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, כי כן הוא דרכו. כי היה מנחש. וכן בלבן כתוב, נחשתי, שהסתכל בכשפיו ובקסמיה כדי לדעת את עסקיו של יעקב. וכשרצה להאביד את יעקב, בנחשים וכשפים שלו רצה להאבידו, ולא עזב אותו הקב"ה, כי אמר לו פן תדבר וגו' כנ"ל.

(לג) והיינו דאמר בלעם וכו' : והיינו שאמר בלעם בן בנו של לבן, כי לא נחש ביעקב וגו' שאמר, מי יכול להם, כי זקני רצה להאביד את אביהם בנחשים ובקסמים שלו ולא עלה בידו, שהקב"ה לא הרשהו לקלל, והו שכתוב כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל.

ובכלחו

ובקסמים דיליה, ולא א סליקא ב בידוי, דלא שבקיה ג ללטיא, הה"ד כי לא נחש ד ביעקב ולא קסם בישראל.

לד) ובכלהו עשרה זיני חרשין וקוסמין, א) דקוטפי דכתרין תתאין, עבד לבן לקבליה דיעקב, ולא יכיל, הה"ד א) ותחלף את משכרתי עשרת מונים, דכלהו עבד לבן לקבליה, ולא סליקו בידוי לאבאשא ליה, דכתיב ב) והחליף את משכרתי עשרת מונים, ולא נתנו אלהים להרע עמדי. ז מאי מונים. כתריום זינין, וכתיב ג) לשעירים אשר הם זונים אחריהם. ח מונים: ט מינים כמשמעו. י ועשרה זינין אינון, דחרשין וקוסמין יא) בכתרין תתאין, וכלהו עבד לקבליה. לה) עשרה זינין אינון: דכתיב, ד) קוסם, קסמים, מעונן, ומנחש, ומכשף, וחובר חבר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל המתים, הא עשרה אינון.

לו) אמר רבי יוסי, נחש וקסם, תרי זיני אינון, ובדרגא חד יב סלקין, וכד אתא בלעם, בקסם עבד יג לקבליהון דישראל, והיינו דכתיב ה) וקסמים בידם. ולקבליה דיעקב יד אתא לבן בנחש, האי והאי לא סליקו בידיהו, הדא הוא דכתיב, ו) כי לא נחש טו ביעקב טז ולא קסם בישראל. כי לא נחש ביעקב, בקדמיתא, יז ביומוי דלבן. ולא קסם בישראל, יח לבתר, יט ביומוי דבלעם.

לז) אמר בלעם לבלק, תא חזי, מאן יכיל כ להון, כא דכל כב קסמין וחרשין דבכתרין דילן, ב) מקיזא דמלכותא כג דלעילא,

דרך אמת

א) ז'הירות המדרגות תחתונות שיש בקליפות חיצונות והוא מלשון קסמיפא דשמשא שפי' ז'הרת ניצוצ השמש. ב) מזוהרת ניצוצ מלכות של מעלה מתעשרים ישראל ולכך אין שום כיסוף ודבר חיצוני יכול לשלוט בהם.

חלופי גרסאות: א סליקו, ב בידיה, ג ללטיה. ד ביעקב וגוי, ה דקוטיפי; דקוטיפי; דקוטפי (אה"ל). ו משכרתי וגוי ולא. ז מהו, ח מינים מנים כתיב כמשמעו (אה"ל). ט מנים. י דעשרה. יא וכתרין. יב סלקי. יג לקבלהון. יד לבן אתא. טו ביעקב וגוי וליג מן ולא עד בקדמיתא. טז ליג ולא קסם בישראל. יז ביומי, יח ליג למתר. יט ביומי, כ לון. כא בכל. כב חרשין וקסמין. כג מוסיף דלעילא ותתא; מעילא ותתא; מעילא ותתא ורוא בהו אתקשר דכתיב.

מאמר

לד) ובכלהו עשרה וכו': ובכל עשרת מיני כשפים וקסמים מהארת הכתרים התחתונים, עשה לבן כנגד יעקב, ולא יכול לו, זהו שכתוב, ותחלף את משכרתי עשרת מונים וגוי כי כולם עשה לבן לנגדו, ולא עלה בידו להרע לו, שכתוב ותחליף את משכרתי עשרת מונים ולא נתנו אלקים להרע עמדי. ושואל, מה הם מונים, ומשיב, כתריום מינים, וכתוב לשעירים אשר הם זונים אחריהם. מונים. הם מינים כמשמעו, ועשרה מינים הם של כשפים וקסמים בכתרים התחתונים דקליפות, וכולם עשה לבן לנגדו.

לה) עשרה זינין אינון וכו': עשרה מינים הם, שכתוב, קוסם, קסמים, מעונן, ומנחש, (דפו"י דף קס"ז ע"א)

מסורת הוהר

א) (בראשית ל"א מ"א) ח"א קסא. ב) (שם ד') ח"א קסא. ג) (ויקרא י"ז ד') ח"ג סג. ע. רמח. ד) (דברים י"ח י') ח"ב ל: ה) (במדבר כ"ב ד') ח"ג קיב: קצט. ר. ו) לעיל דף ט' ציון ח'.

עם לבן גרתי

ומכשף, וחובר חבר, ושואל אוב, וידעוני, ודורש אל המתים, הרי עשרה. ונראה שקסמים חושב לשני מינים להיותו לשון רבים. לו) אמר ר' יוסי וכו': אר"י נחש וקסם שני מינים הם, ובמדרגה אחת עולים, וכשכא בלעם כנגד ישראל עשה בקסם, וזה שכתוב וקסמים בידם. וכנגד יעקב בא לבן בנחש, והן זה והן זה לא עלה בידיהם, וז"ש, כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כי לא נחש ביעקב, היינו מתחילה בימי לבן, ולא קסם בישראל, היינו לאחר כך בימי בלעם.

לז) אמר בלעם וכו': אמר בלעם לבלק, בוא וראה, מי יוכל להם, כי כל הקסמים והכשפים

וישלח

יא

א מתעטרין ב והוא ג אתקשר בהו, ד דכתיב א יי אלהיו עמו ותרועת מלך בו. לח) א"ר יהודה, ח"ו דהוה ידע בלעם בקדושה דלעילא * כלל, דהא קב"ה, לא אתרעי בעם ולישן אחרא, דישתמש ביקריה, אלא בנוי קדישין, ה ואמר ב) והתקדשתם והייתם קדושים, מאן ו דאינון קדישין, ישתמשו בקדושה, ישראל אינון קדישין, דכתיב א כי עם קדוש אתה. אתה קדוש, ולא עם אחרא.

לט) מאן דאינון מסאבין, מסאבו אזדמן ז לון לאסתאבא, עליה כתיב ח טמא הוא בדד ישב מחוץ ט למחנה מושבו, ו מסאבא למסאבא קרי יא דכתיב ה) וטמא טמא יקרא, מאן דאיהו טמא, לטמא יקרא, כלא אזיל בתר זיניה.

מ) אמר רבי יצחק, יאות הוא ליעקב, יב דהוה קדישא, לומר דאסתאב בלבן ובחרשוי, או שבחא יג הוא דיליה. אמר ליה רבי יוסי, אע"ג דקאמר ר' יהודה, אנא מסייע לך, יד דהא טו כתיב ו) אנכי עשו בכורך, וכי יאות הוא לצדיקא כיעקב למחלף שמיה בשמא טז דמסאבא, אלא אנכי, פסקא טעמא, ואמר אנכי: יז מאן דאנא. אבל עשו בכורך, יח והא אוקמוה.

מא) אופי הכא, ז) ויהי לי שור יט וחמור, לומר, לא תשוי לבך ורעותך

מסורת הוהר

א) (במדבר כ"ג כ"א) ח"ג קיב: רל: רמו: ת"ז תקי: ג"ה דף פח: ב) (ויקרא י"א מ"ד) ח"א רה. ח"ב יא: קכה: רכה: ח"ג כד: לא. מא: מב. מט: פא. פו: קצ: רמו. רעג: ג) (דברים י"ד ב') ח"א קסג: רמב: ח"ב ה: קכא. קכה. ח"ג מא: קי. ריד: רצו: ד) (ויקרא י"ג מ"ו) לעיל נח דף מ"א ציון א'. ה) (ויקרא י"ג מ"ה) לעיל חיי שרה דף כ"ג ציון ב'. ו) (בראשית כ"ג י"ט) ח"ב פה. ז) לעיל דף ז' ציון ד'. חלופי גרסאות: א מתחברן. ב דהא; והוא. ג אתקשרא; אתקשרת. ד מוסיף דכתיב כי. ה וכתבי; דכתיב. ו אינון. ז להו. ח ל"ג טמא הוא. ט למחנה וגוי. י מסאבא. יא הה"ה. יב ל"ג דהוה. יג דיליה הוא. יד ל"ג דהא. טו דכתיב. טז מסאבא. יז מן. יח ואוקמוה ול"ג דהא. יט מוסיף וחמור וגוי (אה"ל).

עם לבן גרתי

הטמא. שכתוב. וטמא טמא יקרא. שפירושו, מי שהוא טמא קורא לטמא, כל דבר הולך אל מינו.

מ) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, לדברי ר' יהודה שאומר כל דבר הולך אל מינו, וכי נאה ליעקב, שהיה קדוש, שיאמר, שנטמא בלבן ובכשפיו. אפשר, שלשבח יחשב לו זה, כי אמר עם לבן גרתי. אמר לו רבי יוסי, אף על פי שאמר ר' יהודה כלא אזיל בתר זיניה, אני מתרץ לך הכתוב, שהרי כתוב, אנכי עשו בכורך, ויש לשאול, וכי נאה הוא לצדיק כיעקב שיחליף שמו בשם של טמא. אלא התירוץ הוא, באנכי טעם מפסיק, כי תחת אנכי כתוב פשטא, ותחת עשו בכורך כתוב זקף קטון, שנגזנס מפריד את המלה אנכי, מן עשו בכורך, ופירושו, שאמר, אנכי, מי שאני, אבל עשו בכורך, וכן בארוהו.

מא) אופי הכי וכו': אף כאן שכתוב, ויהי לי שור וחמור, היינו לאמור לו: אל תשים

מאמר

והכשפים שבכתרים שלנו, מהארת המלכות של מעלה מתעטרים, והיא, דהיינו ז"א, נתקשר בהם, בישראל, שכתוב, ה' אלקיו עמו ותרועת מלך בו. וע"כ לא נוכל להם בכשפים שלנו. לח) א"ר יהודה ח"ו וכו': אר"י, חס ושלום, שבלעם היה יודע משהו בקדושה שלמעלה, וחולק על הנ"ל שאמר שבלעם היה יודע שכשפיו נמשכים ממלכות דקדושה וכו'. כי הקב"ה לא רצה בשום עם ולשון שישתמשו בכבודו אלא הבנים הקדושים שלו בלבדם. דהיינו ישראל שנקראים בנים לה', ואמר והתקדשתם והייתם קדושים, שפירושו, שאותם שהם קדושים ישתמשו בקדושה, ורק ישראל הם קדושים, שכתוב, כי עם קדוש אתה, אתה קדוש, ולא עם אחר.

לט) מאן דאינון מסאבין וכו': אותם שהם טמאים, טומאה נועדה להם להטמא, עליהם כתוב, טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו, דהיינו מחוץ לקדושה, והטמא קורא אל (דפויי דף קס"ו ע"א *) קס"ו ע"ב)

א להיהא ברכתא, דברוך לי אבא, דאתקיים בי, ב הוא בריך לי, א הוה גביר
לאחיד וישתחוו לך בני אמך, בגין כך ב עבדך יעקב ג לאדני לעשו. הוא בריך
לי ברוב דגן ותירוש, הא לא אתקיים בי, דלא אוצרנא לון, אלא ויהי לי שור
וחמור ג צאן ועבד, רעי ד ענא בחקלא. הוא בריך לי ה מטל השמים ו משמני
הארץ. הא לא אתקיים בי, ו בגין דהא ה עם לבן גרתי, כגיורא, דלא הוה
ז לי ביתא חדא, כל שכן משמני הארץ. וכל דא, בגין דלא יסתכל ביה ביעקב,
על אינון ברכאן, ויקטרג ח עמיה.

מב) רבי אבא אמר, ט כתיב ביה ביעקב, ו איש תם י יושב אהלים גבר
שלים, בגין דאיהו יתיב יא בתרין משכנין עלאין, ואשלים להאי גיסא, ולהאי
גיסא, ואיהו לא אמר דאסתאב בחרשוי, אבל על מה יב דקאמר רבי יהודה,
בגין דלבוני שלים, על טיבו וקשוט דעביד ליה קב"ה, דכל יג עלמא ידעי
יד עובדוי דלבן מאן אינון, ומאן יכיל ט לאשתזבא טז מקטרוגא דיליה, יז דבעי
לאובדא לי, וקב"ה שזבני מניה. וכלא הוה, בגין דלא יסתכל ביה עשו,
דאתקיימו ביה אינון ברכאן, ו לא ינטר ליה דבבו, ועל דא כתיב, ז כי
ישרים דרכי יי וגו', וכתיב ח תמים תהיה עם יי אלהיך.

דרך אמת

מסורת הזהר

א) ולא יהיה לו נזפר שנאה מחמת הבכורה והברכה. (בראשית כ"ז כ"ט.) ב) (שם ל"ב ה'). ג) (שם).
ד) (שם כ"ז כ"ח) לעיל הקדמת הזהר דף קצ"ו ציון א.
ה) לעיל דף ו' ציון ג'. ו) (שם כ"ה כ"ז) לעיל תולדות דף ל"ד ציון ב'. ז) (הושע י"ד י') ח"א קעה: קעו.
זד. ח"ב צה. קב: רמה: ח"ג עז: קמד. קנא: קפכ. רכט: רצ. רצב. ח) (דברים י"ח י"ג) ח"ג קסג.
קסו. רל. הקדמת תקוני הזהר ד:

חלופי גרסאות: א דברכתא ההיא. ב הא. ג ל"ג צאן ועבד. ד ענא. ה ל"ג ומשמני הארץ. ו ל"ג בגין.
ז ליה. ח ליה. ט מוסיף מה כתיב. י ל"ג יושב אהלים. יא לתריך. יב דאמר.
יג עלמין. יד עבדוי. טו מוסיף לאשתזבא מניה כל עשרין שנין דהוינא [והוה] עמיה. טז ומקטרוגא
(אה"ל). יז ובעי: ובעא מוסיף לי ואנא יתיבנא ועבדנא [ועבידנא אה"ל] עמיה עשרין (תמנין, ד"ז) שנין.

הסולם

מאמר

עם לבן גרתי

ומה שמביא ראייה מן אנכי עשו בכורך, הוא
להוכיח לו, כי הכל הולך אחר הכונה, ואינו
נחשב לו לעבירה, שקרא עצמו בשם של טמא.
אף כאן, לא נתכוון אלא לבזיון. ואינו נחשב
לו לעבירה, מה שנראה מהדברים שהיה
מתפאר מחיבורו עם איש טמא. כמו שהקשה
ר' יצחק.

מב) רבי אבא אמר וכו': רא"א, כתוב בו
ביעקב, איש תם יושב אהלים, ונקרא
איש תם, משום שהוא יושב בשני משכנות
עליונים שהם בינה ומלכות, שה"ס אהל רחל
ואהל לאה, והוא משלים לצד זה ולצד זה,
דהיינו שמכריע בין הקוין ימין ושמאל
ומשלימם. הוא לא יאמר שנטמא בכשפיו של
לבן, היינו במה שאמר עם לבן גרתי, אבל על
מה שאמר רבי יהודה, שכל מין הולך אחר
מינו, כמו שהקשה ר' יצחק, התירוץ הוא, ע"כ
אמר

תשים לבך ורצונך לברכה ההיא שברכני אבי,
לחשוב שנתקיימה בי, הוא ברך אותי. הוה
גביר לאחיד וישתחוו לך בני אמך, משום זה
אומר לד, עבדך יעקב לאדני לעשו. הוא
ברך אותי, ברוב דגן ותירוש, הרי לא
נתקיים בי, כי לא אצרתי אותם, אלא, ויהי
לי שור וחמור צאן ועבד, רועה צאן בשדה.
הוא ברך אותי מטל השמים ומשמני הארץ.
הרי לא נתקיים בי, רק עם לבן גרתי, כגר,
שלא היה לי שום בית, כל שכן כושמני הארץ.
שלא נתקיימה בי, שלא היתה לי שום ארץ.
רק עם לבן גרתי, וכל זה אמר, שלא יסתכל
ביעקב לקנאותו, על הברכות. ויקטרג עליו.
פירוש, שעל כן אמר לו עם לבן גרתי, ולא
מטעם שנשתבח בוה לפני עשו כמו שהקשה
רבי יצחק, ואדרבה, שהזכירו לגנאי, כדי
להוכיח לו שהיה גר, בלי ארץ ובלי בית.
(דפו"י דף קס"ז ע"ב)

(מג) וישבו המלאכים אל א יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו. כיון דאמר ב באנו אל אחיך, לא ידענא דאיהו עשו, וכי אחין אחרנין הוו ג ליעקב. אלא באנו אל אחיך, ואי תימא, ד דהדר בתשובה, ואזיל בארע ה מתקנא, לאו הכי, אלא עשו ו הרשע ד כדמעיקרא. ח וגם הולך לקראתך, ואי תימא ט דאיהו בלחודוי אזיל, יא לאו, אלא ארבע מאות איש עמו.

(מד) וכל כך יב למה יג אמרו יד ליה, בגין דקב"ה אתרעי תדיר טז בצלותהון דצדיקא, ומתעטר בצלותהון, טז כדאמרינן דההוא מלאכא דממנא על צלותהון טז דישראל, יז סנדלפון שמיא, נטיל כל אינון צלותין ועביד יח מנייהו עטרה יט לחי העולמים כ ואוקמוה, וכל שכן כא צלותהון דצדיקא, דקב"ה אתרעי בהו, כב ואתעבדן עטרה, כג לאתעטרא באינון כד צלותין לקב"ה. ואי תימא, כה משריין קדישין הוו אתיין עמיה, אמאי כו דחיל. אלא דצדיקא כז לא סמכין על נח זכותיהו, אלא על כט צלותהון ל ובעותהון לגבי לא מאריהון.

(מה) ות"ח דאמר ר"ש, צלותא דסגיאין. סליק קמי קב"ה, גג ומתעטר דז בההוא צלותא, בגין דסלקא בגווינן סגיאין, ואתכלילת מכמה סטרינ, ובגין

מסורת הזהר

(א) (בראשית ל"ב ד). ב) צלותא : לעיל בראשית א' דף קס"ה ציון ג'. חלופי גרסאות: א יעקב וגו'. ב ל"ג באנו. ג מוסיף ליה ליעקב. ד דאהדר. ה קשוט. ו רשע. ז כדמעיקרא; כמעיקרא; ח ל"ג וגם הולך לקראתך. ט ל"ג דאיהו. י אזיל בלחודוי. יא ל"ג לאו אלא. יב מוסיף למה אלא אינון. יג ל"ג אמרו ליה. יד מוסיף ליה הכי (אה"ל). טו כדאמרן. טז דצדיקא. יז ל"ג סנדלפון שמיא. יח מנהון. יט לחי. כ ל"ג ומן ואוקמוה עד ות"ח. כא צלותהון; צלותיהון (ר"א) כב ואתעבדו; ואתעבדו. כג לאתעטרא. כד צלותהון. כה מוסיף כיון דאינון משריין. כו מוסיף הוה דחיל. כז אין. כח דא. כט בצלותהון ול"ג על. ל ובעותיהון. לא מריהון. לב ת"ח. לג ואתעטר. לד בההיא.

צלותהון דצדיקא

הסולם

מאמר

(מד) וכל כך למה וכו': ולמה אמרו לו כל זאת, משום שהקב"ה רוצה תמיד בתפלת הצדיקים ומתעטר בתפלתם. וכמו שאמרנו, שאותו המלאך הממונה על תפלת ישראל סנדלפון שמו, הוא לוקח כל התפלות ועושה מהן עטרה לחי העולמים. ובארוה. ומכל שכן תפלותיהם של צדיקים, שהקב"ה רוצה בהן, ונעשות עטרה, שיתעטר הקב"ה באלו התפלות. ואם תאמר, הלא מחנות המלאכים הקדושים היו באים עמו, ולמה נתיירא. אלא, הצדיקים אינם סומכים על זכותם, אלא על תפלות. ובקשות אל רבונו.

(מה) ות"ח דאמר ר"ש וכו': ובוא וראה, שאמר ר"ש, תפלה של רבים, עולה לפני הקב"ה. והקב"ה מתעטר באותה התפלה. משום שהיא עולה בכמה אפנים, כי אחד שואל חסידים, והשני גבורות, והשלישי רחמים, ונכללת מכמה צדדים, דהיינו מצד ימין, ומצד שמאל

אמר עם לבן גרתי, להראות שלכו שלם בהודאה על החסד והאמת שעשה לו הקב"ה, שכל העולם היו יודעים מעשיו של לבן מה הם, ומי יכול להנצל מקטרוגו, שרצה לאבדני, והקב"ה הצילני מידו. ולכונה זו אמר, עם לבן גרתי. עוד, הכל היה כדי שלא יקנא בו עשו על הברכות, שלא יחשב שנתקיימו בו, ולא יהיה נוטר לו שנאה, דהיינו כמו שתירץ רבי יוסי, ועל זה כתוב, כי ישרים דרכי ה' וגו', וכתוב, תמים תהיה עם ה' אליקד.

מאמר צלותהון דצדיקא

(מג) וישבו המלאכים וגו': שואל, כיון שאמר באנו אל אחיך, עוד אין אנו יודעים שהוא עשו, וכי היו אחים אחרים ליעקב, ומשיב, אלא באנו אל אחיך, פירושו ואם תאמר שחזר בתשובה, והולך בדרך מתיקן, לא כן, אלא עשו הרשע כמקודם לכן, וגם הולך לקראתך, ואם תאמר, שהולך בלבדו, לא, אלא ארבע מאות איש עמו.

(דפו"י דף קס"ו ע"ב)

דאתכלילת מכמה גוונים, אתעבידת עטרה, ומנחא על רישא דצדיק חי
 א העולמים, וצלוחא דיחיד, לאו איהי כלילא, ולא איהי אלא בגוון חד, ועל
 דא, צלוחא דיחיד לאו איהו ב מתתקנא ג לאתקבלא ד כצלוחא ה דסגיאין. ו ות"ח,
 יעקב כליל הוה, ועל דא צלותיה תאיב ז לה ח קב"ה. מה כתיב א ויירא יעקב
 מאד ויצר לו.

מו) רבי יהודה פתח ס ואמר, ב אשרי אדם מפחד י תמיד ומקשה לבו
 יפול ברעה. * זכאין אינון ישראל, דקב"ה אתרעי בהו, ויהב לון אורייתא
 דקשוט. בגין למזכי בה יא לחיי יב עלמא, יג דכל מאן יד דאשתדל באורייתא,
 קב"ה משיך עליה חיים עלאין, ואעיל ליה, לחיי עלמא דאתי, דכתיב ג כי הוא
 הייך ואורך ימיו. וכתביב ד ודבר הזה תאריכו טו ימים, חיים בהאי עלמא,
 מז וחיים יז בעלמא דאתי.

מז) רבי אלעזר אמר, כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, לאו מיתתיה
 על ידא יח דיצר הרע, יס בגין כ דאתתקיף באילנא דחיי, ולא כא ארפי מניה,
 ובגין כך, צדיקא דמשתדלי באורייתא, לא כב מסתאבי גופא כג דלהון, כד דלא
 דה שרא כו עלייהו רוח מסאבא.

מסורת הזהר

א) לעיל דף ח' ציון א. ב) (משלי כ"ח י"ד) לעיל הקדמת הוהר דף קנ"ה ציון ב. ג) (דברים ל' כ')
 לעיל לך דף ק"כ ציון ב. ד) (דברים ל"ב מ"ז) לעיל בראשית ב' דף פ"ה ציון א.
 חלופי גרסאות: א עלמין. ב מתקנא; אלא מתקנא בצלוחא דסגיאין. ג לקבלא. ד בצלוחא; מוסיף אלא
 בצלוחא. ה דרבים. ו ת"ח. ז ליה. ח לקב"ה; להקב"ה. ט ל"ג ואמר. י תמיד וגוי.
 יא לחי. יב עלמין. יג וכל. יד דישתדל. טו מוסיף ימים וגוי. טז ל"ג וחייך. יז ובעלמא. יח יצר. יט ל"ג
 בגין; מוסיף בגין דהוא [דאיהו] נחש והוא [ואיהו] מלאכא דמיתא אלא מיתתהון בנשיקה דכתיב ישקני
 מנשיקות פיהו כלומר על פי [מפי] ה' [מוסיף כמה דכתיב במשה ואהרן על פי ה'] והיא הנשיקה דהיא
 [דהוא] דביקותא דנפשא בעיקרא [בעקרא] והיא [והוא] דאשתדל באורייתא. כ אתתקיף; מוסיף בגין
 דאתתקיף; דאתקיף (ד"א). כא אכפי; אחרפי. כב מסאבי. כג מוסיף דלהון אלא הוא [דכיא] דכי [מוסיף]
 דלא שרא עלייהו רוח מסאבא [אה"ל] כגון אליהו דאשכחוהו [דאשכחוהו] רבנן ושאלו ליה ולא כהן הוא
 מר [ולאו מר כהן הוא] אמר לון [ליה] צדיקא לא מסאבי במיתתהון כמה דתנינן ביום שמת רבי בסלה
 כהונה כלומר דאתעסקו [דאעסקו] ביה. [אה"ל כתב תוספת ולא גרס ליה הרמ"ק] ובדפוי כתב שהוא גליון.
 כד ולא [אה"ל]. כה שארי. כו עליה.

הסולם

מאמר

כמו תפלת הרבים. וע"כ כתוב, ויירא יעקב
 מאד ויצר לו, כי הקב"ה סבב לו את זה כדי
 עיתפלל, מטעם שחשק בתפלתו.
 מו) רבי יהודה וכו': ר"י פתח ואמר, אשרי
 אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול
 ברעה. אשריהם ישראל, שהקב"ה רצה בהם,
 ונתן להם תורת אמת, כדי ליכות בה לחיי
 עולם. כי כל מי שעוסק בתורה, הקב"ה מושך
 עליו חיים עליונים, ומביאו לחיי העולם הבא,
 שכתוב, כי הוא חייך ואורך ימיו. וכתוב
 ובדבר הזה תאריכו ימים, כי היא חיים
 בעולם הזה, חיים בעולם הבא.
 מז) רבי אלעזר אמר וכו': ראיא, כל מי
 שעוסק בתורה לשמה, אין מיתתו על
 יד

שמאל ומאמצע, כי חסדים נמשכים מצד ימין,
 וגבורות מצד שמאל, ורחמים מהצד האמצעי.
 ומשום שנכללת מכמה אופנים, וצדדים, נעשית
 עטרה ומונחת על ראש צדיק חי העולמים,
 דהיינו יסוד, המשפיע כל הישועות אל הנוקבא,
 וממנה לכל הצבור, אבל תפלת יחיד אינה
 כלולה מכל הצדדים, והיא אינה אלא באפן
 אחד, או שמבקש חסדים או גבורות או רחמים,
 ועל כן תפלת יחיד אינה מתוקנת להתקבל
 כמו תפלת הרבים. כי אינה נכללת בכל ג'
 הקוים, כמו תפלת הרבים. ובוא וראה, יעקב
 היה כלול, מכל ג' הקוין, בהיותו מרכבה לקו
 האמצעי הכולל שניהם, ולפיכך חשק הקב"ה
 בתפלתו, בהיותה בכל השלמות, מכל ג' הקוין,
 (דפוי דף קס"ז ע"ב *) דף קס"ח ע"א)

מח) יעקב אילנא דחיי הוה, אמאי דחיל, א דהא לא ב יכול לשלטאה עלוי. ועוד, דהא כתיב א) והנה אנכי עמך וגו', אמאי ג הוה דחיל. ד ותו דהא כתיב ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים, אי משריין קדישין הוו עמיה, אמאי ה הוה דחיל. מט) אלא, ו כלא ז יאות הוה. ויעקב לא הוה בעי למסמך על ח ניסא דקב"ה, בגין דחשיב דלאו איהו כדאי, דקב"ה יעביד ליה ט ניסא, מאי טעמא, בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות, ולא אשתדל באורייתא, יא ונטל תרי אחיות, ואף על גב דכלא אתמר, ועם כל דא, בעי ליה לב"נ יב למדחל תדיר, ולצלאה קמי קב"ה בצלותא, דכתיב אשרי אדם מפחד יג תמיד. והא אוקמוה.

ג) תא חזי, יד צלותא דאבהן טו קיימו טז עלמא, וכל בני עלמא, עלייהו קיימי וסמכין, לעלם ולעלמי עלמין לא אתנשי זכותא דאבהן, בגין דזכותא דאבהן, איהו קיומא דעילא ותתא, וקיומא דיעקב, איהו קיומא שלים. יתר מכלהו, ובגין כך, בשעתא דעאקו לבנוי דיעקב, קב"ה אחמי קמיה דיוקנא דיעקב, וחייס על עלמא, כד"א ג) וזכרתי את בריתי יעקוב. יז יעקוב"ב יח בוא"ו, אמאי יט בוא"ו, בגין דאיהו דיוקנא דיעקב ממש. נא) תא חזי, כל מאן דחמי ליה ליעקב, כמאן דאסתכל באספקלריאה

מסורת הזהר

א) (בראשית כ"ח ט"ו). ב) (בראשית ל"ב ב'). לעיל וירא דף קנ"ב ציון ג'. ג) (ויקרא כ"ו מ"ב) לעיל וירא דף ח' ציון א'.

חלופי גרסאות: א מוסיף דהא יצה"ר (אה"ל). ב יכול. ג ל"ג הוה. ד תו. ה ל"ג הוה. ו ל"ג כלא (אה"ל). ז באות. זז נסא. ט נסא. י מוסיף פלח ליה. יא ונטיל. יב ל"ג למדחל (ד"א) יג מוסיף תמיד ולמדחל תדיר קמיה קב"ה. יד צלותן. טו קיומא דעלמא (אה"ל). טז דעלמא. יז ל"ג יעקוב. יח בוא"ו. יט בו.

הסולם

מאמר

צלותהון דצדיקיא ואע"פ שהכל נתישב, שיעקב לא חמוא כלל בזה, עם כל זה, צריך האדם לפחד תמיד, ולבקש בתפלה לפני הקב"ה, שכתוב, אשרי אדם מפחד תמיד. וכבר בארוהו.

ג) תא חזי צלותא וכו': בוא וראה, תפלת האבות קיימה את העולם, וכל באי העולם, עליהם מתקיימים וסומכים על זכותם, לעולם ולעולמי עולמים לא נשכחת זכות אבות, משום שזכות אבות היא קיום של מעלה ושל מטה, וקיומם של יעקב, שלם יותר מכולם, ומשום זה כשבאה עת צרה לבנוי של יעקב, הקב"ה רואה את צורתו של יעקב לפניו, ומרחם על העולם. כמש"א וזכרתי את בריתי יעקוב, שכתוב יעקוב עם ו', ולמה כתוב עם ו' משום שהו' היא צורתו של יעקב ממש. פירוש. כי יעקב הוא מרכבה לו"א שה"ס הו' של השם הוי"ה. וע"כ צורתו של יעקב היא ו'.

נא) תא חזי כל מאן וכו': בוא וראה, כל מי שראה את יעקב, הוא ומי שהסתכל באספקלריאה

יד יצר הרע, שהוא חלאך המות כנ"ל משום שנאחו בעץ החיים ולא הרפה ממנו. ומשום זה, צדיקים העוסקים בתורה אין גופם טמא, לאהר מיתתם, כי אין רוח הטומאה שורה עליהם.

מח) יעקב אילנא דחיי וכו': שואל יעקב שהיה עץ החיים, למה פחד. מפני עשו, הרי הס"א, אינו יכול לשלוט עליו. ועוד, הרי כתוב, שהקב"ה אמר לו, והנה אנכי עמך, למה היה מתיירא. ועוד, הרי כתוב ויפגעו בו מלאכי אלקים, אם מחנות המלאכים הקדושים היו עמו למה פחד.

מט) אלא כלא יאות וכו': ומשיב, אלא הכל אמת היא, שלא היה צריך לפחד, אלא יעקב לא היה רוצה לסמוך על הנס של הקב"ה, שחשב, שאינו כדאי, שהקב"ה יעשה לו נס, מהו הטעם, הוא, משום שלא עבד את אביו ואמו כראוי, ולא עסק בתורה, דהיינו בכ"ב השנים שהיה עם לבן, ולקח שתי אחיות, (דפו"י דף קס"ח ע"א)

דנהרא, והא אתמר. א) דשופריה דיעקב, כשופריה דאדם א קדמאה. אמר רבי ייסא, אנא שמענא, דכל מאן דאסתכל בחלמיה, וחמא ליה ליעקב, ב) מקסטר בקוספוי, ב חיינ אתוספן ליה.

גב) ר"ש אמר, הא אתמר, דדוד מלכא, עד לא הוה, לא הוה ליה ג חיים כלל, בר דאדם קדמאה, יהב ליה שבעין שנין מדיליה, וכך הוה קיומיה דדוד מלכא, שבעין שנין הוו. וקיומא דאדם קדמאה, אלף ד שנין חסר ה שבעין. אשתכחו בהני אלף ו שנין קדמאי, אדם הראשון, ודוד מלכא.

נג) פתח ואמר ב) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד. ז חיים שאל ממך, דא דוד מלכא, ח דהא ט כד ברא קב"ה י גנתא דעדן, יא אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא, ואסתכל יב ביה, וחמי דלית ליה יג חיים מדיליה כלום, וקיימא קמיה כל יומא, כיון דברא אדם הראשון, אמר הא ודאי קיומיה, ג ומאדם קדמאה, יד הוה שבעין שנין, דאתקיים דוד מלכא בעלמא.

נד) תו, אבהן טו שבקו ליה טז מחייהו, כל חד וחד, אברהם שבק ליה, וכן יעקב, יז ויוסף. יצחק לא שבק ליה כלום, בגין דדוד מלכא. יח מסטריה קא אתא.

דרך אמת

מסורת הזהר

א) מקושט במלבושיו וקוטפא הוא מלבוש. א) שופריה דיעקב — דאדם קדמאה:

לעיל תולדות דף ג"ז ציון ר. ב) (תהלים כ"א ה)

ח"ב רלה. ח"ג רצו: ג) מאדם קדמאה — שבעין שנין: לעיל לך דף ק"ז ציון ב.

חלופי גרסאות: א מוסיף קדמאה הוה. ב מוסיף ר"ל חיי. ג חיי. ד ל"ג שנין. ה מוסיף שבעין שנין. ו שני. ז ל"ג חיים שאל ממך. ח ל"ג דהא. ט דכר. י ג"ע"א אעיל. יב בה. יג חיי. יד הוא. טו שביק. טז מחייו. יז וכן יוסף. יח מסטריה.

מאמר

הסולם

צלוחתון דצדיקאי

של דוד, ומאדם הראשון היו אלו ע' שנים שדוד המלך חי בעולם.

נד) תו, אבהן וכו': עוד פירוש. האבות הניחו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם הניח לו מחייו, וכן יעקב ויוסף. יצחק לא הניח לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו. פירוש. כי דוד המלך ה"ס הנוקבא מצד שמאל, שאז היא חושך ולא אור כמ"ש להלן, וע"כ לא היו לו חיים, כי אין חיים אלא מצד ימין, שה"ס ז"א הנקרא עץ תחיים. וגם יצחק היה מצד שמאל, אלא שנכלל באברהם בסו"ה, אברהם הוליד את יצחק, וכן בכח העקדה, וע"כ היו לו חיים. וכל זה רק לעצמו, אבל ליתן חיים לדוד, לא היה יכול, מטעם שעקרו מקו שמאל היה, ולא היו לו חיים מצד עצמו אלא מכח התכללות. וז"ש, בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא, כלומר שגם יצחק מקו שמאל כמו דוד, וע"כ לא היה יכול ליתן לו חיים משלו.

ודאי

באספקלריאה דנהרא, שהיא ז"א, ולמדנו, שיפיו של יעקב הוא כפיו של אדם הראשון. אמר ר' ייסא אני שמעתי, שכל מי שהסתכל בחלמו וראה את יעקב מעוטף בלבושיו, חיים נתוספו לו.

גב) ר"ש אמר וכו': רש"א, למדנו, שדוד המלך מטרם שבא לעולם, לא היו לו חיים כלל, מלבד שאדם הראשון נתן לו משלו ע' שנים. וכך היו חיו של דוד המלך ע' שנים. וחיו של אדם הראשון, היו אלף שנים חסר ע'. ונמצאים אדם הראשון ודוד, באלף השנים הראשונות של בריאת העולם.

נג) פתח ואמר וכו': פתח ואמר, חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד, חיים שאל ממך, זהו דוד המלך. כי כשברא הקב"ה את גן העדן, והטיל בו הנשמה של דוד המלך, הסתכל בה וראה שאין לה חיים משלה כלום, וכך עמדה לפניו כל היום. כיון שברא את אדם הראשון, אמר, זהו ודאי חיו

(דפוי דף קס"ח ע"א)

נה) ודאי אברהם שבק ליה חמש שנים, דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנים, ב ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנים, ג חסרין חמש. יעקב הוה ליה לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם, ולא אתקיים, * אלא מאה וארבעין ושבע שנים, ד חסרים ה תמניא ועשרין. אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ו ליה מחייהון תלתין ותלת שנים. יוסף ז דאתקיים מאה ועשר שנים, ח הוה ליה לאתקיימא, מאה וארבעין ושבע ט שנים, כיומי דיעקב, וחסר מנהון תלתין ושבע . שנים. הא שבעין שנים, דשבקו ליה לדוד מלכא, לאתקיימא בהון, ובהו אתקיים דוד, בכל אינון שנים דשבקו יא ליה אבהן.

נו) ואי תימא, יב יצחק אמאי לא שבק יג ליה כלום יד כהני. בגין דאיהו חשך, ודוד מסטרא דחשך קא אתא, ומאן דאיהו בחשך, לית ליה נהורא כלל, ולית ליה חיים, ובג"כ לא הוה טו לדוד חיים כלל. אבל אלין טז דהוה להון נהורא, נהירו ליה לדוד מלכא, ומנייהו אצטריך יז לאנהרא, ולמהוי ליה חיים, דהא מסטרא דחשך לית ליה חיים כלל, ועל דא יח לא אתא יצחק יט בחושבנא.

נז) ואי תימא, יוסף אמאי כ יתיר מכלהו. אלא ודאי יוסף בלחודוי, ככלהו. כא בגין דאקרי צדיק, ודא הוא כב דאנהיר לסיהרא, כג יתיר מכלהו. ובג"כ, האי שבק ליה לדוד מלכא יתיר מכלהו חיין, דכתיב כד ויתן אותם אלהים ברקיע כד השמים להאיר על הארץ.

מסורת הוהר

א) (בראשית א' י"ז) לעיל בראשית א' דף ק"ד ציון ב'.

חלופי גרסאות: א ל"ג ודאי. ב ולא אתקיים בר (אה"ל). ג ל"ג חסרין חמש. ד חסרין. ה עשרין ותמניא. ו ל"ג ליה. ז אתקיים. ח והוה. ט ל"ג שנים. י ל"ג שנים. יא ל"ג ליה. יב אמאי יצחק. יג ל"ג ליה. יד ל"ג כהני (אה"ל). טו מוסיף ליה לדוד. טז דהוה. יז לאתנהרא. יח יצחק לא אתא. יט בחשבנא. כ ל"ג יתיר מכלהו. כא מוסיף ד"א בגין; כב דנהיר; כג יתיר (אה"ל). כד השמים וגרי.

הסולם

צלותהון דצדיקיא

מאמר

נה) ודאי אברהם וכו': ודאי שאברהם הניח לו חמש שנים, כי היה לו לחיות מאה ושמונים שנה, כמו יצחק, והוא חי רק מאה ושבעים וחמש שנים, וה' שנים חסרות. יעקב היה לו לחיות בעולם כימי אברהם, שהם קע"ה שנים, ולא חי אלא קמ"ז שנים, חסרות לו כ"ח שנים. נמצא שאברהם ויעקב הניחו לו מחייהם ל"ג שנים. יוסף, חי מאה ועשר שנים, היה לו לחיות קמ"ז שנה, כימי יעקב, חסרות לו"ז שנים, ועם ל"ג של אברהם ויעקב, הם שבעים י"נה, שהניחו לדוד המלך להתקיים בהם. ודוד חי בכל אלו השנים שהניחו לו האבות. נו) ואי תימא יצחק וכו': ואם תאמר, יצחק, למה לא הניח לו כלום מחייו כמו אברהם יעקב ויוסף. ומשיב, משום שיצחק היה חשך דהיינו מקו שמאל שמטרת התכללותו עם הימין הוא חשך כנ"ל, ודוד מצד החשך (דפרי" קס"ח ע"א *) דף קס"ח ע"ב) פירוש

(נח) ת"ח, א יעקב, צלותיה אגין ליה מעשו, בגין דבעא לסלקא זכותיה, לבנוי אבתריה, ולא לאפקא ליה השתא ב לגביה דעשו. ועל דא, צלי צלותיה לקב"ה, ולא אסתמיך על זכותיה, ג לשיזבא ליה בגיניה.

(נט) א ויאמר אם יבא ד עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה. ת"ח, מה כתיב ב ויחץ את ה העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות. אמאי לשני מחנות. בגין דאמר, אם יבא ו עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה.

(ס) תא חזי, שכינתא לא ז עדיאת מאהל לאה, ומאהל רחל, אמר יעקב, ידענא דהא נטירו לון לאלין ח מן קב"ה. מה עבד, ג וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ט אמר, י אם יא יקטיל עשו, יב לאלין ג יקטיל, אבל אלן, לא מסתפינא מנייהו, בגין דשכינתא עמהון, ועל דא והיה המחנה הנשאר לפליטה. כיון יד דעביד האי, אתקין צלותיה עליהו, טו מה טז כתיב, ד ויאמר יעקב אלהי אבי יז אברהם ואלהי אבי יצחק יי האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואטיבה עמך.

(סא) רבי יוסי פתח יח ואמר, ה תפלה לעני כי יט יעטוף ולפני יי ישפוך שיחו. האי קרא אוקמוה בכמה אתר. אלא דוד מלכא אמר דא, כד אסתכל וחמא במלי דמסכנא, ואסתכל ביה, כ כד הוה אזיל וערק מקמי חמוי, אמר דא

מסורת הזהר

א (בראשית ל"ב ט.) ב לעיל בראשית א' דף קס"ו ציון ג'. ג (בראשית ל"ג ב.) לעיל בראשית א' דף קס"ו ציון ד'. ד (בראשית ל"ב י') ח"א קסט. ח"ג ק. ה לעיל בראשית א' דף קס"ו ציון ג'. חלופי גרסאות: א צלותיה דיעקב. ב לגבי ג לשזבא. ד עשו וגוי. ה העם וגוי. ו עשו וגוי. ז עדאת; אעדיאת. ח מקב"ה ול"ג מן. ט מוסיף אמאי אמר. י א. יא עשו קטיל. יב מוסיף ליה [לי אה"ל] ולאלין. יג יקטיל (אה"ל). יד דעבד. טו ל"ג מה. טז דכתיב. יז אברהם וגוי. יח ל"ג ואמר. יט יעטוף וגוי. כ כי.

צלותהון דצדיקייא

הסולם

מאמר

וראה, השכינה לא סרה מאהל לאה ומאהל רחל, אמר יעקב, יודע אני, שיש להם לאלו שמירה מן הקב"ה. לפיכך מה עשה, וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, אמר אם יכה עשו יכה את אלו, אבל בעד אלו דהיינו בני הגבירות, איני מפתח בעדם משום שהשכינה עמהם. ולפי"ז יהיה הפירוש של ראשונה, ראשון לסכנה. ועל כן אמר והיה המחנה הנשאר לפליטה, דהיינו משום שהשכינה עמהם. כיון שעשה זאת, ערך תפלתו עליהם על השפחות וילדיהן מה כתוב, ויאמר יעקב אלקי אבי אברהם וגוי.

(סא) רבי יוסי פתח וכו': ר"י פתח ואמר, תפלה לעני כי יעטוף וגוי. מקרא זה בארוהו בכמה מקומות. אלא דוד המלך אמר זה, כאשר הסתכל וראה בהליכות העני, והסתכל בו, בשעה שהיה הולך ובורח מפני חמוי, שאול המלך, אז אמר תפלה לעני. זו היא תפלה

הרקיע הוא בחינת יסוד צדיק. דהיינו יוסף, והארץ ה"ס הנוקבא, דהיינו דוד המלך, הרי שהמאיר אל הנוקבא הוא היסוד שה"ס יוסף, וע"כ נתן לו חיים יותר מכולם.

(נח) ת"ח יעקב וכו': בוא וראה, יעקב, תפלתו הגינה עליו מפני עשו, ולא זכותו, משום שרצה להניח את זכותו, לבניו אחריו, ולא להוציאו לצורך עצמו עתה מפני עשו. וע"כ התפלל תפלתו אל הקב"ה, ולא סמך עצמו על זכותו שינצל בשבילה.

(נט) ויאמר אם יבא עשו וגוי: בוא וראה, מה כתוב, ויחץ וגוי לשני מחנות. שואל למה חצה אותם לשני מחנות. ומשיב, משום שאמר אם יבא עשו וגוי והיה המחנה הנשאר לפליטה, שיש להקשות, וכי לא יכול להיות שעשו יכה את שני המחנות, ומה היא הודאות שיהיה מחנה נשאר לפליטה.

(ס) ת"ח שכינתא לא וכו': ואומר, בוא (דפו"י דף קס"ח ע"ב)

תפלה לעני, דא א הוא צלותא, ב דבעי מסכנא ג קמי קב"ה, ד ודא צלותא, דאקדימת לכל ה צלותהון ו דעלמא.

(סב) כתיב הכא תפלה לעני, וכתיב התם א תפלה למשה ז איש האלהים, מה בין האי להאי. אלא, דא תפלה של יד, ודא תפלה של ראש, ולית לאפרשא בין ה האי תפלה לעני, ובין תפלה ט למשה, ותרוייהו שקילין כחד.

(סג) ועל דא צלותא דעני, י אקדימת קמי קב"ה, מכל צלותין דעלמא, יא בגין דכתיב, ב כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. יב ת"ח, תפלה לעני, דא תפלה של יד, דעני אתדבק במסכנותיה, כמאן דלית ליה מגרמיה כלום. (סד) דבר אחר, תפלה: דא משה. לעני: דא דוד. כי יעטוף: כד אתכסיא יג סיהרא, ואתכסי שמשא יד מינה. ולפני ה' ישפוך שיחו: בגין לאתחברא בהדי שמשא.

(סה) ת"ח, צלותא דכל בני נשא, טו צלותא. וצלותא דמסכנא, טז איהי צלותא דקיימא יז קמיה יח דקב"ה, יט ותבר תרעין כ ופתחין, כא ועאלת לאתקבלא קמיה, הה"ד ג והיה כי יצעק אלי כב ושמעתי כי חנון אני וכתיב שמוע אשמע צעקתו. ולפני ה' ישפוך שיחו, כמאן דמתרעם על דינוי דקב"ה.

מסורת הזהר

(א) (תהלים צ"א) ח"ב קלו: ח"ג קצה. ת"ז תקי י"ט לח: ב) (תהלים כ"ב כ"ה) ח"ג ט. רכנ. רנט. ג) (שמות כ"ב כ"ו) ח"ב פו:

חלופי גרסאות: א היא. ב מוסיף דאיהי צלותא דבעי: דעני. ג קדם. ד ודאי. ה צלותין. ו מוסיף דעלמא וצלותא דאיהי צלותא (אה"ל). ז ל"ג איש האלקים. ח ל"ג האי. ט מוסיף למשה איש האלקים. י אקדים. יא בגין כך כתיב. יב ות"ח. יג מוסיף סיהרא משמשא. יד מנה (אה"ל). טו ל"ג צלותא. טז איהו (אה"ל). יז קמי. יח קב"ה. יט ותברת. כ מוסיף ופתחין רקיעין (אה"ל). כא ועלת. כב ושמעתי וגו'.

מאמר	הסולם	צלותהון דצדיקיא
זפלה שהעני מתפלל לפני הקב"ה, וזו היא תפלה, המקדימה להתקבל לפני כל תפלות העולם.	העני הרבוק בעניו, כמי שאין לו מעצמו מאומה.	

(סב) כתיב הכא תפלה וכו': כתוב כאן תפלה לעני, וכתוב שם תפלה למשה איש האלקים, ושואל, מה בין זו לזו. ומשיב, אלא זה התפלה לעני, היא תפלה של יד, שה"ס הנוקבא, כי הנוקבא נקראת עני משום שאין לה מעצמה כלום והכל צריכה לקבל מז"א. וזו, התפלה למשה, היא תפלה של ראש, שהוא ז"א. ואי' להפריד בין תפלה לעני ובין תפלה למשה, דהיינו בין הנוקבא לז"א. כי צריכים להיות תמיד ביוג, ושניהם שקולים כאחד.

(סג) ועל דא צלותא וכו': ועל כן תפלת העני מקדימה להתקבל לפני הקב"ה מכל תפלות העולם, משום שכתוב, כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו'. ובוא וראה, תפלה לעני היא תפלה של יד. דהיינו הנוקבא, שהיא תפלת (רפ"י דף קס"ח ע"ב)

(סה) ת"ח צלותא דכל וכו': בוא וראה, תפלת כל אדם היא תפלה, אבל תפלת העני, היא תפלה העומדת לפני הקב"ה, שהיא שוברת שערים ופתחים, ונכנסת להתקבל לפניו. וזהו שכתוב, והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, וכתוב, שמוע אשמע צעקתו. ולפני ה' שיחו, היינו כמי שמתרעם על דינו של הקב"ה.

אמר

(טו) אמר רבי אלעזר, א צלותהון דצדיקייא חדותא ב לכ"י * לאתעטרא קמיה קב"ה, בג"כ, חביבא ג הוא יתיר ז קמיה קב"ה, ובג"כ קב"ה תאיב לצלותהון דצדיקייא בשעתא דאצטריך לון, בגין דידעי לרצויי למריהון.
(טז) מה כתיב ביה ביעקב, א אלהי אבי אברהם ואלהי אבי ה יצחק ה' האומר אלי שוב ו וגו', ז אעטר ח ואקשר ט קשורא בקשורא חד, כדקא חוזי. אלהי אבי אברהם, לימינא. ואלהי אבי יצחק, לשמאלא. יא האומר אלי, הכא תלי מלה, לאתעטרא יב לאתריה בינייהו. שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.
(סח) קטנתי מכל יג החסדים, יז אמאי טו הוה אצטריך האי עם האי. אלא, אמר יעקב, את אבטחת לי לאוטבא עמי, ואנא ידענא, דכל עובדך טז כלהו על תנאי, הא אנא לית בי זכותא, דהא ב קטנתי מכל החסדים ומכל יז האמת אשר עשית את עבדך, וכל מה דעבדת לי עד יח יומא, לאו בגין זכותאי הוה, אלא בגינך הוה דעבדת יט לי, וההוא טיבו וקשוט בגינך הוה. דהא כד נ עברנא בקדמיתא, דהוינא אזיל מקמי דעשו, יחידאי עברנא ליה כא לההוא נהרא, כב ואנת עבדית עמי טיבו וקשוט, והא אנא השתא, מעבר ליה בתרי כג משיריין, אינון תרין כד משיריין דפליג.
(סט) עד הכא סדורא דשבחא כה דמריה, מכאן ולהלאה כו בעא מה

מסורת הוהר

(א) לעיל דף י"ח ציון ד'. (ב) לעיל וירא דף ק"א ציון ג'.
חלופי גרסאות: א בצלותהון (אה"ל). ב דכ"י (אה"ל). ג ל"ג הוא; היא (אה"ל). ד קמ"ה יצחק וגו'. ו ל"ג וגו'; מוסיף וגו' דהכי תלי מלה לאתעטרא לאתריה בינייהו. ז אעטר. ח ואקשר; ואקשר (אה"ל). ט קשורא. י מוסיף חוזי ליה; לי (אה"ל). יא מוסיף ה' האומר יב באתריה. יג מוסיף החסדים ומכל האמת וגו'. יד מה; מאי (אה"ל). טו ל"ג הוה. טז אינון, יז האמת וגו'. יח מוסיף יומא דין. יט ליה. כ מוסיף ית ירדנא [ירדנא אה"ל]. כא ל"ג לההוא נהרא (אה"ל). כב ואת. כג משריין. כד משריין. כה דמאריה. כו בעי.

צלותהון דצדיקייא

הסולם

מאמר

(טו) אמר ר' אלעזר וכו': אר"א. תפלת הצדיקים, היא שמחה לכנסת ישראל, שהיא הנוקבא, להתעטר, עם התפלה, לפני הקב"ה. ומשום זה, היא אהובה יותר על הקב"ה מתפלת העני, ומשום זה, הקב"ה משתוקק לתפלת הצדיקים בשעה שצריכים להתפלל, משום שיודעים איך לרצות את רבונו.

(טז) מה כתיב ביה וכו': מה כתוב בו ביעקב, בתפלתו, אלקי אבי אברהם ואלקי וגו', העטיר, וקשר קשר בהתקשרות אחת כראוי, שאמר אלקי אבי אברהם, שהוא לימין, ואלקי אבי יצחק, שהוא לשמאל, האומר אלי, דהיינו לו עצמו שהוא קו אמצעי המכריע, כאן, בקו האמצעי, תלוי הדבר, לעטר את מקומו ביניהם, בין אברהם ויצחק שהם ימין ושמאל, וע"כ אמר לו, שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.

(סט) עד הכא סדורא וכו': עד כאן אמר סדר שבחו של רבונו, מכאן ולהלאה בקש מה

(דפו"י דף קס"ח ע"ב * דף קס"ט ע"א)

דאצטריך ליה. לאחזאה לכל בני עלמא, דאצטריך א ליה לבר נש, לסדרא שבחא
ב דמאריה בקדמיתא, ולבתר ג יבעי בעותיה, דהכי עבד יעקב, בקדמיתא סדר
שבחא דמריה, ולבתר דסדר שבחא, אמר בעותיה דאצטריך ליה.

(ע) הה"ד א הצילני נא מיד אחי מיד ד עשו ה כי ירא אנכי אותו פן יבא
והכני אם על בנים. מכאן, ו מאן דצלי צלותיה, ז דבעי לפרשא מלוי כדקא
יאות. הצילני נא, ואי תימא, דהא ח שובת לי מלבן. מיד אחי. ואי תימא,
קריבין אוחרנין סתם, אחין אקרון. מיד עשו. מ"ט בגין לפרשא מלה כדקא
יאות. ואי תימא, אנא אמאי אצטריך, כי ירא אנכי ט אותו . פן יבא והכני. בגין
לאשתמודעא מלה לעילא, ולפרשא לה כדקא יאות, ולא יסתים מלה.

(עא) ואתה אמרת היטב איטיב עמך וגו'. ואתה אמרת יא היטב איטיב,
מאי ואתה. כד"א, ג ואתה מחיה את כלם, אוף הכא ואתה אמרת.

(עב) תא חזי, דוד מלכא אמר, ד יהיו לרצון אמרי יב פי: אלן מלך
דאתפרשן. והגיון לבי: אלן מלך דסתימן, דלא יכיל בר נש לפרשא לון
בפומיה, דא הוא הגיון, דאיהו בלבא, דלא יכיל לאתפרשא.

(עג) ועל דא אצטריך מלה, לאתפרשא בפומא, ומלה דתליא בלבא, וכלא
רזא איהו, חד לקבל דרגא תתאה, וחד לקבל דרגא עלאה. מלה דאתפרשא,
לקבל דרגא יג תתאה, דאצטריך לאתפרשא. ההוא דתליא בלבא, איהו לקבל
דרגא פנימאה יתיר, וכלא כחדא איהו. ועל דא אמר יהיו יד לרצון אמרי פי
והגיון לבי לפניך וגו'.

מסורת הוהר

(א) (בראשית ל"ב י"ב). (ב) (שם י"ג). (ג) (נחמיה ט'). (ד) (תהלים י"ט).

חלופי גרסאות: א ל"ג ליה. ב דמריה. ג ליבעי. ד עשו וגו'. ה ל"ג מן כי עד מכאן. ו ל"ג מאן.
ז דבעא. ח שיובת. ט אותו וגו'. י ל"ג פן יבא והכני. יא ל"ג היטב איטיב. יב פי וגו'.
יג ל"ג תתאה. יד לרצון וגו'.

הסולם

צלותהון דצדיקייא

מאמר

הארץ עוד, ואמר, אם תאמר, למה אני צריך
להצלה, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני
וגו', וכל זה כדי להסביר הדבר למעלה, ולפרש
אותו כראוי, ולא לסתום הדבר.

(עא) ואתה אמרת היטב איטיב וגו': ושואל
מהו ואתה. ומשיב, כמו שאתה אומר
ואתה מחיה את כלם, שפירוש, הנוקבא
הנקראת אתה, אף כאן ואתה אמרת, הוא
שם הנוקבא.

(עב) תא חזי דוד וכו': בוא וראה, דוד המלך
אמר, יהיו לרצון אמרי פי, אלו הם
דברים שהם מפורשים, והגיון לבי, אלו הם
דברים שהם סתומים, שאין אדם יכול לפרש
אותם בפיו, זה הוא הגיון שהוא בלב, שאינו
יכול לפרשו.

(עג) ועל דא אצטריך וכו': ועל כן צריך
להיות דבר שהוא מפורש בפה דהיינו,

אמרי

מה שצריך לו, להורות לכל בני העולם, שאדם
צריך לסדר שבחו של רבונו בתחילה, ואחר
כך יתפלל תפלתו. כי כן עשה יעקב, בתחילה
סדר שבחו של רבונו, ואחר שסדר השבחה,
אמר תפלתו שצריך.

(ע) הה"ד הצילני נא מיד וכו': וזה הוא
שכתוב הצילני נא מיד אחי וגו', דהיינו
שלאחר שסידר השבחו התפלל תפלתו. מכאן
נשמע, שמי שמתפלל תפלתו צריך לפרש
דבריו כראוי. שאמר, הצילני נא, שלכאורה
היה זה די כי אינו צריך יותר מהצלה, עם
כל זה אמר להקב"ה: ואם תאמר, שכבר
הצלת אותי מלבן, לכן פירש מיד אחי. ואם
תאמר, שגם קרובים אחרים סתם, נקראים
אחים, ע"ד שאמר לבן ליעקב הכי אחי אתה
ועבדתני חנם. לכן פירש מיד עשו. מה הטעם,
משום שצריכים לפרש הדבר כראוי. וע"כ

(דפו"י דף קס"ט ע"א)

עד) כגוונא דא אמר יעקב, בקדמיתא פריש מלה כדקא יאות, ולבתר סתים מלה, דאיהי תליא בהגיונא דלבא, דלא אצטריך לפרשא, דכתיב א) ושמתיו את זרעך כחול א) הים אשר לא יספר מרוב. הכא איהו מלה, דתליא בלבא, דלא אצטריך לפרשא. וכן אצטריך ב) כדקאמרן, בגין ג) ליחדא יחודא שלים, כדקא יאות. זכאין אינון צדיקיא, דידעי לסדרא שבחא ד) דמאריהון כדקא יאות. ולמבעי בעותהון, ה) ובגין כך כתיב, ב) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכ) ו אתפאר.

עה) ויותר יעקב לבדו וגו'. רבי חייא פתח ז) ואמר א) לא תאנה אליך ח) רעה ונגע לא יקרב באהלך, תא חזי, כד ברא קב"ה עלמא, עבד בכל יומא יומא * עבדיתיה דאתחזי ליה, והא אוקמוה. ט) ואתמר, ביומא רביעאה עבד י. נהורין, וכדין אתברי סיהרא חסר, נהורא דאזעירת גרמה, ובגין דאיהי מארת חסר יא וא"ו, יב אתיהיב דוכתא, לשלטאה כל רוחין ושדין, ר) ועלעולין ומזיקין וכל יג רוחי יד מסאבי.

דרך אמת

א) רוח סערה.

מסורת הזהר

א) (בראשית ל"ב). ב) (ישעיהו מ"ט). ג) (תהלים צ"א).

חלופי גרסאות: א) הים וגו'. ב) כדאמרן. ג) ליחדא. ד) דמריהון. ה) בגין. ו) מוסיף אתפאר כתיב [גם * את השני] גם את השלישי וגו' שלש פעמים גם רמז שלש גאולות על ידי שלשה צדיקים משה מרדכי משיח שעתיד לגאלנו בקרוב. ז) ל"ג ואמר. ח) רעה וגו'. ט) מוסיף ואתמר ואי תימא. י) מוסיף נהורין ואתמר. יא) ו'. יב) אתיהיב. יג) רוחין. יד) דמסאבו. * גליון ג"ם ר"ת גואל משה. גואל מרדכי. גואל משיח.

מאמר

הסולם

צלוחתון דצדיקיא

דף כ"ב ד"ה במספר) ונמשכים מבינה ונקראים הגיון לבי. ובתחילה אמר יעקב, ואתה אמרת היטב איטיב עמך, וה"ס מוחין דמספר, וע"כ הקדים השם ואתה, שהוא עלמא דאתגליא, שממנה נמשכים המוחין דמספר, ואח"כ אמר אשר לא יספר מרוב, שהם המוחין בלי מספר הנמשכים מעלמא דאתכסיא, שהם חסדים מכוסים. ושניהם צריכים. (כמ"ש שם בהקדמת ספר הזהר דף כ"ג ד"ה ושמא ע"ש). זכאין אינון צדיקיא וכו': אשריהם הצדיקים שיודעים לסדר שבחיו של רבונם כראוי, ולהתפלל אחר כך תפלתם. ומשום זה כתוב ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בכ) אתפאר

מאמר ויותר יעקב לבדו

עה) ויותר יעקב לבדו וגו': רבי חייא פתח ואמר, לא תאנה אליך וגו', בוא וראה, כאשר ברא הקב"ה את העולם, עשה בכל יום ויום המלאכה הראויה לו, ובארוהו. וגאמר, שביום רביעי עשה את המאורות, ואז נבראה הלבנה חסרה, שהיא אור שמיצט את עצמו, ומשום שהיא מארת חסר ו', ניתן מקום לשליטה

אמרי פי. דבר שהוא תלוי בלב. ואינו מפורש בפה דהיינו הגיון לבי, כי הכל הוא סוד. אחד הוא כנגד המדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא, ואחד כנגד המדרגה העליונה שהיא בינה. דבר המפורש בפה, הוא כנגד המדרגה התחתונה, הצריכה להתפרש, שה"ס עלמא דאתגליא. דבר ההוא התלוי בלב, הוא כנגד מדרגה יותר פנימית, שהיא בינה, שהיא עלמא דאתכסיא, והכל הוא כאחד, כלומר ששניהם צריכים. וע"כ אמר, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו'.

עד) כגוונא דא אמר יעקב וכו': כעין זה אמר יעקב, מתחילה פירש הדבר כראוי, ואחר זה סתם הדבר, להיותו תלוי בהגיון הלב שאינו צריך להתפרש, שכתוב, ושמתיו את זרעך כחול הים אשר לא יספר מרוב, כאן הוא דבר התלוי בלב, שאינו צריך להתפרש. וכן צריך להיות כמו שאמרנו ששניהם צריכים כדי ליחד יחוד השלם כראוי.

פירוש שיש מוחין דמספר, והיינו המפורש בפה, שה"ס הארת החכמה המתגלה על ידי הנוקבא הנקראת פה. ויש מוחין בלי מספר, שה"ס חסדים מכוסים. (כנ"ל בהקדמת הזהר (דפו"י דף קס"ט ע"א *) דף קס"ט ע"ב)

(עו) כלהו א סלקין ב ושאטין בעלמא לאסטאה, ואתמנון בדוכתי דאתחריבו, ובחקלין תקיפין, ובמדברין חריבין. וכלהו מסטרי רוח מסאבא. והא אתמר, דהא רוח מסאבא דאתיא מנחש עקימאה, איהו רוח מסאבא ממש. ואיהו אתמנא בעלמא, לאסטאה ג בר נש לגביה, ועל דא יצר הרע שליט בעלמא. (עז) ואיהו אתמני לגביהו דבני נשא, ואשתכח עמהון, ד ובעקימו א) ובתסקופין אתי לגביהו, לאסטאה לון, מארחוי ה דקב"ה, כמה דאסטי לאדם קדמאה, וגרים מותא לכל עלמא, הכי נמי אסטי ו להו לבני נשא, וגרים לון לאסתאבא.

(עח) ומאן דאתי לאסתאבא, איהו משיך עליה ההוא רוח ז מסאבא, ואתדביק בהדיה, וכמה אינון דומינין לסאבא ליה, ס ומסאבין ליה, ואיהו מסאב . וסאבין ליה בהאי עלמא, יא ובההוא עלמא. והא אתמר. (עט) ובשעתא דאתי בר נש לאתדכאה, ההוא רוח מסאבא אתכפייא קמיה, ולא יכיל לשלטאה יב עלוי, וכדין כתיב, א) לא תאנה אליך יג רעה ונגע לא יקרב באהלך. יד אמר ר' יוסי, לא תאנה אליך רעה, דא לילית, ונגע לא יקרב באהלך, אלין שאר מזיקין, והא אוקמוה ואתמר. (פ) רבי אלעזר אמר, הא אמרן, דלא יפוק בר נש יחידאה בליליא, וכל שכן, בזמנא דסיהרא אתבריא, טו והוה חסרה, ואוקמוה. דהא כדין, רוחא

מסורת הזהר

דרך אמת

א) לעיל דף כ"ב ציון ב.

א) ובעלילות רבות.

חלופי גרסאות: א שליטין: ב שליטין (אה"ל). ב ושאטין. ג לון בני [לבני אה"ל] נשא. ד בעקימו. ה קב"ה. ו להון. ז מוסיף מסאבא ושריא בגויה [בגויה אה"ל]. ח ואתדבק. ט ל"ג ומסאבין ליה. י ומסאבין. יא ובעלמא [דאתי]. יב עליה. יג רעה וגוי. יד כדאמר. טו והות.

ויותר יעקב לבדו

הסולם

מאמר

(עח) ומאן דאתי לאסתאבא וכו': ומי שבא להטמא מושך עליו את רוח הטומאה ההוא, ומתדבק עמו. וכמה הם, רוחות הטומאה, הנועדים לטמא אותו, ומטמאים אותו והוא נטמא. ומטמאים אותו בעולם הזה ובעולם ההוא. וכבר נתבאר.

(עט) ובשעתא דאתי וכו': ובשעה שאדם בא להטהר, אותו רוח הטומאה נכנע מפניו, ואינו יכול לשלוט עליו. ואז כתוב, לא תאנה אליך רעה וגוי. אמר ר' יוסי לא תאנה אליך רעה, זו היא לילית. ונגע לא יקרב באהלך, אלו הם שאר מזיקים. וכבר בארוהו, ולמדנו.

(פ) ר' אלעזר אמר וכו': רא"א, הרי אמרו, שלא יצא אדם יחידי בלילה, ומכל שכן בזמן שהלבנה נבראה, והיא חסרה, שאינה מאירה במילואה, ובארוהו, כי אז רוח הטומאה שולט

לשליטה לכל הרוחות, והשדים. ורוחות סערה, ומזיקים, וכל רוחות הטומאה, (וביאור הדברים, לעיל ב"א דף צ"ה ד"ה ויאמר).

(עו) כלהו סלקין ושאטין וכו': כולם עולים ומשוטטים בעולם להשטות בני אדם, ונתמנו במקומות שנחרבו מישוב, ובשדות קשים, שאינם ראויים לזריעה, ובמדבריות חרבים. וכולם מצד רוח הטומאה, ולמדנו, כי רוח הטומאה הבא מנחש עקלתון, שהוא לילית, הוא רוח הטומאה ממש, והוא נתמנה בעולם, להשטות אנשים אליו. וע"כ היצר הרע שולט בעולם.

(עז) ואיהו אתמני לגביהו וכו': והוא נתמנה אצל בני אדם ונמצא עמהם, ובערמה ובעלילות הוא בא אליהם. להשטות אותם מדרכי הקב"ה. כמו שהשטה את אדם הראשון וגרם מות לכל העולם, כן הוא משטה בני אדם וגורם להם להטמא.

(דפו"י דף קס"ט ע"ב)

מסאבא שלטא, ודא הוא א רוח רעה, מאן רעה, דא ב חויה בישא. ונגע, דא הוא א מאן דרכיב על ג חויה. רעה, ונגע, כחדא אינון.

פא) ואע"ג דתנינן, דנגע אלין נגעי בני אדם, דנפקו מאדם, דהא כל אינון שנין, דלא קריב אדם עם אתתיה, רוחי מסאבי הוו ד קא אתיין, ומתחממן מניה, ואולידן מניה, והני אקרון נגעי בני אדם.

פב) והא אתמר, דכד בר נש בחלמיה, ה ולא שליט בגופיה, וגופא אשתכך, רוח מסאבא אתיין ושריא עליה, ואית זמנין, דרוחי נוקבין מסאבין, אתיין וקרבן בהדיה, ומשכין ליה ו בהדיה, ומתחממן מניה, ואולידו לבתר רוחין ו ומזיקין, ולזמנין ה אתחזיין כחיוז בני נשא, בר דלית לון שערי ברישא.

פג) ובכלא אית ליה לב"נ לאסתמרא מקמיה, בגין דיהך בארחי דאורייתא, ולא יסתאב בהדיה, דהא לית לך מאן דנאים בליליא בערסיה דלא טעים טעמא דמותא, ונפקת נשמתיה מניה, וכיון דאשתאר גופא בלא נשמתא קדישא, רוח מסאבא ו זמין ושריא עליה ואסתאב, והא אוקימנא יא מלה, דלית ליה לבר נש, לאעברא ידוי על עינוי בצפרא, בגין דהא יב רוחא מסאבא שריא עלייהו י וכו', והא אתמר.

פד) תא חזי, דהא יעקב, אף על גב דאתרחים יד קמיה טו קב"ה, בגין דאשתאר בלחודי, רוחא אחרא הוה זמין לאזדוגא בהדיה.

דרך אמת

א) הוא סמאל לעיל ליה ב'. ב) ליד ב' וניד ע"ב.

חלופי גרסאות: א ל"ג רוח. ב חיויא; חוויא; חוויא. ג חיויא. ד קאתיין. ה דלא (אה"ל). ו בגויה. ז ל"ג ומזיקין; מוסיף ומזיקין נגעי בני אדם; כחונא בני נשא; כחוני (כגוני אה"ל) דבני נשא. ח יתחזון. ט זמינא. י מוסיף עליה דגופא. יא ל"ג מלה. יב רוח. יג ל"ג וכו'. יד קמי. טו בריה.

הסולם

מאמר

ויותר יעקב לבדו

לפעמים, שרוחות נקבות טמאות באות וקרבות אליה, ומושכות אותו עמהן, ומתחממות ממנו, ומולידות אחר כך, רוחות ומזיקים ולפעמים נראים כמראה של בני אדם. אלא שאין להם שערות בראש.

פג) ובכלא אית ליה וכו': ומכל וכל יש לו לאדם להשמר מפניהם, כדי ללכת בדרכי התורה, ולא יטמא עמהם, כי אין לך מי שישן בלילה על מטתו, שלא יטעם טעם מיתה, ונשמתו יוצאת ממנו, וכיון שנשאיר הגוף בלי הנשמה הקדושה, רוח הטומאה נועד, ושורה עליו, והוא נטמא. וכן בארנו הדבר, שאין לו לאדם להעביר ידיו על עינוי בבוקר, משום שרוח הטומאה שורה עליו וכו' וכבר למדנו זה.

פד) תא חזי דהא יעקב וכו': בוא וראה, כי יעקב, אע"פ שהיה אהוב לפני הקב"ה, מכל

שולט, והוה רוח רעה, ושואל, מי הוא רוח רעה, ומשיב, זה הוא הנחש הרע. ונגע, זה הוא מי שרוכב על הנחש, שהוא סמאל, רעה ונגע הם כאחד.

פא) ואע"ג דתנינן וכו': ואע"פ שלמדנו, שנגע הוא נגעי בני אדם שנוולדו מאדם, כי אלו השנים שלא קרב אדם אל אשתו, רוחות הטומאה היו באות ונתחממו ממנו והולידו ממנו, ואלו נקראים נגעי בני אדם. פירוש, אע"פ שלמדנו, שנגעים הם שדים שנוולדו מאדם, מכל מקום אינו סותר את דברינו, שנגע הוא ס"מ הרוכב על הנחש, כי ב' בהינות הם.

פב) והא אתמר, דכד וכו': והרי למדנו, כשהאדם בחלומו, ואינו שולט בגופו, והגוף נדם, רוח הטומאה בא ושורה עליו. ויש (דפ"י דף קס"ט ע"ב)

פה) א רבי שמעון אמר, תא חזי, מה כתיב ביה בההוא רשע דבלעם, א וילך שפי, מהו שפי. יחידאי. כמה דאת אמר שפיפון עלי ארח, כהאי ב חזיא דאזיל יחידאי, א וכמין ג עלי ד ארחין ושבילין, הכי נמי בלעם, הוה אזיל יחידאי, מאי טעמא, בגין לאמשכא עליה רוחא מסאבא, דכל מאן דאזיל יחידאי בזמנין ה ידיען, אפילו במתא, ו באתרין ידיען, משיך עליה ו רוחא מסאבא.

פו) בג"כ, בכל זמנא, לא יהך בר נש יחידאי בארחא ה ובמתא, אלא באתר דבני נשא אזלין ו ותבין ומשתכחין תמן, ו ועל דא לא יהך בר נש יחידאי א בליליא, הואיל ובני נשא לא משתכחי, והיינו טעמא, דלא תלין נבלתו יב על העץ, * דלא לקיימא יג גופא מיתא בלא רוחא, על ארעא בליליא. בגין כך ההוא רשע דבלעם, הוה אזיל יחידאי, כהאי יד נחש, כמה דאוקמוה.

פז) ב ויאבק איש טו עמו, מאי טו ויאבק. רבי שמעון אמר, יז מן יח אבק. יח אבק כ טפל לעפר, מה בין כא עפר לאבק. כב דא אבק דאשתאר מן נורא, ולא עבד איבין כג לעלמין. עפר: דכל איבין נפקי מניה, ואיהו כללא, כד בעילא ותתא.

מסורת הוזהר

דרך אמת

א) והוא אורב על דרכים ונתיבות לנשוך בעקבי טוס. א) (במדבר כ"ג.) ב) (בראשית ל"ב.) ג) בחלופי גרסאות (נחום א').

חלופי גרסאות: א אר"ש. ב חזיא. ג על. ד אורחין. ה ידיען. ו ובאתרין ידיעין בכל זמנא אתמשיך עליה רוחא מסאבא ואתוק בג"כ (אה"ל). ז רוח. ח במתא. ט ותיבין. י וכל דא אפילו ביממא כ"ש בליליא הואיל (אה"ל). יא בליליא; וע"ד אפילו ביממא כל שכן בלילה. יב ל"ג על העץ. יג מיתא גופא (אה"ל). יד חזיא. טו מוסיף עמו עד עלות השחר ויאבק. טז מוסיף ויאבק דאמר ריב"ל מלמד דסליקו [דסליק] אבק ברגליהון עד כורסי [כרסי] יקרא כתיב הכא בהאבקו עמו וכתוב. ג) [וענו] אבק רגלי ויהוה מלאך [מלאכא] שרו של עשו היה [הוה] ואיהו סמאל בג"כ דינו הוא שיעלה אבק דרגליו [דרגליהם] עד כסא הכבוד שהוא מקום המשפט. ובדפו"י כתב שזה גליון. יז מאן (אה"ל). יח מוסיף אבק ועפר. יט ל"ג אבק טפל לעפר. ואה"ל כתב אדל"ג. כ טפל. כא אבק לעפר. כב אלא. כג בעלמא; לעלמא; בעלמין. כד דלעילא (אה"ל).

הסולם

מאמר

ויותר יעקב לבדו

הטעם, שלא תלין נבלתו על העץ, כדי שלא להתחזק בארץ גוף מת בלי רוח, בלילה. משום זה, אותו רשע בלעם, היה הולך יחידי כנחש הוזהר. כמו שבארוהו.

מאמר ויאבק איש עמו

פז) ויאבק איש עמו: שואל מהו ויאבק, רבי שמעון אמר, מן אבק בא אליו. כמ"ש לפנינו. אבק טפל אל עפר. ושואל, מה בין עפר לאבק. ומשיב, אבק הוא, שנשאר מן האש, כלומר, מה שנשאר מדבר הנשרף באש נק' אבק, ואינו עושה פירות לעולם, עפר הוא, שכל הפירות יוצאים ממנו, והוא כלל הכל, הן למעלה והן למטה. פירוש, נוקבא דו"א נקראת עפר, והיא כלל כל העולמות וכל מה שבבי"ע תולדותיה. ואבק הוא נוקבא של

מכל מקום כיון שנשאר לבדו, רוח אחר היה נועד להתחבר עמו.

פה) רבי שמעון אמר וכו': רש"א בוא וראה מה כתוב בו באותו רשע בלעם, וילך שפי, מהו שפי. יחידי. הוא כמו שאתה אומר. שפיפון עלי אורח. דהיינו כאותו הנחש ההולך יחידי. ואורב על הדרכים והשבילים, כן בלעם היה הולך יחידי. מהו הטעם. הוא, כדי להמשיך על עצמו רוח הטימאה, שכל מי שהולך יחידי בזמנים ידועים, אפילו בעיר במקומות ידועים, הוא מושך על עצמו את רוח הטימאה.

פו) בג"כ בכל זמנא וכו': משום זה בכל הזמנים לא ילך אדם יחידי בדרך, ובעיר, אלא במקום שבני אדם הולכים ושבים ונמצאים שם. ועל כן לא ילך אדם יחידי בלילה. משום שלא נמצאים אז בני אדם. והוא (דפו"י דף קס"ט ע"ב *) דף ק"ע ע"א)

פח) אמר רבי יהודה, אי הכי, א מאי א) מקים מעפר דל. א"ל כמשמעו, אבל ב) בהאי גוונא, מקים מעפר דל, בגין דלית ליה מגרמיה כלום, ומההוא ג) עפרא נפק דל, דלית ליה ד כלום, ומההוא עפר, כל איבין וכל טיבו דעלמא נפקי מניה, וביה אתעבידו כל ה) עובדין דעלמא, ו כמה דכתיב ב) הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר, ותנינן הכל היה מן העפר, ואפילו גלגל חמה. אבל אבק, לא עביד פירין ואיבין ה) לעלמין, ובג"כ ויאבק ט) איש, דאתיא בההוא אבק, ורכיב עליה, בגין לקטרגא ליה ליעקב.

פט) עד עלות השחר, דאתעבר שולטנותיה ו) ואתחלף, וכך הוא לזמנא דאתי, בגין דגלותא השתא, כליליא יא) דמיא, ואיהו ליליא, ושלטא ההוא אבק על ישראל, ואינן יב) שכיבי יג) לעפרא, עד דיסתלק נהורא, יד) ויתנהר יממא, וכדין ישלטון ישראל, ולהון טו) יתייב מלכותא, דאינן טז) קדישי יז) עליונים, כד"א ד) ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונים מלכותיה מלכות יח) עלם וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון.

צ) ויאמר יט) שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני. רבי יהודה פתח ואמר, ה) מי זאת הנשקפה כמו כ) שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות. האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל מי זאת הנשקפה, אלין אינן ישראל, בזמנא דקב"ה יוקים לון, כא) ויפיק מן גלותא, כדין יפתח לון

מסורת הזהר

א) (שמואל א' ב'). ב) (קהלת ב'). ג) לעיל דף כ"ה ציון א'. תולדות דף פ"ד ח"ג רמג. ד) (דניאל ד' כ"ז). ה) לעיל תולדות דף ע"א ציון י'. ו) לעיל בראשית א' דף רל"ב ציון ג'.

חלופי גרסאות א מהו, ב להאי (אה"ל). ג עפר. ד מוסיף מגרמיו [מגרמיה אה"ל] כלום. ה עבידן (אה"ל). ו כד"א; ז כר"א. ז העפר וגו', ח לעלמא. ט ל"ג איש. י ואתחלש. יא ל"ג דמיא. יב שכיבין. יג מוסיף לעפרא אחרא [אחרא]. יד ויתנהר. טו יתייב. טז קדישין. יז עלאין. יח עלם וגו'. יט שלחני וגו'. כ שחר וגו'. כא מוסיף ויפיק לון.

ויאבק איש עמו

הסולם

מאמר

של סמאל, שהוא אל אחר, שאינו עושה פירות, דהיינו הנוקבא שלו, ורוכב עליו, כדי לקטרג וע"כ מכונה אבק.

פח) אמר ר' יהודה וכו': אר"י, אם כן, אם עפר הוא חשוב כל כך, מה פירושו של מקים מעפר דל. אמר לו כמשמעו, שהוא שפלות, אבל באופן זה, מקים מעפר דל, משום שהנוקבא, המכונה עפר, אין לה מעצמה ולא כלום, אלא שמקבלת הכל מו"א ומאותו העפר, שאין לו כלום, בזמן שאינה בזווג עם ז"א, יוצא הדל שאין לו כלום. ומאותו העפר, בזמן שהוא בזווג עם ז"א כל הפירות וכל הטוב שבעולם יוצאים ממנו, ובו נעשו כל המעשים שבעולם, כמו שכתוב, הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר. ולמדנו, הכל היה מן העפר, ואפילו גלגל חמה. אבל אבק אינו עושה פירות ואבים לעולם, ועל כן, ויאבק איש, דהיינו סמאל, שהוא בא באותו אבק,

(דפו"י דף ק"ע ע"א)

מאמר שלחני כי עלה השחר צ) ויאמר שלחני וגו' ברכתני: ר' יהודה פתח ואמר, מי זאת הנשקפה כמו שחר וגו'. מקרא זה בארוהו ולמדנו, אבל, מי זאת הנשקפה אלו הם ישראל, בזמן שהקב"ה יקים אותם ויוציאם מן הגלות. אז יפתח להם פתח אור דק מדק וקטן מאד, ואחר כך יפתח להם

פתחא דנהורא, * דקיק זעיר, ולבתר פתחא אחרינא, דאיהו רב מיניה, עד דקב"ה ב יפתח לון תרעין עלאין, פתיחין לארבע ג רוחי עלמא. (צא) וכן כל מה דעביד קב"ה לישראל, ולצדיקיא ד די בהו, ה הכי כלהו, ולא בזמנא חדא. ו לב"ג, דאתיהיב בחשוכא, ודירוריה הוה בחשוכא תדיר, כד יבעון לאנהרא ליה, בעיין לאפתחא ליה נהורא ז זעירתא, כעינא דמחטא, ולבתר רב מניה, וכדין בכל זמנא, עד ח דינהרון ליה כל נהורא, כדקא יאות.

(צב) כך אינון ישראל, כד"א א מעט מעט אגרשנו מפניך ט עד אשר תפרה וגו'. וכן למאן דאתי אסוותא, לאו איהו בשעתא חדא, אלא זעיר זעיר, עד דיתתקף. אבל לעשו, לאו הכי, אלא בזמנא חדא נהיר ליה, ואתאביד מניה זעיר זעיר, י עד דיתתקפון ישראל, יב וישיצון ליה מכלא, מעלמא דין ומעלמא דאתי. ובגין דנהיר יג בשעתא חדא, הוה יד ליה טו שציאו מכלא. אבל ישראל, נהורא דלהון זעיר זעיר, עד טו דיתתקפון, וינהיר לון קב"ה לעלמין. (צג) וכלא יז שאלי יח לון ואמרי, מי זאת הנשקפה כמו שחר, איהו א יט קדרותא דצפרא, ודא איהו כ נהורא דקיק. כא ולבתר יפה כלבנה, בגין דסיהרא, נהורא דילה כב נהיר יתיר משחר. ולבתר ברה כחמה, כג בגין

מסורת הזהר

דרך אמת

א) שחרית הבקר שהוא זמן שחרית שמתחיל להאיר (שמות כ"ג ל'). ב) בהלופי גרסאות (ישעיה מ"ב י"ג) ח"א קעג: קעד. ח"ב מז: קבב: ח"ג לח. ת"ז בהשמטות תקי ו' דף קמה.

הלופי גרסאות: א מוסיף היא [דהוא] דקיק. ב פתח. ג סטרי דעלמא (אה"ל). ד דבהו. ה נהרי. ו מוסיף מתל לב"ג. ז זערתא. ח דינהרות. ט ל"ג עד אשר תפרה וגו'. י דאסי. יא מוסיף ולזמנא דאתי לאומות עכו"ם [עז"ז] ב) ה' כגבור יצא וגו' (כאיש מלחמות יעיר קנאה) עד. יב מוסיף ושיצון וישבון. יג מוסיף לאו בשעתא. יד להו. טו שציאו. טז דאתתקפון. יז שאל. יח ל"ג לון. יט דאיהו נהורא ול"ג מן קדרותא עד נהורא (אה"ל). כ נהיר. כא לבתר. כב נהירא. כג ל"ג מן בגין עד ולבתר.

שלחני כי עלה השחר

הסולם

מאמר

וכן למי שבאה לו רפואה, אינה באה בשעה אחת, אלא שנאה מעט מעט עד שמתרפא. אבל לעשו אינו כן, אלא בבת אחת האיר לו, ונאבד ממנו מעט מעט עד שיתחזקו ישראל, ויכריתו אותו מכל העולם הזה ומהעולם הבא. ומשום שהאיר לו בתחילה בפעם אחת, היה לו כליון מכל, אבל ישראל האיר שלהם הולך ואור מעט מעט, עד שיתחזקו, ויאיר להם הקב"ה לעולם.

צג) וכלא שאלי לון וכו': והכל שואלים עליהם, ואומרים, מי זאת הנשקפה כמו שחר, שחר, הוא שחרית הבוקר, דהיינו החשכה המתחזקת שמתרם אור הבוקר, וזה הוא אור הדק הנזכר, ואחר כך, יפה כלבנה, כי הלבנה אורה מרובה יותר משחר, ואחר

להם פתח אחר מעט גדול ממנו. עד שהקב"ה יפתח להם את השערים העליונים הפתוחים לארבע רוחות העולם. פירוש שלא תתגלה ישועתם בבת אחת, אלא בדומה אל שחר, שהולך ואור עד נכון היום. וע"כ נאמר אז עליהם, מי זאת הנשקפה כמו שחר וגו'. צא) וכן כל כזה דעביד וכו': וכן כל מה שיעושה הקב"ה לישראל ולצדיקים שבהם, הכל כן הוא, שמושטעם לאט לאט, ולא בפעם אחת. בדומה לאדם הנתון בחשך, ותמיד בחשך היה משכנו, שבעת שרוצים להאיר לו צריכים לפתוח לו תחילה, אור קטן כפתחו של מחט, ואחר כך מעט גדול ממנו, וכן בכל פעם יותר, עד שמאירים לו כל האור כראוי. צב) כך אינון ישראל וכו': כך הם ישראל, כמש"א. מעט מעט אגרשנו מפניך וגו'. (דפרי דף ק"ע ע"א)

א דנהוריה, תקיף ונהיר יתיר מסיהרא. ולבתר איומה ב כנדגלות, תקיפא בנהורא ג תקיף, כדקא יאות.

צד) ת"ח, בעוד דאתחשך יממא, ואתכסיא נהורא, ד ואתי צפרא, יתנהר בקדמיתא ה זעיר זעיר, עד דיתרבי נהורא כדקא יאות, דהא כיון דקב"ה יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל, ו יתנהר בקדמיתא כמו שחר, דאיהי אוכמא, ולבתר יפה כלבנה, ולבתר ברה כחמה. ולבתר איומה כנדגלות, כמה דאתמר. צה) * ותא חזי, כיון דאסתליק ד צפרא, דהא לא כתיב כי בא השחר, אלא כי עלה, דהא בזמנא כי בא השחר, כדין אתתקף ההוא ממנא, ואכיש ליה ליעקב, בגין ה דההוא ממנא אכיש ליעקב, למיהב תקיפו לאתתקפא לעשו.

צו) וכד סליק ההוא אוכמא ט דשחר, ו אתא נהורא, ואתתקף יעקב, דהא כדין מטא זמניה לאתנהרא, מה כתיב, ויזרח לו יא השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו. א ויזרח לו השמש, דהא כדין זמנא לאתנהרא.

צז) והוא צולע על ירכו. כדין איהו רמז, יב דהא בעוד יג דישראל בגלותא, וסבלין יד כאבין וצערין, וכמה בישין, כד טו אתנהר לון יממא, וייתי לון נייחא, כדין יסתכלון, ויכאבון בגרמייהו, מכמה בישין וצערין, דסבלו, ויתמהו עלייהו. בגין כך ויזרח לו השמש. טו דההוא זמנא דנייחא, יכדין והוא צולע על ירכו, אתכאב וצעיר גרמיה, על מה דעבר.

מסורת הזהר

(א) (בראשית ל"ב ל"ב) לעיל בראשית א' דף ק"ל ציון ד'.

חלופי גרסאות: א דנהורא. ב כנדגלות כמה דאתמר ול"ג מן תקיפא עד ת"ח. ג תקיפא. ד נהיר סיהרא ואתי זעיר זעיר עד דיתרבי ול"ג מן ואתי עד דיתרבי (אה"ל). ה מוסיף ואתי זעיר. ו יתנהר. ז מוסיף צפרא לאתנהרא (אה"ל). ח דההוא שעתא איהו אוכמא דשחרותא וההיא תקיפא לאתתקפא עשו. זכר סליק (אה"ל). ט דשחרותא; מוסיף דשחרותא בהאי שעתא איהו אוכמא דשחרותא דההוא תקיפו לאתתקפא עשו והא אתא נהורא (הרמ"ק). י מוסיף ואתחזי; והא. יא השמש וגו'. יב דבעוד. יג ישראל. יד צעריז וכאבין. טו יתנהר. טז דא הוא (אה"ל).

מאמר

ואחר כך ברה כחמה, אשר אורה חזק ומאיר יותר מלבנה. ואחר כך, איומה כנדגלות, שפירושה, חזקה באור חזק כראוי. כנדגלות, ה"ס ד' דגלים הכוללים י"ב שבטים, שהם תכלית מילואה של הנוקבא.

צד) ת"ח בעוד וכו': בוא וראה, בעוד שחשך היום, והאור מכוסה, והבוקר בא להאיר, יאיר מתחילה מעט מעט עד שמתרבה האור כראוי, כן כאשר הקב"ה יתעורר להאיר לכנסת ישראל, יאיר מתחילה כמו שחר, שהוא שחר, ואחר כך יפה כלבנה, ואח"כ ברה כחמה, ואח"כ איומה כנדגלות, כמו שאמרנו.

צה) ות"ח כיון וכו': ובוא וראה, כתוב כיון (דפו"י דף ק"ע ע"א *) דף ק"ע ע"ב)

הסולם

שלחני כי עלה השחר

שעלה השחר, לא כתוב, כי בא השחר אלא כי עלה, כי בזמן, שבא השחר, אז מתגבר אותו הממונה של ענוש, והקיש את יעקב, כי הממונה ההוא הקיש את יעקב, כדי לתת אומץ לעשו להתגבר.

צו) וכד סליק וכו': אבל כאשר אותה שחרית של השחר עולה אז בא האור, ויעקב מתגבר, כי אז מגיע זמנו להאיר, מה כתוב, ויזרח לו השמש כאשר וגו', ויזרח לו השמש, כי אז הזמן להאיר.

צז) והוא צולע על ירכו: זה הוא רמז, כי בעוד שישראל הם בגלות וסובלים כאבים וצער וכמה רעות, כאשר יאיר להם היום

צח) ואיהו כד אסתלק קדרותא דשחרא, כדין אתתקף א ואתאחיד ב ביה, נ דכד אתחלש חיליה, דלית ליה ד שולטנותא אלא בליליא, ויעקב שלטנותיה ביממא. ועל דא אמר, ויאמר שלחני כי עלה השחר, דהא אנא ברשותך קאימנא, והא אתמר ואוקמוה.

צט) א (א) ה על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו', כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, דאפילו בהנאה אסיר, ואפילו ו ליהביה לכלבא. ואמאי אקרי גיד הנשה. כלומר, גיד דאיהו מנשה לבני נשא, ז מפולחנא ח דמאריהון, ותמן הוא יצר הרע רביע.

ק) וכיון דאתדבק עם יעקב, לא אשכח אתר דיכיל לאתגברא עליה דייעקב, בגין דכל שייפי גופא סייעי ליעקב, וכלהו הוּו תקיפין, ולא הוּו בהון חולשא, מה עבד, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, בזיניה, ביצר הרע דאיהו זיניה ואתריה, ומתמן אתי יצר הרע על בני נשא.

קא) ובגין כך אמרה אורייתא לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. כמה דאמרו חברייא, בשייפין דבר נש, ט דרמיזו לעילא, אי טב טב, ואי ביש ביש, ובגין כך, כל שייפא מתקיף שייפא, ודאי גיד הנשה מתקיף ליצר הרע, דהוא זיניה, ובני ישראל לא יאכלו ליה, דלאו אינון מסטריה ומזיניה, אבל עמין

מסורת הוזהר

דרך אמת

א) המצויין הוא ממדרש הנעלם. (ע"י בחלופי גרסאות א) (בראשית ל"ב ל"ג) ח"א קעא. ח"ב מא: ת"ז אות ה'). תקי י"ח דף לו:.

חלופי גרסאות: א ואחיד. ב בה. ג דקא. ד שולטנותיה: מוסיף שולטנותא דיליה. ה מכאן עד גיד הנשה אות ק"ד הוא בדפוס בסוגריים. וכו' כתב זה המאמר הוא ממדרש הנעלם. ואה"ל כתב כל זה מיותר ולא איתיה בכל הספרים הישנים ואינו מהוזהר. ו ל"ג ליהביה. ז לפולחנא. ח דמריהון. ט דרמיזו. י מוסיף שאר עמין.

גיד הנשה

הסולם

מאמר

ק) וכיון דאתדבק וכו': וכיון שהמלאך התאבק עם יעקב, לא מצא מקום בגופו שיוכל להתגבר על יעקב, כי כל אברי גופו עזרו ליעקב. כי כולם היו חזקים ולא היתה בהם חולשה, ואין הקליפה נאחזת אלא במקום חסרון וחולשה. מה עשה, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, במינו דהיינו ביצר הרע שהוא מינו, ושם מקומו של היצר הרע, ומשם בא היצר הרע אל בני אדם. פירוש, כיון שגיד הנשה הוא מקומו של היצר הרע, שהוא מינו של המלאך סמאל, ע"כ היה יפה כחו להאחז שם.

קא) ובגין כך אמרה וכו': ומשום זה אמרה תורה, לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. כמו שאמרו החברים באבריו של האדם מרומז מה שלמעלה, אם האבר טוב הוא ממשיך טוב, ואם הוא רע ממשיך רע. ועל כן כל אבר שאוכלים מן בעלי חיים מחזק אבר שכנגדו

היום, ותהיה להם מנוחה, יסתכלו אז ויכאב לבם, מכל אלו הרעות והצער שסבלו, ויתמהו עליהם, ועל כן אה"כ ויזרח לו השמש, דהיינו השמש של זמן המנוחה, ואז והוא צולע על ירכו, שפירושו הוכאב ונצטער בעצמו על מה שעבר עליו. צח) ואיהו כד אסתלק וכו': והוא יעקב, כאשר עלתה שחרות הבוקר, אז נתגבר ונאחז בו כי נחלש כחו של המלאך, כי אין לו שליטה אלא בלילה, ויעקב שולט ביום. ועל כן נאמר, ויאמר שלחני כי עלה השחר, כי אני נמצא ברשותך וכבר למדנו ובאריהו.

מאמר גיד הנשה

צט) על כן לא יאכלו וגו' בגיד הנשה: ואפילו בהנאה אסור, ואפילו לתת לכלב אסור, ושואל, ולמה נקרא גיד הנשה, ומשיב, כלומר, גיד שהוא מנשה דהיינו מדיח, בני אדם מעבודת בוראם. ושם רובץ היצר הרע. (דפוס דף ק"ע ע"ב)

ע"ז, יאכלו ליה, דאיהו מסטרא ומזינא דמלאכא דלהון, דאיהו סמא"ל, בגין לתקפא לבהון.

(קב) בגין דאית בבר נש, רמ"ח שייפין, לקבל רמ"ח פקודין דאורייתא, דאינון למעבד א אתיהבו, ולקבל רמ"ח מלאכין, דאתלבשת בהון שכינתא, ושמא דלהון כשמא ב דמאריהון.

(קג) ואית בבר נש שס"ה גידין, ולקבלהון שס"ה פקודין, דלאו אינון, א אתיהבו למעבד, ד ולקבל שס"ה יומי שתא, והא תשעה באב ה חד מנהון, דאיהו ו לקבל סמא"ל, דאיהו חד מאינון ז שס"ה ח מלאכין, ובג"כ אמרה אורייתא, לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, א"ת לאסגאה תשעה באב, דלא אכלין ביה, ולא שתין.

(קד) ובגין כך חזא קב"ה כלא, ונרמז בהון רמז ליעקב, ויאבק איש עמו, בכל יומי שתא, ובכל שייפין דיעקב, ולא אשכח בר ההוא גיד הנשה, מיד תשש חיליה דיעקב, וביומי שתא אשכח יום תשעה באב, דביה אתתקף ואתגזר דינא עלנא, ואתחרב ט בי מקדשא, וכל מאן דאכיל בתשעה באב, כאילו אכיל גיד הנשה. ר' חייא אמר, אלמלא לא אתחלש א חילא יב דא דיעקב, יג הוה אתקיים יעקב לגביה, יד ואתבר חילא דעשו, לעילא ותתא.

(קה) רבי שמעון פתח טו ואמר, א כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום

מסורת הזהר

(א) (יחזקאל א' כ"ח) לעיל בראשית א' דף ע"ה ציון ג', ובראשית ב' דף ט"ז ציון ב'.

חלופי גרסאות: א אתיהבו, ב דמריהון, ג אתיהבו, ד ולקביל, ה ל"ג חד מנהון דאיהו, ו ולקבל, ז רמ"ח, ח יומין, ט ל"ג ב', י מן אות צ"ט עד כאן היא בדפוס בסוגריים, יא דאתר; אתר, יב ל"ג דא (אה"ל), יג ל"ג הוה; הוה מתקיים (אה"ל), יד ויתבר; ויתחבר (אה"ל), טו ל"ג ואמר.

גיד הנשה

הסולם

מאמר

גידים, הם בזוניה אחת, ועל כן אמרה תורה לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, א"ת הוא לרבות תשעה באב, שאין אוכלים בו ואין שותים. להיותו בחינה אחת עם גיד הנשה.

(קד) ובגין כך חזא וכו': ומשום זה ראה הקב"ה הכל, ונרמז בכתוב, רמז ליעקב, ויאבק איש עמו, היינו בכל ימות השנה, ובכל אבריו של יעקב, ולא מצא מקום לאהוה אלא בגיד הנשה ההוא, ומיד תשש כחו של יעקב, ובימות השנה מצא את יום תשעה באב, שבו נתגבר סמאל, ונגזר הדין עלינו, ונחרב בית המקדש, וכל מי שאוכל בתשעה באב, כאילו אוכל גיד הנשה, רבי חייא אומר, אלו לא נחלש כח זה של ירך יעקב, היה יכול לו יעקב, והיה נשבר כחו של עשו, למעלה ולמטה.

(קה) ר' שמעון פתח וכו': ר"ש פתח ואמר, כמראה הקשת אשר יהיה וגו' מקרא זה

שכנגדו באדם האוכל, ודאי שגיד הנשה מחזק את היצר הרע שהוא מינו, ובני ישראל לא יאכלו אותו, שהם אינם מצדו וממינו, אבל העמים עובדי ע"ז יאכלו אותו, שהם מצדו וממינו של המלאך שלהם שהוא סמאל, ויחזק את לבם.

(קב) בגין דאית בבר נש וכו': משום שיש באדם רמ"ח אברים כנגד רמ"ח מצות שבתורה, שהם נתנו להעשות, וכנגד רמ"ח מלאכים, שנתלבשה בהם השכינה, ושם כשם רבונם.

(קג) ואית בבר נש וכו': ויש באדם שס"ה גידים, וכנגדם שס"ה מצות, שהם לא נתנו להעשות, שגיד הנשה הוא אחד מהם וכנגד שס"ה ימות השנה דהיינו בתוספת עשרת ימי תשובה, ותשעה באב הוא אחד מהם, שהוא כנגד המלאך סמאל, שהוא אחד משס"ה מלאכים השולטים על שס"ה ימות השנה, ונמצא ט' באב בשס"ה ימות השנה, וגיד הנשה בשס"ה (דפוס דף ק"ע ע"ב)

הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יי' ואראה ואפול על פני וגו'. האי קרא אתמר. אבל ת"ח, דהא כתיב א' ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. מה בין משה לשאר ב' נביאי עלמא. ג משה אסתכל באספקלריאה דנהרא, ד שאר ה נביאי, לא הוו ו מסתכלי, אלא באספקלריאה * דלא נהרא. משה הוה שמע וקאים על רגלוי, וחיליה אתתקף, והוה ידע מלה על בורייה, ז כמה דכתיב ב' ומראה ולא בחידות. שאר נביאי, הוו נפלי על אנפיהו, ואתחלש חילא דלהון, ולא הוו יכלי לקיימא על בורייה דמלה, מאן גרם לון דא, בגין ח' דכתיב, א' כי נגע בכף ירך יעקב והוא צולע על ירכו.

קו) וכל אינון נביאין, לא יכילו לקיימא, על מה דזמין קב"ה למעבד ליה לעשו, בר עובדיה נביאה, דהוה גיורא, דאתי מסטרא דעשו, ט דא קאים בקיומיה עליה דעשו, ולא אתחלש חיליה.

קז) וע"ד כל שאר נביאי, ו אתחלש תוקפיהו, ולא הוו יכלין לאתקיימא, לקבלא מלה על בורייה כדקא יאות, מאי טעמא, בגין כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, יא דנסיב יב ושאיב כל חילא דירכא, ועל דא אתבר חילא דירכא, ואשתאר צולע על יג ירכו, דהא כל נביאין יד דעלמא, לא יכילו טו לאדבקא ולקיימא טז ביה. ת"ח, נביאין יז כלהו, בר משה, לא קיימו בתוקפיהו כדקא חזי.

מסורת הזהר

א) (דברים ל"ד י') לעיל הקדמת הזהר דף קל"ב ציון א'. ב) (במדבר י"ב ח') ח"ל קעא. לעיל הקדמת הזהר דף פ"ה ציון ו'. ג) לעיל דף כ"ט ציון א'.

חלופי גרסאות: א' הגשם וגו', ב' נביאין דעלמא. ג' מוסיף אלא משה. ד' ושאר. ה' נביאין. ו' מסתכלין. ז' כדא. ח' ל"ג דכתיב (אה"ל). ט' מוסיף ועל דא. י' ולא תקפא בהו אבל שאר נביאי. יא' דסאיב (אה"ל). יב' ל"ג ושאיב. יג' מוסיף ירכו בג"כ לית לאסתכלא ביה כלל כלהו בר משה לא יכילו לאדבקא ולקיימא ביה אלא עד זמנא דיתין מלכא משיחא מכאן ואילך לא יכלו לאתדבקא ולקיימא ליה. ת"ח נביאי לא קיימו (אה"ל). יד' מוסיף דעלמא בר משה. טו' לאתדבקא: מוסיף לאתדבקא ביה. טז מוסיף ביה עד זמנא דיתין מלכא משיחא (הרמ"ק). יז' ל"ג כלהו בר משה (אה"ל).

גיד הנשה

הסולם

מאמר

קל"ג אות קמ"ה ובהמשך). קו) וכל אינון נביאין וכו': וכל אלו הנביאים לא יכלו לעמוד על מה שעתיד הקב"ה לעשות לעשו, חוץ מעובדיה הנביא, שהיה גר שבא מצד עשו, הוא עמד על בוריו בענין עשו, ולא נחלש כחו, כמ"ש בספר עובדיה. קז) וע"ד כל שאר וכו': ועל זה, כל שאר הנביאים נחלש כחם ולא יכלו לעמוד ולקבל דבר על בוריו כראוי. מה הטעם, משום כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה, שלקח ושאיב כל הכח של הירך, ועל כן נשבר כחו של הירך, ונשאר צולע על ירכו. כי כל נביאי העולם לא יכלו להשיג ולעמוד בו, הוא וראה, כל הנביאים חוץ משה לא עמדו בכחם כראוי.

זה למדנו. אבל בוא וראה, כי כתוב, ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. ושואל מה בין משה לשאר נביאי העולם. ומשיב, משה הסתכל באספקלריאה המאירה, שהיא ז"א, שאר הנביאים, לא היו מסתכלים אלא באספקלריאה שאינה מאירה, שהיא הנוקבא. משה היה שומע הנבואה, ועומד על רגליו, וכחו מתגבר, והיה יודע דבר על בוריו, כמ"ש ימראה ולא בחידות. שאר הנביאים היו נופלים על פניהם בשעת הנבואה, ונחלש כחם, ולא היו יכולים לעמוד על בירורו של הדבר. מי גרם להם זה, משום שכתוב, כי נגע בכף ירך יעקב והוא צולע על ירכו. פירוש כי הנבואה היא מנו"ה דז"א שה"ס ב' ירכין, וכיון שנפגם הירך, ע"כ אין נבואתם צלולה כראוי. (ועי' לעיל ב"א דף דפו"י דף ק"ע ע"ב * דף קע"א ע"א)

קח) ומאן דלעי באורייתא, א ולית מאן דסמיך ליה, ולא אשתכח מאן דאטיל מלאי ב לכיסיה לאתתקפא, על דא, אורייתא קא משתכחא בכל דרא ודרא, ואתחלש תוקפא דאורייתא ג כל יומא ד ויומא, בגין דלית לון לאינון דלעאן ה בה, על מה ו דסמכין, ומלכו ז חייבא אתתקף ח בכל יומא ויומא. ת"ח, כמה גרים חובא דא, ט ובגין דלית י מאן דאסמיך לאורייתא כדקא יאות, אינון סמכין חלשין, וגרמין יא לאתתקפא, לההוא דלית יב ליה שוקין ורגלין לקיימא עלייהו.

קט) פתח ואמר, א ויאמר י"י אלהים אל יג הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה וגו', על גחונך תלך. מאי על גחונך תלך. דאתברו סמכין דיליה, וקציצו רגליו, ולית ליה על מה דקאים. יד כד ישראל לא בעאן לסמכא טו ליה לאורייתא, טז אינון יז יהבין יח ליה, סמכין ושוקין, לקיימא ולאשתקפא בהו.

קי) ת"ח, כמה יט עקימו וחכימו, אתחכם בההוא ליליא, ההוא כ דרכיב נחש, לקבליה דיעקב, דהא איהו הוה ידע, דכתיב ב הקול קול יעקב כא והידיים ידי עשו, ואי פסיק כב קלא דיעקב, כדין והידיים ידי עשו, בגין כך, אסתכל לכל סטרין, לאבאשא ליה כג ליעקב, ולאפסקא קליה.

קיא) וחמא ליה תקיף בכלא. דרועין מסטרא דא ומסטרא דא, דאינון כד תקפיין. כה גופא, כז דאתתקף בינייהו, וחמא כז תוקפא דאורייתא, כח ואתתקף מסורת הזהר

(א) (בראשית ג' י"ד) לעיל נח דף ק"ו ציון ב'. ב) (בראשית כ"ז כ"ב) ה"כ נח: ק.

חלופי גרסאות: א ולית ליה על מאן דסמיך. ב לכיסתיה. ג בכל. ד ל"ג ויומא. ה ביה. ו דסמכי. ז ל"ג חייבא; אחרא. ח כל. ט דבגין. י מוסיף לון מאן. יא לאתקפא. יב לון. יג הנחש וגו'. יד מוסיף בר כד (אה"ל). טו לה (אה"ל). טז ואינון (אה"ל). יז יהבי. יח לה. יט חכימו ועקימו. כ דהוה רכיב. כא ל"ג והידיים ידי עשו. כב קליה. כג ל"ג ליעקב. כד תקיפו (אה"ל). כה דגופא. כז אתתקף (אה"ל). כז ל"ג תוקפא. כח דאתתקף.

גיד הנשה

הסולם

מאמר

קח) ומאן דלעי וכו'; ומי שלומד בתורה, ואין מי שיתמוד ב, ולא נמצא מי שיטיל כסף לסחורה לתוך כיסו, לחזקו, על זה נשתכחה התורה בכל דור ודור, ונחלש כחה של התורה בכל יום ויום, כי אין להם לעוסקים בתורה על מה שיסמכו. שז"ס והוא צולע על ירכו, שאינם נותנים תמיכה וחזוק לת"ח שיוכלו לעסוק בתורה. וע"כ והמלכות הרשעה מתגברת בכל יום ויום. בוא וראה כמה גרם החטא הזה, ומשום שאין מי שיסמוך את התורה שהיא ז"א, כראוי, נעשו הסומכים דו"א חלשים, דהיינו נו"ה דו"א המכונים סמכין, וגורמים שיתגבר אותו שאין לו שוקים ורגלים לעמוד עליהם. שהוא הנחש הקדמוני.

קט) פתח ואמר וכו': פתח ואמר, ויאמר ה' אלקים וגו' על גחונך תלך. ושואל מהו על

קיא) וחמא ליה תקיף וכו'; וראה אותו חזק בכל הבחינות, ראה הזרועות, מצד

בכלא, כדן א) וירא כי לא יכול לו. מה עבד, מיד ויגע בכף ירכו, דאתחכם לקבליה, אמר כיון דאתברו סמכין דאורייתא, מיד אורייתא לא אתתקף, וכדן יתקיים מה דאמר אבוהון, הקול קול יעקב והידים ידי עשו. א ב) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך.

קיב) ובדא אתחכם לקבליה דיעקב, דהא בגין ב דיתבר ג) חילא דאורייתא, אזיל : ואתתקף עשו. וכד חמא דלא יכיל לה לאורייתא, כדן חליש תוקפא, דאינון ד סמכין לה, וכד לא ה ישתכח מאן דסמך לאורייתא כדן לא יהא קול קול יעקב, ויהון ידיים ידי עשו.

קיג) וכד חמא יעקב הכי, ו כד סליק צפרא, אתקף ז ביה, ואתגבר עליה, עד דאיהו בריך ליה, ואודי ליה על אינון ברכאן, ואמר ליה, ה) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, לאו יעקב בעקימו, אלא בגאותא ותוקפא, דלית מאן דיכיל לך.

קיד) ות"ח, מהאי נחש, כמה חילין מתפרשן לכל סטר, ואשתכחו בעלמא לגבי בני נשא. ח ובעינו, ט לקיימא לההוא גיד הנשה, דאע"ג דקריב ביה ההוא דרכיב על י חויא, יא קיים איהו, ואתקיים בגוון ולא יב אתבר.

מסורת הזה.

א) (בראשית ל"ב כ"ו) לעיל בראשית א' דף קל"ג ציון ג'. ב) (בראשית כ"ז מ') לעיל תולדות דף ס"ה ציון א'. ג) לעיל הקדמת הזהר דף קמ"ד ציון ג'. ד) (בראשית ל"ב כ"ט) לעיל תולדות דף ע"ג ציון ה'.

חלופי גרסאות: א מוסיף וכתוב והיה. ב דאתבר (אה"ל). ג ויתתקף. ד דסמכין. ה אשתכח; אשכח (אה"ל). ו דסליק ול"ג כד. ז מוסיף יעקב ביה. ח ובעין (אה"ל). ט לקיימא קיומא דההוא גיד אע"ג; לקיימא קיומא דההוא גיד הנשה אע"ג (אה"ל). י חויא. יא קאים. יב אתעבר (אה"ל).

גיד הנשה

הסולם

מאמר

זה ומצד זה, דהיינו חסד וגבורה הנקראים אברהם ויצחק שהם חזקים. ראה הגוף, שה"ס יעקב המיוחד ב' הזרועות, שמתחזק ביניהם. וראה כח התורה שלו ושהוא חזק מכל הבחינות, אז וירא כי לא יכול לו. מה עשה, מיד, ויגע בכף ירכו, דהיינו בתומכי התורה, שנתחכם כנגדו, אמר, כיון שנשברו תומכי התורה, מיד לא תוכל התורה להתחזק עוד, ואז יתקיים מה שאמר אביהם, הקול קול יעקב והידים ידי עשו כמ"ש לעיל, וכן, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך.

קיב) ובדא אתחכם וכו': ובוזה נתחכם כנגד יעקב, כי כדי לשבור כח התורה שלו הלך ונתחזק עשו, וכשראה שלא יכול לפגוע בתורתו, אז החליש כחם של אלו התומכים בלומדי התורה, כי כשלא ימצא מי שיתמוך בלומדי התורה, אז לא יהיה קול קול יעקב, ויהיו הידים ידי עשו.

קיג) וכד חמא וכו': וכאשר ראה יעקב את זה, כשעלה השחר התקף אותו ונתגבר עליו, עד שהוא ברך אותו והודה לו על (דפ"י דף קע"א ע"א)

הברכות, ואמר לו, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, דהיינו לא יעקב, שמורה על מרמה, כמ"ש ויעקבני זה פעמים, כי אם ישראל, דהיינו בגאווה וגבורה שאין מי שיוכל לך, כי השם ישראל מורה על שדרה וגאווה. כמ"ש כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל.

קיד) ות"ח מהאי נחש וכו': ובוא וראה, מנחש זה, כמה חילות מתפרשים לכל צד, ונמצאים בעולם אצל האנשים. וצריכים לקיים את גיד הנשה ההוא, כי אע"פ שקרב אליו אותו הרוכב על הנחש, שהוא סמאל, הוא קיים, ומתקיים בגוון, ולא נשבר.

בכדי להסביר דברים אלו צריכים לבאר תחילה כללות כל המאמר הזה. ונודע כי ש"ך ניצוצין נפלו בשבירת הכלים בעולם הנקודים, שהם עשר ספירות שבכל אחת מהן נשברו ל"ב בחינות. דהיינו שמונה מלכים דעת חסד גבורה ת"ת נצח הוד יסוד ומלכות, ובכל אחד מהם ד' בחי' חו"ב תו"מ הרי ל"ב, ועשר פעמים ל"ב הם בגי' ש"ך. וט"ס ראשונות שבהם, מתבררות ומתקנות ע"י המאציל, שתקן מהם

קטז) * וחילא בעינן לאתתקפא בעלמא, ולאחזאה א כי שרית עם ב אלהים ועם אנשים ותוכל. וכד חמי, דהא לא אתבר, ולא ג אתאכיל ההוא אתר, כדן אתבר חיליה ותוקפיה, * ולא יכיל לאבאשא ד לבנוי דיעקב. ועל דא, לא בעינן למיהב דוכתא לברייתא דעלמא, למיכל ליה, ולא ה לאתהנאה מיניה, כלל.

קטז) ר' ייסא סבא ז דרש, ב כי נגע בכף ירך יעקב. כתיב הכא כי נגע

מסורת הזהר

(א) (שם). (ב) לעיל דף כ"ט ציון א.

חלופי גרסאות: א מוסיף וחילא דיעקב, ב אלקים וגוי, ג אתאכל, ד לבנוי, ה לאתהנאה כלל מיניה, ו לאתאכלא, ז ל"ג כלל, ז דרש.

גיד הנשה

הסולם

מאמר

דאכיל בתשעה באב כאלו אכיל גיד הנשה, כי אכילה ה"ס בירורים מן הקליפות, וכיון שגיד הנשה הוא בחינת ל"ב האבן, ע"כ אזה"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגוי, כי אסור לברר בידי אדם כנ"ל, ומזה הטעם אסור לאכול בתשעה באב, כי ביום זה שהוא בחינת ל"ב האבן, אסור הבירור, הרי שאיסור גיד הנשה ואיסור אכילה בת"כ הם דבר אחד. וז"ש כאן, ובעינן לקיימא לההוא גיד הנשה, כלומר אע"פ שאסור לברר איתו ולאכלו, משום שהקליפות נאחזות בו, מכל מקום אנו מצווים לקיימו, עד לעתיד לבא, עד שיתקן על ידי המאציל, דאע"כ דקריב ביה ההוא דרכיב על הויא קיים איהו, כי אע"פ שסמאל נאחז בו לא ביטל אותו כזה, ואתקיים בגוון ולא אתבר, כי אע"פ שאין לו תקון בעצם מהותו מ"מ יש לו תקון בגוון שלו, כי גוון שלו שהוא שחור, נכלל בג' גוונים דקדושה שבט"ס ראשונות, ומקבל מהם הארה ותקון, שיתקיים באופן שיהיה ראוי לבירור לעתיד לבא.

קטז) וחילא בעינן וכו': וצריכים להרבות כח הקדושה בעולם, ולהראות, כמ"ש, כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל. וכשהוא רואה, שגיד הנשה לא נשבר, כי ננשתיכים לו הארה לקיום כנ"ל, ולא אתאכיל איתו מקום, דהיינו שנשמרו מלאכלו שפירושו בירור, כנ"ל בדבור הסמוך, אז נשבר כחו ותוקפו של סמאל, ואינו יכול להרע לבני יעקב, ועל כן אין אנו צריכים ליתן מקום לבריות העולם לאכול אותו ולהנות ממנו. קטז) ר' ייסא סבא וכו': רי"ס דרש, כי נגע בכף

מהם ד' עולמות אבי"ע, וע"י הצדיקים בקיום תורה ומצות, שהם ט' פעמים ל"ב שבגי' רפ"ה. אבל ספירה אחרונה מהם שהיא מלכות הכוללת גם היא ל"ב בחינות, נשארה בתוך הקליפות בלתי מבוררת, ואי אפשר לברר ולתקן אותה בשתא אלפי שני, וע"כ נקראת ל"ב האבן, מטעם, שאסור לברר ממנה, אלא אם נשמרים היטב שלא לברר אלא רפ"ח הניצוצים, הרי במשך שתא אלפי שני, היא מתבררת מאליה, בלי שום מעשה מלמטה, ואז נאמר עליה, והסירותי את ל"ב האבן מקרבכם. שהוא ל"ב בחינות שבכלי המלכות הנ"ל שנשברה, ונתלכשה בקליפות, שהתקון הוא בידי המאציל בלבד, ולא בידי אדם. ונודע שבכל דבר יש עולם שנה נפש, וע"כ גם בבחינת ל"ב האבן הזה יש בו עולם שנה נפש, שבבחינת העולם הוא הנפש הקדמוני שסמאל רוכב עליו, ומבחינת שנה היא תשעה באב, ומבחינת נפש, ה"ס גיד הנשה, וז"ס וירא כי לא יכול לו, כי יעקב היה שלם מכל רפ"ח ניצוצים, שכבר תקנם לגמרי, אז ויגע בכף ירכו, דהיינו בגיד הנשה, כי היא עוד לא נבררה כנ"ל, וע"כ ותקע כף ירך יעקב, כי כמו שסמאל יש לו כח לרכוב על הנפש, כן יש לו כח על גיד הנשה, כי בחינה אחת הן, זה בעולם וזה בנפש כנ"ל. וז"ש (באות ק"ד) ויאבק איש עמו, בכל יומי שתא ובכל שויפין דיעקב, דהיינו בבחינת שנה ובבחינת נפש, ולא אשכח בר ההוא גיד הנשה וכו' ופיומו שתא אשכח יום תשעה באב, שגיד הנשה הוא בחינת ל"ב האבן שבנפש, ותשעה באב הוא בחינת ל"ב האבן שבשנה, שהם עוד לא נבררו מן הקליפות, וע"כ נאחז בהם, וז"ש וכל מאן (דפוי' דף קע"א ע"א *) דף קע"א ע"ב)

א בכף, וכתוב. התם, א כל הנוגע ב במת בנפש ג האדם וגו'. מה להלן מסאבא, ד אף הכא נמי מסאבא, דסאיב ההוא אתר, ומאתר מסאבא, לית ה לן ו לאתהנאה מניה כלל, כ"ש באתר דקריב ההוא סטר מסאבא, ואורייתא לא קאמר, אלא כי ז נגע, וכתוב ויגע בכף ירכו, כד"א ב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, בריך רחמנא, דיהיב אורייתא לישראל, למזכי בה בעלמא דין ובעלמא דאתי, ח כמה דכתיב א ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. קיז) והוא ד עבר לפנייהם וישתחוו ט ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. ר' אלעזר פתח ו ואמר ה כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו. וכי יעקב דאיהו שלימא יא דאבהן, יב דאתבריר חולקא שלימתא יג לקביה, ואיהו יד אתקריב לגביה טו יתיר, היך סגיד ליה לההוא רשע דעשו, דאיהו טז בסטרא דאל אחר, ומאן דסגיד ליה, סגיד לאל אחר. אי תימא, בגין דאמרו תעלא בעדניה סגיד ליה, לאו הכי, דהא עשו כאל אחר הוה, ויעקב לא יסגוד לההוא סטרא, ולההוא חולקא כלל.

קיה) י אלא, כתיב ו ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום. יח והא אתמר, דאסיר יט לאקדומי כ להו שלם לרשיעיא, וכיון דאסיר, כא היכי אשכחנא דדוד אמר האי קרא לנבל, אלא הא אוקמוה דלקביה קאמר, כב בגין לקשרא כג ליה לחי. וחשיב נבל דעליה קאמר.

מסורת הזהר

א) (במדבר י"ט י"ג). ב) (שם י"ט כ"ב). ג) (משלי ג' ט"ז) ח"א קפד: קצ. ח"ב פה. צג. ח"ג רצו: ת"ז תס' ע' דף קכ. ד) (בראשית ל"ג ג') לעיל דף ח' ציון ב'. ה) (שמות ל"ד י"ד) לעיל ח"י שרה דף ס"ו ציון א'. ו) (שמואל א' כ"ה ו') ח"ב כג: ח"ג עו:

חליפי גרסאות: א ל"ג בכף. ב במת וגו'. ג מוסיף האדם יטמא. ד אף. ה לון. ו לאתתקנא. ז ל"ג מן נגע עד כד"א; מוסיף נגע בכף ירך יעקב. ח הה"ד. ט ארצה וגו'. י ל"ג ואמר. יא מוסיף דאבהן דאשתלים לעילא ותתא (אה"ל). יב דאתבריר. יג דקביה. יד קריב; לאתקריב. טו מוסיף יתיר ואשתלים לעילא [ולתתא]. טז בסטרא. יז פתח ר' אבא ואמר ואמרתם; אלא הכתוב אמר כה. יח והאי דאסיר אפילו לאקדומי (אה"ל). יט מוסיף ליה לאקדומי. כ ל"ג להו. כא היך. כב ובגין לקשרא כה לחי (אה"ל). כג כה.

וישתחו ארצה

הסולם

מאמר

שנבחר חלק שלם להקב"ה, ונתקרב לו ביותר, איך השתחוה לאיתו רשע עשו, שהוא בצד אל אחר, ומי שמשתחוה לו משתחוה לאל אחר. ואם תאמר שהוא משום שאמרו, השועל שתגיע שעתו השתחוה לו, משל הוא, שיש זמן שהשועל מולך על כל החיות, ואז אע"פ שהוא הקטן שבחיות, כולם משתחוים לו, וגם כאן תאמר שע"כ השתחוה יעקב לעשו, מפני שהשעה היתה משחקת לו, אינו כן, כי עשו הוא כאל אחר, ויעקב לעולם לא ישתחוה לאיתו הצד ולאותו החלק.

קיה) אלא כתיב וכו': ומשיב, אלא כתוב, ואמרתם כה לחי ואתה שלום וגו', ומקשה, והרי למדנו, שאסור להקדים שלום לרשעים, ואם אסור איך מצאנו, שדוד אמר את המקרא הזה לנבל, שהיה רשע ואומר, אלא בארוהו

בכף ירך יעקב, כתוב כאן כי נגע בכף, וכתוב שם כל הנוגע במת וגו', מה שם הוא טומאה, אף כאן טומאה, כי סמאל טימא אותו מקום, דהיינו את גיד הנשה, וממקום טמא אין לנו להנות ממנו כלום, ומכל שכן במקום שאותו צד הטומאה, שהוא סמאל, קרב אליו. והתירה אינה אומרת יותר אלא, כי נגע, שכתוב, ויגע בכף ירכו, כמשיא, וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, ללמד שסמאל טימא אותו מקום בנגיעתו, ברוך הרחמן, שנתן תורה לישראל לזכות על ידה בעולם הזה ובעולם הבא, כמ"ש ארך ימים וגו'.

מאמר וישתחו ארצה

קיז) והוא עבר לפנייהם וגו': ר' אלעזר פתח ואמר, כי לא תשתחוה לאל אחר וגו', ומקשה, וכי יעקב, שהוא הבחיר שבאבות (דפ"י דף קע"א ע"ב)

קיט) כגוונא דא, א) וישתחו ישראל על ראש המטה, וכי א לגבי דבריה סגיד. אלא לאתריה דשכינתא קא כרע וסגיד, אף הכא, והוא עבר לפנייהם, מאי והוא, דא שכינתא ב עלאה, ג דהוה אזלא ד קמיה, ה ודא הוא נטירו עלאה. כיון דחמא ו יעקב, אמר, הא עידן לסגדא לגביה דקב"ה, דהוה אזיל קמיה. קכ) כרע וסגיד שבע זמנין, ב) עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו, אלא כיון דחמא דהא קב"ה ז אזיל קמיה, כדין סגיד לקבליה, בגין דלא למיהב יקר ח למסגד לאחרא בר מניה, וכלא איהו כדקא יאות. זכאין אינון צדיקיא, דכל עובדיהון דקא עבדי, בגין יקרא ט דמאריהון איהו, ובגין דלא יסטון לימינא ולשמאלא.

קכא) א וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על י צוארו. צוארו כתיב חסר. וישקהו ויבכו. ר' יצחק אמר, ד) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט, האי קרא אתמר. ומלי דאורייתא, כמה רזין עלאין אית בהו, משניין דא מן דא וכלא חד.

קכב) והרשעים כים נגרש יא כי השקט לא יוכל, דא עשו, דכל עובדיו ברשיעו ובחיובא, דהא כד אתא לגביה דיעקב, יב עובדיו לא יג הו בשלם, ויפול על צוארו חד, צוארו דא ירושלם, דאיהו צוארו דכל עלמא. ויפול על צוארו, ולא על צואריו, בגין דתרין זמנין אתחריב בי מקדשא, חד מבבל, וחד מזרעיה יד דעשו, דאפיל גרמיה עליה זמנא חדא, וחריב ליה, ועל דא ויפול על צוארו, חד.

מסורת הזהר

א) (בראשית מ"ז ל"א) לעיל וירא דף כ"א ציון ב'. ב) לעיל דף ח' ציון ב'. ג) (בראשית ל"ג ד') ה"ב קבד: ד) (ישעיה נ"ז כ') לעיל נח דף ק"כ ציון ב'.

חלופי גרסאות: א לגביה. ב ל"ב עלאה. ג דהות. ד מוסיף קמיה כרע. ה והוא דא נטירו (אה"ל). ו מוסיף יעקב דא. ז אזיל. ח ולמסגד. ט דמריהון. י מוסיף צוארו וגו'. יא ל"ג כי השקט לא יוכל. יב ל"ג עובדיו (אה"ל). יג הוה (אה"ל). יד מוסיף דעשו דמיניה קם (אה"ל).

וישתחו ארצה

הסולם

מאמר

פעמים עד גשתו עד אחיו, ולא כתוב וישתחו לעשו, אלא כיון שראה שהקב"ה הולך לפניו, אז השתחוה לנגדו. כדי שלא לתת כבוד להשתחוות לאחר זולתו, והכל הוא כראוי. אשרי הם הצדיקים שכל מעשיהם שעושים הם בשביל כבודו של רבונו, וכדי שלא יטו ימין ושמאל מדרך הישר והאמצעי.

מאמר ויחבקהו ויפול על צוארו

קכא) וירץ עשו לקראתו וגו': צוארו כתוב חסר י', וכתוב וישקהו ויבכו. ר' יצחק אמר, והרשעים כים נגרש וגו'. מקרא זה בארוהו. ודברי תורה, יש בהם כמה סודות עליונים המשונים זה מזה, והכל הוא אחד. קכב) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל, זהו עשו, שכל מעשיו הם ברשעות ובחמא

בארוהו, שלהקב"ה אמר זאת, כדי לקשר את נבל לחי שהוא הקב"ה. כלומר, שהכתוב ואמרתם כה לחי, פירושו שיאמרו כן לחי העולמים, דהיינו אל הקב"ה. ולא לנבל, ונבל יחשוב שאומר עליו.

קיט) כגוונא דא וכו': כעין זה וישתחו ישראל על ראש המטה, שקטה, וכי לבנו השתחוה, אלא למקום השכינה היה כורע ומשתחוה, שהיתה בראש המטה. כי השכינה נמצאת למראשותיו של חולה. אף כאן, והוא עבר לפנייהם, מהו והוא, זהו השכינה העליונה שהיתה הולכת לפניו, שהיא השמירה העליונה שהיתה משמרתו, כיון שראה אותה יעקב, אמר עתה הגיעה השעה להשתחוות אל הקב"ה, שהיה הולך לפניו.

קכ) כרע וסגיד וכו': כרע והשתחוה שבע (דפו"י דף קע"א ע"ב)

קכג) וישקוה נקוד א לעיל, דלא נשקיה ברעותיה, ותנן ב מאי דכתיב
 א) ונערתו נשיקות שונא, דא בלעם כד בריך לון לישראל, דהא לא בריך
 לון ברעותא דלבא, אוף הכא נערתו נשיקות שונא, דא עשו.
 קכד) אמר רבי יוסי, כתיב ב) קומה ה' הושיעני אלהי כי הכית את כל
 אויבי לחי שני רשעים שברת. ותנן אל תקרי שברת, אלא שרבבת, דהא
 א) אסגיא ד שינוי, וחשיב לנשכא ליה וכו'.

קכה) ועל דא ויבכו, דא בכי, ודא בכי, ואוקמוה חברייא. ת"ח כמה הוה
 * לביה ורעותיה דעשו לגבי דיעקב, דהא אפילו בההוא שעתא, חשיב,
 ב) ה לארך דיומין, למעבד ליה בישין, ולקטרגא ליה, ועל דא ויבכו, דא הוה
 בכי, דלא הוה חשיב לאשתזבא מן ידוי, ודא הוה בכי, בגין דאבוי הוה קיים,
 ולא יכיל ליה.

קכו) אמר רבי אבא, ודאי אתחלש רוגזיה דעשו, בשעתא דחמא ליה
 ליעקב. מאי טעמא, בגין דהא אסתכם בהדיה ההוא ממנא דעשו, ועל דא
 לא יכיל עשו לשלטאה ברוגזיה, דהכי כל מלין דהאי עלמא, תליין לעילא, וכד
 אסתכמו לעילא בקדמיתא, אסתכמו לתתא, שלטנותא לאו איהו לתתא, עד
 דאתיהיב שלטנותא לעילא, וכלא דא בדא תליא.

מסורת הזהר

דרך אמת

א) שנחברו שינוי כדי שלא יוכל לנשך נשיכה. א) (משלי כ"ז ו') ח"ב כד: רסו: ב) (תהלים
 ב) להמתין. ג) ח).

חלופי גרסאות: א מוסיף עליה לעיל: עליו ול"ג לעיל (אה"ל). ב ל"ג מאי. ג דאסגיא ול"ג דהא.
 ד שנוי. ה לאורכא [יומין]: ז זכין.

הסולם

מאמר

ויחבקו ויפול על צוארו

קכה) ועל דא ויבכו וכו': ועל כן ויבכו, זה
 בכה וזה בכה, בוא וראה, כמה היה
 לבו ורצונו של עשו להרע ליעקב, כי אפילו
 באותה שעה שנשקו, חשב, לכשיארכו הימים,
 יעשה לו רע ויצור אותו. וע"כ ויבכו, זה היה
 בוכה, שלא חשב שינצל ממנו, וזה היה בוכה,
 בשביל שאביו היה חי, ואינו יכול לו להרג
 אותו.

קכו) אמר ר' אבא וכו': אר"א, ודאי הוא
 שנחלש כעסו של עשו בשעה שראה
 את יעקב. מהו הטעם, הוא משום שהסכים עמו
 הממונה של עשו, שהשלים עמו והסכים על
 הברכות, (כנ"ל דף ל"ג אות קי"ג), וע"כ לא
 יכול עשו למשול בכעסו, כי כל הדברים
 שבעולם הזה תלויים למעלה, וכשמסתכמים
 למעלה תחילה, מסתכמים גם כן למטה. וכן אין
 ממשלה למטה, עד שניתנה הממשלה למעלה.
 וכן הכל תלוי זה בזה. שכל הנעשה בעולם
 הזה, תלוי במה שנעשה מלמעלה.

יעבר

ובחטא, וכשבא ליעקב לא היו מעשיו בשלמות.
 ויפול על צוארו היינו צואר אחד, כי חסרה י'
 ירושלים. שהיא הצואר של כל העולם, ואומר
 הכתוב, ויפול על צוארו, ולא על צוארו
 עם י', משום ששתי פעמים נחרב בית המקדש,
 פעם אחת מבבל, ואחת מזרעו של עשו, ונמצא
 שהפיל עשו את עצמו על ירושלים והחריבה
 רק פעם אחת. וע"כ כתוב ויפול על צוארו,
 אחד, דהיינו בלי י', שמשמעותו, שהחריבה
 רק פעם אחת.

קכג) וישקוה נקוד לעיל וכו': וישקוה,
 מנוקד מלמעלה על האותיות, שזה
 מרמז, שלא נשקו ברצון, ולמדנו מ"ש,
 ונערתו נשיקות שונא, זהו בלעם, כשברך
 את ישראל, כי לא ברך אותם ברצון הלב, אף
 כאן נערתו נשיקות שונא, זהו עשו.

קכד) אמר רבי יוסי וכו': אר"י, כתוב, קומה
 וגו' שני רשעים שברת, ולמדנו, אל
 תקרא שברת, אלא שרבבת, שזה נאמר על
 עשו, שנתרברבו שניו, שחשב לנשך אותו.
 (יפוי דף קע"א ע"ב * דף קע"ב ע"א)

קכז) א) יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי א וגו'. אמר רבי אלעזר, היינו דקאמרינן בקדמיתא, דיעקב לא בעא השתא, אינון ברכאן קדמאי ב דברכיה ג אבוי, ועדיין לא אתקיימו ביה אפילו חד מנייהו, בגין דסליק לון לסוף יומיא, בשעתא דאצטריכו לבנוי, לגבי כל עמין דעלמא.

קכח) ובגין כך, בשעתא דאמר עשו, נסעה ונלכה, ד ונפלוג האי עלמא כחדא, ונשלוט כחדא. מה ה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו, יקדים עשו שלטניה השתא בהאי ו עלמא. יעבר ז נא, כד"א ב) ויעבור מלכם לפניהם ח וה' בראשם, ט אקדים אנת י שולטנותך בקדמיתא בהאי עלמא, ואני אתנהלה לאטי, אנא אסלק יא גרמי, להווא עלמא דאתי, ולסוף יומיא, לאינון יב יומיא יג דאזלין לאט.

קכט) לרגל המלאכה, מאן מלאכה. דא יד אספקלריא דלא נהרא, דבה אתעביד עבדתא דעלמא. אשר לפני, דא היא מן קדם ה, בכל אתר. ולרגל הילדים, דא הוא רזא דכרובים, לאחזאה רזא דמהימנותא, דאיהו אתדבק טו בהו. קל) עד אשר אבא אל אדני שעירה, טז אנא אסכול גלותא דילך, עד דייתי וימטי זמנא יז דילי, לשלטאה על הר עשו, כד"א ז) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וכדין והיתה לה' המלוכה.

מסורת הזוהר

א) (בראשית ל"ג י"ד) ח"א קעו: ח"ב מא: ח"ג ק. ב) (מכה ב') ח"ב ה: ח"ג רג. ג) לעיל תולדות ס"ט ציון ג.

חלופי גרסאות: א מוסיף לרגל המלאכה אשר לפני וגו'. ב מוסיף דברכיה ליה. ג מוסיף אבוי בגין דכתיב טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו וכתיב ותשחק ליום אחריו [והא אוקמינן]. ד נפלוג (אה"ל). ה מוסיף אמר יעקב. ו מוסיף עלמא ויסב ליה בחולקו. ז ל"ג נא. ח מוסיף בראשם וגו'. ט אדם. י שלטנותך. יא גרמאי. יב יומיאי. יג דאזלי. יד אספקלריאה. טו כה (אה"ל). טז אנא אסכול גלותא דילך אדל"ג (אה"ל). יז דיליה.

הסולם

מאמר

יעבר נא אדני לפני עבדו

את עצמי לעולם ההוא הבא ולאחרית הימים, לאלו הימים ההולכים לאט.

קכט) לרגל המלאכה: שואל, איזו מלאכה ומשיב, זו היא המראה שאינה מאירה שחיא הנוקבא דז"א, שעל ידה נעשית כל מלאכת העולם. אשר לפני, זה דחינו הנוקבא, הוא בכל מקום, מלפני הויה, שהוא ז"א, ולרגל הילדים, הם סוד הכרובים, שה"ס אפי זוטרי (כמ"ש לעיל, בהק"ס הזוהר דף ו' ד"ה ובגין ע"ש) להראות סוד האמונה שחיא הנוקבא, שיעקב נתדבק בה, כי על מוחין אלו מתקיימת הנוקבא. (כמ"ש שם דף ו' ד"ה ואחלמי ע"ש).

קל) עד אשר אבא וגו': יעקב אמר לה, אני אסכול הגלות שלך, עד שיבוא ויגיע הזמן שלי לשלוט על הר עשו, כמו שאתה אומר, ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו. ואז והיתה לה' המלוכה.

ועקב

קכז) יעבר נא אדני וגו': אמר ר' אלעזר, היינו שאמרנו מכבר, שיעקב לא רצה עתה לקבל אלו הברכות הראשונות שברכו אביו. (לעיל תולדות דף פ"ו אות ר"א) ועוד לא נתקיימה בו אפילו אחת מהן, משום שדחה אותן לאחרית הימים, שתיצרכנה או לבניו, להשתמש בהן כנגד כל אומות העולם.

קכח) ובגין כך בשעתא וכו': ומשום זה, בשעה שאמר עשו נסעה ונלכה, נחלק את העולם הזה בינינו, ונשלוט בו יחד. מה אמר יעקב, יעבר נא אדני לפני עבדו, שפירוש, יקדים עשו שליטתו עתה בעולם הזה יעבר נא, הוא לשון קדימה, כמו שאתה אומר, ויעבר מלכם לפניכם זה' בראשם, שיעקב אמר לה, הקדם אתה את שליטתך בתחילה בעולם הזה, ואני אתנהלה לאטי, ואני אעלה (דפ"י דף ק"ב ע"א)

קלא) א ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה א סכות על כן קרא שם המקום סכות. רבי חייא פתח ב ואמר ב שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית ג וגו', אם ה' לא ישמר עיר וגו'. תא חזי בשעתא דסליק ברעותא דקב"ה, למברי עלמא, אפיק מבוצינא דקרדינותא, חד א קטורא, ד ואתלהיט מגו חשוכא, ואשתאר בסליקו. ונחתא לתתא, ההיא ה חשכה, ו להיט במאה שבילין, ז אורחין דקיקין, ח רברבן, ואתעביד ביתא דעלמא. קלב) האי ביתא, איהו גו אמצעייתא ט דכלא, כמה פתחין ואדרין ליה, סחור סחור דוכתין עלאין . קדישין, תמן יא מקנני צפרי שמיא, כל חד וחד

מסורת הזהר

(א) (בראשית ל"ג) ה"א קעב: ח"ג ק: רנו: ת"ז תי"ג כט. תס"ט קיב. (ב) לעיל ב"א רל"ד ציון ג.

דרך אמת

(א) קשר אחד והוא רמז על אצילות העטרת בהשתלשלותה למטה מתעלם ע"י הגבורה שהוא החשך בסוד הדין שבו וכענין שנאמר אף ידי יסדה ארץ.

חלופי גרסאות: א סכות וגו', ב ל"ג ואמר, ג שוא עמלו בוניו בו ול"ג וגו', ד ל"ג ואתלהיט. ה חשוכא (אה"ל). ו מוסיף להיט ואתלהיט. ז ארהין. ח רברבין. ט דכלהו. י סגיאין. יא מתקנני.

ויבן לו בית

הסולם

מאמר

(ב"א דף רנ"א ד"ה נחית) ע"ש ונודע שקי ימין ה"ס או"א המאירים באוירא דכניא, שה"ס חסדים מכוסים. וקו שמאל ה"ס ישסו"ת. המאירים בהארת חכמה בסוד י' דנפיק מאויר ואשתאר אור. (כנ"ל ב"א דף י"א ד"ה זהר) ולפיכך מכנה את התכללות השגאל בקו ימין. בבחינת מאה שבילין, משום שמקבל מיסודות או"א המכונים שבילין, ומספר מאה הוא. להיותו מישסו"ת, שספירותיהם במספר מאות. והארת החכמה שבשמאל הנמשכת מיסודות ישסו"ת המכונים אורחות, מתחלקת לב' בחינות. (א) מטרם שנכלל בקו אמצעי, שנבחר לאורחין דקיקין, מטעם היותם או סתומים וקפואים. (ב) אחר התכללותו בקו אמצעי שנבחר לאורחין רברבן, כי אז מאיר בהרחבה רבה. אורחין דקיקין, היינו מקו שמאל עצמו, רברבן היינו מקו אמצעי. ואחר שהחשך, שה"ס השמאל, נכלל בג' הקוין הללו, נבנית ממנו הנוקבא הנקראת בית של העולם.

קלב) האי ביתא איהו וכו': הבית ההוא הוא באמנע הכלל היינו בקו האמצעי של כל השבילים והאורחות הנ"ל. דהיינו באותם הנבחרים, לאורחין רברבן, כמה פתחים והדרים יש לה לנוקבא. סביב סביב המקומות העליונים הקדושים, שם מקננות צפרי השמים, כל אחת ואחת למינה.

פירוש. נה"י של הנוקבא מכונים פתחין וחג"ת שלה מכונים אדרין, שהם מקבלים מג' הקוין הנכללים משמאל דאמא, המכונים במקורם, תלת דוכתי, (כנ"ל בראשית א' דף כ' ד"ה שמא דא כלילא בתלת דוכתי) ע"ש וז"ש

קלא) ויעקב נסע סכותה וגו': ר' חייא פתח ואמר, שיר המעלות לשלמה וגו', בוא וראה, בשעה שעלה ברצונו של הקב"ה, שהוא ז"א, לברוא העולם, דהיינו לבנות את פרצוף הנוקבא הנקראת עולם, הוציא מן ניצוץ הקשה, שה"ס המטן, קשר אחד, כלומר, שז"א עלה למ"ן לאמא, ויצאה שם קומת חסדים על המטן דחירק שלו, שקומה זו ה"ס קו אמצעי המקשר ב' הקוין ימין ושמאל דבינה זה בזה. וע"כ נקרא קמירא דהיינו קשר, ונדלק מתוך החשך, שנכלל בקו שמאל שהוא חשך והארתו נבחת להדלקה, בסוד מאורי האש. והארה זו שהיא הארת החכמה, נשארת בעליה. שמאירה ממטה למעלה, והארת עצמו שהיא חסדים, יורדת למטה. דהיינו שמאירה ממעלה למטה. פירוש. כי בשעה שהקו האמצעי מקשר ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, באופן שיאירו שניהם, הוא מקיים אז הארת השמאל, שתאיר ממטה למעלה, והארת הימין ממעלה למטה. (כנ"ל ב"א דף נ"ח ד"ה עמודא ע"ש).

ההיא חשכה להיט וכו': אחר שביאר אופן יציאת הקשר שה"ס קו אמצעי, ואיך שתיקן הארת שניהם כהלכתם, מבאר עתה איך שקו השמאל, שה"ס חשך, נכלל בעצמו מכל ג' הקוין, והאציל את הנוקבא. ואומר, החשך שהוא דהיינו קו השמאל לזהט ומאיר במאה שבילים, באורחות דקים מן הדקים, ובאורחות גדולים, ונעשו בית העולם, שמהם נבנות הנוקבא, הנקראת בית.

פירוש. יסודות דאו"א מכונים שבילים, ויסודות ישסו"ת מכונים אורחות. כמ"ש לעיל (דפו"י דף קע"ב ע"א)

א לזניה, בגוויה נפיק חד אילנא רברבא ותקיף, עפייה ב ואנביה ג סגי, מזונא לכלא ביה, ההוא אילנא סליק לענני שמיא, ואתטמר בין תלת טורין ד מתחות אילין ה תלת טורין, נפיק, סליק לעילא, נחית לתתא. קלג) ה'גי ביתא אתשקייא מניה, וגניז בגוויה כמה ו גניזן עלאין דלא אתידעו, בדא אתבני האי ז ביתא, ח ואשתכלל. ההוא אילנא אתגלייא ביממא, ואתכסיא בליליא, והאי ט ביתא שלטא בליליא, ואתכסיא ביממא. קלד) בשעתא דעאל חשוכא ואתקטיר ביה שלטא, וכל פתחין סתימין

חלופי גרסאות: א לזניה. ב ואיביה. ג ל"ג סגי. ד תחות; תחלת (אה"ל); ל"ג מתחות אילין תלת טורין. ה ל"ג תלת. ו גניזין. ז מוסף ביתא מיניה (אה"ל). ח ואשתכלל (אה"ל). ט ביתא. י ועל; ועל כל (אה"ל).

ויבן לו בית

הסולם

מאמר

ההוא אילנא אתגלייא וכו': האילן ההוא, שהוא ז"א, מתגלה ביום ומתכסה בלילה. ובית ההוא, שהוא הנוקבא, שולט בלילה ומתכסה ביום.

פירוש, כי מבאר תכף לפנינו, אשר גם בלילה, שה"ס הארת השמאל שהוא חשך, מחמת שהחכמה היא בלי חסדים ואינה יכולה להאיר, נוהג גם כן, ענין יציאת קו אמצעי וענין התכללות שמאל בימין וכן זווג ז"ן. הכל כמו ביום, שלפי זה יש לשאול מה ההפרש בין יום ללילה. ולפיכך מקדים לבאר, שכל ההפרש הוא רק בשליטה. כי גם בלילה מאירים כל ג' הקוין, וכן ז"א הוא בזווג עם הנוקבא כמו ביום, אלא שהשליטה היא לנוקבא, וז"א וכן קו ימין טפלים אליה והם כמו מתכסים, כדי לתת מקום לשליטתה. וז"ס שהקב"ה נכנס אז לג"ע שהוא הנוקבא, כדי להשתעשע וכו' דהיינו להשתעשע עם הארת תחכמה שבה, ולפיכך אין הארת החסדים ניכרת והיא חשך ולא אור. והיפוכו ביום, שאז הנוקבא טפלה לז"א, והארת הנוקבא מתכסה וז"א שולט, ואינו ניכר אלא הארת החסדים, שהיא מדת ז"א, ולפיכך הוא יום. אמנם בסדר הבנין וסדר הזווג אין הפרש בין יום ללילה כמו שהולך ומבאר לפנינו.

קלד) בשעתא דעאל חשוכא וכו': בשעה שבא החשך, והנוקבא נקשרה בו, היא שולטת, ומאירה בחכמה שהיא שליטתה כנ"ל, וכיון שחסרה חסדים, ע"כ כל הפתחים שבה סתומים מכל הצדדים. כלומר, שכל האורות נקפאים בתוכה, ואין בה פתח, שדרך שם יתגלה אור כלשהו.

פירוש כי מביא למעלה (באות קל"א) סדר ג' הקוין הנכללים בקו השמאל, המכונים שבילין

ז"ש כמה פתחין ואדרין ליה, פחור פחור דוכתין עלאין קרישין, דהיינו שהפתחין והאדרין מקבלים מתלת דוכתי דאמא, שהם המקומות העליונים הקדושים. צפרי שמיא, היינו מלאכי מעלה.

בגוויה נפיק חד אילנא וכו': אחר שביאר בנין הנוקבא, מבאר סדר השפעת ז"א לנוקבא, ואומר בתוכו יוצא אילן אחד גדול ועצום, שהוא ז"א, המשפיע לתוך הבית, ענפיו ופירותיו רבים, ומזין לכל בו. דהיינו שיש בו הן השפעת חסדים והן השפעת חכמה, וכל אחד מקבל ממנו את בחינתו. ומפרש יותר, האילן ההוא עולה עד ענני השמים, דהיינו להארת החסדים המכונים עננים, ומתכסה בין שלשה הרים, כמ"ש, אין הרים אלא אבות. (ש"ר סט"ו ד') שה"ס חג"ת, שבהם החסדים מתכסים שלא לקבל הארת החכמה. ומתחת שלשת ההרים האלה, דהיינו בנה"י שמתחת חג"ת, יוצא, עולה למעלה, ויורד למטה. פירוש, שמתחת החג"ת, יוצאים ומתגלים החסדים בהארת החכמה, על ידי הקו האמצעי המקיים הימין והשמאל, וז"ש נפיק שהקו האמצעי יוצא מהכיסוי של חג"ת, ומקיים הארת ימין ושמאל, באופן שהארת השמאל סליק לעילא, תאיר ממטה למעלה. והארת הימין נחית לתתא, תאיר ממעלה למטה. (כנ"ל דף ל"ט ד"ה ויעקב ע"ש).

קלג) האי ביתא אתשקייא וכו': הבית הזה, שהוא הנוקבא, מקבל מז"א ב' מיני הארות, א) שהיא נשקית ממנו, דהיינו הארת החכמה המכונה שתייה. ב) שז"א גנוז בתוך הבית הרבה אוצרות עליונים שלא נודעו. דהיינו הארת חסדים מאור"א המכונים גניזין, והם לא נודעו (כנ"ל ב"א דף רמ"ד ד"ה וכדיו) וכזה נבנה הבית ונשתכלל.

(רפ"י דף קע"ב ע"א)

מכל סטריין, כדין כמה רוחין פרחין באוירא, תאיבין למנדע ולמיעל א ביה, ועאלין ב בין אינון ג צפורין, ונטלין סהדותא, ושטיין, וחמאן מה דחמאן. קלה) עד דאתער ההוא חשוכא דאתקטיר ביה, ואפיק חד שלהובא.

חלופי גרסאות : א ל"ג ביה (אה"ל). ב ביה. ג צפורין ; צפורי (אה"ל).

מאמר

הסולם

ויבן לו בית

וכל פתחין פתימין, שמשמע, שהיא מלאה מאור, אלא הפתחים סתומים, באופן, שאחר כך כשיתעורר בו קו אמצעי, ויפתח הפתחים, יקבלו ממנה הארת החכמה שהיתה סתומה בה בעת ההיא. כי אח"כ מתמעטת מג"ר לו"ק, בסבת קו אמצעי, והארתה שפלה בהרבה, ממה שהיתה בעת ההיא, שעוד לא נכללה בקו אמצעי. וז"ש כמה רוחין פרחין באוירא תאיבין למנדע ולמיעל ביה, שהן משתוקקות להכנס בנוקבא דוקא בעת שהיא בבחינת אורחין דקיקין, ופתחים סתומים, כי רק אז יש בה החכמה בשלמותה, כנ"ל. וז"ש ועאלין בין אינון צפורין ונטלין סהדותא, שבאים בין בחינת הצפרים שבנוקבא, ומקבלין מוחין דעדן, דהיינו דחכמה. צפורין, פירושו בחינת נפש של הנוקבא, (כמ"ש בתקונים תקון ו' דף כ"ג.) שכינתא מסטרא דכורסא, שהיא נשמה, אתקריאת נשר. ומסטרא דנער, שהיא רוח, אתקריאת יונה, ומסטרא דאופן, שהיא נפש, היא צפור, ומשמיענו הזהר, שאפילו אז אין רוחות הצדיקים יכולות לקבל ממנה מבחינת הרוח שבנוקבא, אלא מבחינת הנפש שבה בלבד. וז"ש ועאלין בין אינון צפורין, ונטלין סהדותא, ולא למעלה מבחינת הצפרים.

קלה) עד דאתער וכו': וסתימת הפתחים נמשכת עד שמתעורר אותו החשך, דהיינו קו שמאל דאמא, שהנוקבא נקשרה בו, והוציא שלהבת אחת, כלומר שחשך שבנוקבא, עורר את ז"א לעלות למ"ן לאמא, בסוד המסך דחירק שבו, הנבחן לשלהבת ויוצא שם עליו קו אמצעי, שהוא מכה בכל הפטישים החזקים דהיינו הקליפות, ופותח הפתחים הסתומים ובוקע הסלעים.

פירוש. ב' פעולות יש כאן, פעולה א) נמשכת מעצם השלהבת, שהיא המסך דחירק, והיינו שממעט ע"ס דקו שמאל מג"ר לו"ק, ועליה אומר, ובקע טנרין, כי הפפירות דקו שמאל משולות לסלעים קשים מרוב הדינים שבהן והמסך בוקע אותן, וג"ס ראשונות שבהן, הוא מרחק מהקו השמאלי, ומניח בו רק ז"ת שבהן, ופעולה ב) נמשכת מקומת החסדים היוצאת על המסך הזה, ועליה אומר, ופתח פתחין

שבילין ואורחין דקיקין, ורברבן, ואומר שם, שמהם נבנית הנוקבא ונשתכללה. ע"ש. ועתה חזור ומבאר הדברים הללו בהרחבה, ומסדר אותם בסוד ממשלת הלילה. ותדע שג' הקוין הללו שבשמאל ה"ס ג' משמרות הוי הלילה, דהיינו ג"פ ד' שעות, (כנ"ל ב"א דף שט"ז אות תי"א), כי משמרת ראשונה ה"ס שבילין, שה"ס מדת הדין של המלכות הבלתי ממותקת, (כנ"ל ב"א בדף רנ"א ד"ה נחית ע"ש). וה"ס התכללות קו ימין שבו, ומשמרת שניה ה"ס ד' שעות הלילה האמצעיות, והם בבחינת אורחין, דהיינו המלכות הממותקת, כמ"ש שם, אבל שתי השעות הראשונות עד חצות לילה, ה"ס אורחין דקיקין, שהם הארת קו השמאל מבחינתו עצמו, מטרם שנכלל מקו אמצעי. ונקודת החצות ה"ס ביאת קו אמצעי והתכללותו בשמאל, שאז מקבל בחינת אורחין רברבן, כנ"ל ובחינה זו נמשכת כל הלילה, ומיוחסת בעיקר למשמרת השלישית, אלא זמן גילוייה הוא בחצות לילה.

וזה אמרו, בשעתא דעאל חשוכא, היינו בתחילת הלילה, משמרת ראשונה, שאז מכונה שבילין כנ"ל, ואתקטיר ביה, היינו אחר כך בתחילת המשמרת השניה, שאז נקשרה הנוקבא בחשך, שהוא קו שמאל דאמא ושלטא. ואז נבחנת באורחין דקיקין, כי בחינה זו היא מטרם שנגלה הקו האמצעי, וע"כ וכל פתחין פתימין מכל סטריין, כלומר לא בלבד שפתחי החסדים אינם מאירים, אלא אפילו פתחי החכמה אינם מאירים בה, כי אין החכמה יכולה להאיר בלי התלבשות בחסדים, וזה נמשך ב' שעות עד נקודת החצות.

כדין כמה רוחין וכו': אז, בב' שעות ההם, הרבה רוחות של הצדיקים, פורחות באויר ומתאוות לדעת, דהיינו לקבל חכמה, ולהכנס בתוך הנוקבא. והן נכנסות בין אותם הצפרים, ולוקחות שם עדות, דהיינו שמקבלים מוחין דעדן שה"ס חכמה, ומשוטטות ורואות מה שרואות. ראה היינו מוחין דחכמה.

פירוש, אע"פ שהפתחים שבנוקבא, סתומים בעת ההיא מכל הצדדים, ששום אור לא נגלה ממנה, עם כל זה זמן קבלת אור החכמה, הוא דוקא בעת ההיא. וע"כ מדיק הזהר לומר (דטו"י דף קע"ב ע"א)

ובטש א בכל ב פטישין ג תקיפין, ופתח פתחין, ובקע ד טנרין, סלקא ונחתא
ההוא שלהובא, ובטש בעלמא, ואתער קלין לעילא ותתא.
קלו) כדן חד * כרוזא סליק ואתקטיר באוירא, וקרי, ההוא אוירא
נפקא מגו עמודא דעננא ד דמבחה פנימאה, וכד נפקא, אתפשט בארבע
סטרי ה עלמא. אלף אלפין קיימין ו מסטרא דאיהו שמאלא, ורבוז רבוון
ז קיימין מסטרא דאיהו ימינא, וכרוזא קאים בקיומיה. קרא בחיל ואכרין,
ח כדן כמה אינון ט דמתקני שירתא, ופלחין פולחנא, ותרין פתחין פתיחו,
חד לסטר דרומא, וחד לסטר יא צפון.

דרך אמת

א) טלעים.

חלופי גרסאות: א כל. ב בטישין. ג ל"ג תקיפין. ד דמבחה. ה דעלמא (אה"ל). ו מוסיף מסטרא דא.
ז קיימין. ח ל"ג כדן. ט דמתקני. י ופלחין. יא צפוןא.

הסולם

מאמר

ויבן לו בית

הארת החכמה שבמוחין. אבל בלילה היא
נקראת כרוז. כי עודה אינה בשלמות להקרא
דבור, כי דברי חכמים נבחת נשמעים, וכרוז
נשמע בהרמת קול חזק. שמורה על הדינים
המעורבים בו. אמנם בין כרוז ובין דבור,
אינם נשמעים אלא בהתלבשותם בחסדים
הנקראים קול.

וה"ש כדן, היינו בחצות לילה, חד כרוזא
סליק דהיינו הארת החכמה, ואתקטיר באוירא
שמתלבש בחסדים שנקראים אויר, ואז וקרי,
ואז אפשר לו לקרות ולהכריז, מה שאין כן
מטרם שנתלבש בחסדים, אין לו קול, ואי
אפשר לו להכריז.

והנה יש ב' מיני חסדים א) הנמשכים
מאו"א עלאין, שהם ג"ר נמש אע"פ שמכוסים
מחכמה, ונקראים אוירא דכ"א. ב) חסדים
הנמשכים מישס"ת, שהם מחוסרי ג"ר, כל
עוד שהי' אינה יוצאת מאויר שלהם, וע"כ הם
מכונים אוירא סתם, כלומר שאינם טהורים,
כי מורגש בהם חסרון החכמה, ולפיכך ו"ה
כל עוד שאין בהם הארת החכמה, נבחנו
החסדים שממשיכים, שהם מבחינת ישס"ת.
דהיינו שמחוסרי ג"ר, אבל אחר שיש בו"ן
הארת החכמה נבחנו החסדים שממשיכים,
שהם מבחינת או"א עלאין, דהיינו, שהם בחינת
ג"ר ואוירא דכ"א.

וה"ש, ההוא אוירא, האויר הזה, דהיינו
אור החסדים שהתלבש בו הכרוז. נפקא מגו
עמודא דעננא דמבחה פנימאה. אמא עלאה
מכונה מזבת הפנימי, ואור החסדים מכונה עמוד
הענן, ואומר, שחסדים אלו, שהכרוז, שה"ס
הארת חכמה, נתלבש בהם, נמשכים מאבא
ואמא עלאין, המכונה המזבת הפנימי, כלומר,
שהם

פתחין, כי החכמה מתלבשת עתה בחסדים
האלו, ומאירה בכל השלמות. ונבחן שכל
הפתחים שהיו סתומים נפתחו עתה להאיר
בהרחבה. וב' הפעולות הללו מבוארות יפה
לעיל (פרשת לך דף י"ג ד"ה ונתבאר ע"ש)
וכבר ידעת, שהפעולות הללו נעשות באמצע
המשמרת השניה שהיא נקודת החצות. כמ"ש
לעיל בסמוך.

סלקא ונחתא וכו': השלהבת הזאת שהיא
המסך דחירק, עולה ויורדת, שעולה לאמא ע"י
ז"א כנ"ל, ואח"כ יורדת משם לז"א עצמו,
והוא מכה ומשפיע בעולם, שמוציא על ידה,
ע"י זוג דהכאה, קומת חסדים גם בנוקבא.
הנקראת עולם, ונתעוררו קולות, למעלה ולמטה,
קולות פירושן קומות החסדים היוצאות על
מסך דחירק, כנ"ל (פ' לך דף ד' ד"ה בשעתא
ע"ש), והקומות הללו יוצאות למעלה בבינה
ולמטה בנוקבא.

קלו) כדן חד כרוזא וכו': אז עולה כרוז
אחד ומתקטר באויר, וקורא. האויר
ההוא יוצא מתוך עמוד הענן של המזבת
הפנימי, וכאשר יוצא הוא מתפשט בארבע
רוחות העולם. אלף אלפים נמצאים בו מצד
שהוא שמאל, ורבוז רבבות נמצאים בו מצד
שהוא ימין, ואז הכרוז עומד על קיומו, וקורא
בכה ומכריז, אז רבים הם המתקנים שירה
ועובדים עבודה, ושני פתחים פתוחים בה, אחד
לצד דרום, להארת החסדים ואחד לצד צפון,
להארת החכמה.

פירוש. הארת החכמה מטרם שנשלמה
נקראת כרוז, כי אחר שנשלמה, דהיינו
בהתלבשות החסדים, שבזוג של יום, היא
נקראת דבור. שהוא על שם שהדבור מגלה
(פרשת דף קע"ב ע"א *) דף קע"ב ע"ב)

קלז) סלקא האי ביתא, א ואתיהיבת ב ואתקטרת בין תרין סטריין, ושירין מזמרין, ותושבחן סלקין. כדן עאל מאן דעאל ג בלחישא, וביתא מתלהטא בשית נהורין, נהרין ד זיוא לכל סטר, ונהרין ה דבוסמא נפקין, ואתשקיין כג חיות ברא, כד"א א ישקו כל חיתו ו שדי ישברו פראים צמאם וגו'. ז וזמרין עד דסלקא צפרא, וכד סלקא צפרא, כדן ככביא ומולי ח שמיא וחיליהון, כלהון משבחן ואמרי שירתא, ס כד"א ב ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים.

קלח) תא חזי, א אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו י ב. אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר. אם ה' יב וגו', דא מלכא עלאה דאיהו בונה להאי ביתא תדיר, ואתקין ליה, אימת, כד סלקין רעותין יג פולחנין מתתא כדקא יאות.

מסורת הזהר

(א) לעיל ב"א רמ"ח ציון ג, (ב) לעיל ב"ב כ"ט ציון ד, (ג) לעיל ב"א רל"ד ציון ג, חלופי גרסאות: א ל"ג ואתיהיבת, ב ל"ג ואתקטרת (אה"ל); ואתקטרת, ג בלחישו, ד זיחי (אה"ל). ה דבוסמין, ו שדי וגו' ומוסיף עליהם עוף השמים ישכון וגו'. ז ונהרין (אה"ל). ח ושמיא, ט הה"ד (אה"ל). י מוסיף אלקים וגו'. יא בו וגו' ול"ג מן אם עד אם. יב ל"ג וגו'. יג פלחנין.

ויבן לו בית

הסולם

מאמר

בלחש, דהיינו שהנוקבא נמצאת בחוסר קול שהוא חסדים, אע"פ שקבלה כבר חסדים לצורך בנינה עצמה, נחשבת עוד לשמאל בלי ימין כדי להשפיע לאחרים. שז"ס שהזווג הוא בלחש וכן בלילה בלי אור. כי אז ז"א משפיע לה אור החסדים שה"ס קול, והבית, שהוא הנוקבא, מתלהט בששה אורות החסדים, חג"ת נה"י, המאירים זיו לכל צד, שה"ס חסדים הנכללים מחכמה, ונהרות בשם יוצאים ממנה שה"ס הארת החכמה הנכללת מחסדים, ונשקים כל חיות השדה, כמש"א, ישקו כל חיתו שדי וגו'. ומזמרים עד שעלה הבקר, וכשעלה אור הבקר, אז הככבים והמזלות שמים וצבאם, כולם משבחים ואומרים שירה, כמש"א, ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלקים.

פירוש, כי הארת הזווג מסוד הלילה, אע"פ שיש בו חסדים, מ"מ השליטה היא להארת החכמה, וע"כ מקבלים אז רק חיות השדה, שהם נמשכים מאחוריים של הנוקבא, וע"כ הם מזמרים, אבל הנמשכים מבחינת פנים של הנוקבא מקבלים ממנה רק בבקר, ואז כל המדרגות שבבי"ע מזמרות, הן הנמשכות מפנים והן הנמשכות מאחוריים. שזו"ה ויריעו כל בני אלקים, שכולם מזמרים.

קלח) תא חזי אם ה' וכו': בוא וראה, כתוב, אם ה' לא יבנה בית וגו'. אם ה', זה המלך העליון, שהוא ז"א, שהוא בונה תמיד, דהיינו בסוד זווג דלא פסיק, את הבית הזה, שהוא

שהם בחינת אוירא דכ"א, והוא מטעם, שכבר יש כאן הארת החכמה בסוד הכרוז עצמו, שאז נמשכים החסדים בבחינת אוירא דכ"א מאו"א כנ"ל. וכד נפקא אתפשט בארבע סטרי עלמא, דהיינו שמתפשט בחו"ב תו"מ שבנוקבא, המכוונות ארבע רוחות העולם.

ועשר הספירות דישו"ת, שמשם יוצא הקו השמאלי בהארת החכמה, אחר שה' יוצאת מאויר שלהם ונשאר אור, נבחנות בסוד אלפים. ועשר הספירות דאו"א עלאין, שמשם נמשכים החסדים, נבחנות לריבוא. וז"ש אלף אלפין קיימין מסטרא דאיהו שמאלא, כי מבחינה זו היא נמשכת מיסודות שז"ס שלה ה"ס אלף. וריבוא רבוון קיימין מסטרא דאיהו ימינא כי מבחינת החסדים שבימין נמשכת מאו"א עלאין שז"ס שלהם הם בסוד רבוא. ואז וכו' וכו' קאים בקיומיה, מאחר שכולל מחסדים דאו"א. קרא בחיל ואכריין, כי אחר שנכלל הכרוז בחסדים, המכונה קול, כנ"ל, הוא יכול לקרות בכח ולהכריז.

קלז) סלקא האי ביתא וכו': אחר שכבר נבנתה הנוקבא לצרכה עצמה מג' הקוין הנכללים בשמאל, כמו שנתבאר, היא עולה לזווג לז"א לקבל בשביל אחרים, ואומר שביח זה, שהוא הנוקבא, עולה ונתקשר בין ב' צדדים, ימין ושמאל דו"א, ושרים שירים, ותשבחות עולים מתחתונים, דהיינו שמעלים מין לזווג ז"ל, אז נכנס מי שנכנס, דהיינו ז"א, (דפריי דף קע"ב ע"ב)

קלט) אם ה' לא ישמר עיר, אימתי, בשעתא דאתחשכא ליליא, וסטרינ מזינין שראן ושטאן בעלמא, « ופתחין סתימין, ואתנטיר מכל סטרינ, דלא יקרב ביה ב ערל ומסאבא, כד"א » לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא, דזמין קב"ה לאעברא לון מעלמא.

קמ) מאן ערל ומאן טמא. אלא כלא חד, ערל וטמא, דא הוא ג דאתפתא ביה ואזיל אכתריה אדם ד ואתתיה, וגרימו מותא לכל עלמא. ואיהו ה דמסאיב האי ביתא, עד ההוא זמנא, דיעבר ליה קב"ה מעלמא, בג"כ אם ה' לא ישמר עיר שוא ודאי.

קמא) ת"ח ויעקב נסע סכתה, אתנטיל לקבלא חולקיה דמהימנותא. מה כתיב לעילא, ב) וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה, וכתוב ויעקב נסע סכתה. אלא כל חד אתפרש לסטרא דיליה, עשו לסטרא דשעיר, מאן שעיר, דא היא אשה זרה ו אל נכר. ויעקב נסע סכתה, דא מהימנותא עלאה.

מסורת הזהר

א) (ישעיה נ"ב) ח"ג נד. ב) (בראשית ל"ג) ח"ג ק:

חלופי גרסאות: א ופתיחין. ב ערלה. ג דאתפתא. ד ואתתיה. ה דסאיב (אה"ל). ו מוסיף בת אל.

מאמר

הסולם

ויבן לו בית

להתיחד עם הימין, ושוא עמלו בוניו בו. והכתוב, אם ה' לא ישמר עיר וגו' סובב על פעולה ב) שהיא התמעטות ג"ר דקו שמאל, שבזה שההוא ממעט ג"ר דקו שמאל מעבירים אחיזת הסטרא אחרא מן הקו השמאל שבנוקבא, (כמ"ש לעיל פרשת וירא דף ק"ב ד"ה וזה, וע"ש גם בדף ק"ג ד"ה וההוא מקטרגא) ונמצא שהעיר, שה"ס הנוקבא, נשמר מן הערל וטמא, ע"ז, שז"א מעלה את המסך דחירק, וממעט הג"ר דקו שמאל, שאז אין להם מה לינק עוד מן השמאל שלה, ונעברים ונפרדים ממנה, וע"ז כתוב, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר.

קמ) מאן ערל וכו': ושואל, מי הוא ערל ומי הוא טמא. ומשיב, אלא ערל וטמא הכל אחד. וזה הוא שנתפתו בו והלכו אחרי אדם ואשתו וגרמו מות לכל העולם. דהיינו הנזש הקדמוני. והוא המטמא אותו הבית, שהוא הנוקבא, עד הומן ההוא שיעבירו הקב"ה מן העולם, שהוא הנוקבא, ומשום זה, אם ה' לא ישמר עיר שוא בודאי שקד שומר. כמ"ש לעיל.

קמא) ת"ח ויעקב נסע סכתה: נסע אל בינה, דהיינו שהעלה מ"ן ממסך דחירק. לקבל חלקה של האמונה, שהיא הנוקבא. מה כתוב למעלה, וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה. וכתוב ויעקב נסע סכתה, כי כל אחד נפרד אל הצד שלו, עשו לצד של השעיר, מי הוא שעיר

שהוא הנוקבא, ומתקן אותו. ומתי משפיע לה מזוג דלא פסיק, ואומר, שהוא בעת שעולים כונות העבודה, מלמטה כראוי, פירוש. בעת שהתחונים מעלים מ"ן לזוג הזה, או עולים ז"ן לאו"א, והם בזוג דלא פסיק כמוהם. קלט) אם ה' לא ישמר עיר: מתי הוא זה. הוא בשעה שנחשך הלילה ובחינות מזוינות של הס"א, שורות ומשוטטות בעולם, והפתחים סתומים, ואז הוי"ה, שה"ס קו אמצעי מעלה מ"ן מסוד המסך דחירק וממשיך קו אמצעי ונפתחים הפתחים (כנ"ל באות קל"ה) שעל ידי זה, נשמר מכל הצדדים שלא יקרב אל הקדוש, ערל וטמא, כמשי"א. לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא. כי עתיד הקב"ה להעבירם מן העולם.

ביאור הדברים. כי נתבאר לעיל בסמוך (דף מ"א ד"ה עד דאתער) שב' פעולות הן בקו אמצעי, עד שמיחד ב' הקוין ימין ושמאל זה בזה, א) שממשיך קומת חסדים על המסך, ב) שממעט את ג"ר דקו שמאל, שאין השמאל נכנע עד שיבא ויתחבר עם הימין, וזולת על ידי ב' הפעולות הללו כמ"ש באורך (לעיל פ' לך דף י"ג ד"ה ונתבאר, ע"ש, ואין להכפיל דברים) ועליהן אומר הכתוב, אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, זו היא פעולה א', כי הוי"ה ה"ס ז"א, ואם לא היה ממשיך ריבוי החסדים ע"י הקו האמצעי לבנות הנוקבא המכונית בית, לא היה נכנע הקו השמאל (דפ"י דף קע"ב ע"ב)

קמב) ויבן א) לו בית, כד"א ב) בית יעקב. א"ר אלעזר, דאתקין תפלת ערבית כדקא יאות. ולמקנהו עשה סכת, שאר א) סכת לנטרא לון, ודא הוא ב חולקיה.

קמג) וכדין ג) ויבא יעקב שלם. שלם מכלא, ואוקמוה. וכתוב ה) ויהי בשלם סכו וגו', ואוקמוה, וכלא רזא חדא, כדין אתחבר עמיה מהימנותא, כד היה שלים, ג) כד אתעטר בדוכתיה דאתחזי ליה. וכדין האי ד) סכה, אתעטרת בהדיה, דהוה שלים מאבהן, דהוה שלים מבנוי, ודא הוא שלם, שלם לעילא, שלם לתתא, שלם בשמיא, שלם בארעא. שלם לעילא: דאיהו כללא דאבהן, ה) תפארת ישראל. שלם לתתא: בבנוי קדישין. ו שלים בשמיא, ז שלים בארעא, וכדין ויהי בשלם סכו, ואוקמוה.

קמד) מיד מה כתיב ה) ותצא דינה בת לאה, ח ואוקמוה חברייא. ת"ח, כמה דרגין וסטרין ט מתפרשן לעילא, וכלהו משניין דא מן דא. חיוון משניין אלין מאלין, אלין מקטרגין לשלטאה יא על אלין, ולמטרף טרפין כל חד וחד יב לזיניה.

מסורת הוהר

א) לעיל דף ל"ט ציון א. ב) (ישעיה ב') ח"א ריב. ח"ג סט: קל. ג) (בראשית ל"ג) ח"א רג: ח"ג רמח: ת"ז תי"ג דף כט. תכ"א תס"ט קו: ד) (תהלים ע"ו) ח"א טו: ח"ג צ: ה) בראשית ל"ד. חלופי גרסאות: א סכות. ב רחל; חול (אה"ל). ג דאתעטר ול"ג כד. ד סוכה. ה ליג תפארת ישראל. ו שלם. ז שלם. ח והא אוקמוה (אה"ל). ט מתפרשין. י חויין. יא עלי. יב לזיניה.

ויבן לו בית

הסולם

מאמר

מכל, הן מחכמה והן מחסדים. ובארוהו. וכתוב. ויהי בשלם סכו וגו' ובארוהו, והכל סוד אחד, דהיינו השגת השלמות על ידי קו אמצעי הן לז"א הנקרא **יעקב**, והן לסכו שהיא הנוקבא. כי אז כשהוא שלם נתחבר עמו האמונה שהיא הנוקבא, וכשהוא מתעטר במקום הראוי לו. דהיינו בקו אמצעי, אז גם סוכה זו, שהיא הנוקבא, מתעטרת עמו, ונאמר גם עליה, ויהי בשלם סכו, כי היה שלם מאבות, היה שלם מבניו, וזה הוא נחשב לשלם, שאז הוא שלם למעלה ושלם למטה, שלם בשמים ושלם בארץ. ומפרש דבריו, שלם למעלה שהוא בז"א, הוא להיותו הכולל של האבות, שהוא תפארת ישראל הכולל לאברהם ויצחק, שהם חסד וגבורה. שלם למטה, בנוקבא, היא בבניו הקדושים, שהם י"ב השבטים שהם המרכבה של הנוקבא, ונמצא, שהוא שלם בשמים שהוא ז"א, וע"כ נאמר עליו ויבא יעקב שלם, ושלם בארץ שהיא הנוקבא, ואז נאמר עליה, ויהי בשלם סכו. ובארוהו.

קמד) מיד מה כתיב ותצא דינה וגו': ובארוהו החברים. בוא וראה, הרבה מדרגות ובחינות מתפרדות למעלה, אלו לקדושה ואלו לס"א בסו"ה זה לעומת זה עשה

שעיר, זה הוא אשה זרה אל נכר, ויעקב נסע סכתה, זו היא האמונה העליונה, דהיינו בינה. כלומר שהעלה מ"ן ממסך דחירק אל הבינה, כדי להמשיך משם קו אמצעי בשביל לבנות הנוקבא. על דרך שנתבאר לעיל.

קמב) ויבן לו בית: הוא כמו שאתה אומר בית יעקב, שפירושו הנוקבא. אמר ר' אלעזר שתקן תפלת ערבית, שהיא הנוקבא, כראוי לה. דהיינו שהמשיך לה חסדים מאו"א עלאין (כנ"ל באות קל"ח) ולמקנהו עשה סכת, היינו סוכת אחרות, כדי לשמור אותם, וזה היא חלקו.

פירושו, כי אותן ב' הפעולות הנ"ל מבוארות בכתוב הזה. כי פעולה א) שהיא ריבוי החסדים מבוארת בכתוב ויבן לו בית, שתקונו ובנינו הם בהמשכת החסדים כנ"ל. וה"ס אם ה' לא יבנה בית וגו' כנ"ל. ופעולה ב) שהיא מיעוט הג"ר מקו שמאל לשמרו מערל וטמא. כנ"ל, הוא בכתוב ולמקנהו עשה סכת, כי סכה היא מלשון מסך, שהמשיך המסך דחירק למעט הג"ר דקו שמאל, וה"ס הכתוב אם ה' לא ישמר עיר כנ"ל וז"ש שאר סכת לנטרא לון, לשמרו מערל וטמא כמ"ש לעיל.

קמג) וכדין, ויבא יעקב שלם: שהיה שלם (דפ"י דף קצ"ב ע"ב)

קמה) מסטרא א דרוחא מסאבא כמה דרגין ב מתפרשין, וכלהו א כמן לקטרגא, אלין לקביל אלין, ג דהא כתיב א לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, דכד ד קא מתחברן ה מקטרגי ו עלמא.

קמו) ז ותא חזי, תיאובתא ח דדרגין מסאבין, ט לאו איהו, אלא לקטרגא בסטרין קדישין. יעקב דאיהו קדישא, כלהו כמן ליה, וקטרגו בהדיה. בקדמיתא נשכיה י חויא, כד"א ב ויגע בכף ירכו, השתא נשכיה חמור.

קמוז) תמן איהו קאים יא לגבי יב חויא, השתא, שמעון ולוי, דאתו מסטרא (* דדינא קשיא, קיימו לגביה דחמור, יג ושליטו עלוי בכל סטרין, יד ואתכפייא קמייהו, כד"א ג) ואת חמור ואת שכם בנו טו הרגו לפי חרנ, ושמעון דהוה טז מזליה יז שור, אתא על חמור, וקטרג ביה, בגין דלא יתחברון כחדא, ואשתכח יח איהו מקטרגא דיליה.

קמח) וכלהו אתי לקטרגא ליה ליעקב ואשתזיב, ולבתר איהו שליט עלייהו. לבתר אתא שור, ואשתלים בחמורים, דכלהו מסטרא יט דחמור, יוסף דאיהו שור, ומצרים דאינון חמורים, דכתיב בהו ה) אשר בשר חמורים בשרם.

קמט) ועל דא, לבתר, בני יעקב נפלו בין אינון חמורים, בגין דאזדווג ב שור כא בהדיהו, ונשכו לון כב גרמייא ובשרא, עד דאתער לוי כמלקדמין,

דרך אמת

א) אורבים לקטרג אלו כנגד אלו.

מסורת הוהר

א) (דברים כ"ב) לעיל דף ד' ציון ה'. ב) לעיל ב"א ק"ג ציון ג'. ג) בראשית לה. ד) לעיל יירא קכ"ג ציון ג'.

חלופי גרסאות: א דרוח. ב מתפרשן; מתפרשאן. ג והא. ד ל"ג קא. ה מוסיף מקטרגי על. ו מוסיף עלמא אלין לקביל [לקביל] אלין (רמ"ק ואה"ל). ז תא. ח דרגין. ט לא. י חויא. יא לגביה ואה"ל. יב חויא; דחויא (אה"ל). יג ושלטי; ושלטו. יד ואתכפייא. טו הרגו וגו'. טז מוסיף שור מזליה; מזליה שור. יז מוסיף איהו שור. יח דאיהו (אה"ל). יט מוסיף דחמור קא אתי. כ מוסיף ההוא שור. כא מוסיף בהדיהו כלהו. כב גרמא ובשרא; בשרא וגרמייא.

מאמר

עשה אלקים וגו'. וכולן הן משונות אלו מאלו. מהן לחסד ומהן לדינים. חיות משונות אלו מאלו. אלו מצירים לשלוט על אלו. ולטרף טרף. כל אחד ואחד למינו.

קמה) מסטרא דרוח מסאבא וכו': מצד רוח הטומאה מתפרדות הרבה מדרגות, וכולן אנויות לצרור על הקדושה, אלו לעומת אלו. שכתוב, לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, כי כשמחברים הם מחריבים העולם.

קמו) ותא חזי תיאובתא וכו': ובוא וראה, תאותם של מדרגות הטומאה אינה אלא לצרור את המדרגות הקדושות. יעקב שהיה קדוש, כנ"ל שנכתוב עליו ויבא יעקב שלם וגו', כולן ארבו עליו וצררו לו. בתחילה נשכו נחש, כמו שאתה אומר, ויגע בכף ירכו. שנאמר על שרו של עשו, שהוא רוכב על נחש. עתה נשכו חמור, דהיינו שכס בן חמור. שהוא ימין דקליפה.

(דפ"י דף קע"ב ע"ב *) דף קע"ג ע"א

הסולם

לא תחרוש בשור וחמור

קמוז) תמן איהו קאים וכו': שם כשהנחש נשכו, עמד הוא עצמו לנגד הנחש, עתה כשנשכו החמור, שמעון ולוי שבאים מצד הדין הקשה, עמדו לנגד החמור, ושלטו עליו מכל הצדדים ונכנע לפניהם. כמשי"א, ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. ושמעון שמולו היה שור, דהיינו גבורה ושמאל דקדושה, בא על חמור, שהוא ימין דקליפה וצרר אותו, כדי שלא יתחברו שור וחמור דקליפה יחד, ונמצא ששמעון הוא הכנגד שלו ולא יעקב.

קמח) וכלהו אתי לקטרגא וכו': וכולם באו לצרור את יעקב, וניצל מהם, ואחר כך שלט הוא עליהם. ואחר זה בא שור, שהוא יוסף, ונשלם בחמורים, שהם המצרים שמלך עליהם, שהיו כולם מצד קליפת החמור. והפרש יוסף הוא שור, ומצרים הם חמורים, שכתוב עליהם, אשר בשר חמורים בשרם.

קמט) ועל דא לבתר וכו': ועל כן, אחר כך נפלי

א ובדר ב לאינן חמורים, ג לכפיא לון, ותבר תוקפהון מעלמא, ואפיק לשור מתמן, ד הה"ד א ויקח משה את עצמות יוסף עמו.

קנ) ת"ח, כד אתא שמעון בקדמיתא על ההוא חמור, אתער עליהון דם ה דאתגזרו, ולבתר ב ויהרגו כל זכר. כגוונא דא, עבד קביה על ידא דלוי, ו דא משה, באינן חמורים במצרים, בקדמיתא דם, ולבתר ג ויהרוג יי כל בכור בארץ מצרים וגו'. הכא בהאי חמור כתיב, ד ואת כל חילם ואת כל טפם ואת כל בהמתם וגו'. התם באינן חמורים כתיב, ה כלי כסף וכלי זהב ושמלות, וכתיב ו) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ז ובקר וגו'.

קנא) ושמעון ולוי, דא קאים לגבי האי חמור, ודא קאים לגבי כל אינן חמורים, כלהו בעו לאשתתפא בהדיה דיעקב קדישא, ואתתקנו לנשכא ליה, ואיהו בבנוי קאים לגביהו, א) ו כיף לון תחותיה.

קנב) השתא דעשו נשיך ליה ו ולבנוי, מאן יקום לגביה. יעקב ויוסף, דא . מסטרא דא, ודא מסטרא דא, דכתיב ו) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'.

מסורת הזהר

דרך אמת

א) לעיל ב"א קל"ז ציון ג'. ב) (בראשית ל"ד) ח"ג סב: ג) (שמות י"ג) ח"א ריא: ריד. ד) (בראשית ל"ד) ח"א קפה: ה) שמות י"ב. ו) (שם) ח"ב מה: קל. קצא. ח"ג רעט. ז) לעיל תולדות ס"ט ציון ב'. חלופי גרסאות: א וגור (אה"ל). ב דאינן (אה"ל). ג מוסיף דאודונו לכפיא; לכפיא. ד דכתיב (אה"ל). ה מוסיף דאתגזרו ואפיק לון מערלה. ו ל"ג דא משה. ז ל"ג ובקר. ח וכאף. ט לבנוי (אה"ל). י מסטר.

לא תחרוש בשור וחמור

הסולם

מאמר

וכתוב, וגם ערב רב עלה אתם. שהם כנגד, ואת כל טפם, שבכאן, וצאן ובקר וגו', שהם כנגד, את צאנם ואת בקרם וגו', שבכאן. קנא) ושמעון ולוי וכו': ושמעון ולוי, זה, שמעון, קם כנגד חמור זה אבי שכם שלא היה מחובר עם שור, וזה לוי, קם כנגד כל החמורים כולם. דהיינו אפילו כנגד החמורים המחוברים בשור, כמו המצרים כנ"ל. פירוש. כי שמעון הוא גבורה ובחינת שור, וע"כ היה הוא, הכנגד של חמור דקליפה, שהוא ימין, והיה יכול להכניעו, אבל לקליפת החמור שבמצרים לא היה יכול להכניעם, משום שהם היו מחוברים בשור, שקבלו כח מיוסף שהיה מולך עליהם. וע"כ רק לוי, דהיינו משה הבא משבט לוי, שהוא בחינת ת"ת (כנ"ל פ' ויצא דף ט"ט ד"ה מא') הכלול ימין ושמאל ביחד, היה כחו יפה להכניע אותם החמורים שבמצרים, ולא שמעון, שהיה בו שמאל בלבד.

להו בעו לאשתתפא וכו': כולם רצו להודק אל יעקב ותקנו עצמם לנשור אותו, והוא עמד כנגדם בבניו, והכניעם תחתיו. קנב) השתא דעשו וכו': שואל, עתה בגלות האחרונה

נפלו בני יעקב בין אלו החמורים. דהיינו המצרים משום שנתחבר שור עמהם, שהוא יוסף, והיו בהם שור וחמור יחדיו, ונשכו לישראל עצם ובשר, כטבע החמור שנושך ושובר עצם, עד שנתעורר לוי כמקודם לכן, ופזר את החמורים האלו, דהיינו שהפריד בין שור וחמור, כדי להכניעם, ושבר כחם מן העולם והוציא השור משם, זהו שכתוב, ויקח משה את עצמות יוסף עמו, משה הוא לוי, ויוסף הוא השור שנתחבר עמהם.

פ') ת"ח כר אתא וכו': בוא וראה, מקודם לכן, כשבא שמעון על החמור להלחם עמו, העיר עליהם דם, שנמולו, ואחר כך ויהרגו כל זכר. כעין זה עשה הקב"ה על ידי לוי, זה משה בחמורים האלו שהם המצרים, מתחילת הביא עליהם מכת דם, ואחר כך, ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים וגו', כאן בחמור הזה אבי שכם. כתוב ואת כל חילם ואת כל טפם וגו' ואת כל בהמתם, שנאמר את צאנם ואת בקרם ואת חמוריהם ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו, ושם באלו החמורים, שהם המצרים, כתוב, כלי כסף וכלי זהב ושמלות, שהם כנגד, ואת כל חילם שבכאן. (דפרי דף קע"ג ע"א)

קנג) ויסעו ויהי חתת א' אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב. אמר רבי יוסי, ב' כלהו הוו מתכנשי, וכד הוו חגרי זייני קרבא, הוו מרתתי, ושבקין לון, ובגין כך ולא רדפו אחרי בני יעקב.

קנד) ב' ג' הסירו את אלהי הנכר וגו'. הסירו את אלהי הנכר, אלין אינון דנטלו משכמ, מאני כספא ודהבא, דהוה חקיק עלייהו טעוא דלהון. רבי יהודה אמר, ד טעוון הוו מכספא ודהבא, ויעקב אטמין לון תמן, בגין דלא יתהנון מסטרא דע"ז, דאסיר ליה לבר נש, לאתהני מניה לעלמין.

קנה) רבי יהודה ורבי חזקיה הוו אזלי בארחא, אמר רבי חזקיה לרבי יהודה, מאי דכתיב ג' ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו משקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. ותנינן, שקוץ בני עמון ה' מלכם שמיה, ודא הוא עטרת מלכם. מ"ט ותהי על ראש דוד. ומאי טעמא כתיב שקוץ, דהא בשאר ו טעוון עממיא עע"ז כתיב ז' אלהי העמים, ח' אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובהאי אמר שקוץ ט' חד.

קנו) א"ל ובכל טעוון עממיא עע"ז, הכי קרא לון קב"ה, דכתיב ד' ותראו את . שקוציהם ואת גלוליהם. ומה דאמר ויקח את עטרת מלכם י"א דאיהו מלכום, הכי הוא ודאי, אלא איתי הגת, עד דלא אתגיייר, כדין איהו תבר לה להווא עטרת, דאיהו מלכום, ההוא דיוקנא דחקיק עלה, ופגים לה, כדין איהו עבד לה י"ב היתר, י"ג לאתהני מנה, י"ד והות על רישיה. ותא חזי, שקוץ בני

מסורת הזהר

א) בראשית ל"ה. ב) (שם) ח"ג פד: ג) (שמואל ב' י"ב) ח"א קי: ד) דברים כ"ט.

חלופי גרסאות: א אלקים וגו', ב וכלהו, ג ל"ג מן הסירו עד אנון. ד מוסיף טעוון דלהון. ה מלכום. ו טעוון. ז אלהים אחרים אלהי העמים. ח ל"ג אלהים אחרים. ט ל"ג חד; י ל"ג חד ומוסיף מ"ט שקוץ. י' שקוציהם וגו'. י"א דהוא. י"ב היתר. י"ג לאתהנאה. י"ד והות.

הסולם

מאמר

הסירו את אלהי הנכר

קנה) רבי יהודה ורבי חזקיה וכו': ר"י ור"ח היו הולכים בדרך, אר"ח לר"י, מהו שכתוב ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו וגו', ולמדנו שהשקוץ של בני עמון שמו מלכם וזה הוא שכתוב עטרת מלכם, ושואל לפ"י, מה הטעם ותהי על ראש דוד. ומה הטעם שכתוב בו שקוץ, שהרי בשאר אלהי העמים עובדי ע"ז, כתוב בהם, אלהי העמים, אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובוהו, בע"ז מלכם, ואומר שקוץ בלבד.

האחרונה, שעשו נושך אותו ואת בניו, מי יקום כנגדו. ואומר, יעקב ויוסף יעמדו כנגדו, זה מצד זה, וזה מצד זה, דהיינו יעקב מצד ימין ויוסף מצד שמאל. שכתוב והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש וגו'.

קנג) ויסעו ויהי חתת אלקים וגו': אמר ר' יוסי, כולם היו מתאספים להלחם, וכאשר חגרו כלי הקרב, היו מרתתים ועזבו אותם. ועל כן, ולא רדפו אחר בני יעקב.

מאמר הסירן את אלהי הנכר

קנד) הסירו את אלהי הנכר: אלו הם מה שלקחו משכמ, כלי כסף וזהב שהיה חקוק עליהם אלהי הנכר שלהם, ר' יהודה אומר, אלהים אחרים היו עושים מכסף וזהב, ולא כלים שחוקקה עליהם צורת גלולים. ויעקב הטמין אותם שם, כדי שלא יהנו מצד עבודה זרה. שאסור לו לאדם להנות ממנו לעולם.

(דפ"י דף קע"ג ע"א)

קנו) א"ל ובכל וכו': והשיב לו, כל אלהי העמים עובדי עבודה זרה, קורא אותם הקב"ה כן. שכתוב, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם. ולא דוקא מלכום, ומה שאמר הכתוב, ויקח את עטרת מלכם שהוא הע"ז מלכם, ששאל איך נתעטר בה דוד, כן הוא ודאי, שהיתה ע"ז אלא איתי הגת, בעוד שהיה עכו"ם, מטר

שומעיה

וישלח

מס

עמון, חד א חויא, ב בסורטא, הוה חקיק על ההוא כתרא, ובגין כך אקרי שקוץ זוהמא.

קנז) רבי יצחק אמר, הסירו את אלהי הנכר, אלין שאר ג נשין, דהוו מייתי בגוייהו, ד כל א נבזבזן דלהון, ועל דא כתיב, א ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, אלין ו נשין, ד כל ב נבזבזן, וכל טעוון ס דדהבא וכספא. ויטמון אותם יעקב, בגין דלא * יתהנון מסטרא דע"ז כלל.

קנח) תא חזי, דיעקב גבר שלים, בכלא הוה, והוה מתדבק ביה בקב"ה, מה כתיב ב ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם יא מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, מיד ויתנו אל יעקב, מכאן דבעי בר נש, לשבחא לקב"ה ולאודאה ליה, על נסין ועל טבאן דעבד עמיה, הה"ד ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

קנט) ת"ח, בקדמיתא כתיב ונקומה ונעלה בית אל וגו', אכליל יב בנוי בהדיה. ולבתר כתיב ואעשה שם מזבח, ולא כתיב ג ונעשה. דאפיק יד לון מכללא דא, מאי טעמא, בגין טו דעליה הוה מלה. יעקב אתקין תפלת ערבית ודאי, ואיהו עבד מדבחא, ועליה הוה מלה, ובגין דאיהו טז עבר כל אינון עקתין יז מן יומא דערק קמיה דאחיה, דכתיב ויהי עמדי יח בדרך אשר הלכתי, ואינון אתו לבתר לעלמא, ועל דא לא אעיל לון בהדיה.

דרך אמת

א) אוצרות שלחם.

מסורת הזוהר

א) בראשית ל"ד. ב) (בראשית ל"ה) ח"ג פד:

חלופי גרסאות: א חויא; ב בסורסא (אה"ל). ג מוסיף תכשיטי נשין. ד וכל. ה מוסיף הנכר אשר בידם. ו מוסיף תכשיטי נשין. ז וכל; מוסיף וכל אינון. ח נבזבזין. ט דכספא ודהבא. י הוה בכלא. יא מזבח וגו'. יב לבנוי (אה"ל). יג מוסיף ונעשה אלא ואעשה. יד ואפיק. טו דעלוי. טז עבד; מוסיף עבר עליה. יז ל"ג מן. יח בדרך וגו'.

מאמר

הסולם

הסירו את אלהי הנכר

שלקחו בשבי, שהיו מביאים עמהם כל עדיהם, ועל זה כתוב, ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, שהם הנשים, וכל עדיהם, וכל אלהי זהב וכסף. ויטמון אותם יעקב, היינו את הכסף והזהב, כדי שלא יהנו מצד ע"ז כלום.

קנח) תא חזי דיעקב וכו': בוא וראה, שיעקב אדם שלם היה בכל, והיה מתדבק בהקב"ה. מה כתוב, ונקומה ונעלה בית אל וגו'. מיד כתוב ויתנו אל יעקב וגו'. מכאן שאדם צריך לשבח את הקב"ה ולהודות לו על הנסים ועל הטוב שעשה עמו. זהו שכתוב, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

קנט) ת"ח בקדמיתא וכו': בוא וראה, בתחילה כתוב, ונקומה ונעלה בית אל, בלשון רבים, שהכליל בניו עמו ואחר כך כתוב, ואעשה שם מזבח, בלשון יחיד, ולא כתוב ונעשה. שהוציא אותם, מכלל זה. מהו הטעם, הוא, משום שעל עצמו בלבד היה הדבר, יעקב

שנתגייר, שבר מן אותה העטרת, שהיא הע"ז מלכם, את הצורה שהיתה חקוקה עליהם, ובטל אותה, ובוה עשה אותה התר. שיהיה מותר להנות ממנה, וע"כ שם אותה דוד על ראשו.

פירוש. שיש כח לעובד ע"ז לפסול את הע"ז שלו, ואז מותרת בהנאה לישראל. אמנם לאחר שנתגייר אם פוגם ופוסל הע"ז שעבד מכבר, אינו מתיר אותה בהנאה, כי אז דינו כישראל, ולפיכך אומר הזוהר, שאיתי הגתי ביטל אותה מטרם שנתגייר, ויצאה מכלל ע"ז, וע"כ מותר היה לדוד לשים אותה על ראשו.

ותא חזי וכו': ובוא וראה, שקוץ בני עמון היה נחש אחד חקוק בחקיקה עמוקה על אותה העטרת, ומשום זה נקרא בשם שקוץ, שפירושו זוהמא. והו' ישוב ב' על הקושיא שהקשה לו ר"ח, למה דוקא ע"ז זו נקראת שקוץ.

קנז) רבי יצחק אמר וכו': ר"א, הסירו את אלהי הנכר, אלו הן נשים אחרות.

(דפו"י דף קע"ג ע"א * דף קע"ג ע"ב)

קט) רבי אלעזר אמר, מכאן א מאן ב דיתעביד ליה נסא, איהו בעי לאודאה. מאן דאכיל נהמא בפתורא, איהו בעי לברכא, ולא אחרא דלא אכיל מיד.

קסא) ויבן שם מזבח ד וגו', תא חזי, ה כתיב ויבן שם מזבח, ולא ו כתיב ז דאסיק ח עליה נסכין ועלוון, אלא בגין דאתקין ההוא דרגא, דאתחזי לאתתקנא. מזבח לה': לאתקנא דרגא תתאה, לחברא ליה בדרגא עלאה, וע"ד א ויבן שם מזבח: דא דרגא תתאה. לה': דא דרגא עלאה. ב ויקרא ס למקום אל בית אל, שמא דא, כשמא עלאה, בגין דכד אתנהרא, כדין כאמה בתה, וכלא חד.

קסב) כי שם נגלו אליו האלהים, בגין דאינון לא אשתכחו, אלא בשכינתא, יא דהא יב שבעין הוו, דאינון משתכחי תדיר יג בהדי, יד שכינתא, טו ושבעין (א) קתדראי סחרניה דשכינתא, וע"ד כי שם נגלו אליו האלהים, טז באתרא דא דאתגליא, דהא כתיב והנה ה' נצב עליו.

מסורת הזוהר

(א) שם. (ב) שם.

דרך אמת

(א) כסאות שסביב השכינה והוא פמליא שלה.

חלופי גרסאות: א מוסיף כל מאן. ב דאתעביד. ג מדי. ד מוסיף ויקרא למקום ההוא אל בית אל וגו'. ח ל"ג כתיב; מוסיף דלא כתיב אלא. ו מוסיף כתיב בהגי מדבחן. ז דאסיק. ח עליהון; ל"ג עליה. ט מוסיף למקום ההוא. י כאמא; באימא (אה"ל). יא ל"ג דהא; דהוו. יב שבעים; דהוו שבעין. יג בהדיה. יד ושכינתא. טו ל"ג ושבעין. טז ל"ג באתרא דא דאתגליא; ל"ג באתרא דא (ד"א); באתריה.

ויבן שם מזבח

הסולם

מאמר

להוי"ה, זה הוא המדרגה העליונה, שהיא ז"א. ויקרא למקום אל בית אל, השם הזה שנתן לנוקבא. הוא כשם של העליונה, שהיא בינה, משום שכאשר האירה הנוקבא מז"א, נעשתה אז הבת, שהיא הנוקבא, כאמה, שהיא בינה, וע"כ קרא אותה יעקב בשם אל שהוא שם אמת והכל אחד.

קסב) כי שם נגלו אליו האלקים: שפירושו מלאכים, כי אמר נגלו ולא נגלה. והוקשה לו, איזה טעם הוא זה, על מה שקרא למזבח אל בית אל. וז"ש משום שהם אינם נמצאים אלא בשכינה, כי שבעים מלאכים הם הנמצאים תמיד עם השכינה (כנ"ל וירא אות רס"ח) ושבעים כסאות הם סביב השכינה, וע"כ כשיש גילוי המלאכים יש גילוי השכינה. ועל כן אומר הכתוב, כי שם נגלו אליו האלקים. במקום זה הנגלה, דהיינו בנוקבא, כי כתוב והנה ה' נצב עליו, דהיינו על הסולם שהוא הנוקבא, (כנ"ל ויצא דף כ"ט ד"ה בגיני כך ע"ש) פירוש, שמקודם לכן כתוב והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, הרי שגילוי המלאכים בא עם גילוי השכינה. ולפיכך קרא יעקב שם המזבח אל בית אל, דהיינו על גילוי השכינה. ותלה זה בגילוי המלאכים.

ויעל

יעקב ודאי התקין תפלת ערבית, שהיא תקון הנוקבא, והוא עשה את המזבח, שהוא תקון הנוקבא, ועליו היה הדבר, ולא על בניו. ומשום שהוא עבר כל אלו הצרות מיום שברח מפני אחיו, שכתוב, ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, אבל הם באו אחר כך לעולם, אחר שכבר נפטר מצרות אלו, לפיכך לא הכניסם עמו בתקון המזבח, אלא אמר ואעשה שם מזבח וגו'.

קס) רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, מכאן נשמע, שמי שנעשה לו הנס הוא צריך להודות, מי שאכל לחם על השלחן הוא צריך לברך, ולא אחר שלא אכל מאומה. כי על כן אמר יעקב ואעשה שם מזבח ולא אמר ונעשה, כנ"ל.

מאמר ויבן שם מזבח

קסא) ויבן שם מזבח וגו': בוא וראה, כתוב, ויבן שם מזבח, ולא כתוב שהעלה עליו נסכים ועולות. אלא משום שפירושו הוא, שחקן את המדרגה ההיא הראויה להתתקן. מזבח לה', היינו לתקן את המדרגה התחתונה שהיא הנוקבא לחבר אותה עם המדרגה העליונה שהיא ז"א. ועל כן ויבן שם מזבח, זה הוא המדרגה התחתונה, שהיא הנוקבא. (דפו"י דף קע"ג ע"ב)

קסג) ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו, א רבי שמעון אמר מכאן דאתעביד רתיכא ב קדישא, בהדי אבהן. ותא חזי, יעקב איהו רתיכא קדישא עלאה, דקיימא לאנהרא לסיהרא, ואיהו רתיכא בלחודוי, הדא הוא דכתיב ויעל מעליו אלהים.

קסד) פתח ואמר, ב כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' נ אלקינו בכל קראנו אליו. תא חזי, כמה אינון חביבין ישראל קמי קב"ה, דלית לך עם ולישן בכל עמין עע"ז דעלמא, דאית ליה אלהא דישמע לון, כמה דקב"ה ד זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישראל, בכל שעתא דאצטריך לון למשמע צלותא, דאינון בעאן, בגין ההוא דרגא דלהון.

קסה) תא חזי, יעקב ה קרי ליה קב"ה ישראל, דכתיב ג לא יקרא ו שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, ויקרא ז את ה שמו, מאן ויקרא. דא שכינתא, ט כד"א ו ויקרא אל משה. ויאמר לו אלהים.

קסו) לעיל יא אוקימנא, ישראל, דהא אשתלים בכלא כדקא יאות, וכדין אסתלק בדרגיה, ואשתלים בשמא דא, ועל דא ויקרא יב את שמו ישראל והא אתמר.

קסז) רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, אמר רבי יוסי לר' אלעזר, ודאי הא יג דאמרת דיעקב יד שלימא דאבהן איהו, ואיהו אחיד לכל טו סטריין

מסורת הוהר

א) שם. ב) (דברים ד') ח"א לא: רלו: ח"ג רמב: רמג. רנח. ג) (שם) ח"ב קעד. ח"ג עג. ד) לעיל וירא מ"ה ציון ג.

חלופי גרסאות: א אר"ש ב מוסיף קדישא בקדמיתא. ג אלקינו וגוי. ד אומין. ה קב"ה קרא ליה. ו עוד שמך. ז ל"ג את. ח מוסיף שמו ישראל. ט מוסיף כד"א ויקרא את שמו ישראל; ויקרא את שמו ישראל ול"ג ויקרא אל משה. י לעילא. יא אוקמו; יב ל"ג את. יג דאמריהו. יד שלימו. טו סטריין.

הסולם

מאמר

קסג) ויעל מעליו אלקים וגוי: ר' שמעון אמר, מכאן, שיעקב נעשה מרכבה קדושה לה', ביחד עם האבית, ובוא וראה, יעקב הוא מרכבה קדושה עליונה לז"א. העיזמד להאיר אל הלבנה, שהיא הנוקבא, והוא מרכבה בלבדו. משום שהוא כולל בעצמו את האבית, שהם חסד וגבורה, כי ת"ת כולל חו"ג. והוה שכתוב, ויעל מעליו אלקים. כמי שיוצא ממרכבתו.

קסד) פתח ואמר, כי מי גדול וכו': בוא וראה, כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה, שאין לך אומה ולשון בכל אומות העולם עובדי ע"ה, שיהיו להם אלהים שיקבלו תפלתם, כמו שעתיד הקב"ה לקבל תפלתם ובקשתם של ישראל בכל שעה שצריכים לקבלת התפלה. שהם מתפללים רק בשביל המדרגה שלהם, שהיא השכינה. כלומר בכל שעה שתפלתם היא לתקון השכינה.

קסז) ר' אלעזר ור' יוסי וכו': ר"א ור"י היו הולכים בדרך. אר"י לר' אלעזר, ודאי הוא מה שאמרת, שיעקב הבחיר שבאבות הוא, והוא כולל כל הצדדים, דהיינו שהוא כולל ימין ושמאל, וע"כ קרא שמו ישראל, וכתוב לא יקרא שמך

קסד) פתח ואמר, כי מי גדול וכו': בוא וראה, כמה חביבים ישראל לפני הקב"ה, שאין לך אומה ולשון בכל אומות העולם עובדי ע"ה, שיהיו להם אלהים שיקבלו תפלתם, כמו שעתיד הקב"ה לקבל תפלתם ובקשתם של ישראל בכל שעה שצריכים לקבלת התפלה. שהם מתפללים רק בשביל המדרגה שלהם, שהיא השכינה. כלומר בכל שעה שתפלתם היא לתקון השכינה.

(דפריי דף קע"ג ע"ב)

וקרא שמה ישראל, * וכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל ב יהיה שמך. וכתיב ויקרא את שמו ישראל. אמאי אהדר קב"ה וקרא ליה יעקב בכמה זמנים, וכלא ג קרון ליה יעקב כמלקדמין, אי הכי, מהו ולא יקרא שמך עוד יעקב.

קסח) א"ל שפיר קא אמרת. פתח ואמר, א) ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר ד קנאה, ה) האי קרא אוקמוה. אבל ת"ת, כגבור ו יצא, גבור מבעי ליה. כאיש מלחמות, איש מלחמות מבעי ליה.

קסט) אלא הא אתמר, ה' בכל אתר, : רחמי איהו ודאי. *) קב"ה ה' שמה איהו, דכתיב ב) אני ה' הוא שמי, וחמינן דלזמנין אתקרי שמה אלקים, והוא דינא בכל אתר. אלא, בזמנא דאסגיא זכאין בעלמא, ה' שמה, ואתקרי בשמא דרחמי. ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא, אלקים שמה, ואתקרי בשמא דאלקים. כך, בזמנא דיעקב לא הוה בין שנאין, ולא הוה בארעא אחרא, קרי ליה ישראל, וכד הוה בין שנאין, או בארעא אחרא, קרי ליה יעקב.

קע) א"ל, עדיין לא אתיישבא מלה, דכתיב ח) לא יקרא, והא אנן קרינן ליה. ומאי דאמרת דכד הוה בין שנאין, או בארעא אחרא, קרי ליה יעקב, ת"ת, כתיב ג) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, ו והא לא הוה בארעא אחרא.

קעא) א"ל, הא בקדמיתא אתמר, כמה דקב"ה, . לזמנין אתקרי ה',

מסורת הוהר

א) (ישעיה מ"ב) לעיל דף כ"ז ציון ב. ב) (ישעיה מ"ב) ח"ב פו. צד: קטו. קיו: קעז: ח"ג קלד: קעז: דמב. רעה: רעז. רעז: ת"ז בהקדמה א: טו: ת"ו כא: ג) (בראשית ל"ז) ח"א קעט. קפ: קפ:

חלופי גרסאות: א דכתיב. ב ל"ג יהיה שמך. ג קארון. ד מוסיף קנאה וגו'. ה ל"ג מן האי עד כגבור. ו ל"ג יצא. ז איהו רחמי. ח ולא. ט הא; מוסיף לא הוה בין שנאין ולא בארעא אחרא (אה"ל). י ל"ג לזמנין.

הסולם

מאמר

יעקב — ישראל

ושמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך. וכתוב ויקרא את שמו ישראל. וקשה, למה חזר הקב"ה וקרא אותו יעקב הרבה פעמים. והכל קוראים אותו יעקב כמו בתחילה, וא"כ מהו, ולא יקרא שמך עוד יעקב.

קסח) א"ל שפיר קא אמרת וכו': והשיב לו, יפה אמרת, כלומר, שקושינו יפה היא. פתח ואמר, ה' כגבור יצא כאיש מלחמות וגו', מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, כתוב כגבור יצא, גבור היה צריך לומר, כאיש מלחמות, איש מלחמות היה צריך לומר.

קסט) אלא הא אתמר וכו': ומשיב, אלא הרי למדנו, הוי"ה בכל מקום שהוא, הוא

רחמים בודא, והקב"ה הוי"ה הוא שמו. שכתוב, אני הוי"ה הוא שמי. ואנו רואים שלפעמים נקרא שמו אלקים, שהוא דין בכל מקום שהוא. אלא בשעה שמתרבים צדיקים בעולם, שמו הוי"ה, ונקרא בשם הרחמים.

(דפו"י דף קע"ג ע"ב *) דף קע"ד ע"א)

קעא) א"ל הא בקדמיתא וכו': והשיב לו הרי אמרתי בתחילה, כמו שהקב"ה לפעמים נקרא הוי"ה ולפעמים נקרא אלקים, דהיינו לפי הדרגה כנ"ל, כן, לפעמים נקרא ישראל ולפעמים נקרא יעקב, והכל הוא לפי מדרגות ידועות. פירושו, כשיש לו מדרגות ג"ר ראש

ולזמנין אתקרי אלקים, הכי נמי, לזמנין אקרי א ישראל, ולזמנין ב אקרי יעקב, וכלא בדרגין ידיען. ומה דאתמר לא יקרא שמך עוד יעקב, לאתישבא בשמא דא.

קעב) א"ל, ג אי הכי, הא כתיב א) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם. א"ל, התם כתיב והיה, ועל דא קיימא ד בההוא שמא, אבל הכא לא כתיב והיה, אלא כי אם ישראל יהיה שמך, ולא כתיב והיה שמך ישראל, ואפילו בזמנא חדא סגי ליה, כ"ש דלזמנין כך ולזמנין כך. וכד אתעטרו בנוי בכהני וליואי, ואסתלקו בדרגין עלאין, כדין אתעטר בשמא דא תדיר.

קעג) עד דהוו אזלי, א"ל רבי יוסי לרבי אלעזר, הא אתמר דכד מיתת רחל, נטלא ביתא מאן דאצטריך, לאתתקנא בתריסר שבטין, כדקא יאות, אמאי מיתת רחל מיד. א"ל, ה הא למהוי שכינתא מתעטרא כדקא יאות, ולמהוי אם הבנים שמחה. ו ביה ז שריא ח לנטלא ביתא ולאתתקנא. וע"ד, בנימין ה הוא תדיר במערב, ולא בסטרא אחרא.

קעד) וביה שריא לאתתקנא, בתריסר שבטין, וביה י שריא מלכותא דרקייעא, לאשתמודעא בארעא. ורזא דא, בכל שירותא, דאתיא לאשתמודעא, בקשוי איהו, וע"ד אית בה דינא דמותא, ומתמן אתישבת.

מסורת הזהר

א) (בראשית י"ז) לעיל לך ק' ציון ג.

חלופי גרסאות: א יעקב ולזמנין ישראל. ב ל"ג אקרי. ג ל"ג אי הכי (אה"ל). ד ביה ההוא. ה ל"ג הא. ו ובה. ז שרייאן (אה"ל). ח מוסיף לעילא לנטלא. ט תדיר הוא; הוה (אה"ל). י תליא.

הסולם

מאמר

כל שירותא תקיף

שבטים, לקחה את הבית, דהיינו השכינה, ושואל, למה מתה רחל מיד, כלומר, מה זה תלוי במיתת רחל. אמר לו, הוא, כדי שתהיה השכינה מתעטרת כראוי, דהיינו שתשיג מוחין דג"ד, ותהיה אם הבנים שמחה, כלומר, רחל מתה כדי ששכינה תתאה, רחל, ושכינה עלאה, לאה, תהיינה לפירצוף אחד, שאז שכינה תתאה, משגת ג"ר, ושכינה עלאה שהיא אם הבנים, היא שמחה בתקון י"ב השבטים ומה שלא לא מתה, ע"י לעיל (ויצא דף צ"ט ד"ה ואי) ובו, בבנימין, התחילה השכינה לקחת הבית ולהתקן. כי היא בחינת יסוד מ"ב השבטים, וע"כ היא הראשונה לתקון השכינה. ועל כן בנימין הוא תמיד במערב, בדגלים. כי יסוד הוא בחינת מערב, ולא בצד אחר.

קעד) וביה שריא לאתתקנא וכו': ובו, בבנימין, מתחלת השכינה להתקן ב"ב השבטים, ובו מתחילה מלכות שמים להתודע בארץ, כי המלך הראשון בישראל, שאול היה, שהוא מבניו, והוא סוד, שכל התחלה הבאה להתודע, בקושיות היא באה, וע"כ יש בה דין של מות, ואחר זה, היא מתישבת ומתקיימת.

הכא

וראש נקרא ישראל, וכשהוא ו"ק בלי ראש, הוא נקרא יעקב. ומה שנאמר לא יקרא שמך עוד יעקב פירושו, שלא ישאר בשם הזה יעקב, אלא שיהיו לו ב' שמות יעקב וישראל, לפי המדרגה.

קעב) א"ל אי הכי הא וכו'. א"ל, אם כן, הרי כתוב. ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם, ואין הפירוש שיקרא בב' השמות אברם ואברהם, אלא אברהם לבד. אמר לו, שם כתוב והיה שמך אברהם, ועל כן נשאר בשם הזה, אבל כאן לא כתוב והיה, אלא כי אם ישראל יהיה שמך, ולא כתוב והיה שמך ישראל, שעל פי המשמעות הזו, הרי די אפילו שיקרא פעם אחת בשם ישראל, ומכל שכן שנקרא לפעמים יעקב ולפעמים ישראל, ודאי הוא שמקוים הכתוב כי אם ישראל יהיה שמך. וכאשר נתעטרו בנוי בכהנים ולויים ונתעלו במדרגות עליונות, אז נתעטר בשם ישראל תמיד.

קעג) עד דהוו אזלי וכו': בעוד שהיו הולכים, אמר לו ר' יוסי לר' אלעזר, הרי למדנו כשמתה רחל, מי שהיתה צריכה להתקן ב"ב

(דפו"י דף קע"ד ע"ג)

קעה) הכא כד בעא לאתתקנא, ולנטלא ביתא, אתעביד דינא א ברחל, ובתר כן אתתקנת לאתישבא. כד בעא לאשתמודעא מלכותא בארעא, שריא בדינא, ולא ב אתישבת מלכותא ג בדוכתא כדקא יאות, עד ד דאתער דינא בשאול, לפום עובדוי, ולבתר אתישבת מלכותא ואתתקנת.

קעו) ת"ח, כל שירותא תקיף, ולבתר נייחא. א בראש השנה, שירותא תקיף. דכל עלמא אתדן, כל חד וחד לפום עובדוי, ולבתר נייחא, סליחה וכפורי. בגין דשירותא איהו משמאלא, ועל דא דינוי תקיפין, ולבתר אתער מינא, וע"ד הוי נייחא.

קעז) ולזמנא דאתי, זמין קב"ה, לאתערעא בנייחא על שאר עמין ה עכו"ם, ולבתר יתתקף עלייהו בדינא קשיא, הה"ד ב ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר ו קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר. ה' בקדמיתא, דאיהו רחמי, ולבתר כגבור, ולא גבור, ולבתר כאיש מלחמות, ולא איש מלחמות, לבתר ו אתגלי תוקפא עליהו, ויתתקף לשיצאה לון, דכתיב יריע אף ה יצריח על אויביו יתגבר. ט וכתיב א ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב. וכתיב ד מי זה בא מאדום יא חמוץ בגדים מבצרה וגו'.

קעח) ויהי בצאת נפשה כי יב מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימן. רבי יהודה פתח יג ואמר, ו טוב ה' למעוז ביום יד צרה ויודע חוסי בו. זכאה חולקיה דבר נש, טו דאתתקף ביה בקודשא ב"ה, בגין דתוקפא דקודשא בריך הוא, איהו תוקפא, ואוקמוה. טוב ה', כד"א ו טוב ה' לכל.

מסורת הזהר

א) בראש השנה : לעיל פרשת נח דף ל"ה ציון ג'. ב) לעיל דף כ"ז ציון ב'. ג) ה"א ריד. ה"ב כוז. ד) לעיל תולדות ל"ז ציון י'. ה) ויצא ע"ב ציון ב'. ו) נחום א'. ז) ב"א רס"ז ציון ב'.

חלופי גרסאות : א מוסיף דשריא ברחל. ב אתישב. ג בדוכתא ; בארעא. ד דאתעביד. ה עע"ז. ו קנאה וגו'. ז יתגבר. ח יצריח וגו'. ט כתיב. י ונלחם וגו'. יא חמוץ וגו' יב מתה וגו'. יג ל"ג ואמר. יד צרה וגו'. טו כד אתתקף.

הסולם

מאמר

כל שירותא תקיף

הימין, כמ"ש שמאלו תחת לראשי, ואחר כך וימינו תחבקני, ועל כן נעשתה הרוחה. קעז) ולזמנא דאתי זמין וכר' : ובאומות העולם הוא להיפך מזה, כי לעתיד לבא, עתיד הקב"ה להתעורר בשלוה מתחילה על האומות האחרות עכו"ם, ואחר כך יתגבר עליהם בדין קשה. וזהו שכתוב, הוי"ה כגבור יצא וגו', מתחילה הוי"ה, שהוא רחמים, ואחר כך כגבור, ולא גבור ממנו. ואחר כך כאיש מלחמות, ולא איש מלחמות ממנו. ולאחר כך מתגלה הגבורה עליהם ויתגבר לכלותם, שכתוב יריע אף יצריח על אויביו יתגבר. וכתוב ויצא ה' ונלחם וגו', וכתוב מי זה בא מאדום וגו'.

קעח) ויהי בצאת נפשה וגו' : ר' יהודה פתח ואמר, טוב ה' למעוז וגו', אשרי חלקו של

קעה) הכא כד בעא וכר' : כאן, כשרצתה השכינה להתתקן ולקחת הבית, בתקון י"ב השבטים, נעשה הדין ברחל, כי מתה, ואחר זה, נתתקנה להתישב, כנ"ל. כן כשרצתה המלכות להתודע בארץ, התחילה בדין, ולא נתישבה המלכות במקומה כראוי, עד שנתעורר הדין בשאול לפי מעשיו, שנהרג בהרי הגלבוע, ולאחר, כך נתישבה המלכות בדוד, ונחתקנה.

קעו) ת"ח כל שירותא תקיף וכר' : בוא וראה, כל התחלה קשה, ואח"כ באה הרוחה. בראש השנה, ההתחלה קשה, שכל העולם נידון כל אחד ואחד לפי מעשיו, ואחר כך הרוחה, סליחה וכפרה. דהיינו ביום הכפורים וסוכות. והוא משום שהתחלה היא בבחינת השמאל, וע"כ דינוי קשים, ואחר זה נתעורר (דפו"י דף קע"ד ע"א)

למעוז דא הוא תוקפא, דאית ביה ישועות, א דכתיב א (ומעוז *) ישועות משיחו הוא. ביום צרה: ביוםא ב דעקו, דעקין שאר עמין לישראל. קעט) תא חזי, מה כתיב, ב) התרפית ביום צרה צר כחכה. מאי התרפית. מאן דאתרפי ידוי מקב"ה, דלא לאתתקפא ביה. והיך ג יתקף ב"ג ד ביה בקב"ה. ה יתקיף באורייתא, ו דכל מאן דאתתקף באורייתא, ז אתתקף באילנא דחיי, כביכול, יחב ח תוקפא לכנסת ישראל ט לאתתקפא. קפ) ואי י הוא יא יתרפי מאורייתא, מה כתיב, יב התרפית, אי יג איהו אתרפי יד מן אורייתא, ביום צרה צר כחכה, ביומא דייתי ליה טו עקו, כביכול דחיק טז לה לשכינתא, יז דאיהו חילא דעלמא. קפא) ד"א צר כחכה, ת"ח, בשעתא דבר נש אתרפי מאורייתא, ואזיל יח בארחא דלא כשרא, כמה יט בעלי דבבו זמינין כ ליה, למהוי ליה קטיגורין ביומא דעקו. ואפילו נשמתיה דב"ג, כא דאיהו חילא ותוקפא דיליה, כב איהו מארי דבבו לקבליה, דכתיב צר כחכה, בגין כ דאיהו צר לגביה כד. קפב) אמר רבי אבא, בשעתא דב"ג אזיל בארחי דאורייתא, וכל ארחי מתתקנן כדקא יאות, כמה סניגורין כה קיימין עליה, לאדכרא ליה לטב. פתח ואמר, ג) אם יש עליו מלאך כו מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו

מסורת הזהר

(א) תהלים כ"ח. (ב) (משלי כ"ד) ד"א קנב. (ג) הקסה"ז קס"ט ציון ג.

חלופי גרסאות: א כד"א. ב דעאקו. ג יתתקף. ד ל"ג ביה. ה ל"ג יתקיף באורייתא; מאן דאתתקף באורייתא אתתקף בקב"ה וכל (אה"ל). ו אלא, ז מוסיף כמאן דאתתקף. ח תקפא. ט מוסיף לאתתקפא ביום צרה. י איהו. יא אתרפי. יב מוסיף התרפית מרחצו דמהמנותא דקב"ה עליהם אתמר התרפית ביום צרה (הרמ"ק). יג הוא. יד מאורייתא ול"ג מן. טו עאקו. טז ליה. יז דאיהו. יח בארת. יט מארי. כ ל"ג ליה. כא דאיהו. כב איהו. כג דאיהו; מוסיף דאיהו נשמתיה. כד ג"א דאחלשת חילא ותוקפא דנשמתא בעלמא דין ובעלמא דאית צר כחכה אפילו נשמתיה דאיהו חילא ותוקפא דבר נש אסחידת אלשנית עליה (הרמ"ק). כה קיימי. כו מליץ וגו'.

הסולם

מאמר

התרפית ביום צרה

של אדם המתגבר בהקב"ה משום שמעונו של הקב"ה הוא מעוז, ובארוהו. טוב ה', הוא כמו שאתה אומר, טוב ה' לכל. למעונו, זה הוא מעוז שיש בו ישועות, שכתוב, ומעוז ישועות משיחו הוא. ביום צרה, ביום של צרה, שהאומות האחרות מציקות לישראל. קעט) תא חזי מה וכו': בוא וראה, מה כתוב, התרפית ביום צרה צר כחכה. שואל, מהו התרפית. ואומר, מי שידין מתרפות מן הקב"ה, שלא להתגבר בו, ואיך יתגבר האדם בהקב"ה, היינו שיתגבר בתורה. כי כל מי שמתגבר בתורה הוא מתגבר בעץ החיים, כביכול הוא נותן כח לכנסת ישראל שהיא השכינה, להתחזק. קפ) ואי הוא יתרפי וכו': ואם הוא מתרפה מתורה, מה כתוב: התרפית, אם הוא מתרפה מתורה, ביום צרה צר כחכה, ביום (דפו"י דף קע"ד ע"א *) דף קע"ד ע"ב)

שתבוא לו הצרה, כביכול הוא דוחק את השכינה, שהיא כחו של העולם. פירוש, כחכה היא נוסריקון כח"כה, אשר כה הוא שם השכינה, ודורש, צר כח"כה, שמוצר כח השכינה הנקראת כה, קפא) ד"א צר כחכה וכו': פירוש אחר בכתוב, צר כחכה. בוא וראה בשעה שאדם מתרפה מתורה והולך בדרך שאינו כשר, כמה אויבים עתידים להיות מצירים לו ביום צרה, ואפילו נשמתו של האדם, שהיא כחו ותוקפו, נעשית אויבת לנגדו, שכתוב צר כחכה, כי נעשית צר ואויב לו. ודורש צר כחכה, כמו שהיה כתוב צר כחך, שרומז על הנשמה, שהיא כחו של האדם. קפב) אמר ר' אבא בשעתא וכו': אר"א, בשעה שהאדם הולך בדרכי התורה וכל דרכיו מתקנים כראוי, כמה מליצים ישרים

ויחוננו ויאמר פדעוהו מרדת ^א שחת מצאתי כפר. הני קראי, אית לאסתכלא בהו, וכי לא אתגלי ^ב כלא קמי קב"ה, דאיהו צריך למלאכא, דיימא קמיה טב או ביש.

קפג) אלא ודאי אצטריך, דכד אית ליה לבר נש סניגורין, לאדכרא זכו ידידה קמיה, ולא אית ^ג ליה קטיגורין, כדין ויחוננו ויאמר פדעוהו מרדת ^ד שחת מצאתי כפר.

קפד) ת"ח, בהאי קרא תשכח ^ה ברירא דמלה, כתיב אם יש עליו ^ו מלאך, ^ז אי לא כתיב יתיר, יאות הוא. אבל ^ח מלאך מליץ אחד מני אלף כתיב, ומאן איהו. ^ט דא הוא מלאך, דממנא ^י עמיה דב"נ, בסטר שמאלא, דכתיב ^{יא} יפול מצדך אלף, ^{יב} ודא הוא ^{יג} סטרא ^{יד} דשמאלא, ^{טו} דכתיב ^{טז} בתריה ורבעה מימינך. קפה) אבל אחד מני אלף, ^{יז} דא ^{יח} הוא יצר הרע, דאיהו אחד מאנון ^{יט} אלף, דהוו לסטר שמאלא, בגין דאיהו סליק לעילא, ונטיל רשו. וע"ד, אי ב"נ אזיל בארע קשוט, ^כ יח ההוא יצר הרע, איהו עבד לו, כמה דאתמר ^{כא} דכתיב ^{כב} טוב נקלה ועבד לו, כדין איהו סליק, ואתעביד ^{כג} סניגורא, ואמר קמי ^{כד} קב"ה זכו עליה דב"נ. כדין קב"ה אמר, פדעוהו מרדת שחת. קפו) ועם כל דא, לא אהדר בריקניא, בגין דאתיהיב ליה אחרא, לשלטאה

מסורת הוהר

(א) ב"א קס"ו ציון א'. (ב) לעיל דף ה' ציון א'.

חלופי גרסאות: א שחת וגו', ב קמי קב"ה כלא. ג מוסיף ליה לב"נ. ד שחת וגו'. ה רוא. ו מוסיף מלאך מליץ אחד וגו'. ז אם. ח מוסיף מלאך אחד. ט דאיהו חד מאינון דאינהו לסטר שמאלא. י עליה (אה"ל). יא דאיהו חד מאינון דאנהו לסטר שמאלא (אה"ל). יב סטר. יג שמאלא. יד וכתיב. טו ל"ג בתריה. טז ל"ג הוא. יז דאיהו ול"ג אלף דהוי; ל"ג אלף (אה"ל). יח וההוא. יט ל"ג דכתיב. כ סניגוריא. כא דקב"ה.

הסולם

מאמר

התרפית ביום צרה

וזה הוא צד שמאל, כי כתוב אחריו, ורבעה מימינך, משמע שמצדך שכתוב מקודם לכן, הוא צד שמאל. קפה) אבל אחד וכו': אבל אחד מני אלף זהו היצר הרע, שהוא אחד מן אותם אלף הנזיקים, שהם לצד שמאל, כי הוא עולה למעלה ונוטל רשות, ואח"כ יורד וממית ועל כן אם האדם הולך בדרך אמת, אותו היצר הרע נעשה לו לעבד, שאמרו (לעיל דף ה') אות י"ז) שכתוב, טוב נקלה ועבד לו. אז הוא עולה ונעשה מליץ יושר, ואומר לפני הקב"ה זכות על האדם. אז אומר הקב"ה פדעוהו מרדת שחת.

קפו) ועם כל דא לא וכו': ועם כל זה, אין היצר הרע חוזר ריקס, כי ניתן לו אדם אחר במקומו לשלוט עליו, ולקחת נשמתו ממנו, משום שהקדימו עינותיו של האדם ההוא. ונתפש עליהם. והוא נעשה כפר על האדם שנצל. ויש מצאתי כפר לפדות אותו. ד"א

ישרים עומדים לו להזכירו לטוב, פתח ואמר, אם יש עליו מלאך מליץ וגו'. במקראות הללו, יש להסתכל בהם, וכי הכל לא גלוי לפני הקב"ה, והוא צריך למלאך שיאמר לפניו טוב או רע.

קפג) אלא ודאי אצטריך וכו': ומשיב, אלא ודאי שהוא נצרך למלאך, אע"פ שיודע הכל, והוא כדי לעורר רחמים, כי כשיש לו לאדם מליצים טובים להזכיר לפני הקב"ה את זכויותיו, ואין לו מלמד חובה, אז, ויחוננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר.

קפד) ת"ח בהאי קרא וכו': בוא וראה, במקרא הזה תמצא בירורו של הדבר, כתוב, אם יש עליו מלאך, אם לא היה כתוב יותר, היה טוב, אבל כתוב, מלאך מליץ אחד מני אלף, וא"כ צריכים לדעת מי הוא, ואומר זה הוא המלאך, הממונה להיות עם האדם לצד שמאלו, שכתוב, יפול מצדך אלף, (דפו"י דף קע"ד ע"ב)

עלוי, וליטול נשמתיה מניה, בגין א דאקדים חובוי דההוא בר נש, ואיהו כפר על האי, ב הה"ד מצאתי כפר, למפדי ליה.

קפז) ד"א מצאתי כפר, ההוא זכו דאמרת, איהו עליה כפר, למפדי ליה. דלא יחות לגיהנם, ולא ימות. ועל דא מבעי ליה לב"נ, למיהך בארח קשוט, נ ובגין דיהא ליה ההוא קטיגורא, סניגורא.

קפח) כגוונא דא, ישראל א) ביומא דכפורי, דיהבי ליה ד שעי, ה ואתעסיקו בהדיה, עד דאתהדר ו עבד להו, וסליק וסהיד סהדותא קמי קב"ה, ואתעביד להו ו סניגורא. ועל דא אמר שלמה, ב) אם רעב שנאך האכילהו ח לחם ואם צמא השקהו מים. ועל ט האי יצר הרע אתמר.

קפט) ובגין דא, ביום צרה, כד ב"נ אתרפי מאורייתא, כביכול דחיק ליה יא קב"ה, בהדיה דההוא יצר הרע, דאיהו אתעביד קטיגורא. צר כחכה: י צר כח, בגין דאתקרב קמיה לקטרגא, ואתחלש י חילא.

קצ) תא חזי, ג טוב יי' למעוז ביום צרה, מאי ביום צרה. דא יעקב כד אתא עליה עשו, לקטרגא ליה. ויודע חוסי בו, כד אתא עליה עקו יד דדינא. קצא) ותא חזי, לית מקטרגא אשתכח עליה דבר נש, אלא בזמנא טו דסכנה, ותא חזי, בגין דיעקב אחר נדריה, דנדיר טו קמי קודשא ב"ה,

מסורת הוהר

א) ביומא דכפורי: פרשת נח דף ל"ה ציון ג'. ב) (משלי כ"ה) ח"א ר: ח"ב רסב: ח"ג קכג: רכד: רמח. רנט. ת"ז תכ"א סב: ג) לעיל דף נ"ד ציון ו'.

חלופי גרסאות: א דאקדימו. ב הכתיב. ג בגין. ד מוסיף ההוא שעי (אה"ל). ה ואתעסקו. ו עברא. ז סניגורא. ח לחם וגוי. ט ל"ג האי. י דחיל (אה"ל). יא לקב"ה. יב מוסיף הוא צר כחה דנשמתא ותו חילא דשכינתא דאקרי כה ודא צר כח כה (הרמ"ק). יג חיליה: חילה (אה"ל). יד דדינא (אה"ל). טו דסכנא. טז לקב"ה ול"ג קמי.

הסולם

מאמר

התרפית ביום צרה

הנעשה מקטרג על האדם, לשמוע קטרוגו וא"כ הוא, יוס צרה, ואז נאמר, צר כחכה שהוא נוטריקון, צר כ"ה כ"ה שמצר כח השכינה שנקראת כ"ה, משום שהיצה"ר מתקרב לפני הקב"ה לקטרג, ונחלש כחה של השכינה, מחמת הקטרוג.

קצ) תא חזי, טוב ה' למעוז ביום צרה: שואל, מהו ביום צרה. ואומר, זה הוא יעקב בעת שבא עשו לקטרג עליו. ויודע חוסי בו, היינו כשבאה עליו צרת הדין של מיתת רחל כמו שמבאר לפנינו.

קצא) ותא חזי לית מקטרגא וכו': ובוא וראה, אין המקטרג על האדם נמצא, אלא בשעת סכנה. ובוא וראה, משום שיעקב איחר לשלם את נדרו שנדר לפני הקב"ה, נתגבר הדין על יעקב, על ידי המקטרג, שתבע עליו דין בשעת הסכנה, שרחל היתה בה. אמר לפני הקב"ה, והרי יעקב נדר נדר ולא שלם

קפ) ד"א מצאתי כפר וכו': פירוש אחר על מצאתי כפר, שהקב"ה אמר אל המלאך, אותה הזכות שאמרת על האדם, היא תהיה עליו לכפר, לפדותו, שלא ירד לגיהנם ולא ימות. ועל כן צריך האדם ללכת בדרך אמת, כדי שמלמד החובה, יתהפך להיות לו למלמד זכות.

קפח) כגוונא דא וכו': כעין זה, ישראל ביום הכפורים, שנותנים לו ליצר הרע, שהוא ס"מ, שעי, דהיינו השעיר לעזאזל, ומתעסקים עמו עד שנעשה להם עבד, ועולה ואומר עדות לפני הקב"ה ונעשה להם למליץ טוב (כנ"ל וירא דף קי"ד אות שפ"ה) ועל זה אמר שלמה, אם רעב שנאך האכילהו לחם וגוי, ועל היצר הרע הזה נאמר הכתוב.

קפט) ובגין דא ביום צרה וכו': ומשום זה, ביום צרה, כשהאדם מתרפה מזורה, כביכול, דוחף את הקב"ה אל היצר הרע, (דפ"י דף קע"ד ע"ב)

אתתקף דינא על ידא דמקטרגא, דקטריג עליה דיעקב, (*) ובעא דינא בשעתא דסכנה, א דהות ב רחל בה, אמר קמיה ג קב"ה, והא יעקב נדר נדריה ולא שלים, והא איהו תקיף ד מכלא, בעותרא, ובבנין, בכל מה דאצטריך, ולא שלים נדריה דנדר קמך, ולא נסבת עונשא מניה, מיד ותלד רחל ותקש בלדתה. מאי ותקש. דאתקשי דינא לעילא, גבי מלאך המות. קצב) ואתענש יעקב בהאי, מאי טעמא. בגין דכתיב, א) ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתך, ועל דא מיתת רחל, ואתמסר דינא, על ידא דמלאך המות.

קצג) ותא חזי, בשעתא דאתא עשו, מה עבד, ב) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת יוסף אחרונים, מאי טעמא. בגין דדחיל עלה דרחל, דלא יסתכל ההוא רשע, בשפירו דילה, ולא יקטרג ליה עלה.

קצד) תו, מה כתיב, ג) ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין ותגש גם לאה וילדיה וישתחוין, נשין מקמי גוברין. אבל ברחל מה כתיב, ואחר נגש יוסף ה ורחל, ויוסף מקמי אמיה, ואיהו חפא עלה, ועל דא כתיב, ד) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, ו דאסגי גופיה, וחפא על אמיה. עלי עין: ז עלי עינא דההוא רשע.

קצה) והכא אתענשת על ידא דיצר ה הרע, דקטרג ט בשעתא י דסכנה, ואתענש יעקב, על יא נדרא דלא שלים, ודא קשיא ליה ליעקב, מכל יב עקו דעברו עליה. ומנלן דבגיניה דיעקב הוה, דכתיב ה) מתה עלי רחל: עלי ודאי, על דאחרית נדרי.

מסורת הוזהר

א) (שם כ"ב) ת"ז ת"ה בהשמוטות קמב: ב) (בראשית ל"ג) ח"א כג: קסח: ג) (שם) ח"ג רב: ד) (שם מ"ט) ח"א רמז. רנז. ח"ב קלה: ח"ג קל. קפז: רב: ה) לעיל ויצא צ"ח ציון ב'.

חלופי גרסאות: א דהות. ב דחיל. ג דקב"ה. ד בכלא. ה ורחל וישתחוין. ו מוסיף בן דאסגי. ז על. ח רע. ט בשעת. י הסכנה. יא נדריה. יב עאקו.

הסולם

מאמר

הוא. משום. שהיה מפתח על רחל. שלא יסתכל אותו רשע ביפיה. ולא יצר אותו עליה.

קצד) תו מה כתיב וכו': עוד, מה כתוב, ותגשן השפחות הנה וילדיהן וגו', שהנשים היו לפני האנשים. אבל ברחל מה כתוב, ואחר נגש יוסף ורחל, שיוסף היה לפני אמו. והוא חפה והסתיר אותה. ועל כן כתוב בן פורת יוסף וגו', שהגדיל גופו וחפה על אמו. עלי עין, על עינו של אותו רשע, שלא יסתכל בה

קצה) והכא אתענשת וכו': וכאן נענשה רחל על ידי היצר הרע שקטרג בשעת הסכנה, ונענש יעקב על נדרו שלא שלם. וזה היה קשה לו ליעקב יותר מכל הצרות שעברו עליו

שלם, והרי הוא גדול מכל בעושר ובבנים ובכל מה שצריך, ולא שלם הנדר שנדר לפניך, ולא קבלת עונש ממנו. מיד ותלד רחל ותקש בלדתה, כי נתקשה עליו הדין למעלה, אצל מלאך המות.

קצב) ואתענש יעקב בהאי וכו': שואל, ונענש יעקב בזה, מהו הטעם. ואומר, משום שכתוב, ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתך. ועל כן מתה רחל, ונעשה הדין על ידי מלאך המות.

קצג) ותא חזי בשעתא וכו': ובוא וראה, בשעה שבא עשו, מה עשה יעקב, וישם את השפחות ואת ילדיהן וגו', מהו הטעם, (דפו"י דף קע"ד ע"ב *) דף קע"ה ע"א

קצו) רבי יוסי אמר, כתיב א) קללת חנם לא תבא. ואוקמוה לו א) בוי"ו, ג) דאי קללת צדיקא היא, אפילו דלא ג) אתכון בה, כיון דנפקא מפומיה, נטל לה ההוא יצר הרע, וקטרג בה ד) בשעתא ה) דסכנה. קצז) יעקב אמר, ב) עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה. ואע"ג דאיהו לא הוה ידע, נטיל לה לההיא מלה ההוא שטן, דאשתכח ו) גבייהו תדיר בבני נשא. ועל דא תנינן, לעולם לא יפתח בר נש פומיה לשטנא, בגין דנטיל ההיא מלה, וקטרג בה, לעילא ותתא, כל שכן מלה דחכם, או מלה דצדיקא, ועל תרין אלין אתענשת רחל. קצח) ויהי בצאת נפשה כי מתה. אמר רבי אבא, וכי כיון דאמר ויהי בצאת נפשה, לא ידענא כי מתה. אלא אצטריך, בגין דלא אהדרת לגופא יתיר, ומיתת ח) רחל מיתת גופא, בגין דאית בני נשא, דנפקי נשמתיהו ואהדרן לאתרייהו, וכד"א, ד) ותשב נפשו אליו, ה) ויצא לבם, ו) נפשי יצאה בדברו, ז) לא נותרה בו נשמה. אבל האי, נפקת נשמתה, ולא ט) אתהדרת לאתרה, ומיתת רחל. קצט) ותקרא שמו בן אוני. דקשיו דדינא ו) דאתגזר עלה. ויעקב אהדר ליה, וקשיר יא) ליה יב) בימינא, יג) בגין דמערב אצטריך לקשרא יד) ליה לימינא, ואע"ג דאיהו בן אוני, טו) סטרא דדינא קשיא, בן ימין איהו, דהא בימינא אתקשרת.

מסורת הוהר

א) משלי כ"ו. ב) (בראשית ל"א) ח"א קסד: ג) לעיל דף ג"ד ציון ה'. ד) שמואל א' ל'. ה) בראשית מ"ב. ו) (שיר השירים ה') ח"ג רפו: ז) מלכים א'. ח) (בראשית ל"ה) לעיל דף ג"ד ציון ה'.

חלופי גרסאות: א בוי"ו: ב בוא"ו. ג וא"ו. ד אתכונן. ה בשעת. ו סכנה. ז תדיר גבייהו. ז דבני. ח ל"ג רחל (אה"ל). ט אהדרת. י אתגזר (אה"ל). יא לה. יב לימינא. יג ל"ג מן בגין עד ואע"ג (אה"ל). יד לה. טו מסטרא.

הסולם

מאמר

עדין. ומאין לנו שבשביל יעקב היתה מיתת רחל, כי כתוב, מתה עלי רחל. עלי ודאי היה הדבר, משום שאחרתי לשלם את נדרי. קצו) ר' יוסי אמר כתיב וכו': רי"א, כתוב, קללת חנם לא תבא, ובארוהו, לו עם ו'. דהיינו כמו שהיה כתוב, קללת חנם לו תבא, להורות, שאם קללת צדיק הוא, אפילו שלא נתכוון כלל לקלל, כיון שיצאה הקללה מפיו מקבל אותה היצר הרע, ומקטרג עמה בשעת הסכנה. קצז) יעקב אמר וכו': יעקב אמר, עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה. ואע"פ שהוא לא ידע שרחל גנבה, קבל הדבר אותו השטן הנמצא תמיד אצל בני אדם, ובשעת הסכנה קטרג עליו כנ"ל. וע"כ למדנו, לעולם לא יפתח אדם פה לשטן, משום שלוקח אותה חמלה ומקטרג עמה למעלה ולמטה, וכל שכן (דפו"י דף קע"ה ע"א)

אם המלה יצאה מפה של חכם או צדיק, ועל שנים אלו נענשה רחל: א) משום שאחר לשלם את נדרו. ב) משום הקללה שהוציא מפיו. קצח) ויהי בצאת נפשה כי מתה: אמר ר' אבא, וכי כיון שאמר, ויהי בצאת נפשה, איני יודע שמתה, ולמה נאמר כי מתה. ומשיב, אלא שנצרך לומר כי מתה, להורות שהנפש לא חזרה יותר אל הגוף, ומתה רחל מיתת הגוף, כי יציאת הנפש, אינה מורה עדיין על מיתת הגוף, משום שיש בני אדם, שיצאה נשמתם וחזרה אח"כ למקומה, וכש"א, ותשב נפשו אליו, ויצא לבם. נפשי יצאה בדברו. לא נותרה בו נשמה, אבל זה רחל, יצאה נשמתה ולא חזרה למקומה, ומתה רחל. קצט) ותקרא שמו בן אוני: על שם קשי הדין שנגזר עליה. ויעקב חזר וקשר אותה בימין דהיינו בחסדים, משום שצריכים לקשור

(ר) ואתקברת בארחא, כמה דאתמר, האי אתגליא מיתתה וקבורתה, אבל לאה לא אתגליא מיתתה וקבורתה. ואף על גב דהני ארבע אמהן רזא אית לין, והא אוקמוה.

(רא) (א) ויצב יעקב מצבה על « קבורתה, אמר רבי יוסי, מאי טעמא. בגין דלא אתכסיא אתרה, עד יומא דזמין קודשא בריך הוא, לאחייא ב מתייא, כמה דאתמר, עד היום, עד ההוא יומא ממש.

(רב) רבי יהודה אמר, עד יומא, ג דתהדר שכינתא בגלותהון דישראל, בההוא אתר, כד"א (ב) ויש תקוה לאחריתך נאם יי' ושבנו בנים לגבולם. ודא אומאה, דאומי ד לה קב"ה. וזמנין ישראל, כד יתובון מן גלותא, לקיימא על ההיא קבורה דרחל, ולמבכי תמן, כמה דאיהי בכאת על גלותהון דישראל, ועל דא כתיב, (ג) בבכי ה יבאו ובתחנונים אובילם וגו'. וכתב (ד) כי יש שכר לפעולתך. ובהיא *) שעתא, זמינת רחל, דאיהי בארחא, למחדי בהו בישראל, ועם שכינתא, ואוקמוה חברייא.

(רג) (ה) ויהי בשכון י ישראל בארץ ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ז ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. רבי אלעזר אמר, ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא, דהא לאה ורחל מיתו, ונטלא ביתא מאן ח דנטיל.

(רד) וכי סלקא דעתך, דראובן אזיל ו ושכיב בהדה דבלהה. אלא, כל

מסורת הוהר

(א) שם. (ב) (ירמיה ל"א) ח"א רטו. (ג) שם. (ד) שם. (ה) (בראשית ל"ה) ח"א קעו. רכב.

חלופי גרסאות: א מוסיף קבורתה וגו'. ב מתיא; ג דתהדרת. ד ליה. ה יבאו וגו'. ו ישראל וגו' וילך ראובן וישכב וגו' (אה"ל). ז ישראל וגו'. ח דאצטריך; דאצריך (אה"ל). ט ושכב.

ויצב יעקב מצבה

הסולם

מאמר

(רב) רבי יהודה אמר וכו': ר"א, עד היום, מורה, עד היום שתחזיר השכינה מגלות את ישראל במקום ההוא של קבורת רחל, כמש"א, ויש תקוה לאחריתך וגו', והיא שבועה שנשבע לה הקב"ה לשכינה. ועתידים ישראל, בעת שיחזרו מן הגלות, לעמוד על קבורת רחל ולבכות שם, כמו שהיא בכתה על גלות ישראל. ועל זה כתוב, בבכי יבואו ובתחנונים אובילם וגו', וכתוב, כי יש שכר לפעולתך. ובאותה שעה עתידה רחל, שהיא בדרך, לשמוח עם ישראל ועם השכינה. ובארוהו החברים.

מאמר וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר (רג) ויהי בשכון ישראל בארץ וגו': ר' אלעזר אמר, ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא היינו השכינה הנקראת ארץ, כי לאה ורחל מתו. וקבל הבית מי שקיבל, דהיינו השכינה (כנ"ל דף נ"ג אות קע"ג ע"ש).

(רד) וכי סלקא דעתך וכו': ושואל, הכי יעלה על דעתך. שראובן הלך ושכב עם בלהה

לקשור את המערב שהוא הנוקבא, בימין, ואע"פ שהוא בן אוני של הנוקבא, שהוא צד הדין הקשה שבה, מ"מ בן ימין הוא, כי הנוקבא נקשרה בימין, וע"כ קרא אותו בנימין, דהיינו בן ימין, כי קשר את רחל בימין שהוא חסדים.

(ר) ואתקברת באורחא וכו': והיא נקברה בדרך, כמו שבארוהו (לעיל ויצא דף צ"ט אות דמ"ג) כי זה רחל, נתגלו מיתתה וקבורתה כי נקברה בדרך שהוא מקום גלוי, אבל לאה לא נתגלו מיתתה וקבורתה. ואע"פ שארבע האמהות, יש להן סוד, וכבר בארוהו.

מאמר ויצב יעקב מצבה

(רא) ויצב יעקב מצבה על קבורתה וגו' עד היום: אמר ר' יוסי, מה הטעם שאומר הכתוב עד היום, ואומר שהוא משום שלא נתכסה מקום קבורתה עד אותו היום שעתיד הקב"ה להחיות המתים. כמו שנאמר, עד היום, עד אותו היום ממש, דהיינו יום תחיית המתים. (דפו"י דף קע"ה ע"א *) דף קע"ה ע"ב

א יומא דלאה ורחל, שכינתא שרייא עלייהו, והשתא ב דמיתו, שכינתא לא אתפרשת מן ביתא, ושריא בביתא במשכנא דבלהה, ואף על גב דשכינתא בעיא לנטלא ביתא כדקא יאות, ג אלמלא יעקב, לא אשתכח בזווגא דכר ונוקבא, לא שריא שכינתא באתגליא בביתא, ועל דא קיימא ד שכינתא במשכנא דבלהה.

רה) ואתא ראובן, ה ובגין ד דחמא דבלהה ירתא אתרא דאמיה, ז אול ובלבל ח ערסא, ועל דקיימא שכינתא ט עלה, כתיב ביה וישכב את בלהה. ר' ייסא אמר, דנאים על ההוא ערסא, ולא חייש ליקרא דשכינתא. ובגין כך, לא אתפגים מחושבנא דשבטין, ואתא קרא ועביד חושבנא, י בגין כך כתיב, בכור יעקב ראובן, ואיהו עביד יא קרא רישא דכל שבטין.

רו) ר' יהודה פתח יב ואמר, א) כי ישרים דרכי י' ג וגו', כל ארחוי דקב"ה, כלהו ישרים, יד וארחוי קשוט, ובני עלמא לא טו ידעין, ולא טו משגיחין על מה אינון קיימין. ועל דא, וצדיקים ילכו במ, בגין דאינון יז ידעין יח ארחוי דקב"ה, ומשתדלי באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא, איהו יט ידע, ואזיל בהו, דלא סטי לימינא ולשמאלא.

רז) ופושעים יכשלו במ, אלין אינון חייבין, דלא כ משתדלי באורייתא, ולא כא מסתכלן כב בארחוי דקב"ה, ולא ידעין לאן אורחי כג אזלין, ובגין דלא

מסורת הוהר

א) (הושע י"ד) ח"א קצו. רד. רנט: ח"ב צה. קב. רמה. ח"ג עז: קמר. קנא: קפב. רכט: רצ. רצב. חלופי גרסאות: א זמנא; יומהא (אה"ל). ב דמיתת. ג ואלמלא. ד כוסיף לא שכינתא ה בגין. ו דחמא דשכינתא קיימא במשכנא דבלהה ובלהה ירתא (רמ"ק ואה"ל). ז ואול. ח מוסיף ערסא דבלהה. ט עליה. י בני יעקב ול"ג בג"כ; בני יעקב ול"ג בג"כ כתיב (אה"ל). יא ול"ג קרא. יב ל"ג יאמר. יג מוסיף וצדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ [כי ישרים דרכי ה'] ול"ג וגו'. יד וארחוי. טו ידעין. טו משגחי. יז ידעין. יח אורחוי. יט מוסיף ידע ואסתכל בארחוי [באורחוי] דקב"ה. כ משתדלין. כא מסתכלי. כב באורחוי. כג אול.

הסולם

וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר

הכתוב כאילו שכב עמה. ומשום זה שלא חסא, לא נגרע ראובן מחשבון י"ב השבטים. וע"כ מיד בא הכתוב ועשה חשבון. שאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר. ומשום זה כתוב מיד, בכור יעקב ראובן, שעשה הכתוב ראש לכל השבטים.

רו) ר' יהודה פתח וכו': ר"י פתח ואמר, כי ישרים דרכי ה' וגו', כל דרכיו של הקב"ה כולם ישרים, ודרכיו אמת, ובני העולם אינם יודעים ואינם משגיחים על מה הם עומדים. ועל כן צדיקים ילכו במ, משום שיודעים דרכיו של הקב"ה ועוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה, הוא יודע והולך בהם בדרכי התורה, ואינו סר לימין ולשמאל.

רז) ופושעים יכשלו במ: אלו הר הרשעים שאינם עוסקים בתורה ואינם מסתכלים בדרכיו של הקב"ה, ואינם יודעים לאן הדרכים הולכים

מאמר

בלהה. ומשיב, אלא כל זמן שלאה ורחל היו חיות, השכינה שרתה עליהם, ועתה שמתו, לא נפרדה השכינה מן הבית, ושרתה בבית משכנה של בלהה. ושואל, ואע"פ שהשכינה היתה צריכה לקבל הבית דהיינו להתחבר עם יעקב כראוי, אחר מיתת רחל כנ"ל, ואיך נאמר שהשכינה שרתה במשכנה של בלהה. ומשיב, אם לא היה יעקב בזווג דכר ונוקבא, לא היתה השכינה שורה בגלוי בבית, ולפיכך עמדה השכינה במשכנה של בלהה שהיה שם בזווג דכר ונוקבא.

רה) ואתא ראובן וכו': ובא ראובן, ואחר שראה שבלהה ירשה מקום אמו, הלך ובלבל המטה, שלקח מטתו של יעקב משם, ומשום שהשכינה היתה עליה, כתוב בו, וישכב את בלהה. ר' ייסא אמר, שישן על אותה המטה, ולא חרד לכבוד השכינה. וע"כ מעלה עליו (דפו"י דף קע"ה ע"ב)

ידיעי לאסתכלא, ולא משתדלי באורייתא, אינון כשלי בהו, באינון א ארחוי, בהאי עלמא, ובעלמא דאתי.

רח) ת"ח כל בר נש דאשתדל באורייתא כד נפיק מהאי עלמא, נשמתיה סלקא באינון ב ארחין ושבילין ג דאורייתא, ד ואינון ה ארחין ושבילין ו דאורייתא ז ידיען אינון, ואינון זידעי ארחוי דאורייתא ח בהאי עלמא, יהכון בהו בההוא עלמא, כד יפקון מהאי עלמא.

רט) ואי לא אשתדלו באורייתא בהאי עלמא, ולא ידעין ארחין ושבילין, כד יפקון מהאי עלמא, לא ינדעון למיהך באינון ארחין ושבילין, ט וכשלין . בהון. כדין יא יהך יב בארחין אחרנין, דלאו אינון ארחין דאורייתא, ויתערון ליה בכמה דינין, ואתענש בהו.

רי) ומאן דאשתדל באורייתא, מה יג כתיב, א בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך. בשכבך: בקברא, אורייתא יד תצור טו עליך טז מדינא דההוא יז עלמא. והקיצות: כד יח קודשא בריך הוא, יתער רוחין ונשמתין, לאחייא יט מתיא, כדין היא תשיחך, כ היא תהא סניגוריא על גופא, בגין כא דיקומון אינון גופין, כב דאשתדלו באורייתא כדקא יאות, ואלין אינון דיקומון בקדמיתא לחיי עלמא, כד"א ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו', כג ואלין אינון לחיי עולם, בגין דאתעסקו בחיי כד עולם, דאיהי אורייתא.

מסורת הוזהר

א) (משלי ו') ח"א קפה. ח"ג קי. רכב: ת"ז תי"ח לה: תל"א עו. תס"ט קטו: ב) לעיל פרשת נח דף ע"ד ציון י"א.

חלופי גרסאות: א ארחי. ב רוחין. ג דאינון באורייתא ול"ג דאורייתא. ד ל"ג מן ואינון עד ואינון. ה אורחין. ו ל"ג דאורייתא (ד"א); ז דאינון באורייתא. ז ידיעין. ח בהאי עלמא באורייתא. ט וכשלי. י בהו. יא יהבון; יב יהכון (אה"ל). יב באורחין; יג מוסיף בארחין ושבילין. יג מוסיף כתיב ביה. יד מוסיף תשמור תצור. טו עלך. טז מן דינא. יז מוסיף עלמא ויסלק לך בדרגא עלאה דצדיקייא יתיר ממלאכי עלאה. יח יתער קב"ה. יט מיתיא. כ מוסיף מאי היא תשיחך היא. כא ל"ג מן דיקומין עד דיקומין. כב דאשתתפו (ד"א). כג ל"ג מן ואלין עד בגין (אה"ל). כד עלמא.

הסולם

מאמר

וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר מהעולם הזה, לא ידעו ללכת באלו האורחות והשבילים והם נכשלים בהם, ואז ילך בדרכים אחרים שאינם דרכי התורה, ויתעוררו עליו הרבה דינים, והוא נענש בהם. רי) ומאן דאשתדל וכו': ומי שעוסק בתורה מה כתוב, בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך, בשכבך, בקבר, התורה תשמור עליך מן הדין של העולם ההוא. והקיצות, כאשר הקב"ה יעורר רוחות ונשמות להחיות המתים, אז, היא תשיחך, היא תהיה מליצה טובה על הגוף, כדי שאלו הגופים שעסקו בתורה יקומו כראוי, ואלו הם שיקומו מתחילה לחיי עולם, (כמ"ש) לעיל חיי שרה דף נ"ג. אות

הולכים. ומשום שאינם יודעים להסתכל, ואינם עוסקים בתורה, הם נכשלים בהם, בדרכי התורה, בעולם הזה ובעולם הבא. רח) ת"ח כל בר נש וכו': בוא וראה, כל אדם העוסק בתורה, כשנפטר מן העולם הזה, נשמתו עולה באורחות והשבילים של התורה. ואלו האורחות והשבילים של התורה הם ידועים, ואותם היודעים דרכי התורה בעולם הזה, הולכים בהם בעולם ההוא אחר שיפטר מהעולם הזה. רט) ואי לא אשתדלו וכו': ואם אינם עוסקים בתורה בעולם הזה, ואינם יודעים האורחות והשבילים של התורה, כשיצאו (דפו"י דף קע"ה ע"ב)

ריא) ותא חזי, כל אינון דאשתדלו באורייתא, ההוא גופא יתקיים, ואורייתא תגין עליה, מאי טעמא, בגין דבההיא שעתא, יתער קודשא בריך הוא « חד רוחא, דכליל מארבע רוחין, וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין, אודמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא, לאחייא לון בהאי רוחא, בגין דיתקיים לעלמין.

ריב) ואי תימא, הא כתיב, א) מארבע רוחות באי הרוח, אמאי לא אתקיימו, דהא כלהו מיתו כמלקדמין. תא חזי, ההוא זמנא, דאוקים קב"ה על ידא דיחזקאל, אינון ג) מתייא, ההוא ד) רוחא, אע"ג דהוה מארבע ה) רוחייא, לא נחית ו) לקיימא לון בקיומא, אלא לאחזאה, דזמין קב"ה לאחייא ז) מתייא בההוא גוונא, ולקיימא ח) לון ברוחא * דאתכליל ט) בהאי גוונא. ואע"ג דאהדרו גרמין, בההיא שעתא כמה דהוה. קב"ה בעא לאחזאה לכל עלמא, דאיהו זמין לאחייא י) מתייא, בגין דקב"ה, זמין לקיימא להו קיומא שלים בעלמא כדקא יאות, ואינון דאשתדלו באורייתא בהאי עלמא, יא) היא קיימא עליה דבר נש, ואתעבידת סניגוריא, יב) קמי יג) דקב"ה.

ריג) ר"ש אמר כל אינון מלין דאורייתא, וכל ההיא אורייתא, דאשתדל בה בר נש יד) בהאי עלמא, טו) אינון מלין, וההיא אורייתא, טז) קיימא קמי יז) קב"ה, יח) ואמרת קמיה, והיא ארימת קלין, ולא אשתככת, ולההוא זמנא, איהי תשיח ותימא, כפום יט) דאתדבק בר נש, כ) ואשתדל בהאי עלמא, ועל דא

דרך אמת

(א) לקמן רל"ה ע"א.

מסורת הזהר

(א) לעיל תולדות דף ר"ט ציון ה'.

חלופי גרסאות: א) רוחא חד. ב) אודמנו. ג) מתייא ד) מוסף זמני דאני [דאמא] רוחא. ה) רוחי (אה"ל). ו) דקיימא. ז) מתייא. ח) לך. ט) מד' רוחין. י) מתייא; מוסף מתייא מה כתיב יחיו מתוך נבלתי יקומון על דא [כך] ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקא; מתייא וע"ד ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקא מה כתיב מארבע רוחות בואי הרוח רוחא דאתכלילת בארבע. יא) האי. יב) קמיה. יג) קב"ה. יד) בעלמא דין. טו) ההיא אורייתא ואינון מלין. טז) קיימן. יז) מוסף קב"ה היא. יח) ואתאמרת (אה"ל). יט) מוסף דאתדבק בה. כ) מוסף ואשתדל בה.

הסולם

מאמר

אות קע"ב ע"ש) כמו שאתה אומר, ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו'. ואלו הם לחיי עולם. משום שעסקו בחיי עולם, שהוא התורה.

ריא) ותא חזי כל וכו': יבוא וראה, כל אלו שעסקו בתורה, הגוף שלהם יתקיים והתורה תגן עליו. מהו הטעם, הוא משום שבאותה שעה, יעורר הקב"ה רוח אחד שכלול מארבעה רוחות שהם חוב"ט וטו"מ ואותו הרוח הכלול מארבעה רוחות מודמן לכל אלו שעסקו בתורה להחיותם ברוח הזה, כדי שיתקיימו לעולם.

ריב) ואי תימא וכו': ואם תאמר, הרי כתוב במתים שהחיה יחזקאל, מארבע רוחות באי הרוח, למה לא נתקיימו, והרי כולם מתו כבתחילה ולא הועיל להם הרוח הזה הכלול (דפו"י דף קע"ה ע"ב *) דף קע"ו ע"א)

וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר מד' הרוחות שיתקיימו לעולם, ומשיב, בוא וראה, באותה שעה שהחיה הקב"ה המתים על ידי יחזקאל, אותו הרוח, אע"פ שהיה כלול מארבע רוחות, מלכתחילה לא ירד להחיותם שיתקיימו לעולם, אלא להראות שעתיד הקב"ה להחיות מתים באותו הדרך, ולהחיותם ברוח הנכלל באופן הזה, דהיינו מד' רוחות, ואע"פ שהעצמות חזרו בשעה ההיא למה שהיו, הקב"ה רצה רק להראות לכל העולם שהוא עתיד להחיות המתים, אשר עתיד הקב"ה להחיותם או בקיום שלם בעולם, כראוי, ואלו העוסקים בתורה בעולם הזה, התורה עומדת להם אז, ונעשית מליצה טובה לפני הקב"ה.

ריג) ר"ש אמר וכו': רש"א, כל אלו המלות שבתורה וכל התורה ההיא, דהיינו השכל שבה, שעסק בה האדם בעולם הזה, אלו המלות

אינון יקומון בקיומא שלים לחיי עלמא כדקאמרן, ובגין כך א) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

ריד) ר' חייא פתח א) ואמר, ב) ועלי זקן מאוד ושמע את אשר יעשון ג) בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד. וכי ס"ד, דכהני יי', ג) דיעבדון עבדתא דא, והא מקדמת דנא אתמר, ופרישת אורייתא ההוא חובא דלהון, דכתיב ג) כי נאצו האנשים את מנחת יי'. וכתיב ד) ומשפט הכהנים מאת העם כל איש זובח וזבח וגו', וכתיב ה) גם בטרם יקטירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה לצלות לכהן וגו'. ז) וכתיב ח) ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה. ועל דא ט) ותהי חטאת הנערים גדולה מאד וגו'. וכל דא לא הוה נטלין, אלא מאינון חולקין, דהוה להו לכהני למיכל י) מניה, ועל דהוה קליל קרבנא בעינייהו אתענשו, והכא : אמר ח) את אשר ישכבון את הנשים הצובאות.

רטו) אלא, ט) ח"ו דהו ט) עבדו עבירה דא, כ"ש באתרא קדישא ההוא, דלא יקומון כל ישראל ויקטלון י) להון. אלא, בגין דהו מעכבי לון לאעלא למקדשא, ומחאן יב) בידהון, דלא לאעלא למצלי צלותא, עד יג) דקורבניא אחעבידו, בגין דאינון לא מייתין קרבנין למיטל חולקא מנייהו, ובגין כך מעכבין לון. יד) ובגין כך, אינון נשים הו בעאן מנייהו לאעלא טו) תמן, ועל דא כתיב את אשר ישכבון את הנשים, דמעכבי לון כדקאמרן.

מסורת הזהר

א) לעיל דף ס"א ציון א. ב) שמואל א' ב'. ג) שם. ד) שם. ה) שם. ו) שם. ז) שם. ח) שם.

חלופי גרסאות: א) ל"ג ואמר ב) בניו וגו'. ג) יעבדון. ד) ל"ג וכתיב. ה) נטלי. ו) מנייהו (אה"ל). ז) מוסיף את אמר (אה"ל); אתאמר. ח) מוסיף אלא ח"ו. ט) עבדי. י) וכ"ש. יא) לון; מוסיף להון ותו דקב"ה יעביר לון מעלמא. יב) בידהון. יג) דקורבנין. יד) בגין דאינון נשין הו בעאן מנייהו לאעלא תמן והו מעכבין לון על דא (אה"ל). טו) מוסיף תמן והו מעכבין לון.

הסולם

מאמר

וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר הקרבן קל בעיניהם נענשו, שמשמע שהיו צדיקים שמוקדקים עמהם מאד, וכאן אימר, את אשר ישכבון את הנשים הצובאות, שטעא עבירה חמורה כל כך.

רטו) אלא ח"ו דהו וכו'; ומשיב, אלא חס ושולם, שהיו עושים עבירה זו, ומכל שכן במקום הקדוש ההוא, שלא יקומו ישראל ויהרגו אותם. אלא משום שהיו מעכבים את הנשים מלהכנס למקדש, והיו מוחים בידיהן, ו"לא להכנס להתפלל תפלה מטרם שהקרבנות נעשו, כי משום שהן לא הביאו הקרבנות לקחת חלק מהם על כן היו מעכבים אותן. ומשום זה שהנשים בקשו להכנס שמה, אל המקדש, והם עכבו אותן, על כן כתוב את אשר ישכבין את הנשים, דהיינו שעכבו אותן מלהכנס לבית המקדש, כמו שאמרנו.

כנונא

המלות ואותה התורה, עומדת תמיד לפני הקב"ה, ואומרת לפניו, ומרימה קולות ואינה משתכחת. ולעת ההיא, בתחיית המתים, היא תשיח ותאמר, כפי שנתדבק בה האדם ועסק בה בעולם הזה, ועל כן הם יקומו בקיום שלם לחיי עולם, כמו שאמרנו. ומשום זה, כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

ריד) ר' חייא פתח וכו'; ר"ח פתח ואמר, ועלי זקן וגו' אשר ישכבון את הנשים וגו', ושואל, הכי יעלה על דעתך על כהני ה', שיעשו מעשה זה, והרי מקודם לכן נאמר, והתורה פרשת החטא שלהם, שכתוב, כי נאצו וגו' ואם לא לקחתי בחזקה. ועל זה אומר הכחוב, ותהי חטאת הנערים גדולה מאד. ומה גם שלא היו לוקחים אלא מאותם החלקים שהיו להם, לכהנים. לאכול מהם, ועל שהיה ייפויי דף קע"ו ע"א

רטז) כגוונא דא א) וישכב את בלהה, חס ושלום דאיהו שכב עמה, אלא בגין דעכב לה לשמשא באבוי שמושא דמצוה, ודא הוא בבלולא דערסא. ועבד א לקביל שכינתא ב עבדתא דא, דבכל אתר דשמושא דמצוה אשתכח, שכינתא שריא על ההוא אתר, ואשתכח תמן, ומאן דגרים לעכבא שמושא דמצוה, גרים דיסתלק שכינתא מעלמא, ועל דא כתיב ב) כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עליה. ובגין דא כתיב ג) וישכב את ג בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר, כלהו הוו במניינא, ולא גרע מזכותא דלהון כלום.

ריז) רבי אלעזר אמר, מ"ט בקדמיתא ישראל, ולבתר ד יעקב, דכתיב וישמע ישראל ה ויהיו בני יעקב שנים עשר. אלא, כד אתא ראובן, ובלבל ההוא ערסא, אמר, ומה תריסר שבטין הוו ליה לאבא לקיימא בעלמא, ולא יתיר, והשתא בעי לאולדא בנין, ו דילמא אנן פגימין, דאיהו בעי לאולדא אחרנין כמלקדמין. מיד בלבל ההוא ערסא, ואתעכב ההוא שמושא, כאילו עבד קלנא לגבי שכינתא, דשריא על ההוא ערסא. ועל דא כתיב, וישמע ישראל, דהא בשמא דא, אסתלק גו תריסר דאתכסיין, דאינון תריסר נהרי אפרסמונא דכיא.

ריח) ויהיו בני יעקב שנים עשר, ז אלין תריסר שבטין, דשכינתא אתתקנת בהו, ומאן אינון, אלין דאורייתא אהדרת, ח ועביד לון ט חושבנא

מסורת הזהר

א) בראשית ל"ה. ב) (שם מ"ט) ח"א רלו. ג) (שם ל"ה) ח"א קעה: רכב:

חלופי גרסאות: א לקבל. ב עבירה (אה"ל). ג בלהה וגו' ויהיו. ד מוסיף בני יעקב. ה מוסיף ולבתר ויהיו. ו דלמא. ז מוסיף אלין אינון: אינון (אה"ל). ח ועבדת (אה"ל). ט חושבנא.

הסולם

וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר

רוצה להוליד אחרים במקומנו כבתחילה. מיד בלבל המטה, ונעכב אותו השמוש, ונחשב, כאלו עשה בזיון כלפי השכינה, ששרתה על אותה המטה. ועל כן כתוב וישמע ישראל, כי בשם הזה נתעלה תוך י"ב מדרגות שנתכסו, שהן י"ב נהרות אפרסמון טהור, פי' ששם ישראל הוא למעלה מחזה דו"א ששם ד' ספירות חו"ב תו"מ שבכל אחת ג' קוין שה"ס י"ב נהרי אפרסמון טהור. והם נתכסו, כי מחזה ולמעלה ה"ס חסדים מכוסים. ויעקב היה רוצה להוליד עוד י"ב בנים מבחי' י"ב שבשם ישראל, שהם חסדים מכוסים. ונמצא ראובן שבלבל יצועי אביו, פגם בבחינת י"ב שבשם ישראל, ולא כלום ביי"ב דיעקב שכבר היו ונשלמו, וע"כ כתוב וישמע ישראל אבל בני יעקב היו י"ב שלמים.

ריח) ויהיו בני יעקב וגו': אלו הם י"ב השבטים שהשכינה נתקנה בהם, ומי הם, הם אלו שהתורה חזרה ועשתה להם חשבון

מאמר

רטז) כגוונא דא וישכב את בלהה: חס ושלום ששכב עמה, אלא שעכב אותה מלשמש עם אביו שמוש של מצוה. וזהו בבלול המטה. (האמור לעיל באות ר"ה). ונבחן, וכנגד השכינה עשה המעשה הזה, כי בכל מקום, שנמצא שמוש של מצוה, שורה השכינה על המקום ההוא ונמצאת שם. ומי שגורם לעכב שמוש של מצוה, גורם להסתלקות השכינה מן העולם, ועל כן כתוב, כי עלית משכבי אביך וגו'. ועל כן כתוב, וישכב את בלהה וגו'. ויהיו בני יעקב שנים עשר, ללמד, שכולם היו במנין, ולא גרע מזכותם מאומה.

ריז) רבי אלעזר אמר וכו': רא"א, מה הטעם שמתחילה ישראל, ואחר כך יעקב שכתוב, וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. ומשי"ב, אלא כשבא ראובן ובלבל את המטה, אמר, ומה זה, הרי י"ב שבטים היו לו לאבי לקיים בעולם ולא יותר, ועתה הוא רוצה עוד להוליד בנים, וכי פגומים אנחנו, שהוא (דפו"י דף קע"ו ע"א)

כמלקדמין, כלהו קדישין, כלהו אתחזיין לגבי שכינתא, א לאסתכלא ב בקדושה דמאריהון, דאילו עבד ההוא עובדא, לא ג ייתי ראובן ד במנינא.
 ריט) ועם כל דא אתענש, דאתנטיל בכורתיה מניה, ואתיהיב ליוסף, כד"א א) ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו ה ליוסף. ת"ח ו ב) להוא ז שמיא דאלהא מברך ח מן עלמא ועד עלמא ו די י כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין, וכל מה דאיהו עביד, כלא איהו בחכמתא עלאה.

רכ) ת"ח, כמה גרים עובדא דבר נש, דהא כל יא מאי דאיהו עביד, כלא אתרשים וקיימא קמי יב דקב"ה, דהא יעקב בשעתא דעאל יג לגבה יד דלאה, כל ההוא ליליא, רעותיה ולביה הוה ברחל, דחשיב דרחל איהי, ומההוא שמושא טו וטפה קדמאה ומההוא רעותא, אתעברת לאה, ואוקמוה, דהא אלמלא דיעקב לא ידע, לא יסתליק ראובן בחושבנא. ועל דא לא טז אסתלק בשמא ידיעא, אלא שמיא סתם ראובן.

רכא) ועם כל דא, אהדר עובדא לאתריה, יז כמה דההוא רעותא קדמאה יח אתעבידת ברחל, ההוא רעותא אתהדרת בה, יט דהא כ בכורתיה כא אהדרת ליוסף בוכרא כב דרחל, אתר דרעותא הות ברחל, וכלא סליק באתריה, בגין דכל עובדו דקב"ה כלהו קשוט וזכו.

מסורת תוהר

א) (ד"ה א' ה') ח"א קנה: רנה. ב) (דניאל ב') ח"א עה: ח"ב כט: ק: קעב:

חלופי גרסאות: א לאסתלקא. ב בקדושא; מוסיף בקדושא עלאה. ג עייל. ד בחושבנא. ה לבני יוסף. ו ליהוי. ז שמא דקב"ה. ח מעלמא ול"ג מן. ט ל"ג די. י דכל ול"ג די. יא מה; מאן. יב קב"ה. יג לגבי. יד לאה. טו ומההוא טפה; וטפא. טז אסתליק. יז היינו (אה"ל). יח דאתעבידת (אה"ל). יט דההיא (אה"ל). כ בכירותא. כא אתהדרת. כב מוסיף דרחל אתר דרחל.

הסולם

וילך ראובן — ויהיו בני יעקב שנים עשר

הלילה רצונו ולבו היו ברחל, כי חשב שהיא רחל, ומשמוש הזה, מטפה ראשונה ומאותו הרצון נתעברה לאה. ובארוהא, אלו לא היה כך שלא היה יודע יעקב שהיא לאה אלא שכן היה יודע שהיא לאה והיה מחשב ברחל, לא היה עולה ראובן בחשבון השבטים, כי היה ח"ו בן תמורה. אלא בשוגג היה, ועל כן לא נתעלה בשם ידוע, אלא שמו סתם ראובן, פירוש, שהוא נוסטריקון ראובן—בן סתם, בלי שם.

רכא) ועם כל דא וכו': ועם כל זה חזר המעשה למקומו, שכמו שהרצון הראשון נפעל ברחל, הרצון הזה חזר אליה, כי בכורתו חזרה ליוסף בכור רחל, למקום שהרצון היה שם, שהיא רחל. והכל בא למקומו כי כל מעשיו של הקב"ה, כולם אמת וצדק. רבי

מאמר

חשבון כבתחילה, כמקודם חטאו של ראובן, כולם קדושים כולם ראויים אל השכינה להסתכל בקדושת רבונם. כי אלו עשה ראובן אותו מעשה לא היה בא במספר השבטים.

ריט) ועם כל דא אתענש וכו': ועם כל זה נענש ראובן, שנלקחה ממנו הבכורה וניתנה ליוסף, כמו שאתה אומר, ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור וגו'. בוא וראה יהי שמו של האלקים מבורך מן העולם ועד העולם, שכל פעולותיו אמת, ודרכיו דין, וכל מה שהוא עושה הכל הוא בחכמה העליונה.

רכ) ת"ח כמה גרים וכו': בוא וראה, כמה גורם מעשה בני אדם, כי כל מה שהאדם עושה, הכל נרשם ועומד לפני הקב"ה. כי יעקב, בשעה שבא אל לאה, כל אותו (דפו"י דף קע"ו ע"ב)

רכב) רבי חזקיה אשכחיה יומא חד לרבי יוסי, דהוה א מסטמיט נ ספסינא גו קטרי דנורא, והוה סליק קטורא דתננא ג לעילא. א"ל, אלו קטורא דתננא דקרננא, ד דהוה ה סליק על גבי מדבחא, ו הוה סליק תדיר כי האי גוונא, לא שריא רוגזא בעלמא, וישראל לא אתגלי מעל ארעא.

רכג) פתח ר' יוסי ואמר, א מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן מקוטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל. מי זאת עולה. ת"ח, בזמנא דהוּו י ישראל אזלי במדברא, שכינתא אזלא קמייהו, ואינהו הוו אזלי אבתרה, דכתיב ב ויה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו'. ובגין כך כתיב, ג כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת ה כלולותיך, לכתך אחרי במדבר וגו'.

רכד) ושכינתא הות אזלא, וכלהו ענני יקר בהדה. וכד הוה שכינתא נטלה, ט הוּו נטלין, כמה דכתיב ד ובהעלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וגו'. וכד איהי סלקא, ההוא עננא סלקא עד לעילא, וכל בני עלמא חמאן, ושאלי ואמרי, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן.

רכה) ההוא עננא דשכינתא אתחזיא עשן, מ"ט איהי עשן, בגין דנורא דאדליק אברהם . ויצחק בריה, הוה אחיד בה, ולא אעדי מינה, וכד יא אתאחדת ההוא יב נורא בגווה, הוה סליק יג תננא.

מסורת הזהר

א) לעיל בהקס"ז דף קל"ו ציון א'. ב) (שמות י"ג) ח"א ע"ה. ח"ב מו. נא. רנו: ח"ג קסו. קצא: רפג: רצח: ת"ז ת"ע קלא. ג) וירא קט"ז ציון א'. ד) שמות מ'.

דרך אמת

א) שהיה נשמת ויוצא מהקדרה שהיה מבשל בו אצל האש ויצא השומן בנהלי רתמים וע"י זה עלה העשן למעלה ור"ל שהזכיר בקטור העשן הזה ענין הקטור עשן של הקרבת הקטרת אשר על ידו מתקשרים עליונים ותחתונים כאווד.

חלופי גרסאות: א מסטמיט; ב סופינא; סספינא (אה"ל); ג סמפונא (אה"ל). ג מוסיף לעילא לעילא. ד דהוּו ה סלקי. ו דהוּו ז ל"ג ישראל. ז כלולותיך וגו'. ט מוסיף כלהו הוּו. י ליצחק (אה"ל). יא אתאחדת; אתאחד (אה"ל). יב נהור; נהורא יג עננא.

הסולם

וגו'. הרי שהשכינה הלכה לפנייהם והם הלכו אחריה. שזה רומז שהיו מקבלים מאחוריים שלה כמ"ש להלן בסמוך.

רכד) ושכינתא הות אזלא וכו'; והשכינה היתה הולכת וכל ענני כבוד עמה. וכשהשכינה נסעה היו נוסעים ישראל, כמו שכתוב. ובהעלות הענן מעל האהל וגו', וכשהיא עלתה. עלה הענן עד למעלה, וכל בני העולם רואים, ושואלים ואומרים, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן.

רכה) ההוא עננא דשכינתא וכו': הענן ההוא שהשכינה נראתה בו, היה עשן. מה הטעם שהיה עשן, הוא, משום שהאש שהדליק אברהם ויצחק בנו, היתה אוצחז בה ולא הרפתה ממנה. וכשהאש ההיא היתה נאחזת בה היתה מעלה עשן.

מאמר

רכב) רבי חזקיה אשכחיה וכו': רבי חזקיה פגש פעם את ר' יוסי, וראה שהיתה נשמת ויוצאת חתיכת בשר מן הסיר שלו לתוך להב האש. ותמרות העשן היו מתאבכות ועולות למעלה, מטפטוף השומן. אמר לו, אלי המרות העשן מן הקרבן, שהיו עולות על המזבח, היו עולות תמיד כעשן הזה, לא היה רגז על העולם, וישראל לא היו גולים מארצם.

רכג) פתח ר' יוסי וכו': פתח ר"י ואמר, מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן וגו'. מי זאת עולה, מה פירוש, ואומר, בוא וראה, בזמן שישאל היו הולכים במדבר, השכינה היתה הולכת לפנייהם, והם היו הולכים אחריה, שכתוב ויה' הולך לפנייהם וגו'. ומשום זה כתוב כה אמר וגו' לכתך אחרי במדבר (דפו"י דף קע"ו ע"ב)

רכז) ועם כל דא, מקטרת מר ולבונה, מאי מקטרת, מתקטרא בתרין סטרין אחרנין, ענא דאברהם לימינא, ענא דיצחק לשמאלא, מכל אבקת רוכל, דא יעקב.

רכז) דבר אחר, א מכל אבקת רוכל דא יוסף ב הצדיק, בגין דארונא דיוסף, הוה אזיל לגביה, אמאי רוכל, ג בגין דהוה רכיל לאחוי לגביה דאבוי. דבר אחר אמאי רוכל, אלא מה חנוני דא, ד קטירי ד דקוסטרי, ואבקי ה דפולמי, כלהו בידיה, הכי נמי יוסף, איהו קיומא דאורייתא, בגין דאיהו קיים לה, בגין דכל פקודי אורייתא, מתקשרן בנטירו דברית ו קדישא.

רכח) ועל דא, שכינתא מתקטרא, ז באברהם יצחק ויעקב ויוסף, כחדא אינון, ודיוקנא חדא להו, הדא הוא דכתיב, א אלה תולדות יעקב יוסף. ובגין כך, מכל אבקת רוכל, בגין דמאתר ח דנהרא דנגיד ונפיק, אשתקייא כלא, ונהירו כל אנפין.

דרך אמת

א) קשרים של עשבים ואבק מליני רפואות שבעולם
הכל בידו.

חלופי גרסאות: א ל"ג מכל אבקת רוכל. ב מוסיף הצדיק דהוה רכיל. ג ל"ג בגין. ד דקוסרי (אה"ל). ה דעלמא. ו מוסיף קיימא קדישא. ז באבהן ויוסף. ח נהורא.

מסורת הזהר

א) ב"א קל"ז ציון א'.

הסולם

מאמר

הקוין, מר: זהו קו ימין אברהם. לבנה: זהו קו שמאל יצחק. מכל אבקת רוכל: זהו קו אמצעי הכולל שניהם, ע"כ מכונה רוכל, שבידו מר ולבנה.

רכז) דבר אחר מכל וכו': פירוש אחר. אבקת רוכל זה יוסף הצדיק. משום שארונא של יוסף, שהוא יסוד היה הולך אצלה. ולמה נקרא רוכל, משום שאמר רבילות, על אחיו לפני אביו.

דבר אחר אמאי רוכל וכו': פירוש אחר למה נקרא רוכל. אלא כמו החנוני הזה שמצורות עצי בשמים עד אבקות עלים מריחים, הכל בידו, כן יוסף הוא הקיום של התורה, כי הוא קיים אותה, משום שכל מצוות התורה מקושרות בשמירת ברית הקודש ויוסף שמר את ברית הקודש.

רכז) דבר אחר מכל וכו': פירוש אחר. אבקת מתקשרת באברהם, ביצחק, ביעקב וביוסף, שהם כאחד יצורה אחת להם, וזהו שכתוב אלה תולדות יעקב יוסף. ומשום זה כתוב מכל אבקת רוכל, כי מן המקום שהנהר נמשך ויוצא, דהיינו יסוד שהוא יוסף, מושקים כולם, ופני הכל מאירים.

קטירי, פירושו צורות. קוסטרי, פירושו עצי בשמים הנקראים קשט בסימני הקטרת. וכן נקראים כשרתא (ברכות מג). פולמי, הוא

פירוש. כשקו השמאל דבינה מאיר בלי ימין, אז הארתו כאש אוכלת. וכשהשכינה בסוד בנין אחורים היא עולה ומלבשת את קו שמאל דבינה, ואז היא נדלקת באש הזה. וז"ש דנורא דאדליק אברהם ויצחק בריה הוה אחיד בה, כי יצחק ה"ס קו שמאל דבינה, שאברהם המשיך אותו, ומטרים שנכלל בימין היה כאש אוכלת, והשכינה נדלקה באש הזה בזמן היותה בבנין אחורים. ובעת תקון השכינה שהיא מקבלת מוחין השלמים דפנים בפנים, כשמשפעת הארת החכמה היא משפעת בכלים הללו, שהם כאש אוכלת, שקבלה מקו שמאל דבינה בעת היותה במוחין דאחורים. (כנ"ל) בהקדמת ספר הזהר דף ו' ד"ה ואלמלי ע"ש). וז"ש ולא אעדי מינה, שאש זו אינה סרה מהנוקבא גם בהיותה במוחין דפנים. דהיינו שהיא משפיעה על ידם הארת החכמה, וז"ש וכו' אתאחדת ההוא נורא בגווה דחיינו בעת שהיא משפעת הארת חכמה. הוה פליק תננא, כי מעוררת אז כלים דאחורים שהם כאש אוכלת ומעלים עשן.

רכז) ועם כל דא וכו': ועם כל זה, מקטרת מר ולבונה מהו מקטרת, היינו שהיא מתקשרת בב' הצדידים האחרים הממותקים ונכללים זה בזה, שהם ענן של אברהם שהוא לימין, וענן דיצחק שהוא לשמאל. מכל אבקת רוכל, זה יעקב. כלומר שהיתה מתקשרת בג' (דפ"ו דף קע"ו ע"ב)

רכט) ות"ח, כד הוו ישראל בארעא, והוו א מקריבין קרבנין, כלהו הוו ג מתקרבין ג לגבי ד קב"ה כדקא יאות, וכד קרבנא אתעביד, ותננא ה סליק בארע מישר, כדין הוו ידעי, דתננא דמדבחה אדליק * בוצינא, דאתחזיא ו לאדלקא, וכל אנפין נהירין א) ובוצינין דלקין.

רל) ומוימא, ב דאתחריב בי מקדשא, לית לך יומא ויומא, דלית ביה זעימו ורוגזא, כד"א א) ואל זועם בכל יום, ואתפרש . חדוה מעילא ומתתא, וישראל יא אזלין בגלותא, ואינן ברשו יב דטעון אחרנין, וכדין אתקיים קרא דכתיב, ב) ועבדת שם אלהים אחרים.

רלא) וכל דא למה, בגין דכתיב, ג) תחת אשר לא עבדת את יי' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, מאי מרוב כל. הכא מרוב כל, והתם בחסר כל. רלב) עד דיתער קב"ה ויפרוק לון מביני עממיא, כמה דאת אמר, ד) ושב יי' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל יג העמים אשר הפיצך יי' אלהיך שמה. וכתיב ה) אם יהיה נדחך בקצה יד השמים משם יקבצך וגו'. רלג) ו) ואלה תולדות עשו הוא אדום. תא חזי, בחיי יצחק, לא אתמנן

מסורת הזהר

דרך אמת

א) וגרות דולקים הוא רומז אל הארת השפע
ב) ומוימא, ב מתדבק. ג לגביה. ד דקב"ה. ה סלקא. ו לאתדלקא. ז ובוסינין. ח מיומא.
ג) (שם) ח"א קטו. ד) לעיל וירא קניז ציון ב.
ה) (דברים ל') ח"א ט. יז. ח"ב קפח: ו) (בראשית

ל"ו) ח"ג רלד.

חלופי גרסאות: א מקריבין. ב מתדבק. ג לגביה. ד דקב"ה. ה סלקא. ו לאתדלקא. ז ובוסינין. ח מיומא. ט דאתחריב. י חדוה. יא אזלי. יב ל"ג דטעון; טעון (אה"ל). יג העמים וגו'. יד השמים וגו'.

הסולם

מאמר

הוא כמו פילון (שבת סב:) שפירושו עלים מריחים.
רכט) ות"ח כד הוו וכו': ובוא וראה, כשישראל היו בארץ, והיו מקריבים קרבנות, היו נקריבים כולם להקב"ה כראוי, וכשהקרבן נעשה והעשן עלה בדרך ישר, אז היו יודעים שעשן המזבח הדליק הנר הראוי להדליק, ופני הכל מאירים והנרות דולקים. נרות, פירושו הספירות של הנוקבא, שה"ס מאורי האש (כמ"ש לעיל בראשית א' אות קכ"ח, וע"ש בסולם. ולעיל בראשית ב' דף קנ"ה אות רס"ג).

רל) ומוימא דאתחריב וכו': ומיום שנחרב בית המקדש, אין לך יום ויום שאין בו זעם ורוגז, כמו שאתה אומר, ואל זועם בכל יום. והוסרה השמחה מלמעלה ומלמטה, וישראל הולכים בגלות, והם ברשות אלהים אחרים, ואז מתקיים המקרא שכתוב, ועבדת שם אלהים אחרים.

רלא) וכל דא למה וכו': ושואל, וכל זה למה הגיע לישראל, ומשיב, משום שכתוב, (דס"י דף קע"ו ע"ב *) דף קע"ו ע"א

מאמר ואלה תולדות עשו

רלג) ואלה תולדות עשו וגו': בוא וראה, בחיי יצחק לא נמנו בניו של עשו כמו שנמנו

מי זאת עולה מן הכדבר

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, ושואל, מהו מרוב כל, ומשיב, כאן מרוב כל, ושם בחסר כל. פירוש, היסוד נקרא כל בסו"ה כי כל בשמים ובארץ, וכשישראל היו בארץ היה היסוד מאיר להם, וז"ש הכא, דהיינו בארץ, נאמר מרוב כל, כי היסוד, ה"ס נהרא דנגיד ונפיק אשתיקא כלא ונהירו כל אנפין (כנ"ל) באות רכ"ח) והתם דהיינו בחוץ לארץ, בגלות, נאמר בחסר כל, שאין היסוד מאיר שם, וע"כ ועבדת את אויביך וגו', שנאמר, ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' בך ברעב ובצמא ובעירום ובחסר כל.

רלב) עד דיתער וכו': עד שיתעורר הקב"ה ויגאל אותנו מבין העמים. כמ"ש, ושב ה' אלקיך את שבותך וגו' וכתוב אם יהיה נדחך וגו'.

בנוי דעשו, כמה דאתמנון בנוי דיעקב, דהא עד לא מית יצחק אתמנון, אבל בעשו מה כתיב, ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בנוי, * בתריה מה כתיב ואלה תולדות עשו הוא אדום. מאי טעמא, בגין דהא בחולקיה ובאחסנתיה ועדביה, לאו איהו, אלא יעקב ובנוי. ובגין כך, יעקב ובנוי, אינון חולקיה דקב"ה, ועאלין בחושבנא. אבל עשו, דלאו איהו * בחולקא, דבסטר דמהימנותא, עביד חושבניה, לבתר דמית יצחק, ואתפרש חולקיה דאתר אחרא.

רלד) ת"ח, לבתר דמית יצחק, ועשו אתפרש * לסטריה, מה כתיב ויקח עשו את נשיו וגו', ה מפני יעקב אחיו, דשבק ליה * ליעקב, קרן וריוח, שעבודא דמצרים וארעא, וזבין ליה חולקיה מן מערתא דכפלתא, ואזל ליה מן ארעא, ומן מהימנותא, ומחולקיה, דאזל ליה מכלא.

רלה) תא חזי, כמה הוה * חולקיה דיעקב טבא בכלא, בגין דלא אשתאר עשו בהדיה, ואתפרש מניה, ואזל ליה לחולקיה ולעדביה, ואשתאר יעקב אחיד באחסנת אביו, ובאחסנת אבהותיו, ועל דא וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, מאי מפני יעקב אחיו. דלא בעא חולקיה, ואחסנתיה * ועדבא דמהימנותא דיליה. זכאה חולקיה דיעקב, עליה כתיב, * כי חלק ה' * עמו יעקב חבל נחלתו.

רלו) ב) ואלה המלכים אשר * מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. רבי ייסא פתח * ואמר, * הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. ת"ח, כד עבד קב"ה עלמא, ופלג ארעא, לשבעה תחומי, * פליגין לקביל

מסורת הוהר

א) ב"א קצ"ד ציון ד'. ב) (בראשית ל"ו) ח"א רכנ: ח"ב קח: קיא. ח"ג קח. קלה. קמב. רצב. ג) (עובדיה א') ח"א קעז: ח"ב ה. ח"ג נו. קפה.

חלופי גרסאות: א מה כתיב בתריה. ב מוסיף בחולקא חד; בחולקא דא (אה"ל). ג בסטרא; דבסטרא. ד לאתריה. ה מוסיף וילך אל ארץ מפני. ו ל"ג ליעקב. ז חולקה. ח ועדביה. ט עמו וגו'. י מלכו וגו'. יא ל"ג ואמר. יב פליג (אה"ל).

ואלה תולדות עשו

הסולם

מאמר

מן הארץ ומן האמונה, ומחלקו, שהלך לו ונסתלק מכל.

רלה) ת"ח כמה הוה וכו': בוא וראה, כמה היה חלקו של יעקב טוב בכל, אשר עשו לא נשאר עמו, ונפרד ממנו והלך לו לחלקו וגורלו, ונשאר יעקב אחוז בנחלת אביו ונחלת אבותיו. ועל כן כתוב, וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. ושואל, מהו שכתוב מפני יעקב אחיו. ומשיב, שלא רצה חלקו ונחלתו וגורל האמונה של יעקב, אשרי חלקו של יעקב. עליו כתוב, כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו.

מאמר ואלה המלכים

רלו) ואלה המלכים אשר מלכו וגו': רבי ייסא פתח ואמר, הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. בוא וראה, כשעשה הקב"ה

שנמנו בנוי של יעקב, שנמנו מטרם מיתת יצחק, אבל בעשו מה כתוב, ויגוע יצחק וגו', אחריו מה כתוב, ואלה תולדות עשו הוא אדום. ולא נמנו בחיי יצחק, מה הטעם, הוא משום שבחלקו ונחלתו וגורלו של יצחק אינם אלא יעקב ובניו. ומשום זה יעקב ובניו שהם חלקו של הקב"ה, נכנסו בחשבון, אבל עשו שהוא אינו בחלקו של צד האמונה, עשה הכתוב חשבונו לאחר שמת יצחק, שאז נפרד חלקו מקדושה למקום אחר.

רלד) ת"ח לבתר וכו': בוא וראה, אחר שמת יצחק, ועשו נפרד אל הצד שלו, מה כתוב, ויקח עשו את נשיו וגו' מפני יעקב אחיו. כי הניח ליעקב את הקרן ואת הריוח, הניח לו את שעבוד מצרים שהוא הקדו, וגם את הריוח משעבוד מצרים שהוא ירושת הארץ, ומכר לו חלקו שבמערות המכפלה, והלך לו (דפו"י דף קצ"ו ע"א)

שבעין רברבין ממנן, וקב"ה פליג לון לשבעין עמין, כל חד וחד כדקא חזי ליה, כד"א א) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים. רלז) ומכלהו רברבן ב ממנן, דאתמסרו לשאר עמין, לא אית בהו בזוי קמיה, כממנא דעשו. מ"ט, בגין דסטרא דעשו, סטרא מסאבא איהו, וסטרא דמסאבא איהו קלנא ג קמי קב"ה, א) ד מאינון דרגין זעירין, דבתר ריחיא, סריקתא דקוסטרי סומקי קא אתיא, ועל דא, הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. ה) דכתיב על גחונך תלך ועפר ו תאכל כל ימי חייך. מאד : כד"א ב) ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה.

מסורת הזהר

א) (דברים ל"ב) ח"א קצה. ח"ב ה. צה. ח"ג שה. ב) פרשת נח דף ק"ו ציון ב.

והוא מענין קוסטינר כמ"ש לעיל בכמה מקומות.

חלופי גרסאות : א אדם וגו'. ב ליג ממנן ; ממנין. ג לקמיה ; מוסיף קמיה דקב"ה. ד ומאינון. ה וכתבי. ו תאכל וגו'.

דרך אמת

א) מאותן מדרגות השפלים שאחר הריחים ששם ממונים פחותים שוטרי הדין הנרמז בתוקף האדמימוון משם אחיותם ומלת סריקתא הוא תרגומו של אנשים רקים גוברין יסריקין ומלת קוסטרי פ"י של סוסר

ואלה המלכים

מקו שמאל, בשעה שמאיר ממעלה למטה, הן בריקנות מכל אור, משום שהנוקבא נבחת או לימא דקאפו. (כנ"ל ב"א דף רמ"ז אות ש"ב ע"ש בסולם). ואלו ב' החסרונות נמצאים בשרו של עשו.

וז"ש מאינון דרגין זעירין דבתר ריחיא, ששרו של עשו בא מהבחינות הקטנות הנוהגות במדרגות שלאחר הריחים, מפאת הדין הקשה שנמצא שם כנ"ל, וע"כ הוא קטן. ועוד מן סריקתא דקוסטרי סומקי קא אתיא, כי הוא בא מקו שמאל, בעת שמאיר ממעלה למטה, והוא חכמה בלי חסדים. שאז כל המדרגות הנמשכות משם הן בריקנות, וז"ש ועל דא הנה קטן נתתיך וגו'. שב' דברים אומר הכתוב עליו, א) הנה קטן נתתיך בגוים, והוא להיותו נמשך מדרגין זעירין דבתר ריחיא. ב) בזוי אתה מאד, והוא להיותו נמשך מקו שמאל, והוא בבחינת סריקתא דקוסטרי סומקי, שקו השמאל נמשך מבינה, שנבחת לגוון אדום כנודע, ולהיותו בריקנות נבחן לבזוי, והוא ג"כ בחינת הנחש הקדמוני, שנאמר עליו, על גחונך תלך ועפר תאכל וגו'. כי להיותו מאחר הריחים נקצצו לו הרגלים מכח הדין הקשה אשר שם, ונתקלל על גחונך תלך, ולהיותו משמאל הוא בריקנות, ונתקלל ועפר תאכל כל ימי חייך. ואמר, מאד, אצל עשו, שנאמר, בזוי אתה מאד, הוא ג"כ בדומה לנחש שנתקלל, ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה.

דע

הסולם

מאמר

הקב"ה את העולם, וחלק את הארץ לשבעה גבולות, מחולקים כנגד שבעים השרים הממונים על אומות העולם, שה"ס חצוניות, וה"ס חג"ט נהי"ם שכל אחת כלולה מעשר, והם ע'. והקב"ה חלק אותם ע' ממונים לשבעים אומות. כל אחד ואחד כראוי לו. כמ"ש בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב גבולות עמים למספר בני ישראל.

רלז) ומכלהו רברבן וכו': ומכל השרים הממונים שנמסרו לכל האומות אין בזוי לפני הקב"ה, כממונה של עשו. מהו הטעם, משום שהצד של עשו הוא צד הטומאה, וצד הטומאה הוא בזיון לפני הקב"ה ומאלו המדרגות הקטנות שלאחר הריחים, ומן הריקנות שבמדות האדומות, בא שרו של עשו, ועל כן הנה קטן נתתיך וגו'. שכתוב, על גחונך תלך וגו'. כמ"ש ארור אתה מכל הבהמה וגו'. פירוש, ריחים ורכב, ה"ס נצח והוד המכונים שחקים שטחנות מן הצדיקים. שנצח מכונה רכב, והוד ריחים. מכוונים כן, משום שיש בהוד בחינת הדין הקשה, שמשם נתקן המסך דמנעולא, וע"כ הכל נטחן עליו, ומשם הצדיקים מעלים מ"ן. (כמ"ש בתע"ס בשיעור י"ג דף א' ל"ה ד"ה תרין ע"ש). ונודע שהדין אינו פועל למעלה ממקום מציאותו, אלא רק למטה ממקום מציאותו. ולפיכך המדרגות שהם אחר הריחים, שה"ס הוד דו"א, נפעלות מן הדין הקשה שבריחים, ואינן יכולות לקבל גדלות, והן בקטנות. גם נודע שהמדרגות הנמשכות

(דפו"י דף קע"ז ע"א)

רלח) ת"ח, בדרגין תתאין, אית דרגין על דרגין, כלהו משניין דא מן דא, וכלהו א דרגין, קפטירין אלין, וקשירין אלין באלין, ומלכו אתפרש דא מן דא, ומלכו אתקשר במלכו. דא עייל, ודא סליק, אחידן בקשרא חדא. רלט) ההוא קשרא, משחתא חדא ליה, א ותלת קשרין ב להיא משחתא, בכל קשרא וקשרא, חד ג עטרא, ובכל עטרא ועטרא, חד ב קפטורא. רמ) ואתמנא בעטורא דלעילא, ואתמנא ונחית לתתא, עד דאתקשרו ביה, ככביא ומזלי, ד כל חד וחד אתפרש ביה, חד * ככבא, וחד מזלא, וכל ככביא זמינין אינון, באינון דרגין דלעילא. ועל דא, כל דרגא ודרגא, אתעטר באתרין ידיען כדקא חזי.

דרך אמת

א) מדרגות דבוקות יחד והוא מענין קיטוף ודיבוק. ב) שלטון אחד מענין קפטירי דעלמא שפ"י שלטוני עולם. חלופי גרסאות: א מסיף ותלת תלת. ב להווא. ג עטרה. ד וכל.

ואלה המלכים

ושלשה קשרים יש באותה הקומה. כי קו אמצעי כולל בתוכו כל שלשת הקוין. ובכל קשר וקשר יש עטרה אחת, דהיינו ג"ר המכונות עטרה, בסו"ה בעטרה שעטרה לו אמו וגו'. ובכל עטרה ועטרה כח שליטה אחת. דהיינו כח המסך דמנעולא שה"ס המלכות דצמצום א', המושמש בג"ר דכל מדרגה. (כנ"ל בהקדמת הזהר דף מ"ד ד"ה ומעם. עש"ה).

רמ) ואתמנא בעטורא דלעילא וכו': ונתמנה כח השליטה ההיא, דהיינו המנעולא כנ"ל, בעיטור שלמעלה, דהיינו בג"ר המדרגה, ששם נקבע מקומו. כנ"ל בדבור הסמוך, וגם נתמנה לרדת למטה, לו"ק המדרגה, עד שנקשרו בו הכוכבים והמזלות. וכל אחד ואחד, דהיינו כל כח שליטה שיש בכל אחת מג' העטרות הנ"ל, יש בו ככב אחד ומזל אחד. וכל הכוכבים מתיחסים למדרגות שלמעלה, וכל המזלות למדרגות של מטה, ועל כן כל מדרגה ומדרגה מתעטרת במקומות ידועים כראוי לכל אחת.

ביאור הדברים. מזל, פירושו, קיבוץ כוכבים המקושרים זה בזה, ומהלך אחד משותף לכולם. ככבים, מורה, שאינם מקושרים זה בזה, וכל אחד פונה לדרכו. ונתבאר לעיל בסמוך, טוד הקשר של הספירות, שהוא מטעם, שאין החכמה מאירה בלי חסדים שבימין, ואין החכמה מקבלת החסדים שבימין, וזולת על ידי הכרעת הקו האמצעי, ונמצאים שלשתם צריכים זה לזה ומקושרים זה בזה. ולפי"ז כל סבת הקשר הוא, משום אור החכמה, שאינו יכול להאיר בלי חסדים, וע"כ נוהג זה רק ב"ס של כל מדרגה, ששם מאיר המפתחא, שה"ס עטרת יסוד, והי' יוצאת מאויר, ונתגלה שם אור החכמה, מה שאין כן בג"ר של כל מדרגה, ששם

מאמר

ודע שקוטב כל המאמר הזה, הוא לבאר הטעם. למה מלכו מלכי אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. וזה נודע, שהקטן נתתקן תחילה ואחר כך הגדול, ולפי"ז היה צריך שיעקב יתתקן תחילה ואחר כך עשו. ולא להיפך, כי הכתוב אומר ויקרא את עשו בנו הגדול. ויעקב הוא הקטן. וזהו שהזהר בא לבאר לפנינו, שמבחינת השורשים של יעקב ועשו. נבחן עשו לקטן ויעקב גדול ממנו. וע"כ מביא הכתוב הנה קטן נתתיך בגוים, וכמו שיתבאר עוד לפנינו.

רלח) ת"ח בדרגין תתאין וכו': בוא וראה, במדרגות התחתונות דהיינו המדרגות שמחזה ולמטה דו"ן ששם החסדים מתגלים בחכמה. יש מדרגות על מדרגות, וכולן משונות זו מזו. וכל המדרגות הן פרודות, וגם מקושרות אלו באלו. באופן שהמלכיות מכל המדרגות נפרדות זו מזו, וגם מלכות מתקשרת במלכות. ומפרש הטעם, משום שהסדר הוא, זה נכנס זה עולה, ונמצאים מאוחדים בקשר אחד. פירושו, שאור החסדים נכנס ע"י מסך דחירק שבקו אמצעי, ואז אור החכמה שבשמאל עולה ומאיר ממטה למעלה, וע"כ מאוחדים כל שלשת הקוין בקשר אחד של הקו האמצעי. (כמ"ש לעיל ב"א דף ט"ו ד"ה ההיא ע"ש). כי לולא אור החסדים שבקו ימין לא האירה החכמה שבשמאל, ולולא הקו האמצעי לא היו מתלבשים הימין והשמאל זב"ז, ונמצאים שלשתם מקושרים זב"ז. וענין הפרודות שבהם יתבאר לפנינו.

רלט) ההוא קשרא וכו': הקשר ההוא דהיינו מסך דחירק יש לו קומה אחת, דהיינו קומת קו אמצעי, היוצאת על מסך דחירק, (דפוי" דף קע"ז ע"א * דף קע"ז ע"ב)

רמא) וכד א מתפרשן דרגין, ב אשתכח א קטורא ג דפוסתקא, עד ז דאתקשרא בסטרא דאתחזי לון, ה וסטרי ו דדרגי מסאבי, דאינון בסטר שמאלא, כלהו מתפרשן, לכמה ארחין ושבילין, מסטרי גבורן סומקן. ובג"כ, תליין גבורן לתתא, לאלף אלפין, ז ורבו ח רבבן, ועל דא א הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד, כדקאמרן.

מסורת הזהר

א) לעיל דף ע' ציון ג.

א) קשר הגרעין של פרי העליון כי פוסתקא הוא פ"י של גרעינין שבפרין כענין שכתוב בגיטין בפי מי טאחונו אי פוסתקא דנסדור ע"ש ורמז כאן אל השתלשלות נסיעות האצילות כנועד.

חלופי גרסאות: א מתפרשין. ב תשתכח; תשכח. ג דפוסקרא; דפוסתקא (אה"ל). ד דאתקשרו. ה וסטרא; בסטרי (אה"ל). ו דרגי. ז ורבו. ח רבבון.

הסולם

מאמר

אלה המלכים

ומבחינת מזל יש בו התכללות מחכמה. וכל ככביא זמינין אינון באינון דרגין דלעילא, מפרש, שהכוכבים מתיחסים לג"ר המדרגה. ומתוכו נשמע, שהמזלות מתיחסים לז"ק של המדרגה, כמבואר לעיל. ועל דא כל דרגא ודרגא אתקשר באתרין ידיען כדקא חזי, וע"כ יש ב' מינים של ג"ר, א) מבחינת חסדים, המקובלים מג"ר המדרגה, שה"ס אורא דכיא. ב) מבחינת חכמה, המקובלות מו"ק של המדרגה. והרי יש ב' מיני עיטור. וכל מדרגה מתעטרת לפי בחינתה הראויה לה. רמא) וכד מתפרשן דרגין וכו'; וכשהמדרגות נפרדות, דהיינו בג"ר, נמצא בהן קשר המפסיק, דהיינו שליטת המנועולא, המפסקת הארת החכמה כנ"ל, עד שמתקשר במקום הראוי לו. דהיינו עד שהארתו יורדת לז"ק. ובחינות מדרגות הטומאה, שהן בצד שמאל, כולן מתחלקות לכמה אורחות שהם בחינות מפתחא, ושבילים, שהם בחינות מנועולא, (כנ"ל ב"א דף רנ"א ד"ה נחית ע"ש) מבחינות הגבורות האדומות, הנמשכות מבינה שה"ס אדום. ומשום זה, נבחנות הגבורות שלמטה לאלף אלפים ורבוא רבבות. ועל כן הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד, כמו שאמרנו.

פירוש. אע"פ שהצד השמאלי נמשך ממקום ו"ק, ששם מקום שליטת המפתחא, מ"מ גם הארת המנועולא מתפשטת שמה, וע"כ צד הטומאה הנמשך מצד שמאל, כלול בהכרח גם משליטת המנועולא, ולפיכך מגיעה לו משם הקטנות. כנ"ל בסמוך, בביאור הכתוב הנה קטן נתתיך בגוים ע"ש.

ו"ש וכד מתפרשן דרגין אשתכח קטורא דפוסתקא, שהיא שליטת המנועולא שבמקום ג"ר, המפסיק הארת החכמה, כנ"ל. ע"ד דאתקשרא בסטרא דאתחזי לון דהיינו שהארתו

ששם שולט כח המנועולא, שה"ס המלכות דצמצום א', ואין הא' יוצאת מאויר שלהן (כנ"ל בהקדמת הזהר דף מ"ד ד"ה וטעם ע"ש) והחסדים מכוסים ונעלמים מחכמה, אם כן אין שום סבה לקו האמצעי שיצטרך לקשר הספירות זו בזו. ולפיכך הן נבחנות לפרודות. ומטעם זה הספירות שבו"ק המדרגה, שהן מקושרות זו בזו, מכונות מזל, שהכוכבים שבו מקושרים זה בזה, כנ"ל. והספירות שבג"ר המדרגה, מכונות כוכבים דהיינו שנפרדות זו מזו כמו כוכבים נפרדים. וזו"ה ופניהם וכנפיהם פרודות מלמעלה, (יחזקאל א') כי מחוברות למטה בו"ק, ופרודות מלמעלה בג"ר כמו שנתבאר. ותבין שאין הפירוש, שאין תיקון קוין בג"ר, כי אין משהו בו"ק שלא יהיה מקובל מג"ר, אלא המדובר הוא בענין השליטה בלבד, כלומר שאין שום שליטה לכה הקישור אשר שם, ודומה כמו שאינו. וע"כ נקראות כוכבים.

ומ"ש, שכח השליטה של המנועולא, הוא בג"ר של המדרגה, היינו רק עיקר מציאותו, אבל הארתו מתפשטת ויורדת בו"ק של המדרגה. וזה אמרו, ואתמנא בעטורא דלעילא שכח השליטה של המנועולא נתמנה בג"ר המדרגה, והיינו עיקר מציאותו. ואתמנא ונחית לתתא, שבמחינת הארתו יורד ומאיר למטה בו"ק המדרגה. ע"ד דאתקשרו ביה ככביא ומזלי, כי נכללו בו ג"ר המכונות ככבים, וז"ק המכונות מזלות, כנ"ל, אלא מציאותו הוא בכוכבים והארתו במזלות. כל חד וחד אתפרש ביה חד ככבא וחד מזלא. כלומר שלא דוקא כח השליטה שבשמאל נוהג בו כוכב ומזל, אלא אפילו כח השליטה שבימין שכולו חסדים, מ"מ נוהג גם בו כוכב ומזל, שבמחינת כוכב אין בו התכללות חכמה. (דפ"י דף קצ"ז ע"ב)

רמב) ת"ח, א) ואלה המלכים אשר א מלכו בארץ אדום, בארץ: בסטרא דדרגא דיליה, דאיהו דרגא דעשו, דכתיב עשו הוא אדום, וכלהו קאתו מסטרא דרוח מסאבא. לפני מלך מלך לבני ישראל, בגין דאינון דרגין דקיימין ב בי תרעי לתתא קדמאי, ובג"כ אמר יעקב, ב) יעבר נא אדני לפני עבדו, בגין ג דרגין דיליה, קדמאין אינון ד לאעלא, ובגין כך, לפני מלך מלך לבני ישראל, דעד כען לא מטא זמנא דמלכו ה שמיא לשלטאה, ו ולאתאחדא בבני ישראל, יבג"כ אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו.

רמג) וכד ז שלימו אלין דרגין בקדמיתא, לבתר ח אתער מלכו שמיא, לישלטאה על תתאי. וכד שרא, שרא בזעירא דכל שבטין, דאיהו בנימין, כד"א ג שם בנימין צעיר רודם וגו'. וביה שארי לאתערא מלכותא, לבתר אתא מלכותא באתריה ואתקיים בהדיה, דלא תעדי לעלמין.

רמד) רבי ט חייא פתח ו אמר, ד) ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו. כה אמר ה' עושך ויוצרך יא מבטן יעזרך אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו. תא חזי, כמה אבטח לון קב"ה לישראל בכמה יב אתר,

מסורת הזהר

א) לעיל דף ע' ציון ב. ב) לעיל דף ל"ח ציון א. ג) תהלים ס"ח. ד) ישעיה מ"ד.

חלופי גרסאות: א מלכו וגו'. ב ביה. ג דדרגין. ד לאעלאה. ה שמים. ו ולאתאחדא. ז שלטו (אה"ל). ח יתער. ט אבא. י ל"ג ואמר. יא מבטן וגו'. יב מוסיף אתר בגין.

הסולם

מאמר

ואלה המלכים

המדרגות העומדות בבתי שער למטה, דהיינו המדרגות של עשו, הן קודמות להשתלס, ומשום זה אמר יעקב, יעבר נא אדני לפני עבדו, משום שמדרגותיו של עשו הן קודמות להכנס ולהשתלס, כי מתחלה מתתקנות המדרגות הנמוכות ואח"כ המדרגות הגבוהות. ומשום זה, לפני מלך מלך לבני ישראל. כי עד עתה עוד לא הגיע הזמן של מלכות שמים לשלוט ולהתאחד בבני ישראל ומשום זה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו.

רמג) וכד שלימו אלין וכו': וכשיושלמו תחילה אלו המדרגות, תתעורר אחר כך מלכות שמים לשלוט על התחתונים. וכשהתחילה לשלוט, התחילה בקטן של כל השבטים, שהוא בנימין, דהיינו שאול המלך שבא מבנימין, זה שכתוב, שם בנימין צעיר רודם וגו'. ובו התחילה המלכות להתעורר. ואחר כך באה המלכות במקומה, לדוד המלך, ונתקיימה בו, שלא תסור ממנו לעולם.

מאמר יעקב ישראל וישורון

רמד) רבי חייא וכו': ר"ח פתח ואמר, ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו וגו' וישורון בחרתי בו. בוא וראה, כמה הבטיח הקב"ה לישראל בכמה מקומות שינחיל

שהארתו מתפשטת גם לו"ק, אע"פ ששם מקום שליטת המפתח, ולפיכך, וסטרי דדרגין מסאבי שהם נמשכים מצד שמאל, שב' השליטות מנעולא ומפתחא מראים שם כחם כנ"ל. מתפרשן לכמה ארחין ושבילין, כי מפתחא מתפשטים אורחין, וממנעולא מתפשטים שבילין, כנ"ל. ובג"כ תליין גבורין לתתא הנמשכים מצד שמאל, לאלף אלפין ורבו רבבין. שהארת המפתחא, שיש בה הארת חכמה, תלויים בה אלף אלפין, כי אלפים הם בחכמה. והארת המנעולא המשמשת בג"ר, ובחסדים מכוסים תלויים בה רבבות, כי רבבות נמשכות מג"ר ומבחינת החסדים. ועל דא חנה קטן נתתיך בגוים, שמכח הארת המנעולא נמשכת הקטנות לעשו, כנ"ל, בזוי אתה מאד, שמכח הארת המפתחא הוא מקבל הארת השמאל ממעלה למטה, שמזה מגיע לו הריקנות ונעשה בזוי מאד (כנ"ל דף ע"א ד"ה וז"ש ע"ש).

רמב) ת"ח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום: בארץ, היינו בצד המדרגה שהיא מדרגת עשו, שכתוב עשו הוא אדום. וכל אלו המלכים באים מצד רוח הטומאה. לפני מלך מלך לבני ישראל, משום שאלו (דפוי דף קע"ו ע"ב)

א למזכי להו לעלמא דאתי, דהא לא אתרעי לחולקיה לכל עם ולישן, בר לישראל ב בלחודוי. ובג"כ. יהב לון אורייתא דקשוט. למזכי בה, ולמנדע ארחוי דקב"ה, בגין דירתון ארעא קדישא. דכל מאן דזכי בהאי ארעא קדישא, אית ליה חולקא לעלמא דאתי, כד"א א) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ג ארץ. והא אתמר.

רמה) תלת דרגין הכא, בקדמיתא יעקב, ולבתר ישראל, ולבתר ישורון. ת"ח, יעקב הא אוקמוה. ישראל, אוף הכי נמי. ואע"ג דדרגין אינון ז חד. רמו) ישורון, אמאי אקרון ישראל בשמא דא. אלא, ישראל וישורון כלא חד, ישורון: כד"א ב) ישור על אנשים, בגין דנטיל שורה, להאי סטרא, ולהאי סטרא, ובגין אינון תרין שורין, אקרי ישורון, ודא הוא ישראל. רמו) ה) ישראל, על דנטיל רבו ותוקפא מכלא. ו ישורון, על אינון חולקי תרין סטריין, תרין שורין, ז כדקא אמרן, וכלא חד.

מסורת הזהר

א) ב"ב דף ש"א ציון א. ב) איוב ל"ג.

חלופי גרסאות: א למיתוי, ב בלחודיהו, ג מוסיף ארץ וגוי, ד כחד (אה"ל). ה ל"ג ישראל. ו ישראל. ז כדקאמרן.

הסולם

מאמר

יעקב ישראל וישורון

רמו) ישראל, על דנטיל וכו': ישראל נקרא עם שין שמאלית, שהיא שורה על שלוקה גדלות ועז מכל. ישורון, נקרא, על שם אלו החלקים, שהם שני צדדים צד ימין וצד שמאל, שהם ב' שורות כמו שאמרנו, והכל אחד.

ביאור הדברים. שורות פירושו. קוין. והשם ישורון שהוא לשון רבים, מורה על ב' שורות, וע"כ כולל בהכרח ב' הקוין העליונים, שהם חכמה ובינה. והשם ישראל, שהוא נוטריקון ישר אל, הוא ג"כ לשון שורה, כמו ישור על אנשים, והוא לשון יחיד, וע"כ מורה על קו אמצעי שהוא דעת, הכולל ב' הקוין העליונים, שהם חו"ב.

וה"ש (באות רמ"ז). ישראל וישורון אינון חד, ששניהם בחינת ג"ר דו"א, דהיינו בחינת מחזה ולמעלה דו"א. ישורון, בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא, דהיינו ב' הקוין העליונים ימין ושמאל וכו"ל. וע"כ נקרא ישורון. והוא חכמה ובינה דו"א כנ"ל. ודא הוא ישראל וכן הוא השם ישראל מלשון שורה, שהוא נוטריקון ישר אל, והוא קו אמצעי, דעת, שהוא ו"ק דראש ז"א. ישראל, נקרא עם שין שמאלית שפירושו, לשון שורה, על דנטיל רבו ותוקפא מכלא להיותו כולל שניהם ע"כ נוטל רבו מקו ימין. ותוקפא מקו שמאל. ישורון נקרא על אינון חולקי תרין סטריין

שינחיל להם העולם הבא. כי לא רצה לקבל לחלקו שום עם ולשון רק את ישראל לבדם. ומשום זה נתנה להם תורת אמת. לזכות על ידה ולדעת דרכיו של הקב"ה, כדי שינחלו את ארץ הקודש. כי כל מי שזכה בארץ הקודש הזאת, יש לו חלק לעולם הבא. כמשי"א, ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ. וכבר בארנוהו.

רמה) תלת דרגין הכא וכו': שלש מדרגות כאן, בכתוב הזה שלפנינו, מתחלה יעקב, ואחר כך ישראל, ואח"כ ישורון, שצריכים לדעת מהו ההפרש ביניהן. בוא וראה, יעקב כבר בארנו. ישראל גם כן, (דהיינו לעיל דף נ"א ד"ה לעיל) אשר יעקב הוא מדרגת ו"ק בלי ראש, וישראל הוא מדרגת ג"ר (ע"ש) ואף על פי שהמדרגות הן אחת, כלומר, אע"פ ששניהם הם מדרגת ז"א כמ"ש שם.

רמו) ישורון, אמאי וכו': ושואל, ישורון, למה נקראים ישראל בשם הזה, ומשיב, אלא ישראל וישורון, הכל אחד, ישורון פירושו, כמו שאתה אומר, ישור על אנשים, משום שלוקה שורה מצד זה ושורה מצד זה, ומשום אלו שתי השורות, נקרא ישורון בלשון רבים. וזה הוא ישראל, שהוא ג"כ לשון שורה, שהוא נוטריקון ישר אל. והוא לשון יחיד (הביאור הוא להלן בסמוך). (דפו"י דף קע"ז ע"ב)

רמח) ואיננו שמהן כלהו, סלקי לחד. יעקב עבדי, * זמנין דאיהו עבד, כעבדא דאית ליה פקודא דמאריה, ולמעבד רעותיה. וכן ישראל בחרתי בו, לאשראה עליה, וכלא ברזא עלאה איהו. כתיב * בוראך יעקב ויוצרך ישראל, וכתיב * כה אמר ה' עושך, כל ב אליו דרגין סלקין לחד, והא אתמר, בורא, יוצר. עושיה. וכלהו דרגין, אליו על אליו וכלהו חד.

רמט) זכאה חולקהו דישראל, דקב"ה אתרעי בהו, מכל עמין ג עעכו"ם, בגין ד בכלהו כתיב, ג הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו, בשעתא דקב"ה זמין, לבערא לון ה מן עלמא, וישתאר הוא בלחודו, כד"א ה ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

רג) רבי יהודה פתח ואמר, ה אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתך נאם ו ה' וגואלך קדוש ישראל. ת"ח, כל עמין ז עעכו"ם דעלמא, קב"ה ח יהב לון ט לממנן י ידיעין, כמה דאתמר. וכלהו אזלי בתר

מסורת הוהר

א) (ישעיה מ"ג) ח"א קנד: ח"ג קסח: ב) ישעיה מ"ד. ג) (ירמיה י') ח"א קיח: ח"ג רד: ד) (ישעיה ב') ח"א קסד. ח"ב יט: סז: קעו: קעט. רלב: ה) שם מ"א

חלופי גרסאות: א ל"ג זמנין. ב איננו (אה"ל). ג עע"ו. ד מוסיף דבכלהו עמין (אה"ל). ה ל"ג מן. ו ה' וגו'. ז עע"ו. ח יהיב לון קב"ה. ט ממנן. י שולטנין (אה"ל). יא ידיעין.

הסולם

מאמר

יעקב ישראל וישורון

(כנ"ל בפתיחה לחכמת הקבלה אות כ"ה ע"ש) וכשאיין בפרצוף אלא בחינת כלים דבריאה אין שם אלא בחינת יעקב. וכשנתוספה בחינת כלים דיצירה בפרצוף יש ג"כ בחינת ישראל. וכשנתוספו כלים דעשיה בפרצוף יש ג"כ בחינת ישורון. עשיה. וע"כ נאמר בוראך יעקב ויוצרך ישראל. ומה שנאמר שישראל הוא יצירה וחג"ת, אין הכונה שהוא בחינת ו"ק בלי ראש, כי כל המדובר כאן הוא רק בבחינת מוחין וראש. דהיינו בג' פרצופין חב"ד חג"ת נה"י שבראש ז"א. כמו שאומר לעיל, וכלא ברזא עלאה איהו.

רמט) זכאה חולקהו וכו': אשרי חלקם של ישראל, שהקב"ה רצה בהם מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, כי בכלם כתוב, הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו, היינו בשעה שעתידי הקב"ה לבער אותם מן העולם, וישאר הוא בלבדו. כמו שאתה אומר, ונשגב ה' לבדו ביום ההוא.

מאמר אל תיראי תולעת יעקב

רג) רבי יהודה וכו': ר"י פתח ואמר, אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל וגו'. בוא וראה, כל עמי העולם עובדי עכו"ם, נתן אותם הקב"ה תחת שרים ממונים ידועים, כמו שלמדנו, וכולם הולכים אחר אלהיהם. כמו

פטרין, תרין שורין כדקא אמרן, שהם ב' הקוין, חכמה ובינה. דראש ז"א כנ"ל. וכלא חר, וכל אלו ג' השמות הם אחד, שכולם הם בז"א.

רמח) ואיננו שמהן כלהו וכו': ומפרש. ואלו השמות כולם עולים לאחד, שהם ג' פרצופין: חב"ד, חג"ת, נה"י, דז"א, המכונים: בריאה, יצירה, עשיה, דז"א. שישורון הוא חב"ד וישראל חג"ת, ויעקב תנה"י. וע"כ אוה"כ, יעקב עבדי, כי פעמים הוא עבד, כמו עבד שיש לו מצוות רבונו, ועושה רצונו. שזה מורה שאין לו מוחין, והוא משום שהוא פרצוף תנה"י ובחינת עשיה דז"א. וכן ישראל בחרתי בו פירושו לשרות בו. דהיינו במוחין דג"ר כנ"ל. והכל הוא בסוד העליון. שכל ג' המדרגות הן כולן בסוד הראש. כתוב, בוראך יעקב ויוצרך ישראל. וכתיב, כה אמר ה' עושך. כל אלו המדרגות עולות לאחד שהם ג' פרצופי ז"א ישורון ישראל ויעקב, שהם חב"ד חג"ת נה"י כנ"ל, והם בריאה יצירה עשיה כנ"ל. ולכן נאמר עליהם בורא יוצר עושה וכולם הם מדרגות אלו על אלו וכולם אחד.

ואין להקשות לפי המתבאר, היה צריך לומר עושך יעקב, ולא בוראך יעקב. והענין הוא שיש ערך הפוך בין המאורות לכלים. (דפו"י דף קע"ז ע"ב)

א אלההון, כמה דכתיב א) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו. ב וכלהו
ו אושדין דמין, ומגיחין ד קרבא ה גזלין, ו קפחין ז ומנאפין ח ואתערבי * בכמה
עובדין לביש, ואתתקפו ט בחילהון. לאבאשא.

רנא) וישראל, לית לון תוקפא וחילא יא. לנצחאה לון בר בפומהון,
ב כתולעתא דא, דלית יג לה יד תוקפא וחילא אלא טו בפומא, טז ובפומא מתבר
כלא, ועל דא אקרון ישראל תולעת.

רנב) תו אל תיראי תולעת יעקב, מה תולעת, לית לבריה יז. דעלמא
א) כהאי תולעת דמשי ב) דסיסטרא, יח דמנה נפקי כל לבושי יקר, יט טיסטרי
דמלכין, לבתר זרע זרעין ומית, ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מניה אתקיים
כמלקדמין, והא איהו כ בקיומא. כך ישראל אינון כא כהאי תולעת, דאע"ג
כב דמתין, יתהדרון ויתקיימון בעלמא כמלקדמין.

רנג) והא כג אתמר ב) כי כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל.
מאי כחמר. כד אלא דא כה הוא חמר דההוא זכוכית, דאף על גב דאתבר, אתתקון,
ואית ליה תקנה כמלקדמין.

רנד) מתי ישראל, דא אילנא דחיי, דבגין דישראל כו אינון כז אתדבקו
באילנא דחיי, בגין כך יהא כח חיינ להון, ויקומון מעפרא, ויתקיימון בעלמא,
ויהון לעם חד, למפלח כט ליה לקב"ה, כד"א ג) לקרא כלם בשם י" לעבדו
שכם. אחד.

דרך אמת

א) כתולעת הזה שעושה חשי. ב) שעושין ממנו ח"א קעה. ג) (צפניה ג) ח"א עו: קעה. ח"ב
לב. ת"ו תב"א סב. תל"ח עט. תס"ט קיט.

חלופי גרסאות: א טעותהון. ב ומנייהו. ג וכלהו. ד אושדי. ז קרבין; מוסיף קרבא אלין באלין (אה"ל).
ה גזלי. ו קפחי; ו קפחין. ז ומנאפין. ח ואתערבין (אה"ל). ט בחילהון. י מוסיף
לאבאשא לישראל. יא לנצחא. יב כדא תולעתא. יג ליה. יד חילא ותוקפא. טו בפומיה. טז ובפומיה. יז בעלמא.
יח דמניה. יט טיסטרי; שיסטרי. כ בקיומיה. כא כאינון תולעת. כב דמיתין. כג מוסיף אתמר דכתיב.
כד ל"ג אלא. כז ל"ג הוא. כו דאינון. כז מתדבק. כח לון חיינ. כט ל"ג ליה. ז מוסיף אחד וגו'.

מאמר

הסולם

אל תיראי תולעת יעקב

טויתיה זורעת זרע ומתה, ואחר כך, מאותו
זרע שנשאר ממנה, קמה לתחיה כמקודם לכן.
ושוב היא חיה, כך הם ישראל, כאותה
התולעת שאע"פ שמתים יחזרו ויחיו בעולם,
כמקודם לכן. פיפטרטא פירושו טויה, טיפטרין,
פירושו לפי הענין, תלבושת.

רנג) והא אתמר וכו': וכן נאמר, כי כחמר
ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל.
ושואל, מהו כחמר. ומשיב, אלא זהו חומר
של אותה זכוכית, אשר אע"פ שנשברת חוזרת
ומתתקנת ויש לה תקנה כמקודם לכן, כך
ישראל, אע"פ שמתים חוזרים לתחיה.

רנד) מתי ישראל: זה הוא עץ החיים.
דהיינו ד"א הנקרא ישראל, ומשום שבני
ישראל נתדבקו בעץ החיים, משום זה יהיו
להם

כמו שכתוב, כי כל העמים ילכו איש בשם
אלהיו. וכולם שופכי דמים ועושי מלחמה,
גזילים ומכים ומנאפים ומתערבים בכל
העושים מעשים להרע, ומתגברים תמיד בכחם
להרע.

רנא) וישראל לית לון וכו': וישראל אין
להם גבורה וכח לנצח אותם רק בפיהם.
דהיינו בתפלה. כמו תולעת זה שאין לה גבורה
וכח, אלא בפה. ובפה היא שוברת הכל. ועל
כן נקראים ישראל תולעת.

רנב) תו, אל תיראי תולעת וגו': עוד
בביאור הכתוב אל תיראי תולעת יעקב,
מה תולעת, אין לשום בריה בעולם, כמו
לתולעת תו של טוית המשי, שממנה יוצאים
כל לבושי כבוד, תלבושת המלכים, ולאחר
(דפו"י דף ע"ז ע"ב *) דף קע"ח ע"א)

רנה) רבי אלעזר, ורבי יצחק, הוּו אולי בארְחא, ומטא זמנא דק"ש, א וקם ר' אלעזר וקרא ק"ש, וצלי ב צלותיה. ג לבתר, אמר ליה רבי יצחק, והא תנינן, דעד לא יפוק בר נש לארְחא, ד אבעי ליה לנטלא רשו ה ממאריה, ולצלי צלותיה. רנו) אמר ליה, בגין דכד נפיקנא, לא הוּו ו זמן צלותא, ולא מטא ז זמנא דק"ש, השתא דשמשא נהיר, ה צלינא, אבל א עד לא נפקנא לארְחא, בעינא בעותא מניה, ואמלכנא ביה, אבל צלותא דא, לא צלינא.

רנז) דהא אנא ט אשתדלנא באורייתא מפלגות ליליא, וכד אתא צפרא, עד כען, לא הוּו עדנא לצלי צלותא, ב בגין י דההיא שעתא דקדרותא דצפרא אשתכח, אתתא משתעיא בבעלה, ואינון ברזא כחדא, דבע א איהי למיהך למשכנא ב בעולמתהא דיתבי בהדה, ובגין כך לא בעי ליה לבר נש, למפסק מלייהו דמתחברן כחדא, ולאעלא מלה אחרא בינייהו.

רנח) והשתא ג דנהיר שמשא, הוא עדן צלותא לצלאה, כמה דאוקמוה, דכתיב א ייראוך עם שמש. מהו עם שמש. לנטרא נהורא דשמשא בהדן, לאנהרא י לה, דהא טו יראה טז בהדי שמשא אצטריך, ולא לאפרשא לון. וכד לא נהיר יז יממא, לאו הוא יראה בהדי שמשא, יח וצריכא לחברא לון כחדא. ודא הוא עם שמש.

דרך אמת

א) קודם שיצאתי לדרך.

מסורת הוהר

א) (תהלים ע"ב) ח"ב קצו.

חלופי גרסאות: א קם. ב צליתיה. ג ל"ב לבתר. ד צריך ול"ג ליה. ה ממריה. ו זמנא לצלותא. ז זמן ק"ש. ח מוסיף צלינא כד"א יראוך עם שמש (רמ"ק ואה"ל). ט אשתכלנא (אה"ל). י מוסיף בגין דהא. יא בהורא. יב בעולמתהא. יג דנהיר. יד לן (אה"ל). טו סיהרא. טז בהדיה. יז מוסיף יממא לאנהרא וצריכנא (אה"ל).

הסולם

מאמר

חצות לילה ותפלת השחר

משום שבשעה ההיא שקדרות הבוקר נמצאת, האשה מספרת עם בעלה, והם בסוד היחוד כאחד, והיא צריכה ללכת למשכן בין נערותיה היושבות עמה שם. ולפיכך אין אדם צריך להפסיק הדברים, שמתחברים על ידיהם כאחד, ולהכניס דבר אחר ביניהם. (ביאור הדברים הוא להלן בסמוך).

רנח) והשתא דנהיר שמשא וכו': ועתה שהאיר השמש הגיע זמן תפלה להתפלל, כמו שבארוה, שכתוב, ייראוך עם שמש, מהו עם שמש, היינו, לשמור עמנו אור השמש כדי להאיר אליה לנוקבא, הנקראת יראה. כי היראה שהיא הנקבא, צריכה להיות בחיבור עם השמש, שהוא ז"א, ולא להפריד אותם. וכל עוד שלא האיר היום אין היראה עם השמש, וע"כ כשחאיר השמש, צריכים לחבר אותם יחד, וזהו עם שמש.

ביאור הדברים, כי יש ב' זוגים, א) להשלמת הכלים

להם חיים ויקומו מעפר ויתקיימו בעולם ויהיו לעם אחד לעבוד את הקב"ה, כמש"א לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד.

מאמר חצות לילה ותפלת השחר

רנה) רבי אלעזר ור' יצחק וכו': ר"א ור"י היו הולכים בדרך והגיע זמן קריאת שמע, וקם ר"א וקרא ק"ש והתפלל תפלתו. אח"כ אמר לו ר"י, ותרי למדנו שמטרים שהאדם יוצא לדרך, צריך לקבל רשות מרבנו ולהתפלל תפלתו.

רנו) אמר ליה בגין וכו': א"ל משום, כשיצאתי, לא הגיע עדיין זמן התפלה, ולא הגיע זמן קריאת שמע. עתה שהאיר השמש התפללתי. אבל עוד מטרים שיצאתי לדרך בקשתי תחינה ממנו, ונועצתי בו, אלא תפלה זו של שחרית לא התפללתי.

רנז) דהא אנא אשתדלנא וכו': כי עוסק אני בתורה מחצות לילה, וכשהגיע הבוקר, עד עתה עוד לא היה זמן תפלה, (דפרי" דף קע"ח ע"א)

רנט) אזלי, כד מטו חד בי חקל, יתבו. זקפו עינייהו, וחמא ליה לטורא, דהוּ ׀ סלקו ברומיה, בריין משניין, דחיל רבי יצחק, אמר ליה רבי אלעזר, אמאי דחילת. אמר ליה, חמינא דהאי טורא איהו תקיף, וחמינא אלין בריין, דאינון משניין. ודחילנא דלא יקטרגו לן, א״ל, מאן דדחיל, מחטאוי דבידיה

חלופי גרסאות : ׀ סלקי.

מאמר

הסולם

חצות לילה ותפלת השחר

דמתחברין כחדא, שאסור להפסיק הדברים הגורמים להם להתחבר כאחד בקומה שיה' דהיינו לבטל הארת החכמה שה"ס המצב הא', ולא עלא מלה אחרא בינייהו, ולהכניס דבר אחר ביניהם. דהיינו, שאסור אז לקרות שמע ולהתפלל תפלת שחרית, שבוה ממעט קומתה מקומת ז"א, כדי להמשיך לה אור החסדים. שה"ס המצב הב', ההפוך מהמצב הא' כנ"ל, והמבטל אותו.

וזהו וְהַשְׁתָּא דְנִהִיר שְׁמִשָּׁא הִיא עֵדֶן צְלוּתָא, כי כשהאיר השמש, דהיינו שהגיע הזמן לזווג של יום, ולהמשיך המצב הב' להשלמת המוחין. אז הוא זמן תפלה, כלומר שעל ידי התפלה ממשיכין לה את זה. וזהו וְהַשְׁתָּא דְנִהִיר דְשְׁמִשָּׁא בְּחֵדָן, דהיינו להמשיך אור ז"א שנקרא שמש, שהיא אור החסדים. לֹא־נִהִירָא לָהּ לְהֵאִיר אֶל הַנוֹקְבָא, כדי שתלבש החכמה שבה. באור החסדים דו"א דהא יראה בהדי שמשא אצטריך, שהנוקבא צריכה אז להיות עם השמש, שהוא ז"א, כלומר שאז אין לה מעצמה שום אור אלא צריכה לקבל מן השמש ולא לֹא־פִרְשָׁא לֵון, שאם מפרידה מז"א היא מתבטלת לגמרי. יבד לא נהיר ימונא לאו הוא יראה בהדי שמשא, דהיינו בלילה, אין היראה שהיא הנוקבא, עם השמש. כלומר שאינה מקבלת ממנו אור החסדים אלא היא מקבלת אור החכמה מבינה. (כנ"ל דף מ' ד"ה בשעתא ע"ש) וצריכא לחברא לֵון כחדא, וכשהגיע זמן זווג של יום צריכים לחבר אותם יחד, כי אז נעשית טפלה לו וצריכה לקבל ממנו הכל, כנ"ל. ודא הוא עֵם שְׁמִשָּׁא, וע"כ, אומר הכתוב יִרְאוּךָ עֵם שְׁמִשָּׁא, דהיינו שנעשית אז מחוברת וטפלה לשמש.

רנט) אזלי, כד מטו וכו' : הלכורא ור"י כשהגיעו לשדה אחד. ישובו. נשאו עיניהם וראו הר. שבריות משונות היו עולות בראשו. פחד רבי יצחק. אמר ליה ר' אלעזר, למה אתה מפחד. אמר ליה רואה אני את החר הזה שהוא עצום, ואני רואה את אלו הבריות

הכלים של הנוקבא. והוא זווג של לילה. (ב) להשלמת המוחין שלה. והוא זווג של יום. וענינם רחוק זה מזה עד לקצה, עד כי מעשה היחוד בזווג של הלילה, גורם פירוד אם ממשיכו בזווג של יום, וכן להיפך, שמעשה היחוד בזווג של יום, גורם פירוד אם ממשיכו בזווג של לילה.

והענין הוא, כי יש ב' מצבים בנוקבא, (א) מבחינת היותה בשלמות מטרם מיעוט הירח, שאז היתה קומתה שוה עם ז"א בסוד ב' המאורות הגדולים. (ב) מבחינת מציאותה עתה אחר מיעוט, שנתמטטה עד לנקודה, ואין בה אלא מה שנותן לה ז"א, ויש מעלה במצב הא', להיותה נשלמת בחכמה, וקומתה שוה עם ז"א, אבל כנגד זה יש בה גרעון שמפאת חסרון אור החסדים גם החכמה שבה אינה נאירה והיא חשך. ואת המצב הזה ממשיכים לה ע"י תפלת ערבית ועסק התורה בחצית לילה ואילך, והוא סוד זווג הלילה. בסו"ה ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה. ויש מעלה במצב הב', שאז מקבלת חסדים מז"א, והחכמה שבה מתלבשת בחסדים והמוחין מאירים בה בכל השלמות. אבל כנגד זה יש בה גרעון אז, כי נתמטטה קומתה ונעשתה טפלה לז"א, ואין לה משהו מעצמה אלא מה שנותן לה ז"א. (ועיין בענין זה לעיל בראשית א' דף ק"ח ד"ה וכבר) ואת המצב הזה ממשיכים לה ע"י קריאת שמע ותפלה של שחרית, בזווג היום.

וזה אמרו. (באות רנ"ז) אֲשֶׁת־דִּלְנָא כְּאוֹרֵייתָא מִפְּלָגוֹת לֵילִיא וכו' דההיא שְׁעָתָא דְקִדְרוֹתָא וכו' אֲתַתָּא מִשְׁתַּעֲיָא בְּבַעֲלָהּ, שו"ס זווג של לילה להשלמת הכלים, שאז ממשיכים לה המצב הא', וזהו דְּאִינוּן בְּרֹא כחדא, דהיינו ששניהם הם בקומה שוה, דְּבַעֲיָא אִיהִי לְמַהֵךְ לְמִשְׁכְּנָא, שצריכה ללכת להשתלם בהארת הכלים, שה"ס המשכן וכליו. בְּעוֹלָמְתָּהָא דִּיתְבִּי בְּחֵדָה, ולהשפיע מאור זה אל העולמות היושבות עמה. בסו"ה ותקם בעוד לילה וגו' וחק לנערותיה. ובגין כך, לא בעי ליה לבר נש למפסק מלייהו

(דפו"י דף קע"ח ע"א)

אית ליה למדחל, תא חזי, לאו אלין, מאינן בריין תקיפין, דהוּ א משתכחין
ב בטוריא.

רס) פתח ואמר, א) ואלה בני צבעון ואיה וענה ג וגו', ד הוא ענה אשר
מצא את הימים ה וגו', האי קרא אוקמוה, אבל תא חזי, לאו אלין אינן, דכתיב
בהו, ב) האימים לפנים ישבו בה ו וגו', ובני עשו יירשום ז וגו'.

מסורת הזהר

א) בראשית ל"ו. ב) דברים ב.

חלופי גרסאות: א משתכחי, ב בטוריא, ג ל"ג וגו', ד ל"ג מן היא עד האי, ה מוסיף במדבר וגו', ו עם
גדול ורם כענקים ול"ג וגו', ז מוסיף וישמידם וגו'.

הסולם

מאמר

חצות לילה ותפלת השחר

ו"ש, זקפו עינייהו, נשאו עיניהם, דהיינו
שהתחילו להמשיך המוחין המכונים עינים
וראיה, וחמא ליה לטורא, וראה בהר, דהיינו
שהמשיך הארת השמאל המכונה הר, דהוּ
סלקו ברומיה בריין משניין, שבריות משונות
היו עולות בראשו, דהיינו גילוי הדינים הבאים
עם המשכת הארת השמאל, מגילוי ג"ר דקו
שמאל, שה"ס ראש ההר, ואע"פ שהוא לא
המשיך אלא ו"ק שהם אור הנקבה, אמנם אי
אפשר להמשיך ו"ק זולת אם ממשיך מתחילה
קומה שלמה, ואחר כך מניח את הג"ר ונוטל
רק ו"ק, (כנ"ל וירא דף ז' ד"ה והוא ע"ש)
ולפיכך ראה את הדינים המתגלים מג"ר
דשמאל בעת המשכתו את ו"ק דשמאל, וז"ש,
דהוּ סלקו ברומיה וכו', וז"ש חמינא דהאי
טורא איהו תקיף, ראה שההר הזה, דהיינו
הארת השמאל, הוא קשה וחמינא אלין בריין
דאינן משניין, וראה אלו הבריות אשר שם,
דהיינו פועלי הדין, שהן משונות, כלומר
שמטילות אימה ופחד.

וז"ש, אמר ליה, מאן דדחיל מחטאי
דבידיה אית ליה למדחל, כלומר, שאין
לפחד אלא אם ממשיך אור זכר, שהוא ממעלה
למטה, שהוא חטא עצה"ד, (כנ"ל ב"ב דף קפ"ט
ד"ה וע"ד) אבל אם ממשיך אור הנקבה, שאין
בוה חטא, אין כאן שום פחד. תא חזי, לאו
אלין מאינן בריין תקיפין דהוּ משתכחין
בטוריא, אלו הבריות שאתה רואה, אינן
אותן הבריות החזקות הנמצאות בהרים, כלומר,
אין אלו אותם הדינים הקשים, שדרכם
להתגלות עם המשכת אור הזכר שבשמאל,
כי אלו המתגלים עם אור הנקבה, שאתה
רואה, אינם קשים, אלא דינים רפויים, כמבואר
לעיל, וז"ש פתח ואמר ואלה בני צבעון
וגו'

הבריות נעוליו, שהן משונות, ואני מפחד שלא
יצירו לנו, אמר לו, כל מי שמתירא, יש לו
להתיירא מהחטאים שבידו, בוא וראה, אין אלו
מאותן הבריות החזקות שהיו נמצאות בהרים.
רס) פתח ואמר ואלה בני צבעון וגו':
מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, אין
אלו אותם שכתוב בהם, האימים לפנים ישבו
בה וגו', ובני עשו יירשום וגו'.

ביאור הדברים, כי נודע, שבהמשכת קו
שמאל מתגלים דינים, ויש כאן הפרש בין אור
הזכר אל אור הנקבה, כי בהמשכת קו שמאל
בבחינת אור הזכר, שהוא ממעלה למטה
מתגלים דינים קשים מאד, אבל אם ממשיך
הארת השמאל בבחינת אור נקבה, שהיא ממטה
למעלה, מתגלים רק דינים רפויים שאינם
קשים. כמ"ש בזהר אמור דף ק' ע"א, וז"ל,
אלא דההוא קלא לאו איהו לגבי יצחק
כבדקדמיתא, דהיינו הארת קו שמאל שה"ס
יצחק, דתמן תוקפא תקיפא שרייא, ששם
שורים דינים קשים, אלא לגבי אינן בי
דינא דלתתא, דהיינו הארת קו שמאל,
בבחינת אור הנקבה, הנקראת בית דין שלמטה,
דאינן רפויין יתיר, שהם דינים רפויים
ואינם קשים ע"ש.

וזה אמרו כאן, אזלי, שהלכו לתקן את
הנוקבא, כד מטי חד בי חקל יתבו, כשהגיעו
אל הנוקבא, הנקראת חקל תפוחין, ישבו, כי
המוחין של הנוקבא נמשכים בישיבה, ולא
בעמידה, פירוש, כי פעולת המשכת מוחין
דג"ר נרמזת בעמידה, כמו העומד הזוקף כל
קומתו, ופעולת המשכת מוחין דו"ק, נרמזת
בישיבה, כמו היושב שקומתו מושפלת, וכיון
שבאו להמשיך מוחין אל הנוקבא, שהארתה
ממטה למעלה, שהיא בבחינת מוחין דו"ק, ע"כ
אומר, יתבו, שהיא פעולה בישיבה.

(דפו"י דף קע"ח ע"א)

רסא) אבל אלין דקאמר קרא, אשר מצא את הימים א במדבר, ימם כתיב. אלין הוו בריין משניין. דכד ב הוה ג אתרך קין, מעל ז אפי ארעא, ה כדכתיב א) הן גרשת אותי היום מעל פני ו האדמה ומפניך אסתר, וכתיב ב) וישב בארץ נוד, ואוקמוה.

רסב) מבני בניו, בסטרא ז דרוחין ועלעולין ומזיקין, ואלין קיימו, דהא כד בעא לאתקדשא יומא דשבתא, אתברון מההוא סטרא, א) רוחין, קיימין א) טסירין בלא גופא, ואלין לאו אינון מיומא דשבתא, ט ולא מיומא שתיאתא, ואשתארו אלין תרין יומין . בהו בספקא, ובגין כך לא אתקיימו, לא *) מהאי, ולא מהאי.

רסג) ואזלו ואתפשטו בההוא סטרא דקין, ואגלימו בההוא סטרא, ולא אתגלימו לאתקיימא, ואקרון ימם חסר, דלא יא אתקיימו, לא ביומא דא, ולא ביומא דא, ואתחזון לבני נשא. ואיהו אשכח לון, ואולפי ליה, לאייתא ממזרין לעלמא. ואינון אזלי ביני טוריא, וקיימין בגופא, זמנא חדא ביומא, ולבתר מתפשטי מניה.

דרך אמת

א) רוחות בלא גוף.

מסורת הזתר

א) לעיל ב"א של"ח ציון א'. ב) ח"ב קצ"ו ציון ו'.
ג) רוחין קיימין — בלא גופא : בהקסה"ז
ק"צ ציון א'.

חלופי גרסאות : א ל"ג במדבר, ב ל"ג הוה, ג אתתרך, ד פני האדמה, ה דכתיב, ו האדמה וגו'. ז דעלעולין ורוחין. ח טהירין. ט ולא, י דהו, יא יתקיימו.

מאמר

הסולם

מצא את הימים במדבר

בלבד. ואומר שאלו הימים שמצא ענה במדבר. הם מתולדות קין לאחר שגורש מעל פני האדמה, ועל כן הם נקראים ימים, ולא אימים, מפני שאין בהם דינים קשים. רסב) מבני בניו יכו' : מבני בניו של קין, בצד רוחות. סערת ומזיקים הם נמצאים, כי כשהיה צריך להתקדש יום השבת, דהיינו בין השמשות. נבראו מהצד ההוא רוחות, הנמצאות מעופפות בלי גוף, ואלו אינם מיום השבת ולא מיום הששי. להיוחס מבין השמשות, ונשארו אלו שני ימים בהם בספק, ומשום זה, אין להם קיום לא מיום זה ולא מיום זה.

רסג) ואזלו ואתפשטו יכו' : והלכו ונתפשטו באותו צד של קין, דהיינו בני בניו. ונתלבשו באותו הצד, ולא נתלבשו בהם להתקיים בקיום ממשי, כי ע"כ נקראות ימים חסר י', מפני שאין להם קיום לא מיום זה ולא מיום זה. דהיינו לא ימים ו' ולא מיום השבת, משום שנבראו בין השמשות כנ"ל, והנה נראים לבני אדם. כלומר, אע"פ שהן רוחות מ"מ נראים, כי פעם א' ביום הן מתלבשות

וגו' אבל ת"ה, לאו אלין אינון דכתיב בהו האימים לפניו וגו', כי אלו שנקראים אימים הם פועלי הדין המתגלים מהמשכת אור הזכר שבהארץ השמאל, וע"כ נקראים אימים, להיותם דינים קשים המטילים אימה גדולה, ואלו הנקראים ימים, הם פועלי הדין המתגלים עם המשכת אור הנקבה שבהארץ השמאל, שאינם אלא דינים רפויים. וע"כ נקראים ימים, ולא אימים.

רסא) אבל אלין דקאמר קרא וכו' : אבל אלו שאומר הכתוב, אשר מצא את הימים במדבר, ימם חסר י' כתוב, שזוהו רומן שיש בהם שום מיעוט, ואומר, כי אלו הן בריות משונות, מבני בניו של קין, מאחר שקין גורש מעל פני האדמה, שכתוב, הן גרשת אותי מעל פני האדמה ומפניך אסתר. וכתוב וישב בארץ נוד, ובארוהו. פירוש, כי קין הוא הארת השמאל, אבל היו בו ב' בחינות, כי לפני שגורש מעל פני האדמה, היה בבחינת אור הזכר, שמתגלים בו דינים קשים כנ"ל, ולאחר שגורש היה בו רק אור הנקבה של הארת השמאל, שמתגלים בו דינים רפויים (דפ"י דף קצ"ח ע"א *) וף קע"ח ע"ב)

רסד) תא חזי, ענה דא, איהו ממזרא הוה, דאתא א צבעון על אמיה, ואליד ממזרא, ודא אתא, מסטרא דרוח מסאבא, דאתדבק ביה. ובג"כ, אשכח לון, והוו אולפי ליה, ב כל זינין, דסטרא מסאבא בג"ד.

רסה) ות"ח, אלין, ג אינון וכמה אחרנין, מתפרשן אלין מאלין, כלהו אתיין מההוא סטרא, ואזלי במדברא, ואתחזון תמן, בגין ד במדברא אתר חרוב, ואיהו בי מותבא דלהון. ה ועם כל דא, כל ב"נ, דאזיל ד באורחוי דקב"ה, ודחיל ליה לקב"ה, לא מסתפי מנייהו. אזלו ואעלו בטורא.

רסו) אמר רבי יצחק, כגוונא דא, כל אינון טורין חרובין, אתר בי מותבא דלהון. א"ל, הכי הוא, וכל אינון ד דמשתדלו באורייתא, עלייהו ה כתיב א) "י ישמרך מכל רע ישמור את נפשך י" ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם.

רסז) פתח רבי אלעזר ואמר, ב) הללויה אודה י" בכל לבב בסוד ישרים ועדה, האי קרא אוקמוה, אבל ת"ח, דוד מלכא, כל יומי, הוה ה משתדל

מסורת הוהר

א) (תהלים קכ"א) ח"א רלו: ח"ב לב: ח"ג שא. ב) ויצא ע"ג ציון ג).

חלופי גרסאות: א מוסיף צבעין דא. ב מוסיף כל אינון. ג ליג אינון. ד דמדברא. ה ויעל דא. ו בארחוי. ז דמשתדל. ח ה' צלך על יד ימינך וגו'; מוסיף ה' שומרך ה' צלך על יד ימינך וכתב ה' ישמרך (אה"ל). ט מוסיף משתדל באורייתא ובפולחנא; באורייתא לפולחנא (אה"ל).

הסולם

מאמר

מצא את הימים במדבר

רסד) תא חזי ענה וכו': בוא וראה ענה זה, ממזר היה, שבא צבעון על אמו והוליד ממזר, והוא בא על כן, מרוח הטומאה שנתדבק בו, ומשום זה מצא אותן הרוחות, והיו מלמדים אותו משום זה, כל מיני בחינות שבצד הטומאה.

רסה) ות"ח אלין וכו': ובוא וראה, אלו הן וכמה אחרים היוצאים זה מזה, כולם באים מאותו הצד, דהיינו צד שמאל, והולכים במדבר ונראים שמה, משום שהמדבר הוא מקום חרב, הוא מקום מושב שלהם. כי החורבן נמשך תמיד מצד שמאל, ועם כל זה, כל אדם ההולך בדרכיו של הקב"ה, ומתירא מפני הקב"ה, אינו מפחד מהם. הלכו ונכנסו בהר, כלומר שהמשיכו הארת השמאל בנוקבא, ולא יראו.

רסו) אמר ר' יצחק וכו': אר"י, כעין זה, כל אלו ההרים החרבים הם מקום בית מושב שלהם, אמר לו, כן הוא, וכל אלו העיסקים בתורה, עליהם כתוב, ה' ישמרך, מכל רע וגו'.

מאמר אודה ה' בכל לבב

רסז) פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, הללויה אודה וגו', מקרא זה בארוהו, אבל בוא וראה, דוד המלך, כל ימיו היה עוסק בעבודת

מתלבשות בגוף, כדלהלן, והוא, דהיינו ענה, מצא אותן הרוחות הנקראות ימים, ולמדו אותו להביא ממזרים לעולם, דהיינו לחבר חמור וסוס שיצא מהם פרד, והן הולכות בין ההרים ונמצאות מלוכשות בגוף פעם אחת ביום, ואחר כך מתפשטות ממנו ונשארות בלי גוף, פירוש, אלו הרוחות נמשכות מהארת קו שמאל, ויש הפרש גדול בין הארת השמאל שבבחינת יום הששי, להארת השמאל מבחינת יום השבת, כי מבחינת יום הששי שה"ס קו אמצעי, הוא נכלל ממסך דחירק, שה"ס דינין דנוקבא, אבל מבחינת יום השבת, אין בו מסך כלל, ואלו הרוחות, כיון שנבראו בין השמשות, שהוא ספק יום ו' ספק יום השבת, נמצאים פגומים, ואינם יכולים לקבל לא מיום הששי ולא מיום השבת, וז"ש ואקרון ימם חסר, ולא אתקיימו לא ביומא דא ולא ביומא דא, כי הספק פגום בהם ולא יוכלו לקבל, וצ"ל מקבלים הארה מקו שמאל המאיר בעת הזווג של ז' וז' ובכל יום ויום, וז"ש, וקיימין כגופא זמנא חדא ביומא ולבתר מתפשטי מניה, פירוש, ג' הקוין המאירים בזווג ז' וז', מכונים ג' זמני, להיותם נמשכים מג' הנקודות חולם שורק וחירק המכונים ג' דוכתי (לעיל ב"א דף כ' אות י"ב) וזמנא חדא היינו קו שמאל הנמשך מדוכתא דשורק.

(דפ"י דף קע"ח ע"ב)

בפולחנא דקב"ה, והוה קם בפלגות ליליא, ומשבח ומודה בשירין ותושבחן, בגין א לאתקנא דוכתיה במלכו דלעילא.

רסח) דכד אתער רוח צפון, בפלגות ליליא, הוה ידע, דקב"ה ב בההיא שעתא, יתער ג בגנתא דעדן, ד לאשתעשע עם צדיקיא, ואיהו הוה קם ה בההיא שעתא, ואתגבר בשירין ותושבחן, עד דסליק צפרא.

רסט) בגין, דכד קב"ה ו אשתכח בגנתא דעדן, הא אוקימנא, דאיהו, וכל צדיקיא דבגנתא, כלהו צייתין לקליה, כדכתיב א) חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד, אלא דחוטא דחסד, משיך עליה ביממא, כמה דאתמר, דכתיב ב) יומם יצוה יי חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד, אלא דאינון מלין דאורייתא, דאיהו אמר, כלהו סלקין, ז ומתעטרין קמי קב"ה, ובג"כ, דוד מלכא, הוה משתדל בליליא בפולחנא ח דמאריה.

רע) ת"ח, הללויה, ט בכל אינון שירין ותושבחן, דקאמר דוד, הא י תנינן, דלעילא יא מכלהון, הוא הללויה, ואוקמוה, מאי טעמא. בגין דכליל שמא ושבחא כחדא. מאי שמא ושבחא. שמא: דא יב י"ה. שבחא מאן איהו. אלא דא כ"י, יג דאיהו מתקנא יד שבחא תדיר לקב"ה, ולא אשתכח, כד"א ג) אלהים אל דמי טו לך אל תחרש ואל תשקוט אל. בגין, דסדורא דשבחא, איהי מסדרת, ומשבחת תדיר לגביה, ובג"כ שמא ושבחא כחדא.

רעא) אודה יי בכל לבב, כמה דאוקמוה, ביצר הטוב וביצר הרע, בגין דאינון טז משתכחי תדיר יז לגביה יח דב"ג, כד"א ז) בכל לבבך, ואוקמוה.

מסורת הזהר

א) לך זי ציון א. ב) לך גיד ציון א. ג) לך ייב ציון ב. ד) תולדות כ"ז ציון ב. חלופי גרסאות: א לאתקנא. ב בההיא. ג בג"ע. ד לאשתעשעא. ה בההוא. ו אתער (אה"ל). ז ומתעטרין. ח דמריה. ט כל י תנינא. יא מכלהו. יב י"ה (אה"ל). יג דאיהו; מוסיף דאיהו הלל בגימטריא ה"ס שהוא אדני. יד תדיר שבחא. טו לך וגו'. טז דמשתכחי. יז לגבי יח ב"ג.

הסולם

מאמר

אודה ה' בכל לבב

ימתעטרין לפני הקב"ה. ומשום זה. דוד המלך, היה עוסק בלילה בעבודת רבונו. רע) ת"ח הללויה וכו': בוא וראה, הללויה, הנה בכל השירות והתשבחות שאמר דוד. למדנו, שהעליין מכולם הוא הללויה, ובארוהו. מהו הטעם. משום שכולל שם ושבח ביחד, ושואל, מהו שם ושבח, הנה השם הוא י"ה אבל השבח מה הוא. ומשיב, אלא שבת הוא כנסת ישראל, שהיא הנוקבא שנקראת הלל משום שהיא מסדרת תמיד שבת לקב"ה ואינה שוככת. כמשיא. אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, כי סדרי שבת היא מסדרת, ומשבחת לו תמיד. ומשום זה מרומם במלה הללויה, שם ושבח ביחד. פ"י שהשם הוא י"ה ושבח הוא הלל, דהיינו השכינה. שמשבחת תמיד אליו. רעא) אודה ה' בכל לבב: כמו שבאריהו, שבכל

בעבודת הקב"ה. והיה קם בחצות לילה, ומשבח ומודה בשירות ותשבחות. כדי לתקן מקומו במלכות שלמעלה.

רסח) דבר אתער וכו': וכאשר נתעורר וזה צפוני בחצות לילה, היה יודע, שהקב"ה מתעורר באותה שעה בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, וע"כ היה קם בשעה ההיא, והתגבר בשירות ותשבחות עד עלות הבוקר.

רסט) בגין דכד קב"ה וכו': משום, כי כשהקב"ה נמצא בגן עדן, הנה בארנו, שהוא וכל הצדיקים שבגן, כולם מקשיבים לקולו. ככתוב, חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד אלא חוט של חסד נמשך עליו ביום, כמו שלמדנו, שכתוב, יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד, אלא, אלו דברי תורה שאמר בלילה, כולם עולים (רמ"י וף קע"ח ע"ב)

רעב) בסוד א ישרים, אלין אינון ישראל, דכל דרגין בהו מתעטרן, כהני, וליואי, צדיקי ב וחסידי, ישרים. ועדה: כד"א ג א) נצב בעדת אל. ואינון רזא, דקביה אתעטר בהו. רעג) ובג"כ, בעי ב"נ, לשבחא ליה לקב"ה תדיר, בגין דאיהו אתרעי

מסורת הזהר

א) (תהלים פ"ב) ח"ב כג:

חלופי גרסאות: א מוסיף ישרים ועדה. ב ל"ג וחסידי: חסידי (אה"ל). ג מוסיף אלקים נצב.

הסולם

מאמר

אודה ה' בכל לבב

הארת השמאל. בגין לאתתקנא דוכתיה במלכו דלעילא, (כמ"ש לעיל בפ' לך אות שעי"ה) דמלכותיה דיליה בהאי תלויא ע"ש. דכר אתער רוח צפון בפלגות ליליא, וכו' כבר נתבאר ענין זה היטב לעיל (בפרשת לך דף ג' ד"ה ת"ח, ובדף קכ"ג אות שס"ג עש"ה) ואין צורך להכפיל הדברים. וז"ש ת"ח הללויה, וכו' דכליל שמא ושבחא כחדא. דהיינו ו"ה שהם מוחין דז"א שה"ס אור החסדים. וחלל, שה"ס הנוקבא. במוחין דהארת חכמה שנקראת אז חלל בגין דסדורא דשבחא איהו מסדרת ומשבחת תדיר לגביה, דהיינו בין בי"ד עתים לטובה ובין בי"ד עתים לרעה, אמנם במוחין דאור החסדים אי אפשר לשבח תדיר לגביה, כי בי"ד עתים לרעה, אין שבח זולת ע"י הארת חכמה כנ"ל. ולפיכך אודה ה' בכל לבב כמה דאוקמוה ביצר הטוב וביצר הרע, דהיינו בקו ימין שה"ס יצה"ט, שממנו י"ד עתים לטובה ובקו שמאל שה"ס יצר הרע. שממנו י"ד עתים לרעה. בפירוש ישרים, אלין אינון ישראל, שה"ס הקו האמצעי דכל דרגין בהו מתעטרן, כי הקו האמצעי כולל בתוכו ב' הקוין, וע"כ כולל כל המדרגות, שהם כהני וליואי צדיקי, ישרים ועדה, פירוש כד"א נצב בעדת אל, שעדת ה"ס הנוקבא, ונמצא ישרים ועדה שהם זו"ן. כי ישרים ה"ס ישראל שהוא ז"א. ועדה היא הנוקבא. ומשמיענו הכתוב, ואינון רזא דקב"ה אתעטר בהו, שהקב"ה, שהוא ז"א, מתעטר בהארת החכמה מן הנוקבא שנקראת עדה. כי אינו מקבל חכמה אלא בעת הזווג עם הנוקבא כנודע. וע"כ אזה"כ ישרים ועדה.

רעג) ובג"כ בעי ב"נ וכו': ומשום זה צריך האדם לשבח תמיד את הקב"ה, משום שהוא רוצה בשירות ותשבחות, דהיינו שרוצה להתעטר

שבכל לבב פירוש, ביצר טוב וביצר הרע. שהם נמצאים תמיד אצל האדם, כמו שאתה אומר, בכל לבבך, ובאורו שפירושו ביצ"ט וביצה"ר, כי יצה"ט שורה בחלל הימני של הלב ויצה"ר בחלל השמאלי שבו. אף כאן פירושו כן.

רעב) בסוד ישרים: אלוהים ישראל, שנקראים ישרים, משום שכל המדרגות מתעטרות בהם, כהנים לויים צדיקים וחסידים, שהם ישרים. ועדה, פירושו כמו שאתה אומר, נצב בעדת אל, והם סוד שהקב"ה מתעטר בהם. ביאור המאמר. ר' אלעזר ממשיך לבאר את טיב הזווג שבחצות לילה שהוא להמשכת החכמה בעיקר, וטיב הזווג של היום שהוא בעיקר להמשכת החסדים, שבלעדם אין החכמה שבנוקבא מאירה, והיא חשך ולא אור. וכן ז"א אינו מתעטר בהארת החכמה זולת על ידי הנוקבא בסוד הזווג שבלילה. ומביא הכתוב אודה ה' בכל לבב וגו' שבו מבוארים ב' מיני ההארות הללו, והשלמתם של זו"ן זה מזה. ותחילה מבאר היטב ענין חצות לילה, ואומר (באות רס"ז) דוד מלכא, כל יומיו הוה משתדל בפולחנא דקב"ה, פירוש, כי יש י"ד עתים לטובה ויש י"ד עתים לרעה, כמו שכתוב (בקהלת ג') וכרגיל, אי אפשר לעבוד את הקב"ה, כי אם באותם הימים שי"ד עתים לטובה שולטים בהם, ולא בימים שי"ד עתים לרעה שולטים בהם, אבל הווכה בהארת החכמה הוא נחשן עמהם גם את י"ד העתים לרעה, שנעשות לו טובות גדולות, ואז יכול לעבוד ה' בכל ימיו, אף אחד מהם לא יחסר. וז"ש, דוד מלכא, כל יומיו הוה משתדל בפולחנא דקב"ה, ואפילו בימים שי"ד העתים לרעה היו שולטים. וז"ש והוה קם בפלגות ליליא, שאז הזמן לקבל המוחין הללו דהארת החכמה ומשבח ומודה וכו', כי הארת המוחין הללו נמשכים בשירות ותשבחות, שהם בסוד (דפ"י דף קע"ח ע"ב)

בשירין ותושבחן, ומאן דידע לשבחה א ליה ב לקביה כדקא יאות, קביה קביל צלותיה, ושוזב ליה, הה"ד א אשגבהו כי ידע שמי וגו', ארך ימים וגו'.
 רעד) פתח ר' יוסי ואמר, ב אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה, אתה סתר ג לי, דא קביה, דאיהו סתרא ומגן לב"ג, דאזיל בארחי דאורייתא, ואיהו אסתתר בצלא דגדפו, דלא יכלין לאבאשא ליה. מצר תצרני, מעילא ומתתא, לעילא אית ליה לבר נש, ד מארי דבבו, לתתא אוף הכי נמי, ומאן איהו דא יצר הרע, * דאיהו צר לעילא, וצר לתתא, ואלמלא יצר הרע, לא אשתכח ה מארי דבבו לב"ג בעלמא, בג"כ, מצר תצרני.
 רעה) רני פלט תסובבני סלה, ו יסובבני סלה, מבעי ליה, מאי תסובבני. אלין אינון שירין, דאית בהו דרגין להצלה, ז תסובבני בהו, לשזבא לי בארחה. והאי קרא איהו כסדרא, ואיהו למפרע, מהאי גיסא, ומהאי גיסא.

מסורת הוזהר

א) (שם צ"א) ח"ג עז. צח: קפר. רסב. ת"ז בהקדמה ט. תס"ט קטו. ת"ע קכו: ב) (שם ל"ב) ח"א קעט. ח"ג רעו. ת"ז תכ"א.

חלופי גרסאות: א ל"ג ליה. ב למריה. ג ל"ג לי. ד מריה. ה מריה. ו סובבני (אה"ל). ז סובבני.

הסולם

אתה סתר לי

מאמר

מדרגות להצלה תסובבני בהם להצילני בדרך. ולהקביה אמר תסובבני. ומקרא זה אפשר לקראו כסדרו, ואפשר לקראו למפרע, דהיינו, סלה תסובבני פלט רני תצרני מצר לי סתר אתה מצד זה ומצד זה, והבנתו אינה משתנה.

פירוש. בעת שהקו השמאל האיר ממעלה למטה דהיינו מטרם שנכלל בימין, היה היצחק נאחז באדם מלמעלה ומלמטה, כי מלמעלה קטרג עליו, והביא עליו שנאה. ומלמטה הסיחו לחטוא, ולהמשיך השמאל ממעלה למטה, שזה היה חטא עצד"ד (כנ"ל בהקסח"ז דף קס"ב ד"ה ודא חובה ע"ש). וכשבא קו אמצעי, נכללו השמאל והימין זה בזה, והאירו ביחד, באופן שאור הימין האיר ממעלה למטה, והשמאל ממטה למעלה (כנ"ל ב"א דף נ"ח ד"ה עמודא ע"ש) ואז נתבטלה השנאה שמלמעלה על האדם ונפרד ממנו היצחק מלמטה.

ו"ש אתה סתר לי, דא קב"ה, דהיינו סוד הקו האמצעי. דאיהו סתרא ומגן וכו'. שיש בו ב' דברים. א) שהוא סתרא, כי בגללו נתמעטו ג"ר של הקו השמאל ואינו יכול להאיר רק ממטה למעלה שהיא בחינת ו"ק דחכמה. ב) שהוא מגן, כי על ידי נכללו השמאל והימין זה בזה, והעביר הקטרוג והשנאה מן האדם. ו"ש ואיהו אסתתר בצלא דגדפו, דלא יכלין לאבאשא ליה. כי ההתמעטות שהביא לקו השמאלי בכח המסך דחירק, כמ"ש שם, נבחנת ההתמעטות הזו לצל, והמסך

להתעטר בחכמה כנ"ל בדיבור הסמוך, ומי שידע לשבח את הקב"ה כראוי, דהיינו תמיד כנ"ל, שהוא ע"י המוחין דהארת חכמה, הקב"ה מקבל תפלתו ומציל אותו. דהיינו כמו שאומר לעיל, (באות רנ"ז) שמתחילה צריכים לזווג של לילה ואח"כ לזווג של יום להמשכת חסדים בתפלת שחרית, וז"ש אשגבהו כי ידע שמי וגו' אורך ימים וגו'.

מאמר אתה סתר לי

רעד) פתח ר' יוסי ואמר: אתה סתר לי מצר וגו' אתה סתר לי, זה הקב"ה, שהוא סתר ומגן לאדם ההולך בדרך התורה, שה"ס קו אמצעי, והוא מסתתר בצל כנפיו, שלא יוכלו להרע לו, שואל א"כ מצר תצרני, למה לי, כי הוא אותו הדבר כמו אתה סתר לי, ומשיב, מלמעלה ומלמטה. מלמעלה יש לו לאדם שונאים, וע"ז נאמר אתה סתר לי, ומלמטה גם כן, ומי הוא, זהו היצר הרע, וע"ז נאמר מצר תצרני, והוא צר למעלה וצר למטה, כמ"ש (מסכת ב"ב ט"ו). יורד ומסית עולה ומטית, ואלמלא היצר הרע, לא היה נמצא לאדם שונא בעולם. משום זה אוה"כ, מצר תצרני, על היצר הרע.

רעה) רני פלט תסובבני סלה: שואל, יסובבני סלה היה צריך לומר, דהיינו לשון נסתר, שהרי תסובבני, סובב על רני פלט, ולמה אומר תסובבני שהוא לשון נוכח ומשיב, שפירושו הוא, אלו השירים שיש בהם (דפ"י דף קע"ח ע"ב *) דף קע"ט ע"א)

רעו) ת"ח, באלין שירין ותושבחן דקאמר דוד, * אית בהון רזין, ומלין עלאין, ב ברזי דחכמתא, כגין דכלהו ברוח ג קודשא ד אתאמרו, דהוה שרא רוח ה קודשא עליה דדוד, והוה אמר שירתא, ובג"כ, כלהו ברזי דחכמתא ו אתאמרו.

רעז) פתח ר' אלעזר ואמר, * דחה דחיתני לנפול וה' עזרני, דחה דחיתני, דחה דחוני מבעי ליה, מאי דחה דחיתני. אלא, דא סטרא אחרא, דדחייא ליה לב"נ תדיר, ובעי לדחייא ליה, ולאסטאה ליה, מעם קב"ה, ודא הוא יצה"ר, דאשתכח ז לגביה ב"נ תדיר, ח ולקבליה אהדר דוד ואמר, דחה דחיתני לנפול, בגין דאיהו הוה ט אשתדל לגביה, בכל אינון . עקתי, לאסטאה ליה מעם קב"ה, ועליה אמר דוד, דחה דחיתני לנפול, בגיהנם. וה' עזרני, דלא אתמסרנא בידך.

מסורת הוהר

(א) תהלים קי"ח.

חלופי גרסאות: א אחיהיבנו, ב ברזא, ג קודשא, ד אתמרו, ה קדשא, ו אתמרו, ז תדיר גבי בני נשא, ח ולקבלי, ט משתדל, י צאקין.

הסולם

מאמר

אתה סתר לי

בהו לשזבא לי בארחא, כי פעולה זו היא ע"י קו אמצעי, שה"ס הקב"ה, וע"כ אמר לו תסובבני, לשון נוכח, ולא יסובבני. וז"ש והאי קרא איהו כסדרא, ואיהו למפרע, כי הקריאה בסדרו, תורה על קו ימין שה"ס הארת החסדים המאירה ממעלה למטה. והקריאה למפרע, תורה על קו שמאל, שה"ס הארת החכמה המאירה ממטה למעלה וכיון שמקרא זה מדבר על ב' מיני הארות הללו, ע"כ אפשר לקראו כסדרו ואפשר לקראו למפרע. מהאי גיסא ומהאי גיסא, כי יש בו מצד ימין ומצד שמאל.

והמסך לכנפים. וז"ש לעילא אית ליה לבר נש מארי דבבו, שה"ס הקטרוג והשנאה הנמשכים לאדם מלמעלה בעת הארת השמאל ממעלה למטה. לתתא אופי הכי נמו ומאן איהו דא יצה"ר, היינו היצה"ר המסיתו לחטוא ולהמשיך הארת השמאל ממעלה למטה כנ"ל. דאיהו צר לעילא וצר לתתא, דהיינו כמ"ש יורד ומסית ועולה ומסית. ואלמלא יצה"ר לא אשתכח מארי דבבו לב"נ בעלמא, כלומר אם לא היה היצה"ר עלול להסיתו לחטוא למטה, בעת הארת השמאל ממעלה למטה, אז לא היתה נמשכת שנהא על האדם מלמעלה.

רעז) תא חזי באלין וכו': בוא וראה, באלו שירות ותשבחות שאמר דוד, יש בהם סודות. ודברים עליונים בסודות החכמה. משום שכולם נאמרו ברוח הקודש, שרוח הקודש היה שורה על דוד ואמר שירה. ועל כן כולם ברוח הקודש נאמרו.

רעז) פתח ר' אלעזר וכו': פתח ר"א ואמר, דחה דחיתני לנפול וה' עזרני, ושואל. כתוב, דחה דחיתני, דחה דחוני היה צריך לכתוב, מהי דחה דחיתני. שהרי הקב"ה לא דחה אותו, אלא השונאים. ומשיב, אלא זה הסטרא אחרא. הדוחה האדם תמיד, ורוצה לדחותו ולהשטותו מעם הקב"ה, וזה הוא היצה"ר הנמצא עם האדם תמיד, ואילו חזר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול, משום שהוא היה מסיתו בכל אלו הצרות שבאו עליו, להשטות

וז"ש, מאי תסובבני אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה שירים, ה"ס החכמה המלוכשת בחסדים, אחר שנתמעטה לו"ק דג"ר ע"י קו אמצעי, שהיא נמשכת ומתגלית על ידי שירים, ע"כ מכוונה שירים. וכיון שמקודם שנתמעטה החכמה ע"י הקו האמצעי היה להיפך שהביאה עליו דינים, ע"כ אמר להקב"ה, שה"ס קו אמצעי, רני פלט, שפירושו, שירים שנפלטו ונשארו אחר התמעטותם על ידי הקו האמצעי, תסובבני סלה להצילני בהם מכל המזיקים שהם בדרך. וז"ש מאי תסובבני, למה אמר להקב"ה תסובבני. אלין אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה, אלו הם השירים, שיש בהם מדרגות, המספיקות להצלה. דהיינו אחר שנתמעטו ע"י קו אמצעי, לו"ק דג"ר, נעשו מוכשרים להצלה כנ"ל. תסובבני (דפו"י דף קע"ט ע"א)

רעח) ועיד אית ליה לב"נ א לאזדהרא מניה, בגין דלא ישרוט עליה, וקב"ה כדין נטיר ליה בכל ארחוי. דכתיב א) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף ב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל. וכתוב ג) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום, אמר ר' יהודה, זכאין אינון ישראל, דקב"ה נטיר לון, בעלמא דין, ובעלמא דאתי, דכתיב ד) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ב ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

מסורת הזהר

א) משלי ג'. ב) (שם ד') ח"ב קיד. ח"ג רסב. ג) ב"א רנ"ב ציון א'. ד) ב"א ר"ח ציון ד' ודף ש"א ציון א'. חלופי גרסאות: א מוסיף לאזדהרא ולאסטמרא. ב מוסיף ארץ וגו'.

הסולם

מאמר

אתה סתר לי

להשטות אותו מעם הקב"ה, ועליו אמר דוד דחה דחיתני לנפול, בגיהנם זה' עזרני, שלא נמסרתי בידך. בו, ואז הקב"ה שומר אותו בכל דרכיו. שכתוב אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף, בלכתך לא יצר צעדך וגו'. וכתוב וארח צדיקים כאור נגה וגו'. אמר רבי יהודה אשרי הם ישראל, שהקב"ה שומר אותם בעולם הזה ובכללם הבא. שכתוב ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

רעח) ועל דא אית ליה וכו': ועל כן יש לו לאדם להזהר ממנו, כדי שלא ישרוט (דפו"י דף קע"ט ע"א)

סליק פרשת וישלח